

#169

44-8

0-81

2010

44-8

0-81

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Պ. ՊԱՆԵՆՅ ԳՐԱՏԱՆ

ԷՄԻԼ ՕԹՕ

ԸՆԹԱՑԳ ՖՐԱՆՍ. ԼԵՂՈՒԻ

ՆՈՐ ՄԵԹՈՏ
ԶՐՈՒՑԱՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՄԱՆ
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵՂՈՒԻ

Ի ՊԷՏՍ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱՑ

ՄԱՍՆ Դ.

12 0 02

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԳՐԱՏՈՒՆ Պ. ՊԱՆԵՆՅ

1900

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ ԼԵՁՈՒԻ

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԲԱՌԻՑ

Առաջին ընթացքին մեջ Արտասանութեան վրայ պետք եղածն խօսուած լինելով, հարկ է Ուղղագրութեան վրայօք մի բանի տեղեկութիւնք տալ աստանօր, որք մի կարգաւորեալ երկրորդումն են մինչեւ հոս մանրամասնօրէն գրուածներուն:

Տարակոյս չկայ թէ ասոնցմէ առաւելագոյնք վարժութեամբ եւ ուսուցչի օգնութեամբ կը սովորին, եւ ի մասնաւորի կը յանձնարարեմք մի եւ նոյն հնչումը գրով ցուցնել յաճախակի: Սակայն վերոյիշեալ տեղեկութիւններէն զատ կան նաեւ որոշեալ կանոններ, զորս գիտելով Յրանսական ուղղագրութիւնն արագապէս եւ վստահօրէն կը սովորի:

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.

ԳՐԱՆԻՇՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ

1. Ներքնակէտն (cédille) (.) կը դրուի a, o եւ u գրերէն առաջ գտնուող c=ç գրոյն ներքեւ, սուր sի հնչում մը անոր տալու համար. զոր օրինակ français, reçu, nous plaçons.

2. Անջատիչն (le tréma) (¨) կը դրուի՝

Ա. I և uի վերայ, ցուցնելու համար, թէ այս գրերը իրենց քով գտնուող ուրիշ ձայնաւորի հետ մէկ հնչմամբ խառնելու չէ, այլ պէտք է զանոնք իրարմէ զատուած արտասանել, զոր օր. hair, aïeul, Moïse, Antinoüs, Esau.

56110 - ահ

1339. 70

Բ. Մի քանի իգական ածականաց ծայրը և գրոյն վերայ, որ կը յաջորդէ ցսի, ցուցնելու համար, թէ և գիրը պէտք է արտասանել, զոր օր. *contiguë, aiguë, lë, որք առանց trémaի պիտի հնչուէին որպէս la figue, թուղ. յորում և և e համր են:*

3. Ապադարձն (l'apostrophe) (') զանց առնուած ձայնաւորի մը, այսինքն *a, e եւ iի տեղ կը բանի եւ կը գործածուի:*

Ա. Le և la յօդերուն մէջի և *a* գրոց տեղ, երբ յաջորդ բառն ձայնաւորով մը կամ համր *h* գրով սկսի, զոր օր. *l'ami* կը գրուի փոխանակ *le ami* գրուելու. *l'âme* փոխանակ *la âmeի*. *l'habit* փոխանակ *le habit, և այլն:*

Բայց *onze* մետասան և *onzième* բառերէն առաջ *le* և *la* առանց ապադարձի կը մնան, այսինքն չեն կրճատուիր:

Բ. *Siի* մէջ եղող *i* գրոյն տեղ, երբ *il* կամ *ils* առոր յաջորդէ, զոր օր. *s'il vient, s'ils viennent, lë:* Միւս բոլոր բառերէն առաջ *si* անփոփոխ կը մնայ. *si elle vient.*

Գ. *Je, me, te, se, de, ne, que, le, la* և *ce* (այս իբրեւ դերանուն և ոչ ցուցական ածական) միավանկը իրենց *e* գիրը կը կորսնցնեն ամեն ձայնաւորէ և համր *h* գրէ առաջ և անոր տեղ ապադարձ կ'առնուն, զոր օր. *j'espère, m'as-tu donné? il n'est pas, je l'ai vu, c'est.*

Դ. Grande բառով բաղադրեալ իգական գոյականաց մէջի *e* գրոյն տեղ ապադարձ կը գրուի, ինչպէս *la grand'mère, grand'route, j'ai grand'faim* (չառ անօթի եմ), *lë:* Նմանապէս

Ե. Entreով բաղադրեալ և ձայնաւորով մ'սկսեալ բայերուն մէջ, զոր օրինակ *entr'ouvrir, s'entr'aider.* Այսպէս ալ ապադարձ կը գործածուի, երբ *entreի*

յաջորդեն eux, elles, autres բառերն, ինչպէս entr'eux, entr'autres.

2. E գիրն զանց կ'առնուի *à, au, aux* և *iciէ* առաջ. զոր օր. *jusqu'à, jusqu'au, jusqu'aux pieds, jusqu'ici.*

Ե. E գիրն *queի* և անով բաղադրեալ չաղկապից, այսինքն *puisque, quoique* և *quelqueի* մէջ *il, ils, elle, elles, on, un* և *uneէ* առաջ կը կրճատուի դարձեալ. *puisqu'il* կամ *quelle veut; quoiqu'on ait vu; quels qu'ils soient, lë:* Կը գրուի նաեւ *presqu'ile* (թերակղզի) և *quelqu'autre.* — Ձայնաւորով սկսեալ միւս բոլոր բառից առջեւ *e* չը կրճատուիր, զոր օր. *quoique épuisé, il partit tout de suite.*

4. Միութեան գիծն (le tiret կամ le trait d'union) (-) երկու կամ առաւել բառեր իրարու նետ կը կապի, եւ կը դրուի

Ա. Գոյականաց, մակբայից եւ նախադրութեանց մէջտեղ, որք մէկ բառով չեն գրուիր. *chou-fleur, ծաղկակաղամբ. porte-feuille, գրպան. arc-en-ciel, ծիածան. peut-être, կարելի է. au-delà, յայնդոյս. pêle-mêle, խառն ի խուռն. sur-le-champ, անմիջապէս. vis-à-vis, յանդիման:*

Բ. Mêmeով կապակցեալ անձնական դերանունանց մէջ, զոր օր. *moi-même, nous-mêmes, lui-même, lë:*

Գ. Միութեան գիծ կը գրուի *ci* և *làէ* առաջ այն ամեն տեղ, ուր այս բառիկներն ուրիշ բառիկներու հետ անձուկ կերպիւ կը կապակցին, մանաւանդ *ce* այս ցուցական ածականէն ետքը. զոր օր. *celui-ci, ceux-là, ce livre-ci, ces plumes-là, là-bas, ci-dessus.*

Դ. Թուոց մէջ տասնեակը և միութիւնը՝ միութեան գծով կը կապուին, զոր օրինակ *dix-huit, vingt-trois quatre-vingt-cinq, soixante-dix-huit.*

Ե. Հարցական բայից մօտ բային և դերանունան մէջ-

տեղ, զոր օրինակ . ai-je ? sais-tu ? voulez-vous ? que dit-on ? me cherche-t-il ?

2. Եթէ *impératif* մէկ կամ առաւել դերանուանք իբրեւ խնդիր յաջորդեն բային, ապա սոքա միութեան գծով կը կապուին, զոր օրինակ dis-moi, donne-lui, donnez-nous-en, rendez-là-moi.

5. Կետադրութեան նշանք (signes de ponctuation) ընթերցողին խորհրդոցը դադար կու տան եւ Համաձայնութեան հետ սերտիւ կը յարաբերին, նաեւ առանց զանոց գիտելու, նախադասութեան նշաններու ուղիղ կիրարկութիւն մը անհնար է : Ստորակետ (la virgule) (,), կետ ստորակետ (le point et virgule) (;), երկկետ (les deux points) (:), կետ (le point) (.), հարցական կետ (le point interrogatif) (?), զարմացական կետ (le point exclamatif) (!), կախման կետ (point de suspension) (...), չակետ (le guillemet) (« »), եւ փակագիծ (parenthèse) ( ) կոչուած նշանները գործածելու եղանակն հետեւեալ կերպիւ կ'աւանդեմք .

Ստորակետն խիստ կարճ դադար կը ցուցնէ, եւ կը գործածի

Ա. Խօսքի անդամի նման մասունքը, այսինքն նոյն բային տէր բային և խնդիրները, միեւնոյն գոյականին ածականները և նոյն տէր բային բայերը իրարմէ զատելու համար, զոր օր. la richesse, le plaisir, la santé, deviennent des maux pour ceux qui ne savent pas en user. Il sait régler ses goûts, ses travaux, ses plaisirs. Les Tyriens sont industriels, patients, laborieux. L'homme s'incline, s'agenouille, rampe, glisse, nage, se renverse en arc. Իսկ եթէ խօսքի այս մասունք et, ou, ni չաղկապներէն մէկովն կապուած երկու հատ լինին, ապա ստորակետ չդրուիր .

այսպէս ալ շատ մը մասունք ունեցողներուն միայն վերջինէն առաջ չաղկապ գտնուած ատեն, զոր օրինակ Tout le bien où le mal qu'on dit d'un homme qu'on ne connaît pas, ne signifie pas grand'chose. — L'airain, le marbre et l'or frappaient, Rome éblouie. Le roi, l'âne ou moi, nous mourrons.

Բ. Երկայն նախադասութեան փոքր անդամները իրարմէ զատելու համար . Turenne meurt, tout se confond, la fortune chancelle, la victoire se lasse, la paix s'éloigne.

Գ. Կոչական բառերը, մեկնական առաջադրութիւնները և խօսքին մէջէն՝ առանց իմաստին վնասելու՝ հանուելիք բառերն ամբողջ խօսքէն ստորակետով կը զատուին . Tribuns, cedez aux consuls. — Surtout, ô Grecs, aimez et observez la religion. — Nestor, que je vis à Pylos, ni Ménélas, qui me reçut avec amitié dans Lacedémone, ne purent m'apprendre si mon père était encore en vie.

Դ. Զօրութեամբ իմացուած բային տեղ . On a toujours raison; le destin, toujours tort. — L'éloge de Demosthène revient sous la plume de Cicéron, comme l'éloge de Racine, sous la plume de Voltaire.

Ե. Բնական կարգաւ դրուած կարճ առաջադրութիւնը հարկ չէ բաժնել . Իսկ երբ երկայն լինի այնպէս որ ձայնը մէկ շնչով կարգաւոր չբաւէ, այն ատեն իմաստին ներած չափաւոր տեղէ մը ստորակետով զատելու է : Դարձեալ, եթէ խօսքին բնական կարգն աւրուած լինի, ապա նոյն կարգէն նախադաս եղող խօսքէն ետքը ստորակետ պէտք է դնել, երբ խօսքին սկիզբը գտնուի . Իսկ երբ խօսքին մէջտեղ լինի այդ աւրուած կարգն, այն ատեն երկու կողմը մէկ մէկ ստորակետ դնելու է . La cœur d'une mère est le chef d'œuvre de la nature. — Le plaisir de soulager un infortuné, est un remède sûr contre la peine que

nous fait sa présence. — Je croyais que vous étiez malade *և չէ թէ* je croyais, que *էս*. L'enfant qui pleure *չէ թէ* l'enfant, qui pleure. — L'Amérique fut découverte par Christophe Colomb, en mil quatre cent quatre-vingt-onze, sous le règne d'Isabelle. — De tous les plaisirs, il n'est guère de plus délicieux que celui que l'on goûte après une bonne action. — Heureux qui, dans le sein de ses dieux domestiques, se dérobe au fracas des tempêtes publiques. — Fidèle a sa parole, Damon revint à l'heure fixée *կամ* Damon, fidèle a sa parole, revint à l'heure fixée.

Կէս ստորակէտն պարզ ստորակէտէն աւելի դադար կը ցուցնէ : *Եթէ առաջադրութեան մը նման մասունքն կամ խօսքին զանազան փոքր առաջադրութիւնները ստորակէտով բաժնուած սասն ունենան*, ապա *զանոնք իրարմէ փոխանակ ստորակէտով զատելու*, *կէտ ստորակէտով պէտք է բաժնել*. Au pied du tronc etait la mort pâle et dévorante. Autour d'elle volaient les noirs soucis; les cruelles défiances; les haines injustes; la trahison qui veut se repaître de sang, et qui ne peut jouir des maux qu'elle a faits; l'envie qui verse son venin mortel autour d'elle, et qui se tourne en rage, dans l'impuissance où elle est de nuire.

Երբ ամբողջ խօսքի մը՝ սորա հետ յարաբերութիւն ունեցող ուրիշ խօսք մը յաջորդէ *կամ* երկու հակառակ խօսքեր իրարու հետ համեմատուին, այն ատեն *կէտ ստորակէտ* պէտք է դնել մէջերնին, զոր օրինակ. Il a employé beaucoup de temps et beaucoup de soins à cet ouvrage; aussi espère-t-il qu'on le trouvera util. L'homme orgueilleux est insensé; car il est né faible. — La Motte voulait rire comme la Fontaine; mais il n'avait pas la bouche faite comme lui.

Երկկէտ կը գործածի.

Ա. Մէկու մը խօսքը մէջ բերելէ *կամ* զայն խօսեցնելէ առաջ՝ նոյն խօսքին որուն լինելը ըսելէ յետոյ. Son père, par ces mots, s'explique devant tous: Contre les Grecs, mon fils, cette fureur est vaine. Je m'écriai. o roi! faites-moi mourir plutôt que de me traiter si indignement.

Բ. Ընդհանուր խօսք մ'ընելէ յետոյ՝ անոր մասունքը ըսելէ առաջ *և* *կամ* մասունքը ըսելէ յետոյ՝ *ընդհանուրը զրուցելէ առաջ*. L'ambitieux ne jouit de rien; ni de sa gloire, il la trouve obscure; ni de ses places, il veut monter plus haut; ni de ses prosperités, il sèche et dépérit au milieu de son abondance. — Du lait, du pain, des fruits, de l'herbe, une onde pure: c'était de nos aïeux la saine nourriture.

Գ. Երկկէտ կը դրուի, երբ որ *և է* խօսք մը նախընթաց խօսքը ընդարձակելով լուսարանէ. Les cieux instruisent la terre à révéler leur auteur: tout ce que leur globe enserre célèbre un Dieu créateur.

Կէսն կը գործածի երբ խօսքն ամբողջովին լրանայ *և* յաջորդէ խօսքի մը հետ կապակցութիւն չունենայ, *կամ* թէ հեռուանց *և* ընդհանուր կապակցութիւն մ'ունենայ, որով հայերէն լեզուի վերջակէտին զօրութիւնն ունի. On s'instruit à prendre certains animaux, à apprivoiser les autres, et à les accoutumer au service. On eut d'abord à combattre les bêtes feroches. Les premiers héros se signalèrent dans ces guerres.

Հարցական կէսն հարցական խօսքէ ետքը կը դրուի, երբ հարցումն ուղղակի լինի. Իսկ եթէ հարցումն անուղղակի լինի, ապա պարզ *կէտ* կը դրուի, զոր օր. La mort est-elle un mal? La vie est-elle un bien? — S'il fallait condamner tous les ingrats qui sont au monde, dites-moi, à qui il faudrait pardonner.

Զարմացական կէսն՝ զարմացումն, երկիւղ, խռովութիւն, գոչումն և ասոնց նման հոգւոյ կիրք բացատրող խօսքերէն և ձայնակրութիւններէ ետքը կը գրուի, զոր օրինակ. O malheureuse Tyr! en quelles mains es-tu tombée! Eh! qui n'a pas pleuré quelque perte cruelle! Ah! pleure, fille infortunée!

Կախման կէսն աւելի բանաստեղծութեանց մէջ կը գործածի, երբ խօսողն հոգւոյ կրից բռնութենէն կամ սաստիկ շարժումէն առթեալ՝ խօսքը յառաջ տանել չը կրնալով կը լռէ և կը կտրէ, զոր օրինակ. J'ai vu... sans mourir de douleur, j'ai vu... Ah! j'en frémis encore de dépit; j'ai vu... mon verre plein, et je n'ai pu le boire.

Չակերտն երկու նշաններէն առաջինն կը գործածի գրութեն վկայութիւն բերուած կամ հնարուած խօսքէն առաջ. իսկ երկրորդն նոյն խօսքէն յետոյ. Mais le fils lui dit: «Mon père, j'ai péché contre le ciel et contre toi; je ne suis plus digne d'être appelé ton fils».

Փակագիծն խօսքէն կը զատէ մէկ կամ աւելի բառ. մինչեւ իսկ նախադասութիւն մը, որ խօսքին մարմինէն դուրս՝ բայց անոր յաւերածն են. On est (sur ses défants) aveugle, (sur ceux des autres clair-voyant).

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

ՀԱՄՐ ԶԱՅՆԱԻՈՐՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ՀԵՉՄԱՆՑ

Համր բաղաձայններն անոնք են, որոց հնչումն արտասանութեան ատեն միւսներուն չեն վերաբերիր: Միայն հիգիրն բառից սկիզբը համր է երբեմն, ինչպէս habit, homme. — Ընդհակառակն բառից ծայրը հետեւեալ բաղաձայնը գլխաւորապէս համր են.

C: Գիրն estomac, blanc, respect, tabac, *և* բառից ծայրը: Բայց կը լսուի avec, sac, sec, crac և tricot բառից ծայրը.

D: Գիրն համր է fond, pied, marchand *և* մէջ: Բայց կը լսուի David բառին մէջ.

E: Գիրն իբր լսելի նախընթաց գրոյն, զոր օր. vue, vie, épée, porte, mine, rare, taxe. Ոտաւորներու մէջ թեթեւ ինչ կը լսուի.

G: Գիրն faubourg, sang, étang, ինչպէս նաեւ doigt, legs բառից մէջ.

P: Գիրն drap, coup, camp, *և* մէջ. համր է նաեւ t գրէն առաջ գտնուած ատեն, ինչպէս compter, baptême, exempt.

S: Գիրն las, pas, tas, près sourisի ծայրը.

T: Գիրն rat, filet, habit, chantի ծայրը: Կ'արտասանուի le but նպատակ, la dot օժիտ, chut! լռութիւն, sept և huitի մէջ.

X: Գիրը voix, vieux, heureux, chevaux բառից ծայրը.

Z: Գիրն riz, nez, vous avez բառից ծայրը.

Համր բաղաձայններու գործածութեան մասին՝ անձանցումէ զատ ուրիշ կանոն մը չկայ: Սակայն կան մի քանի որոշեալ կանոններ ի մասին կիրարկութեան շարքին, որ կը ծառայէ հնչման տարածութեան եւ մասնաւորապէս կը գտնուի ամեն իշխան բառից ծայրը, որք հետեւեալ հնչմունքն ունին.

1. Ai (է) հնչումն, ինչպէս baie, raie, haie, *և* ի բաց առեալ la paix խաղաղութիւն.

2. É (է) հնչումն ի բաց առեալ té և tié վերջաւորեալք. զոր օր. une épée, bouchée, assiettée, ընդհակառակն la bonté բարութիւն, l'amitié բարեկամութիւն.

3. Տարածեալ ի հնչումն, ինչպէս la vie, maladie, *և* մինչդեռ կարճ ի հնչումն գլխաւորապէս տու

կամ առանց ուրիշ բաղաձայնով կը վերջաւորի (ինչպէս la fourmi, la souris, *և*).

4. U (իւ) հնչումն, ինչպէս la vue, rue, continue, բացառութիւնք են la vertu և la tribu, յորս u գիրն տարածեալ չէ:

5. Eu (էօ) հնչումն, ինչպէս la lieue, la queue, *և*. մինչդեռ արականք եզակիի մէջ առաւելապէս առանց բաղաձայնի կը վերջաւորին, ինչպէս le feu, le jeu, *և*:

6. Ou (ու) հնչումն, ինչպէս la boue, roue, մինչդեռ շատ մ'արական բառք սոյն հնչմամբ կամ բոլորովին առանց բաղաձայնի կամ p, t կամ x ու կը վերջաւորին, ինչպէս le trou, le coup.

7. Al, ol, ul, ir, oir և ur (ալ, օլ, իւլ, իօ, ուառ և իւռ) հնչմամբ, ինչպէս la salle, coupole, pilule, cire, armoire, chevelure, *և*. վերջապէս

8. Բառից ծայրը ամեն անգամ համր օ կը գտնուի, երբ c, ch, d, g, m, n, p, ph, rr, s, t, v, x և z բաղաձայնք ըսուին, զոր օր. lance, fraîche, bande, rage, figue, pomme, saine, troupe, terre, mauvaise, tête, patte, vive, taxe, gaze.

ԹՕԴՈՒԱԾ 3.

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՌԵԳՍԵՒՆ ՀՆՁՄԱՆ

Աստանօր դիտելի է հետեւեալն.

1. B և p գրերէն առաջ ունգային հնչումն թով կը լինի չէ թէ թով. ուստի կը գրուի jambon և չէ թէ janbon, կը գրուի camper չէ թէ canper, այսպէս ալ impossible, embeillir, *և*.

2. D և t, ինչպէս նաեւ c և g գրերէն առաջ ունգային հնչումն ընդհակառակն միշտ ռ ու կը լինի, չէ թէ թով. Հետեւաբար կը գրուի bande և չէ թէ bamde: incapable, blanc, manger, entier, tinter.

L mouillé (մեղմ—il և illeի) հնչման համար յիշատակելի է դարձեալ, թէ էյ հնչումն լեով և չէ կամ նի հնչումն ցոով կը գրուին. (ինչպէս bataille, campagne).

ԹՕԴՈՒԱԾ 4.

ԿՐԿՆՈՒԹԻՒՆ ԲԱՂԱՉԱՅՆԻՑ

Երբ բառերու մէջտեղ մի եւ նոյն բաղաձայնի յաջորդ վանկն սկսի, ապա սոյն սա կոչի իրենք: Թեպետ բառագիտութիւնն այս մասին առաւել պարագայից մեջ իբր անմուար ուղեցոյց կը նպաստէ, սակայն շատ պարագայից մեջ ալ քաղցրաձայնութեան օրէնքն կրկնութիւն կը տրամադրէ մահաւանդ այն տեղ, ուր բառից ծագումն ընդհակառակն է, ինչպէս homme, donne, personne եւայլն: Հոս ուսանիլ հարկ է, քի բաղաձայնի բառից մեջ առաջ արտասանեալ վանկէ մ'ետքը սովորաբար կրկնութիւն մը կը յաջորդէ:

Այս մասին հետեւեալ դիտողութեանց եւս պէտք է ծանօթանալ.

1. H, j, k, q, v, x գրերն չեն կրկնուիր. b, d, g նուազ կը կրկնուին, իսկ ընդհակառակն l, m, n, p, s, t յաճախակի կը կրկնուին:

2. A և o գրովք սկսեալ բառք կը կրկնեն իրենց անմիջապէս յաջորդող բաղաձայնը, երբ այս վերջինն a և o ու բաղադրեալ բառին սկզբնական տառն լինի և երբ բառին մէջ որ և է կրկնութիւն մը կամ կրկնեալ գրեր չը գտնուին: Հետեւաբար կը գրուի arranger (rangerէն), apprendre (prendreէն), opposer (poserէն) *և*: Ընդհակառակն orateur բառն չէ ռ ու չէ, վասն զի

0 Գիրն արմատական բառին կը վերաբերի: Abattre
և abaisser կը լինի չէ թէ abbattre, abaisser, որով-
հետեւ նոքա tt և ss մը կը պարունակեն: Այս մասին
կան նաեւ մի քանի նուազ բացառութիւնք:

ՅՕԴՈՒԱԾ 5.

ԱՆՁԱՏՈՒՄՆ ՎԱՆԿԻՑ

Բառից մեջտեղ վանկն բաղաձայնի կ'սկսի Ֆրան-
սերէնի մէջ, զոր օրինակ ma-la-die, re-mè-de, i-nu-
ti-le (չէ քէ in-utile), ins-tant, es-poir, rap-port:
Վանկին մէջ բաղաձայն չեղած ատեն, վանկն ճայնա-
ւորով մը կ'սկսի բնականաբար, զոր օրինակ, pri-er,
ac-ti-on:

ՅՕԴՈՒԱԾ 6.

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՅՆԱՀՆՁԻՒՆ ԲԱՌԻՑ

DES HOMONYMES (*)

Հետեւեալ բառերն հաճախ կ'երպին կը գրուին,
քէն մերք միեւնոյն հնչմամբ, մերք նաեւ կ'արտա-
սանուին:

L'air, աբ. օդ, կերպա- րանք	L'amande, էփ. նուշ
L'aire, էփ. կալ, բոյն	L'amende, » տոյժք
L'ère, » թուական	L'antre, աբ. քարանձաւ
L'ancre, » խարխալ	Entre, մէջտեղ
L'encre, » թանաք	L'autel, աբ. սեղան՝ բազին
L'âlène, » հերիւն	L'hôtel, » պանդոկ
L'haleine » շնչառութիւն	Le bal, պարահանդէս
	La balle, գնտակ

(*) Հոս գործածականներն ընտրուած են:

Le ban, աքսոր	Le corps, մարմին [սորդաց
Le banc, նստարան	Le cor, եղջերեայ՝ փող որ-
	Le coin, անկիւն
Le bond, ոստու մն	Le coing, սերկեւիլ
Bon, բարի	
Le bois, փայտ	Le cou, պարանոց
Il boit, կը խմէ	Le coup, հարուած
Le camp, բանակ	La date, ամսաթիւ
Quand, երբ	La datte, արմաւ
Le champ, դաշտ	La dent, ատամն
Le chant, երգ	Dans, մէջ
La chaîne, շղթայ	Le doigt, մատն
Le chêne, կաղնի	Il doit, պարտի
La chair, միս	Le don, պարգեւ
La chaire, ամպլոն	Donc, ուրեմն, ուստի
La chère, խնջոյք	Dont, որոյ, որոց
Cher, սիրելի, ծանրագին	
	La foi, հաւատք
Le clerc, գրագիր	La fois, անգամ
Clair, պայծառ	Le foie, լեարդ
Court, կարճ	La goutte, կաթիլ
La cour, ապարանք	Il goûte, ճաշակ կ'առնու
Le cours, ընթացք	
Le cuir, կաշի	Le lait, կաթն
Guire, եփել	Laid, ատելի, յոռի
Le compte, հաշիւ	Le mois, ամիս
Le comte, կոմս	Moi, ես
Le conte, վեպ, պատմութիւն	Le poil, վարսք ճիւղ
	Le poêle, կրակարան
	La poêle, տապակ

1339.70

Le mont, լեռն	Ceint, պատեալ
Mon, իմ	La scène, թատր, տեսիլ
La plaine, հարթավայր	La seine, Սէն (գետ)
Pleine, լի	La cène, տէրունական ընթ- րիք
Le poids, կշիռ	Le sel, աղ
Le pois, ոլոռն	La selle, թամբ
La poix, ճիւթ	La tache, բիծ
Penser, խորհել	La tâche, սահմանեալ գործ
Panser, ձի մաքրել, դար- մանել	La tante, հօրաքոյր
Le sang, արիւն	La tente, վրան
Le sens, միտք, իմաստ	L'attente, էջ. ակնկալութիւն
Cent, հարիւր	La veine, երակ
Sans, առանց	Vaine, էջ. ունայն, սնոտի
Le saut, ոստումն	Le ver, որդն
Le sot, անմիտ	Le verre, գաւաթ
Le seau, դոյլ	Vers, դէպի
Le sceau, կնիք	Vert, e, կանաչ [նաւոր
Saint, սուրբ	Le vers, քերթուած, ոտա-
Le sein, ծոց	La voix, ձայն
Sain, e, առողջ	La voie, ճանապարհ
Cinq, հինգ	Il voit, կը տեսնէ

ԴԻՏՈՂ. — Մինչեւ հոս աւանդեալ կանոնաց ի վարժութիւն՝ պէտք է զանոնք աշակերտին գրել առ յաճախակի՝ մէն մի բառէ եւ դիւրին նախադասութիւններէ սկսելով, յորս շատ մը նոյնահընչիւն բառք կը զանուիրն:

ԴԱՍ Ա.

Ս Ե Ռ Գ Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ա Յ

Ա. ԿԱՆՈՆՔ ՍԵՌԻ ԳՈՅԱԿԱՆԱՅ

Թեպետ սեռի տարբերութիւնն մասնաւորապէս կէն-
դանի եակաց համար է, սակայն լեզուի սովորութիւնն
բոլոր անկենդան իրաց ալ երկու սեռերէն մին յատ-
կացուցած է: Կենդանի եակները նշանակելու մասին
սեռն կ'որոշի ըստ բնութեան հանգամանաց. իրաց
սեռը ճանաչելն դժուարին է, իսկ սորա կը յայտնուին
մերթ իրենց նշանակութիւնն, մերթ իրենց վերջաւորութիւնն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.

Արական են ըստ նշանակութեան

1. Արանց, արու արարածոց եւ ժողովրդոց ան-
ուանք, զոր օր. Henri Հենրիկոս, le bottier կօշկա-
կար, l'Allemand Գերմանացի:

2. Երկիրներու, քաղաքաց եւ գետոց անուանք,
որք համբ e գրով չեն վերջաւորիր. le Portugal, le
Wurtemberg, le beau Paris, le Rhin.

ԵՆՆՕԹ. — Ville բառն զանց առնուելովն իսկ՝ շատ մը քա-
ղաքաց անուանք իրրեւ féminin կը զործածին դարձեալ. զոր օր.
Moscou (այսինքն la ville de Moscou) était déserte. Մոսկուա
ամայի էր:

3. Մետաղաց, ծառոց, աւուրց, ամուց եւ տարւոյ
եղանակաց անուանք, ինչպէս le fer երկաթ, le chêne
կաղնի, (le) lundi երկուշաբթի, le beau Mai գեղեցիկ
Մայիս, le printemps գարուն:

4. Բոլոր ածականք, բայք և մակբայք, երբ իբրեւ գոյականք գործածին, զոր օր. le vert կանաչութիւն, le beau գեղեցիկն, le manger et le boire ուտել և խմելն, le bien բարին, le oui et le non այո և ոչն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

Արական են ըստ վերջաւորութեան.

1. Այն գոյականք, որք մեղմ il (չէ թէ lle) հընչմամբ կը վերջաւորին, ինչպէս le détail մանրամասնութիւն, le soleil արեւ, le recueil հաւաքածոյ, le fusil հրացան:

2. Այն գոյականք, որք ռնգային հնչմամբ մը կը վերջաւորին, ինչպէս.

Le volcan, հրաբուխ	Le daim, այծեամն
Le vent, հողմ	Le vin, գինի
Le moment, միջոց	Le fond, հիմն [թիւն
Le sein, ծոց, գոգ	Le parfum, անուշահոտու-

Բացառութիւնք են

La main, ձեռք	La dent, ատամն
La faim, ծարաւ	La leçon, դաս

Ինչպէս նաեւ son և ion վերջաւորեալ բառք, զոր օրինակ. maison, կա:

3. Այն գոյականք, որք կը վերջաւորին

Ac ինչպէս le lac լիճ, le sac քսակ, կա:
Al » le cheval ձի:
Age » le courage քաջասրտութիւն: — Բացառութիւնք են la cage վանդակ, l'image իշ. պատկեր, la nage լող (լողացում), la page էջ, երես, la plage ծովեզր, գաւառ, la rage կատաղութիւն:

Ard ինչպէս	le renard աղուէս:
As »	le repas խնջոյք:
Au »	le tableau պատկեր:
El »	le sel աղ:
Ège, ège »	le siège գահ, աթոռ:
Ème, ème »	le poème քերթուած: Բացառութիւն է la crème սեր:
Er, ier »	le rocher ժայռ:
Ès »	le progrès յառաջդիմութիւն:
Et »	le mulet ջորի:
Eu, œu »	le vœu ուխտ, մաղթանք:
Is »	le tapis օթոց. Բացառութիւն է la souris մուկն:
Isme »	le paganisme հեթանոսութիւն:
It »	le profit օգուտ, շահ:
Oir »	le miroir հայելի:
Or »	le trésor գանձ:
Os »	le dos թիկունք:
Ot »	le mot բառ: Բացառութիւն է la dot օժիտ:
Ou »	le verrou պարզունակ:
Our, ours »	le séjour բնակութիւն, l'amour սէր, le secours օգնութիւն: Բացառութիւնք են la cour ապարանք, la tour աշտարակ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.

Ըստ նշանակութեան իգական են՝ բաց ի կգ եակ ցուցանողներէն:

1. Պտղոց, ծաղկանց և բանջարեղինաց անուանք.

La poire, տանձ	La rose, վարդ
La pomme, խնձոր	L'herbe, խոտ

Բացառութիւնք եմ հետեւեալք .

Le marron, շագանակ, մաշ- Un apricot, ծիրան

կամիրդ

Le citron, կիտրոն

Un œillet, շահոքրամ

Le raisin, խաղող

Le lis, շուշան, և այլ մի

քանի բառք (բոլորն ալ իրենց արական վերջաւորութեան պատճառաւ) :

2. Աշխարհաց, երկիրներու, քաղաքաց և գեղոց անուանք, որք համր օրով մը կը վերջաւորին, զոր օրինակ . la France, la Prusse, l'ancienne Rome, la Loire, la Seine.

Բացառութիւնք են le Hanovre, le Mexique, le Danube.

Յ Օ Դ Ո Ի Ա Մ 4 .

Իզական եմ ըստ վերջաւորութեան .

1. Այն գոյականք, որք համր օրով մը կը վերջաւորին և այս գրէն առաջ ձայնաւոր մ'ալ ունին, ինչպէս

La vie, կեանք

L'oie, սառ

La vue, տեսիլ, տեսարան

L'épée, սուր

Բացառութիւնք են le foie լեարդ, l'incendie ար. հրդեհ :

2. Այն բառերն, որք lle մեղմ հնչումն ունին, ինչպէս . la fille դուստր, la feuille թերթ, la paille յարդ :

3. Այն բառերն, որք կը վերջաւորին

Ace ինչպէս la glace սառն : Բացառութիւն է l'espace ար. միջոց :

Ade » la salade աղցան :

Aine, eine ինչպէս . la plaine հարթավայր, la peine տառապանք :

Ance, ense և ence ինչպէս . la constance հաստատութիւն, la defense պաշտպանութիւն : Բացառութիւն է le silence լռութիւն :

Ande, ante և ente ինչպէս . la viande միս, la tante հօրաքոյր, la tente վրան :

Ête ինչպէս . la tête գլուխ :

Eur » la douleur ցաւ : Բացառութիւնք են le bonheur երջանկութիւն, l'honneur ար. պատիւ, le deshonneur անպատուութիւն, le malheur գոգաղդութիւն, le cœur սիրտ, և բոլոր eur վերջաւորեալ արական անյիւսնանք (զոր օրինակ le tailleur դերձակ) :

Ière » la lumière լոյս : Բացառութիւն է le cimetière գերեզմանատուն :

Ine » la famine սով :

Ion » l'action գործ :

Oire » la victoire յաղթութիւն :

Ote » la pelote կծիկ :

Son » la maison տուն, la moisson հունձք :

Té » la bonté բարութիւն : Բացառութիւնք են le côté կողմն, le pâté կարկանդակ, le traité ճառ, դաշն, l'été աժառն, le comté կոմսութիւն :

Ude » la gratitude շնորհակալութիւն :

Une » la lune լուսին :

Ure » la piqure խայթուած : Բացառութիւն է le murmure քրթմնջիւն, le parjure երդմնոտութիւն :

4. Գրեթէ բոլոր այն բառք, որք ծայրի համր օ գրէն առաջ զոյգ մը նման բաղաձայններ ունին, ինչպէս հետեւեալ վերջաւորութիւնքն

Appe	ինչպէս	la nappe	սեղանի ծածկոյթ :
Asse	»	la chasse	որս :
Atte	»	la natte	փսիաթ :
Elle	»	la chapelle	մատուռն :
Esse	»	la jeunesse	երիտասարդութիւն :
Ette	»	la charrette	սայլ :
Erre	»	la terre	երկիր :
Omme	»	la pomme	խնձոր :
Otte	»	la carotte	ստեպլին :
Outte	»	la goutte	կաթիլ եւ :

Այս կանոնէն կը գարտուղին

L'homme, մարդ	Le verre, գաւաթ
Le somme, քուն	Le tonnerre որոտումն

Թ Օ Դ Ո Ի Ա Ծ 5.

ՍԵՌ ԲԱՂԱԴՐԵԱԼ ԳՈՅԱԿԱՆԱՅ

Երբ գոյականը պարզ ըլինելով՝ Բաղդադէալ այս-
ինքն միութեան գծով մը կապուած լինին, ապա սեռն
կախումն կ'ունենայ բաղադրութեան տեսակէն եւ ե-
ղանակէն :

1. Երբ առաջին մասն գոյականն մը լինի, այն ատեն
նոյն առաջին մասին սեռն անփոփոխ կը մնայ, զոր օր-

Un cerf-volant	Բզեզ, Թռուցիկ
Le chou-fleur	Ծաղկակաղամբ կամ ընդա-
Un arc-en-ciel	Ծիածան [կաղամբ

2. Եթէ նոքա նախադրութենէ և գոյականէ մը
կազմուին, դարձեալ կը պահեն գոյականին սեռը, զոր օր-

Le contre-coup	Հարուած ընկրկեալ մարմնոյ
L'avant-bras	Ծղի. ստորին մասն բազկի
L'avant-main droit	Ստորին մասն աջոյ ձեռին .
	երի (անասնոց)

3. Երբ նոքա վերջապէս բայէ և գոյականէ մը բա-
ղադրեալ լինին, այն ատեն միշտ արական կը լինին,
զոր օրինակ .

Le porte-manteau	Լաթ կախելու փայտ
Le tire-bouchon	Խցահան
Le porte-feuille	Գրպահ (թէեւ feuille է. է

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ՍԵՌԻ ԿԱՆՈՆԱՅ

Որոշեալ կամ անորոշ յօդ ղեկով որոշելու և հե-
տեւեալ գոյականաց սեռը :

1. Զմեռ — hiver, տանձ — poire, մետաղ — mé-
tal, հինգշաբթի — jeudi, փորձուկալ — Portugal,
կապար — plomb, խնձորենի — pommier, կեռաս — ce-
rise, շահոքրամ մը — œillet (*), Ֆրանսա — France,
կնձնի մը — ormeau, կաղամախի — peuplier, ծառ մը
— arbre, դեղձ — pêche, ընկուզենի — noyer, ընկոյզ
— noix, կօշկածիգ — tire-botte, պղինձ — cuivre,
կիտրոն — citron, բեղւոյր — chapeau, երգ — chant,
կրակ — feu, տուն — maison, մուտք — entrée, ձե-
ռաց-սրբիչ — essuie-main, ելք — sortie, որս — chasse.

2. Առջապահ — avant-garde, վարսք — chevelure,
ալպեան մուկն — marmotte, չոգի — vapeur, ձերութիւն
— vieillesse, մահ — trépas, կօշիկ — soulier, ծխախոտ —
tabac, ջրանցք — canal, ապաշխարանք — pénitence,
մուտք — accès, մկրտութիւն — baptême, աշխատութիւն
— travail, կեղեւ (խեցեղէն) — coquille, բարիք — le bien,
զգացումն — sentiment, թերթ — feuille, հանգստու-
թիւն — repos, կաղին — noisette, ստրկութիւն — servi-
tude, յուսահատութիւն — désespoir, թաւիչ — velours,
մեղր — miel, ճշմարտութիւն — vérité, տօն — fête, դաշն

(*) Բացառութիւնը նշանակուած են տարբեր տպագրութեամբ :

—traité, դժբաղդութիւն—malheur, բանալի հասարակաց — passe-partout, շամիրաշուրջ — tourne-broche, քրիստոնէութիւն — christianisme.

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.

Բ. ԶՈՅԳ ՍԵՆ ԳՈՅԱԿԱՆՍՑ

Հետեւեալ գոյականք զանազան նշանակութիւններ ունստի եւ տարբեր սեռ ունին .

Արական	Իգական
L'aide, ար. օգնական	L'aide, էջ. օգնականութիւն
L'aune, ար. լաստենի	L'aune, էջ. կանգուն
Un enseigne, դրօշակիր	Une enseigne, դրօշ, կրպակի նշան
Le foret, գայլիկոն, սլաք	La forêt, անտառ
Le garde, պահապան	La garde, պահպանութիւն
Le guide, ուղեցոյց	La guide, կառքի փոկ
Le livre, գիրք	La livre, լիտր, լեւ
Le manche, երախակալ	La manche, թեզանիք
Le mort, մեռեալ	La mort, մահ
Le mousse, նաւաստի	La mousse, մամուռ
Le page, մանկլաւիկ	La page, երես՝ էջ
Un paillasse, խեղկատակ	La paillasse, անկողին յարդալի
Pâques, յո. ք. զատիկ	La pâque, պասեք Հրէից
Le poêle, կրակարան	La poêle, տապակ
Le poste, պահակք, պաշտօն	La poste, նամակատուռ, թղթատարութիւն
Le somme, քուն	La somme, գումար
Le tour, շրջան, ճեմք	La tour, աշտարակ
Le trompette, փողար	La trompette, փող
Le voile, փող	La voile, առագաստ նաւու

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

Վերոյիշեալներէն զատ դիտելի են նաեւ հետեւեալ տարբերութիւնքն .

1. Aigle արծիւ բառն թռչնոյ սովորական նշանակութեամբ արաւմէ է, զոր օր. l'aigle noir, իսկ արծիւ՝ դրօշի նշանակութեամբ է՝ արաւմէ, զոր օր. une aigle romaine, les aigles françaises.

2. Un couple, ար. կը նշանակէ ամուսն (այր եւ կին) կամ զոյգ մ'անասուն, զոր օրինակ. Un heureux couple, un couple de pigeons. — Une couple, էջ. կը նշանակէ ընդհանրապէս երկու առարկայք, զոր օրինակ. Une couple d'œufs զոյգ մը հաւկիթ, une couple d'écus երկու թաւէն :

Անկենդան իրաց համար՝ որք անսլատճառ մէկգմէկու կը վերաբերին, զոյգ ըսելու մասին ֆրանսերէն կ'ըսուի une paire, զոր օրինակ .

Une paire de souliers   Զոյգ մը կոշիկ
Une paire de gants   Զոյգ մը ձեռնոց

3. Délice վայելք եւ amour սէր բառերն ելալէ մէջ արական են, յո. ք. մէջ իգական, զոր օրինակ. Quel délice! Mes plus chères délices! L'amour divin.

4. La foudre շանթ կը թարգմանի երբ մրկի առան եղածը նշանակէ, իսկ le foudre այլաբանօրէն կը գործածի, զոր օրինակ. Il renverse tout comme un foudre իբրեւ շանթ մը տապալեց նա ամէն բան .

5. Enfant, esclave, pupille (սան, պատանեակ) եւ adversaire (հակառակորդ) թէ արական կը լինին եւ թէ իգական, արական եւ իգական գոյական մը նշանակելուն համեմատ, զոր օրինակ. Marie est une enfant obéissante; une jeune esclave երիտասարդ գերի (կին, աղջիկ) մը. mon pupille, ma pupille.

6. Orge գարի, իբրև արմուխ է, զոր օրինակ.
voici de belle orge. — Իբրև սննդեան միջոց այս բառն
ար. է, զոր օրինակ. de l'orge mondé կեղեւեալ գա-
րի, կասկ:

7. Gens մարդիկ՝ արք, ար. է, և այս պատճառաւ
բոլոր այն ածականք և ընդունելութիւնք՝ որք սոյն
gens բառին չըյալարեն, ար. սեռով կը մնան, զոր օր.

Des gens dangereux; — Ces gens sont connus.

Ընդհակառակն բոլոր այն ցուցական ածականք և
ածականք՝ որք անմիջապէս gens-էն նախադաս կը լինին,
իբրև կը դրուին, զոր օրինակ.

Certaines gens, ces bonnes gens.

Իսկ այն բառերն՝ որք gens-էն չէ թէ անմիջապէս
առաջ, այլ անորմէ նախադաս եղող ածականէ մ'առաջ
կը գտնուին, արևան կը մնան, զոր օրինակ. Tous les
honnêtes gens; quels braves gens! — Սակայն tous
բառն féminin կը լինի, երբ իրեն յաջորդող ածա-
կանն իբրև մէջ տարբեր վերջաւորութիւն մ'ունենայ
քան արևան մէջ, ըստ այնմ պէտք է ըսել Toutes les
sottes gens.

8. Orgue երգիւն բառն եղակի մէջ արևան է,
յոքնակի մէջ իբրև, զոր օրինակ. Un orgue; une
des plus belles orgues.

9. Oeuvre գործ բառն արևան է, երբ այնու իմա-
ցընել ուզուի երաժշտական, նկարչական կամ գծագրա-
կան երկասիրութիւն մը. ուրիշ ամեն պարագայի մէջ
իբրև է, զոր օրինակ.

Vous avez fait une bonne œuvre.
Les œuvres complètes de Racine.

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.

Կան նաեւ մի քանի գոյականք որք իբրև հա-
մար մասնաւոր ձեւ մը չունենալուն պատճառաւ ար-
ևան կը մնան, մինչեւ անգամ երբ կանանց վերաբե-
րին նորա, զոր օրինակ.

Un auteur } հեղինակ մը և հեղինակուհի մը.
Un écrivain }

Un orateur ատենարան մը և ատենարանուհի մը:

Un peintre նկարիչ մը և նկարչուհի մը.

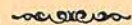
Un sculpteur քանդակագործ մը և քանդակագործ
կին մը.

Un témoin վկայ մը և վկայուհի մը.

Սակայն իգական ձեւի համար սոյն գոյականներէն
առաջ femme բառը կը գործածի յաճախակի, ինչպէս

Une femme auteur հեղինակ կին մը.

Les femmes poètes բանաստեղծ կանայք

ՅՕԴՈՒԱԾ 4.

Ընդհակառակն կան նաեւ մի քանի իբրև բառք,
որք արական ձեւ մը չունենալուն պատճառաւ ար-
ևան համար իբրև յօղով կը գործածին.

La caution, երաշխաւոր La basse, բամբ

La pratique, գնող, յաճա- La sentinelle, գիշերապա-
խորդ հուժիւն

Գ. ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԻԳԱԿԱՆ ՁԵՒՈՅ

Իգական ձեւոյն կենդանի եակ նշանակող արևան
գոյականներէ կազմուրիւնն հետեւեալ եղանակօք տեղի
կ'ունենայ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.

Ի ծագմանէ ածական եղող անճանց անուանք ի-
րենց էջակա՛ն Adjectifs ի կանոնաց համեմատ կը կազ-
մեն , ինչպէս .

Արական

Իգական

Le Français, ֆրանսացի	La Française, ֆրանսացի կին և աղջիկ
Un Russe, Ռուսիացի մը	Une Russe, Ռուսիացի կին և աղջիկ
Un Juif, Հրէայ մը	Une Juive, Հրէայ կին և աղջիկ
L'époux, ամուսին՝ լայր	L'épouse, ամուսին՝ կին
Le veuf, այրի՝ այր	La veuve, այրի՝ կին [ջիկ
Le Grec, Յոյն	La Grecque, Յոյն կին և աղ-

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

Այն բառերն՝ որք an, on, ien (չէ բէ in) ուրն-
գային հնչումներէն մեկովն կը վերջաւորին , իրենց
n գիրը կը կրկնեն եւ սմա կը կցեն ապա էջակա՛ն հա-
մար e գիրը .

Le paysan գեղջուկ,	La paysanne գեղջուկ կին և աղջիկ
Le lion առիւծ ,	La lionne էգ առիւծ
Le chien շուն ,	La chienne քած

Այսպէս ալ le chat, էջ. la chatte կատու :

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.

Այն գոյականք՝ որք համար e գրով մը կը վերջաւոր-
րին , էջակա՛ն մէջ esse կ'աւանդուին .

Le comte, կոմս	La comtesse, կոմսուհի
Le prince, իշխան	La princesse, իշխանուհի
Le nègre, սեւ այր	La négresse, սեւ կին և աղ-
L'âne, էշ	L'ânesse, մատակ էշ [ջիկ

Այսպէս ալ l'abbé, աբբայ բառին էջակա՛ն կը լինի
l'abbesse, աբբանի :

ՅՕԴՈՒԱԾ 4.

Եւր վերջաւորեալ բառք իգականի մէջ առաւելա-
պէս կը փոխարկին euse ի , ինչպէս

Le danseur, պարող	La danseuse, պարող կին և աղջիկ

ՅՕԴՈՒԱԾ 5.

Teur վերջաւորեալք կը փոխարկին trice ի , ինչ-
պէս

L'acteur, դերասան	L'actrice, դերասանուհի
Le bienfaiteur, բարերար	La bienfaitrice, բարերա- րուհի

ՅՕԴՈՒԱԾ 6.

Վերոյիշեալ կանոններէն կը զարտուղին հետեւե-
լալ գոյականք

Le Dieu, Աստուած	La déesse, աստուածուհի
Le duc, դուքս	La duchesse, դքսուհի
L'empereur, կայսր	L'impératrice, կայսրուհի
Le roi, թագաւոր	La reine, թագուհի

Le héros, <i>դիւցազն</i>	L'héroïne, <i>դիւցազնուհի</i>
Le gouverneur, <i>կուսակալ</i>	La gouvernante, <i>կուսակալուհի</i> , <i>դաստիարակուհի</i>
Le serviteur, <i>ծառայ</i>	La servante, <i>աղախին</i>
Le compagnon, <i>ընկեր</i>	La compagne, <i>ընկերուհի</i>
Le larron, <i>գող</i>	La larronnesse, <i>գող կին</i>
Le loup, <i>գայլ</i>	La louve, <i>էգ գայլ</i>
Le mulet, <i>ջորի</i>	La mule, <i>էգ ջորի</i>
Le dindon, <i>հնդկահալ</i> , <i>(հինարի)</i>	La dinde, <i>մորի հնդկահալ կալ</i>

ԻԳՍԿԱՆ ՁԵՒՈՅ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆԱՅ (1-5) ՎՐԱՅ

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՔ

1.

Հետեւեալ արական գոյականաց իգականը գրեալ է .

Իրացի le voisin, էջ. la v — : որսորդ le chasseur, էջ. la ch — : հնարիչ l'inventeur, էջ. l' — : պատուաւ le menteur (արմատ ment, վերջաւորութիւն — eur), էջ. — : մատնիչ le traître (օղ. 3) էջ. — : գուսան le chanteur (chant—eur օղ. 4) էջ. — : ծոյլ le paresseux, էջ. — : թզուկ le nain, էջ. — : շատախօս le bavard, էջ. — : կալանաւոր le prisonnier, էջ. — : համբ le muet, էջ. — : ուսուցիչ l'instituteur, էջ. — : հիմնադիր le fondateur, էջ. — : Անգլիացի l'Anglais, էջ. — : դերասան l'acteur, էջ. — : առիւծ le lion, էջ. — : էջ l'âne, էջ. — : ուսուցիչ le maître, էջ. — : երաժիշտ մը un musicien, էջ. — : հիւանդ le malade, էջ. la — : այր l'époux, էջ. l' — :

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

2. VRAIE ¹ GÉNÉROSITÉ

Un honnête père de famille (*պատուաւոր հայր*), chargé ² de biens et d'années, voulut régler ³ d'avance ⁴ sa succession ⁵ entre ses trois fils, et leur partager ses biens, le fruit de ses travaux et de son industrie ⁶. Il en fit trois portions égales, et assigna ⁷ à chacun son lot ⁸. — Puis il leur dit : « Il me reste encore un diamant de grand prix; je le destine ⁹ à celui de vous qui *saura* le mieux le mériter par quelque action ¹⁰ noble et généreuse, et je vous donne trois mois pour vous mettre en état de l'obtenir. »

Aussitôt les trois fils se dispersent ¹¹; mais il se rassemblent ¹² au temps prescrit ¹³. Ils se présentent devant leur juge, et voici ce que raconte l'aîné ¹⁴. « Mon père, durant mon absence ¹⁵, un étranger s'est trouvé dans des circonstances (*պարագայք*) qui l'ont obligé de me confier ¹⁶ toute sa fortune ¹⁷: il n'avait de moi aucune sûreté par écrit ¹⁸, et n'aurait pu produire (*հանել*) contre moi aucune preuve ¹⁹ du dépôt; mais je lui ai tout remis fidèlement. Cette fidélité n'est-elle pas quelque chose de louable ²⁰? »

« Tu as fait, mon fils, » lui répondit le vieillard, « ce que tu devais faire. Il serait honteux d'en agir autrement, car la probité ²¹ est un devoir ²². Ton action est une action de justice; mais ce n'est point une action de générosité. »

1 Մեծանձնութիւն : 2 Ընչեղ և բազմամեայ : 3 Որոշել : 4 Կանխաւ : 5 Ժառանգութիւն : 6 Աշխատութիւն :

7 Սահմանել. 8 Բաժին. 9 Պահել. 10 Գործ. 11 Յրուիլ.
12 Վերստին ժողովի. 13 Ժամադրեալ. 14 Անդրանիկն.
15 Բացակայութիւն. 16 Վստահել. 17 Ստացուած.
18 Ապահովութեան գիր. 19 Մուրհակ (աւանդին հա-
մար). 20 Գովելի. 21 Ուղղութիւն. 22 Պարտք.

CONVERSATION

Qui voulut régler sa suc- Un honnête père de fa-
cession ? mille.

Que fit-il à cet effet (յայս Il partagea ses biens entre
սակս) ? ses trois fils.

Que lui restait-il ? Un diamant de grand prix.

A qui le destina-t-il ? A celui d'entre eux qui
ferait une action noble
et généreuse.

Combien de temps leur Il leur donna trois mois
donna-t-il pour cela ? pour obtenir ce prix.

Que firent ensuite les fils ? Il se dispersèrent, mais
au bout de temps pres-
crit, ils revinrent à la
maison.

Quelle avait été l'action Il avait remis fidèlement
de l'aîné ? à un étranger la fortune
que celui-ci lui avait
confiée sans reçu (մուր-
հակ).

Que répondit le vieillard ? Tu as fait ce que tu de-
vais faire. Ton action
est etc. »

3. Suite (Շարունակութիւն)

Le second fils plaida ¹ sa cause à son tour (ևս),
à peu-près en ces termes ² : « Je me suis trouvé
pendant mon voyage, sur le bord d'un lac ; un en-
fant *venait* ³ d'y tomber ; il *allait* se noyer ⁴ ; je l'en
ai tiré, et je lui ai sauvé la vie, aux yeux des ha-
bitants d'un village situé ⁵ au bord de ce lac ; ils
pourront attester ⁶ la vérité du fait ⁷ ». — « A la
bonne heure (հաւանիմ), « interrompit ⁸ le père ;
mais il n'y a point encore de noblesse dans cette
action ; il n'y a que de l'humanité ⁹ ».

Enfin le dernier des trois frères *prit* la parole.
« Mon père, » dit-il, « j'ai trouvé mon ennemi mor-
tel (սխտրիմ), qui, s'étant égaré la nuit, s'était en-
dormi, sans le savoir, sur le penchant ¹⁰ d'un abîme ¹¹ ;
le moindre mouvement qu'il eût fait au moment de
son réveil ¹², l'eût précipité ¹³ ; sa vie était entre
mes mains ; je l'ai éveillé avec les précautions ¹⁴
convenables, et l'ai tiré de cet endroit fatal ¹⁵ ».

« Ah ! mon fils, » s'écria le bon père avec trans-
port (հիացմամբ) et en l'embrassant tendrement, c'est
à toi, sans contredit ¹⁶, que la bague est *due* (վա-
յել) : »

1 Դատը պաշտպանել. 2 Բառ. 3 Ինկած էր. 4 Հեղձ-
նուլ. 5 Որ էր... 6 Վկայել. 7 Իրին. 8 Պատասխանեց.
9 Մարդասիրութիւն. 10 Զառ ի վայր. 11 Անդունդ.
12 Արթնութիւն. 13 Գահավէժ ընել. 14 Պատշաճ զգու-
շութիւն. 15 Մահացու. 16 Անշուշտ.

CONVERSATION

Qu'avait fait le second Il avait sauvé un enfant
fils ? qui allait se noyer.
Qui avait vu cela ? Les habitants d'un village
situé au bord d'un lac.
Enfin, quelle avait été Il avait éveillé son ennemi
l'action du dernier des endormi au bord d'un a-
trois frères ? bîme, où le moindre mou-
vement l'eût précipité.
Laquelle de ces trois ac- Celle du plus jeune fils.
tions était la plus noble ?
Les actions des deux au- Non, la première était une
tres n'étaient-elles pas action de justice, la se-
nobles et généreuses ? conde une action d'hu-
manité.
Et qu'est-ce que lui dit Il s'écria avec transport :
le père ? « Mon fils, c'est à toi sans
contredit que la bague
est due. »

ԴԱՍ Բ.

ԳՈՅԱԿԱՆԱՅ ՅՈՒՆԱԿԻՆ (*)

Գաղիական լեզուին մէջ գոյականներն յորճակի
ընելու կանոնք ցուցուեցան արդէն երկրորդ դասին
մէջ : Հոս կը յաւելումք այն կանոնաց վրայ սա զար-
տուողութիւններն :

(*) Այս երկրորդ ընթացքին մէջ Առաջին ընթացքի դասերը
նշանակուած են, եւ օգտակար է ամէն անգամ Առաջին ընթացքին
դասերը կրկնել համառօտիւ :

ՅՕԴՈՒԱՆ 1.

Կան հեղինակներ որ -ent եւ -ant վերջաւորեալ
բազմականի գոյականաց յորճակին -ens եւ -ans կը
գրեն՝ փոխանակ գրելու -ents եւ -ants, բայց ընդու-
նելի չէ այս ձեւը :

Les momens վայրկեանք. լաւագոյն է գրել les moments
Les diamans աղամանք » » » les diamants

Բայց միավանկներն երբեք չեն կորսնցներ t գիրն .
ինչպէս

Les dents, ատամունք Les vents, հողմունք

ՅՕԴՈՒԱՆ 2.

Al եւ ail վերջաւորեալ գոյականք որ դուռած են
ի ստորեւ, յորճակի մէջ aux ի չեն փոխուիր ըստ ընդ-
հանուր կանոնի, այլ կը գրուին -als եւ -ails . ոմանք
ուրիշ ուրոյն յորճակի, զոր օրինակ .

Le bal, յ+. les bals, պարա- Un portail, մեծ դուռն
հանդէս Le poitrail, լանջք ձիոյ

Le cal, յ+. les cals, փա- Le mail, գետախաղ
պար (շաշի) Le détail, յ+. les détails,

Le narval, միաժանի (ձուկն) մանրամասնութիւն

Le carnaval, բարեկենդան L'ail, խստոր յ+. les ails և
les aulx

Le chacal, չնագայլ Le bétail, արջառ յ+. bes-
tiaux

Le gouvernail, ղեկ L'éventail, աբ. հողմահար L'œil, աչք յ+. les yeux
L'épouvantail, խրատուիլ

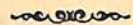
(Ou վերջաւորեալ բառից յորճակին համար տե՛ս Դաս Բ.
ՈՒՆԱԿԻՆ) :

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Ծ 3.

Le ciel երկինք, բառին յոքնակին սովորական
նշանակութեամբ լինի les cieux . իսկ կանոնաւոր կեր-
պիս լինի .

1. Les ciels, երբ նշանակէ, օգարածին
2. Les ciels, » » անկողնակալի ձեղուն
3. Les ciels, » » նկարներու մէջ երկինք

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Ծ 4.

Aïeul բառին յոքնակին լինի aïeux, երբ կը նշա-
նակէ ancêtres, նախնիք (մեռեալ անձինք) : — Հնդհա-
կառակն լինի les aïeux, երբ կը նշանակէ հաւ, հօր
եւ մօր կողմանէ :

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Ծ 5.

ՅՈՒՆԱԿԻՆ ԲԱՐԴ ԳՈՅԱԿԱՆԱՅ

Բարդ գոյականաց յոքնակին կազմելու համար դի-
տելի են հետեւեալ կանոնք .

1. Երբ բարդ բառը կազմուած է անմիջապէս եր-
կու գոյականներէ, և կամ, ածականէ կամ ընդունե-
լութենէ և գոյականէ, երկոքին եւս կ'առնուն յոք-
նակիի նշան, ինչպէս

Les beaux-frères	Անորձադ
Les belles-sœurs	Քեներ
Les choux-fleurs	Ծաղկակաղամբ
Les chefs-lieux	Գլխաւոր քաղաք

2. Իսկ եթէ երկու գոյականներն ոչ թէ անմիջապէս,
այլ նախադրութեամբ կապուած են, առաջին գոյական-
միայն կը գրուի յոքնակի, զոր օրինակ .

Les chefs-d'œuvre	Գլխաւոր գործոց
Les arcs-en-ciel	Ծիածան

3. Երբ բառը մի միայն գոյական է, և իրմէ ա-
ռաջ ունի բայ կամ նախադրութիւն, գոյականը միայն
կ'առնու յոքնակիի նշան, եթէ յոքնակիին նշանակութիւն
ունի գոյականը .

Les tire-bottes	Կօշկածիգ
Les essuie-mains	Ձեռաց սրբիչ
Les garde-fous	Վանդակ

Բայց կը գրուի les serre-tête գլխանոցի ժապա-
ւէն, և ոչ les serre-têtes, քանզի բառը բառով ինքն-
նէք միանգամայն չնշանակեր, այլ մի գլուխ միայն : Այս-
պէս եւս կ'ըսուի les réveille-matin զարթուցիչ ժա-
մացոյց, les gâte-métier գինը կոտորող (ածան գնով
չինող) :

4. Վերջապէս, եթէ բարդ բառին մէջ չկայ ամե-
նեւին գոյական, անոր և ոչ մի մասն յոքնակիի նշան
կ'առնու .

Les passe-partout (ոչ թէ passe-partouts) հաստ-
րակաց բանալի .

Les forte-piano դաշնամուր, (կը գրուի նաեւ
les pianos) .

5. La grand'mère հանի, la grand'tante քոյր հա-
ւու կամ հանույ, la grand'rue մեծ փողոց, la grand'
route գլխաւոր ուղի, բառից յոքնակին լինի les grand'-
mères (ոչ թէ grandes-mères,) les grand'tantes, եւ .

607.012.6.

ԳՈՅԱԿԱՆՔ ՈՐԱՑ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՐԲԵՐ Ե
ՅՈՔՆԱԿԻՒՆ ՄԷՋ

Այս գոյականը էն

Եզրակի

Յոֆնակի

Le ciseau, ԳՐՈՅ	Les ciseaux, ԿԼԻՐԱՍՏ
La lunette, ՀԵՌԱԴԻՍՏԱԿ	Les lunettes, ԱԿՆՈՅ (*)
Le fer, ԵՐԿԱԹ	Les fers, ՇԴԹՊԵ
La grâce, ՀՆՈՐՀՔ	Les grâces, ՀՆՈՐՀՔ, ՎԱՅԻԼ- ՀՈՒԹԻՒՆ
Le gage, ԳՐԱԼ	Les gages, ԹՈՂԱԿ
La mesure, ՀԱԻԻ, ԿԶԻՌ	Les mesures, ԿԱՆՈՆ
L'herbe, ԷՔ. ԽՈՍՏ	Les herbes, ԲԱՆՋԱՐ
La viande, ՄԻՍ	Les viandes, ՄԱՏ ԿԵՐԱԿԱՐԱՐ
La troupe, ԱՄԲՐԻՍ	Les troupes, ՉՈՐՔ, ՉՈՐԱ- ԳՈՆՆՂ
Le lieu, ՍԵՂԻ	Les lieux, ՃԵՄԻՆ
L'aboi, ՊՐ. ՀԱՋՈՒՄՆ	Les abois, ՃԳՆԱԺԱՄ
La lumière, ԼՈՅԱ	Les lumières, ՍԵՍԱՆՆԵԼԻՔ, [ԹԻՒՆ ՄԻՍՔ
La défense, ՎԱՀՏՊԱՎԱՆՈՒ-	Les défenses, ԺԱՆԻՔ

ॐ नमो भगवते ७.

Ոչ սակաւ գոյականք կը գործածուին միայն յոր-
նակի եւ եզակի չօւնին : Սոցա ծանօթագոյններէն կը
դնենք հոս .

(*) Այսպէս porter des lunettes, կը նշանակէ Ակնոց կրել .
une paire de ciseaux, կը նշանակէ լոկ մկրատ մի :

Les mœurs (*)	էջ. բարք	Les décombres,	ար. քարի
Les environs	} ար. շրջակայք		կարկառ
Les alentours		Les ténèbres,	էջ. խաւար
Les mouchettes,	էջ. բազմա-	Les pleurs,	ար. արտասուք
կալ (Տօ՛ճ Ժաշտաւ)		Les gens,	ար. մարդիկ
Les ancêtres,	ար. նախնիք	Les hardes,	էջ. հանդերձք
Les légumes,	ար. բանջա-	Les vivres,	ար. պարէն
րեղէն	[բեկորք	Les denrées,	էջ. պաշար ,
Les débris,	ար. աւերակք ,		կերակուր
Les frais	} ար. ծախք	Les mathématiques,	էջ.
Les dépens			ուսողութիւն
Les entrailles,	էջ. ընդերք ,	Les funérailles,	էջ. յու-
փորոտիք	[ցառք		ղարկաւորութիւն
Les broussailles,	էջ. մա-		

ՌԵՍԿԻՒՏ. — Այս դասէն սկսեալ ~~Թագաւորաց~~ բառերը կը զըտնուին ի ցանկին որ է ի վախճանի գրոցս :

Թարգմանելի 4.

1. Մէրազպուրկի Մայր եկեղեցւոյն (la Cathédrale de Strasbourg) դրունքն են գլուխք գործոց քանդակագործութեան : — Մեր նախնիք հզօր էին քան զմեզ : — Փոքր թաչուն—ճանճք բնութեան գոհարներն են : — Թատերական արուեստին գլուխք գործոց են Սիտ և Գոթոդիա : — Այս բանջարեղէնն (pl.) լաւ եփուած չէ : — Մկրատս կոտրեցաւ : — Բլուրք որք կայծքարերով ծածկուած են՝ կու տան ազնիւ գինի : — Հելուետիա կու տայ գեղեցիկ արջառ (pl.) — Մանկունք և յիմարք շատ անգամ ճմարտութիւնը կ'ըսեն : — Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ : — Այս պատկերին երկինքն լաւ նկարուած է : — Եղնճպիւք են միջատներ , որք թըռչող եղնիկներու կը նմանին :

2. Ուսողութիւն կ'ուսանիմ: —Ահա ուրեմն (voilà

(*) $2v_1 t$ $t = 0$

done) բեկորք մեծ զօրագնդին : — Պաղմական ինձ բերէք : — Հասարակաց բանալեալ մարդս կրնայ բոլոր դուռները բանալ : — Եղերապահ (garde-côte, «բ») մարդիկ են, որք եղերաց կը հսկեն : — Երկու հանիներս եւս շատ ծեր են : — Բուերն շատ տգեղ թռչուններ են : — Այս վաճառականը կը վաճառէ գեղեցիկ հողմահարներ : — Որչափ ոռճիկ կու տաք ձեր սպասաւորին : — Ամսէ ամիս (par mois) հինգ ֆիորին կու տամ նմա : — Պատմեցէք ինձ այս դիպուածին մանր մանր կէտերը : — Պիտէ՞ք Փարիզի շրջակաները : — Տակաւին չեմ գիտեր զնոսա : — Տակաւին շատ չէ (il n'y a pas ...) որ հոս եմ : — Մեր անցագրերը մոռցանք :

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

5. LA FAUVETTE¹

Le triste hiver est le temps du sommeil, ou plutôt de la torpeur (թմբուածիւն) de la nature; les insectes sans vie, les reptiles² sans mouvement, les végétaux³ sans verdure⁴, tous les habitants de l'air détruits⁵ ou relegués⁶, ceux des eaux renfermés dans des prisons de glace⁷, et la plupart des animaux terrestres confinés⁸ dans les antres⁹ et les terriers¹⁰, — tout nous présente les images de la langueur¹¹ et de la dépopulation¹², mais le retour des oiseaux au printemps est le premier signal et la douce annonce¹³ du réveil de la nature vivante; et les feuillages renaissants¹⁴, et les bocages revêtus¹⁵ de leur nouvelle parure, sembleraient moins frais et moins touchants sans les nouveaux hôtes¹⁶ qui viennent les animer (ողի տալ) :

De ces hôtes des bois, les fauvettes sont les plus nombreuses comme les plus aimable; vive, agiles¹⁷,

légères et sans cesse remuées (ի շարժման); tous leurs mouvements ont l'air¹⁸ du sentiment et tous leurs accents le ton de la joie. Ces jolis oiseaux arrivent au moment où les arbres développent¹⁹ leurs feuilles, et commencent à laisser épanouir (փթթել) leurs fleurs. Ils se dispersent dans toute l'étendue²⁰ de nos campagnes: les uns viennent habiter nos jardins; d'autres préfèrent les avenues (ծառուղի) et les bosquets²¹; plusieurs espèces s'enfoncent²² dans les grands bois, et quelques-unes se cachent au milieu des roseaux (շամբ).

Ainsi les fauvettes remplissent tous les lieux de la terre, et les animent par les mouvements et les accents (ձայնք) de leur tendre gaité²³. Mais la nature semble avoir oublié de parer²⁴ leur plumage. Il est obscur et terne (աղօտ և տգեղն).

¹ Շիկահաւ : ² Սողուն : ³ Բոյսք : ⁴ Կանաչութիւն : ⁵ Զնջուած : ⁶ Աքսորեալ : ⁷ Սառուցէ : ⁸ Տարագիր : ⁹ Քարայր : ¹⁰ Որջ : ¹¹ Թուլութիւն : ¹² Ամայութիւն : ¹³ Ազդարարութիւն : ¹⁴ Նորաբոյս : ¹⁵ Անտառակք ըզգեցեալ : ¹⁶ Հիւր : ¹⁷ Կայտառ, առոյգ : ¹⁸ Յուցանել : ¹⁹ Բանալ : ²⁰ Տարածութիւն : ²¹ Անտառակ : ²² Մխիլ : ²³ Յնձութիւն : ²⁴ Զարդարել :

CONVERSATION

Comment trouvez-vous Je ne les trouve pas bons.
ces légumes?

Avez-vous une lunette? Non, Monsieur, je n'ai pas
de lunette; mais je puis
vous prêter mes lunettes.

Connaissez-vous les envi- Oui, je les connais assez
rons de Berlin? bien.

Qu'étudiez-vous là? J'étudie les mathématiques
 Qui a perdu ce ciseau? Ils appartient au menuisier
 (ատաղճագործ)
 Voudriez-vous me prêter Les voici, prenez-les (ա-
 un peu vos ciseaux? Հաւասիկ, առէք)
 Avez-vous pris vos me- J'ai pris des mesures sé-
 sures? vères.

Comment s'appelle ce pe- C'est une fauvette, un
 tit oiseau vif et léger? oiseau chanteur.
 Reste-t-elle chez nous Non, elle nous quitte en
 durant l'hiver? automne avec les autres
 oiseaux de passage (չորող
 թռչունք) [temps.
 Quand revient-elle? Au commencement du prin-
 Où habitent les fauvettes? Les unes habitent nos jar-
 dins, d'autres préfèrent
 les avenues et les bos-
 quets.
 N'en trouve-t-on pas aus- Oh si, plusieurs espèces
 si dans les forêts? s'enfoncent dans les
 grands bois.
 Ont-elles un beau plu- Point du tout; la nature
 mage? ne les a pas parées d'un
 beau plumage.
 Comment est-il donc? Il est obscur et terne.

5. LE CASTOR 1

Dans le nord de l'Amérique, sur les bords des
 fleuves et des grands lacs du Canada, loin des
 grand'routes, habite le castor. La partie la plus
 singulière² de son corps est sa queue³. Ses pattes
 de devant (թաթք) sont des espèces de mains, dont

il se sert fort adroitement⁴. — Les castors entre-
 prennent des travaux très considérables pour se
 construire des habitations solides et commodes. Ce
 sont des cabanes (խուղք), ou plutôt des espèces
 de maisonnettes bâties dans l'eau, avec deux issues⁵,
 l'une pour aller à terre, l'autre pour se jeter à
 l'eau. La forme de cet édifice est presque toujours
 ovale ou ronde; il y en a depuis (-էն) quatre ou
 cinq pieds jusqu'à huit ou dix de diamètre⁶ et de
 deux ou trois étages⁷. Les murailles ont jusqu'à
 deux pieds d'épaisseur (թանճրու թիւն); elles sont
 élevées à plomb⁸ sur un pilotis⁹, qui sert en même
 temps de fondement¹⁰ et de plancher à la maison.

Les castors aiment à ronger¹¹ continuellement
 de l'écorce¹², et ils en font ample (առատ) provi-
 sion pour se nourrir pendant l'hiver. Chaque ca-
 bane a son magasin, et ils ne vont jamais piller¹³
 leurs voisins. Ces cabanes contiennent quelquefois
 jusqu'à trente castors, qui vivent toujours en paix
 ensemble. Si quelque castor aperçoit un ennemi,
 il donne un grand coup¹⁴, de sa queue, sur l'eau.
 A ce signal, tous les autres plongent¹⁵ dans l'eau,
 ou se réfugient¹⁶ dans les cabanes.

1 Կուղք: 2 Չքնաղագոյն: 3 Ագի: 4 Աջողակու-
 թեամբ: 5 Դուռն: 6 Տրամագիծ: 7 Յարկ: 8 Ուղղորդ:
 9 Յից: 10 Հիմն և յատակ: 11 Կրծել: 12 Կեղեւ: 13 Կո-
 ղոսակ: 14 Հարուած: 15 Ընկղմել: 16 Ապաստանել:

CONVERSATION

Où habite le castor? Il habite dans le nord de l'Amérique, sur les bords des fleuves et des lacs.

Quelle est la partie la plus remarquable de son corps? C'est sa queue.

Comment sont ses pattes de devant? Ce sont des espèces de mains dont il se sert fort adroitement.

Que font-ils de curieux? Ils bâtissent des cabanes dans l'eau.

De quelle manière les bâtissent-ils? Ils font deux issues, l'une pour aller à terre, l'autre pour se jeter à l'eau.

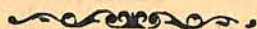
Quelle est la forme de ces maisonnettes? La forme en est ordinairement ronde ou ovale.

Y a-t-il plusieurs étages? Oui, les cabanes sont de deux ou trois étages.

Les murailles sont-elles solides? Très solides; elles ont jusqu'à deux pieds d'épaisseur.

Y a-t-il plusieurs castors dans un tel édifice? Ces cabanes contiennent quelquefois jusqu'à trente castors qui vivent ensemble en paix.

Que font-ils quand un ennemi approche? Ils se jettent tous dans l'eau, ou se réfugient dans les cabanes.

Գ Ա Ս Գ.

ԿԻՐԱՌՈՒԹԻՒՆ ՅՕԴՈՅ

Յօղոյ, ինչպէս նաեւ որոշեալ եւ անորոշ յօղոց կիրառութեան վրայ սա սովորական դիպաց պարտ է լաւ միտ դնել .

Ա. ՈՐՈՇԵԱԼ ՅՕԴ

Գաղիերէն լեզուի մէջ որոշեալ յօղ կը դրուի .

1. Երբ մարմնոց կամ բուսոց մասանց յատկութիւնը avoir բայով նկարագրին , զոր օրինակ .

Cette femme a la bouche Այս կինն փոքր բերան և petites et les yeux bleus. կապոյտ աչուքներ ունի .

Le loup a la tête longue, Գայլն երկայն գլուխ , նուրբ le nez effilé et les oreilles քիթ և նեղ ականջներ ունի .

Mentor, (ayant) les yeux Մենտոր ի խոնարհ ունեւորով baissés, suivit Télémaque. զաչս՝ գնաց զհետ Տելեմաքս .

ԴԻՏՈՂ. — Աստ դիտելի են նաեւ սա ասացուածք .

La fille aux yeux bleus. Ծաւի (կապոյտ աչուքներով) [bois. աղջիկն .

L'homme à la jambe de ֆայտասրուն մարդն .

2. Երբ dont գոյականաց մէջտեղ է , զոր օր .

Un homme dont la réputation est perdue, est Մարդ մը որոյ համբաւն տալիս է կորսուած է՝ դժբախտ է . malheureux.

3. Երբ հայերէն շատ գոյականք անորոշ և ընդհանուր կերպիւ իրարու յաջորդեն , զոր օրինակ .

Les prairies, les collines Մարգագետինք , բլուրք և et les forêts. անտառք .

4. Որ և իցէ նախադասութեան մէջ գոյականներէ առաջ, որք մասնական մտօք չեն առնուած, զոր օր.

La fraude et le déguisement sont indignes de l'homme. Նենգութիւն և կեղծաւորութիւն անվայել են մարդոյ .

L'occupation est le meilleur remède contre l'ennui. Զբաղումն է լաւագոյն դարման ձանձրութեան դէմ.

5. Աշխարհաց, երկիրներու և երկրի մասանց առնենքուհետ, զոր օրինակ .

Le nord հիւսիս, l'ouest արեւմուտք, l'Allemagne Գերմանիա, l'Europe Եւրոպա, l'Asie Ասիա.

ՈՒՇԱՒԻՐ. — Միայն «en, մէջ» են ետքը յօդ զանց կ'առնուի, զոր օրինակ. en Allemagne.

6. Սա ասացուածոց մէջ

A la mode française. Հստ գաղղիական նորաձեւութեան .

A l'anglaise. Հստ անգղիական օրինակի .

A la turque. Հստ թրքական օրինակի .

7. Կան ասացուածներ յորս որոշեալ յօդ գործածել սովորութիւն է, ինչպէս

Apprendre կամ étudier (*) Գաղղիերէն, անգղիերէն, le français, l'anglais, le latin. լատիներէն ուսանել .

Savoir l'italien, l'espagnole, etc. Գիտել իտալերէն, սպաներէն, ևն .

Je vous souhaite le bonjour, — la bonne année, etc. Կը մաղթեմ ձեզ բարի լոյս, բարի տարի .

(*) Parler քային հետ յօդ չորուիր, զոր օրինակ. Je parle anglais. — Parlez-vous français?

Il, elle, entra le premier, նա (առ.), նա (էգ.) մտաւ la première, — le dernier, etc. նախ և առաջ, հուսկ յետոյ, ևն.

Je n'ai pas le temps. Զունիմ ժամանակ .

Il n'a pas le sou. Զունի դանգ մի .

Je n'ai pas fermé l'œil de toute la nuit. Աչք չգոցեցի գիշերն ի բուն .

Il s'est cassé la jambe, — le bras, etc. Սրունք — բազուկը ևն. կոտրեց .

J'ai mal à la tête, — à la gorge. Գլուխս — կոկորդս կը ցաւի.

Elle a mal aux dents, — aux yeux. Ակույն — աչուքները կը ցաւին .

Soyez le (la) bienvenu, (e) Բարի եկիք .

Vers le soir. Դէպ յերեկոյ .

Vers (les) six heures. Դէպ ի ժամ վեց .

La semaine passée, — dernière, etc. Անցեալ — վերջին եօթնեակ .

Hé, l'ami! Այ, բարեկամ .

Eh, la mère, dites donc! Աղէ՛, մայրիկ, ըսէք .

Հրահանգ 6.

1. Զայլեամն ունի բարձր սրունս, երկայն վիզ և շատ կարճ թեւեր: — Աղուէսն ունի ճարտար (déliées) ձեւեր քան դայն: — Մանկունքն ունին խարտեալ մազեր և կապոյտ աչուի: — Կը ճանաչէ՞ք այն կապոյտ աչուքներով աղջիկը: — Այո՛, կը ճանաչեմ զնա, դրացւոյս դուստրն է: — Այն տղայն որոյ տետրակն աղտեղի է՝ պիտի սլատժուի: — Երկիւղը կը ծնանի նախապաշարում: — Համեստութիւնը գեղեցիկ առաքինութիւն է: — Սպիտակ հանդերձք (robes) են նշանակ

անմեղութեան . սեւ հանդերձ՝ նշանակ տխրութեան .

— Եւրոպա փոքր է քան զԱսիա :

2. Գաղիերէն կ'ուսանիք : — Այո՛, կ'ուսանիմ
գաղիերէն և անգլիերէն . — Սպաներէն կը հասկնա՞ք :
— Ոչ , բայց իտալերէն կը հասկնամ : — Բարի երեկոյ կը
մաղթեմ ձեզ : — Ուսուցիչը մեկնեցաւ հոսկ յետոյ :
— Ունի՞ք ժամանակ այս գիրքը կարդալու : — Այսօր
ոչ (pas) , վաղիւ կամ միւս օր կը կարդամ : — Շատ
յոգնած եմ , գիշերն ի բուն աշուրներս չգոցեցի : —
Ընդէ՞ր : — Ի՞նչ ունէիք : — Գլխոյ և ակռայի յաւ ու-
նէի : — Անցեալ շաբթու կոկորդս կը ցաւէր :

Բ. ԶԵՂՉՈՒՄՆ ՈՐՈՇԵԱԼ 80ԴՈՑ

Որոշեալ յօդոյ գեղջման վրայ գիտելի է

1. Թէ գաղիերէնի մէջ որոշեալ յօդ չգրուիր ամ-
սոց անուններէն առաջ .

Janvier.

Յունուար .

Février fut froid

Փետրուար ամիսը ցուրտ էր .

2. Թուական անուններէ առաջ որք իշխանաց ա-
նուններու հետ իբրեւ վերագիր կը գործածուին :

Henri quatre.

Հենրիկոս չորրորդ .

Louis XVIII.

Լուդովիկոս ութեւտասներ-
որդ .

3. Երբ եօթնեկի օր մը կը յիշուի ,

Je suis arrivé lundi.

Եկայ երկուշաբթի .

Je partirai dimanche pro- Պիտի մեկնիմ առաջիկայ կի-
chain. րակի .

Այսպէս կ'ըսուի ,

Mardi dernier.

Անցեալ երեքշաբթի , եւ .

ԾԱՆՕԹ. — Կ'ըսուի le lundi երկուշաբթի , le mardi երեք-
շաբթի , եւայլն . երբ ամէն եօթնեկի երկուշաբթին , երեքշաբթին
կամիմք իմացունել . — Կ'ըսուի նաեւ le mardi gras բարեկենդանի
վերջին երեքշաբթին , le vendredi saint աւագ ուրբաթ , եւայլն .

4. Երբ փողոցներ , հրապարակներ , թաղեր ևայլն
կը ցուցուին , զոր օրինակ :

Mon ami demeure rue Բարեկամս կը բնակի ար-
royale N° (numéro) 45. քունի փողոց , թիւ 45 .

Elle demeure place du կը բնակի Տօմի հրապարա-
Dôme 15. կը , թիւ 15 .

Faubourg Saint-Antoine. Արուարձան Ս. Անտոնի .

5. Սա բայերէն ետքը

Nommer, անուանել

Déclarer, յայտնել , կարգել

Faire, կարգել , ընել

Paraître, երեւել

Se faire, լինել

Se montrer, երեւել

Couronner, պսակել

Devenir, եղանել , լինել

Elire, ընտրել (*)

Naître, ծնանել

Proclamer, հռչակել

Mourir, մեռանել

Եւ ուրիշ նմաններ :

ՕՐԻՆ ԱԿՔ

Le colonel fut nommé gé- Գեղապետն անուանեցաւ
néral. զօրապետ .

David fut proclamé roi Դաւիթ հռչակեցաւ թագա-
d'Israël. ւոր Իսրայելի .

Monsieur B. a été nommé Sէր Պ. անուանեցաւ քա-
préfet. ղաքապետ .

L'empereur l'a fait capi- Կայսրը կարգեց զնա հարիւ-
taine. րապետ .

(*) Choisir բայն իրմէ ետքը կը պահանջէ pour, զոր օրինակ .
Le régiment le choisit pour chef.

6. Սա ասացուածոց մէջ

Peindre d'après nature.	} Նկարել — գծագրել ըստ Բնութեան . [կաւ .
Dessiner d'après nature.	
Sous prétexte.	Պատճառանօք , պատրու-
Après dîner.	Յետ ճաշոյ .
Après déjeuner.	Յետ նախաճաշոյ .
Il est question de ...	Խնդիր է ...
Monter en chaire.	Բեմը ելնել .
Perdre de vue.	Տեսութենէ կորուսանել .
Descendre de cheval.	Ձիէն իջնել .
Se lever de table.	Սեղանէն ելնել .
Se mettre à table.	Սեղան նստել .
Monter en voiture.	Հեծնել ի կառու .
Tomber de cheval.	Ձիէն իյնալ .
Être d'avis.	Լինել ի կարծիս .
Perdre connaissance.	Կորուսանել զգագայութիւն .
Perdre courage.	Կորուսանել քաջաւերու- թիւնը .
Parler կամ causer mu- sique, politique, litté- rature, etc.	Խօսել երաժշտութեան , քա- ղաքականութեան , գրա- կանութեան վրայ , եւ .

Հրահանգ 7.

1. Օգոստոս (ամիսը) շատ տաք էր . — Հենրիկոս չորրորդ էր լաւ թագաւոր . — Պիտի ճտնապարհորդեմ առաջիկայ երկուշաբթի . — Հիմա ո՞ր կը բնակիք . — Փողոց Փրեդերիկոս , թիւ 26 . — Նաբոլէոն պսակել տուաւ զինք (se fit) կայսր , յետ տալոյ զանձն անուա- նել (après avoir été auparavant nommé) հիւպատոս . — Կորիողան հռչակուեցաւ թշնամի հայրենեաց . — Թա- գաւորն անուանեց զՏէր Տ . խորհրդական պետութեան (conseiller d'état) . — Ժողովն ընտրեց զիս նախագահ :

2. Երիտասարդը կ'ըսէր . Կամիւր լինել սպայ . — Ով որ բարի քրիստոնեայ է , երբէք չլինիր յոռի քաղա- քացի . — Նաբոլէոն կարգեց զինք պաշտպան Հռենոսի դաշնակցութեան (confédération du Rhin) . — Փարա- լոն անուանեց զՅովսէփ կուսակալ , թէպէտ երբայցի էր (fût) նա . — Եկէք տեսնել զիս (venez me voir) , յետ ճաշուն կամ ընթրեաց , զիարդ և կամիք (Սպա .) . — Սյս դաշտանկարն նկարեալ է ըստ բնութեան . — Կարողո՞ս ինկաւ ձիէն և կոտրեց (s'est) սրունը :

Գ. ԶԵՂՋՈՒՄՆ ԱՆՈՐՈՇ ՅՕԴՈՑ

Անորոշ յօդն un, une, կը գեղջուի գաղիերէնի մէջ

1. Այն գոյականներէն առաջ որք լինել կամ եղանկ բայով կը կապուին տէր բային հետ իբրեւ ստորոգե- լի , երբ տէր բային եւս գոյական կամ դերանուն է :

Ce jeune homme est An- Այս երիտասարդն անգղիա-
glais. ցի է , փոխանակ՝ (անգ-
ղիացի մի է) .

Je suis Allemand. Գերմանացի եմ , (ոչ՝ գեր-
մանացի մի) . [մի] .

Mon père était médecin. Հայրս էր բժիշկ , (ոչ՝ բժիշկ

Ա . Իսկ երբ չկայ գոյական կամ դերանուն տէր բայի , այլ voilà (voici) կամ c'est բառով կը սկսի նա- խադասութիւնը , անորոշ յօդը կը դրուի .

Voici un médecin. Աւասիկ բժիշկ մի .

C'est un Anglais. Անգղիացի մի է .

Բ . Անորոշ յօդ կը դրուի նաեւ , երբ ստորոգելին ածական ունի .

Monsieur Dubois était un S. Տիւպուա էր բժիշկ մի
médecin distingué. նշանաւոր .

2. Անորոշ յօդը կը զեղչուի , երբ տէր բային կամ խնդիրն ունի բացայայտիչ , զոր օրինակ .

L'Avare, comédie (non, Ագահն , կատակերգութիւն une comédie) par Mo- Մօլիերի (ոչ , կատակեր-
lière. գութիւն մի) .

Adolphe, fils (non, un fils) Ատոլֆ , որդի (ոչ , որդի մի)
de M. S. Տեառն Ս . ի .

Nuremberg, ville (non, Նիւրնպէրկ , քաղաք (ոչ ,
une ville) d'Allemagne. քաղաք մի) Գերմանիոյ .

Բայց երբ բացայայտիչն ընդհանուր ընկալեալ տիտ-
ղոս է , կը պահանջէ որոշեալ յօդ , զոր օրինակ .

Le lion, le roi des ani- Առիւծն , թագաւոր անաս-
maux. նոց .

Goethe et Schiller, les plus եւթօդէ և Շիլլէր , մեծա-
grands poètes de l'Al- գոյն բանաստեղծք Գեր-
lemagne. մանիոյ .

3. Որոշեալ յօդը կը զեղչուի quantité, nombre,
force բառերէն առաջ , երբ սոքա դրուած են իբրեւ
մակբայ յաճախ , յոյժ նշանակութեամբ , զոր օրինակ .

Je l'ai vu nombre de fois. Յաճախ տեսած եմ զնա .
Il m'a donné quantité de Տուաւ ինձ յոյժ գեղեցիկ
jolies choses. բաներ .

4. Նոյնպէս յետ jamais բառին կը զեղչուի անո-
րոշ յօդը շատ անգամ , թէպէտ ոչ միշտ . զոր օրինակ .

Jamais général ne s'est երբեք զօրապետ (մի) աւելի
plus distingué. նշանաւոր չեղաւ .

5. Անորոշ յօդը կը զեղչուի սա ասացուածոց մէջ .
Trouver moyen. Հնար գտնել , (ոչ՝ հնար մի) .
Faire signe. Նշան տալ , (ոչ՝ նշան մի) ևն .

Faire présent de.

Mettre fin.

Livrer bataille.

Prendre exemple (sur)

Rendre service.

Prêter serment.

Ne dire mot.

Նուէր ընել այս ինչ բան .

Վախճան տալ .

Տալ պատերազմ .

Առնուլ օրինակ .

Մատուցանել ծառայութիւն

Երդումն ընել ,

Բան չըսել .

ԾԱՆՈթ . — Իսկ եթէ գոյականը ունին ածական , կը դրուի un
կամ une , զոր օրինակ . Trouver un bon moyen.

Հրահանգ 8.

Տէր Ա. գաղիացի է , Տէր Ֆ. անգղիացի . —
Կառավարս գերմանացի է , ծառայս զուիցերացի . —
Մայրս այրի է . — Անգլիական եղբայրս փաստաբան է .
— Աղեքսանդր , որդի Փիլիպպոսի (de) Մակեդոնացւոյ ,
տէր կարգեց զինքն Տիրոսի (Tyr) , մայրաքաղաքին
Փիւնիկիէի . — Եսովպոս Փոլիգիայէ էր , Փոքուն Ասիոյ
նահանգէն . գերի էր Բասնթոսի , բաւական (assez)
հռչակաւոր իմաստասիրի . — Այս մարդն է յաջողակ
գործաւոր . զուիցերացի է . — Երբեք զօրավար մի
այնչափ շատ չպատուեցաւ որչափ մարաջախտն թիւ-
րէն . — Կընթեռնու՞մք զԳոթոգիա , ողբերգութիւն Ռա-
սինի . — Քրիստափոր Գոլոմպոս (Colomb) , ճենովացի
(Génois) , գտաւ զԱմերիկա .

Դ. ԶԵՂԶՈՒՄՆ ՈՐ ԵՒ ԻՑԻ ՅՕԴՈՑ

Որ եւ իցե յօդ կը գեղջուի

1. Շատ առածներու մէջ .

Contentement passe ri- Գոհութիւն ի վեր է քան
chesse. զհարստութիւն .

Pauvreté n'est pas vice. Աղքատութիւն չէ մոլու-
թիւն .

2. Երբ մօտաւոր նշանակութիւն ունեցող բաներ
կը համընդին , մանաւանդ երբ ի վախճանի ընդհանուր
բառով մը , ինչպէս են tous, tout կամ rien, կ'ամբողջ-
ուին , զոր օրինակ .

Veillards, hommes, fem- Մերք , արք , կանայք , տը-
mes, enfants, tous vou- ղայք , ամենեքին , կա-
laient le voir. մէին տեսնել զնա .

3. Գրոց և գլուխներու վերնագրէն առաջ , զոր
օրինակ ,

Grammaire française.; li- Քերականութիւն գաղիե-
vre quatrième; chapi- ղէն . գիրք չորրորդ • գը-
tre premier. լուխ առաջին .

4. Յետ բառից ni-ni, ո՛չ... և ո՛չ, soit-soit, ...
է՞, թէ՞... կը դրուի յօդ , և ոչ մասնական յօդ (du,
de la, de l', des), զոր օրինակ .

Ni or ni argent. Ոչ ոսկի և ոչ արծաթ .

Ni prières, ni menaces ne Ոչ աղաչանք և ոչ սպառ-
pouvaient l'engager à... նալիք չէին կարող հաւա-
նեցունել զնա ի ...

Soit crainte, soit igno- Երկիւղէ՞ թէ սգիտութե-
rance, il ne voulait rien- նէ , չկամէր ըսել ինչ .
dire.

5. Այսպէս նաեւ յետ avec, sans, par բառե-
րուն , եթէ սոքա գոյականին հետ իբրեւ մակբայ են ,
զոր օրինակ .

Avec plaisir.

Յօժարութեամբ .

Avec patience.

Համբերութեամբ .

Avec soin.

Խնամով, զգուշութեամբ .

Sans argent.

Առանց դրամոյ .

Sans façons.

Առանց ակնածութեան .

Sans peine.

Անաշխատ .

Par ordre.

Հրամանաւ .

Par jour.

Աւուր աւուր .

Par an.

Ամի ամի .

Par mois.

Ամսէ ամիս .

Sur mer.

{ Ընդ ծով .

Par mer.

{ Ընդ ցամաք .

Sur terre.

Par terre.

Sous peine de mort.

Ընդ պատժով մահուան .

ԳԻՏՈՂ. — Գիտելի է թէ , այսպիսի ասացումաց մէջ գոյականը
մասնական մտքը առնուած են . իսկ եթէ վերադրով կամ յաւելուա-
ծով որոշուին , կ'առնուն որոշեալ յօդ , զոր օրինակ .

Sans l'argent que vous Առանց արծաթոյն զոր յղե-
m'avez envoyé. etc. ցիք ինձ , եւ .

Ni l'or, ni les promesses Ոչ ոսկին և ոչ խոստումներ
du prince ne pouvaient իշխանին չէին կարող յօ-
l'engager, etc. ժարեցունել զնա .

6. Ոչ սակաւ բայերու խնդիրներէն առաջ որ անորոշ
են և ունին de, à և en նախադրութիւններն , զոր օր-

Comblér de bienfaits.

Լնուլ երախտօք .

Vivre de pain.

Կեալ հացիւ .

Monter à cheval.

Հեծանել ի ձի . [բաւէ .

Mourir de faim, de soif.

Մեռանել անօթութենէ, ծա-

Trembler de peur.

Դողալ յերկիւղէ .

Être malade de chagrin. Լինել հիւանդ առ տխրութեան .
Sauter de joie. Խայտալ առ ուրախութեան .

7. Վերջապէս յաջորդ ասացուածոց մէջ, յորս բայն իբր մի բառ է գոյականին հետ, զոր օրինակ .

Avoir faim.	Լինել նօթի .
» soif.	» ծարաւի .
» soin.	Խնամել .
» peur.	Երկնչել .
» pitié.	Գթալ .
» honte.	Ամաչել .
» raison.	Իրաւունք ունենալ .
» tort.	Անիրաւ լինել .
» sujet.	Ունենալ պատճառ .
» dessein.	Ունել ի մտի .
» envie.	Տենչալ .
» besoin.	Կարօտել .
» coutume.	Լինել սովոր .
Prendre part.	Լինել մասնակից .
» garde.	Զգուշանալ .
» congé.	Հրաժեշտի հրաման առնուլ .
» patience.	Համբերել .
» soin.	Խնամ տանել .
Faire attention.	Միտ դնել .
» grand cas.	Մեծ համարել .
» peur.	Երկիւղ տալ .
» mention.	Յիշատակել .
» fortune.	Դիզել ստացուած .
» bonne chère.	Հուսյտել .
Rendre compte.	{ Համար տալ .
» raison.	
Courir risque.	Լինել ի վտանգի .
Demander pardon.	Խնդրել ներու մն .

Demander grâce. Խնդրել շնորհս .
Ajouter foi. Ընծայել հաւատս .
Parler français. Խօսել քաղիերէն .

Հրահանգ 9.

Թագաւոր ոք չիլսեց երբէք այնչափ իմաստութեամբ որչափ Հենրիկոս Զորորդ . — Ոչ սակաւ բառեր հնացեալ են (ont vieilli) . — Շիրիմներ, գահեր, պալատներ, ամէնքն անցաւոր են, ամէնքը կը կործանին . — Մերք և տղայք, արք և կանայք, ամէնքը կորովեցան (Անց.) ժանտախտէ . — Անօթի՞ ես . — Ոչ, ծարաւի եմ . — Որդեակք իմ, օրինակ առէք այս (sur) պատանիէն . — Լեմնոս կղզւոյն (...de) վերայ (dans) ոչ նաւահանգիստ կայ, ոչ առեւտուր, ոչ հիւրընկալութիւն . և չկայ մարդ որ անդ ինքնակամ ցամաք ելնէ . Պատճառ պիտի չունենաք տրտնջելու զինէն (de) . — Դժբախտներուն վերայ (Սեռ.) գթամք . — Իրաւունք ունիք, բարեկամ, Փրեդերիկոս անիրաւ է . — Երկչոտ մարդն իւր (de) ստուերէն իսկ կը վախնայ .

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

10. ALEXANDRE

Je vis alors cet Alexandre, fils de Philippe, qui a rempli la terre d'admiration. Il avait dix-huit ans, et s'était déjà signalé¹ dans plusieurs combats². A la bataille de Chéronée, il avait enfoncé³ et mis en fuite⁴ l'aile droite de l'armée ennemie. Cette victoire ajoutait un nouvel éclat⁵ aux charmes⁶ de sa figure.

Il a les traits 7 réguliers, le teint 8 beau et vermeil 9, le nez aquilin 10, les yeux grands, pleins de feu, les cheveux blonds et bouclés 11, la tête haute, mais un peu penchée 12 vers l'épaule gauche, la taille moyenne 13, fine et dégagée 14, le corps 15 bien proportionné et fortifié par un exercice continu. On dit qu'il est très léger à la course, et très recherché 16 dans sa parure 17.

Il entra le premier dans Athènes sur un cheval superbe qu'on nommait Bucéphale, que personne n'avait pu dompter 18 jusqu'à lui, et qui avait coûté treize talents. Tout le monde accourut. Vieillards, hommes, femmes, enfants, tous voulaient le voir, et bientôt on ne s'entretenait que d'Alexandre.

1 Նշանաւոր լինել : 2 Կախ : 3 Խորտակել : 4 Ի փախուստ դարձուցանել : 5 Պայծառութիւն : 6 Գեղ : 7 Դէմք : 8 Գոյն երեսաց : 9 Կարմիր : 10 Կոր : 11 Գանդուր : 12 Հակեալ : 13 Միջին : 14 Թեթեւ : 15 Քաջ համաստ : 16 Խնամուտ : 17 Զարդարանք : 18 Նուաճել :

CONVERSATION

De qui Alexandre était-il ? Il était fils de Philippe, roi de Macédoine.

Quel âge avait-il, lorsqu'il fit son entrée à Athènes ? Il n'avait que dix-huit ans.

Était-il déjà connu ? Oui, il s'était déjà distingué dans plusieurs combats.

Nommez-moi un de ces combats. La bataille de Chéronée, où les Grecs furent vaincus.

Dites-moi quelque chose de l'extérieur d'Alexandre. Il avait la taille moyenne et dégagée et le corps bien proportionné.

Quel était son teint ? Son teint était beau et vermeil.

Savez-vous quelque chose de son visage (դէմք) ? Il avait les cheveux blonds et bouclés, les yeux bleus, le nez aquilin et la bouche petite.

Quel cheval montait-il, lorsqu'il entra dans Athènes ? Il montait Bucéphale, son cheval favori (սիրելի).

Que dit-on de ce cheval ? Personne n'avait pu le dompter jusqu'à lui.

Avait-il coûté cher ? Il avait coûté treize talents.

10. DÉMOSTHÈNE

Démosthène, jeune homme d'Athènes, avait grande envie de devenir orateur habile ; mais la nature semblait lui en avoir refusé tous les moyens.

D'abord il bégayait 1 à l'excès 2 ; puis il ne pouvait prononcer la lettre R ; ensuite il avait une voix désagréable et glapissante 3, et de faibles poumons 4. D'autres ajoutent qu'il avait encore la mauvaise habitude de lever l'épaule 5, quand il avait prononcé trois ou quatre mots. Aussi, la première fois qu'il haranguait 6 le peuple, il s'en tira si mal qu'il courut risque d'être renvoyé de la tribune 7.

Tout autre que lui, aurait à jamais perdu courage. Mais Démosthène prit patience et résolut, en dépit 8 de la nature, de devenir bon orateur, et il le devint. Ecoutez comment il s'y prit 9.

Quelquefois il allait au bord de la mer, dans l'endroit où les vagues ¹⁰ venaient se briser (սոր-տակել) avec fracas ¹¹. Là, il débitait ¹² un discours à haute voix, pour s'accoutumer à dominer ¹³ le tumulte (աղմուկ) d'une assemblée populaire (սուռն բազմութիւն) :

D'autres fois, il mettait dans sa bouche de petits cailloux; puis il courait en gravissant ¹⁴ une montagne et en déclamant jusqu'à la moindre syllabe ¹⁵.

Enfin, on dit qu'il s'exerçait à parler dans une chambre souterraine ¹⁶, et que pour se mettre dans la nécessité de rester longtemps enfermé, il s'était fait raser la moitié de la tête.

Il se plaçait des heures entières devant un miroir, pour se donner une bonne contenance ¹⁷ et des gestes ¹⁸ convenables. On dit qu'il se mettait aussi, l'épaule nue (Տեւ երես 47, Թ. 1), immédiatement ¹⁹ sous la pointe ²⁰ d'une épée, afin qu'elle le piquât ²¹, toutes les fois que, d'après sa mauvaise habitude, il ferait son mouvement d'épaule (եթէ ուսը շարժէր).

C'est par des exercices soutenus ²² de ce genre, joints à (ընդ) une étude profonde des sciences, qu'il se rendit enfin le plus grand orateur qui ait existé, et aujourd'hui encore, après tant de siècles, ses harangues ²³ sont admirées comme (իբր) des chefs-d'œuvre d'éloquence ²⁴.

1 Թոթովել, 2 Կարի, 3 Ունացող, 4 Թոք, 5 Ուս, 6 Ատենաբանել, 7 Բեմ, 8 Հակառակ, 9 Հնար գտաւ, 10 Ալիք, 11 Շառաչիւն, 12 Խօսել, 13 Յաղթել, 14 Մազ-լելով ելնել (courir en gravissant), 15 Վանկ, 16 Գետ-նափոր, 17 Կեցուած, 18 Վայելուչ շարժուած, 19 Ճիշդ, 20 Մայր սրոյ, 21 Խոցել, 22 Անդուլ, 23 Ատենաբանու-թիւն, 24 Ճարտարախօսութիւն :

CONVERSATION

[grec.]

Qui était Démosthène? Le plus célèbre orateur
Est-ce que la nature l'a- Au contraire, elle sem-
blait bien favorisé (ըն- blait lui avoir refusé
պաստել). tous les moyens de de-
venir orateur.

Quels défauts avait-il Il bégayait et ne pouvait
donc? prononcer la lettre r.

Et quelle était sa voix? Elle était désagréable et
glapissante.

Comment s'en tira-t-il, Il s'en tira si mal qu'il
lorsqu'il prononça son courut risque d'être ren-
premier discours? voyé de la tribune.

Fut-il découragé par ce Non, il ne perdit pas cou-
résultat (ելք)? rage; au contraire, il
persista (սիհդ կենալ)
dans son dessein.

Et comment s'y prit-il? Il s'exerçait continuelle-
ment et de différentes
manières.

Dites-moi un exemple? Il mettait de petits cail-
loux dans sa bouche
pour se défaire (սրծել)
de l'habitude de bégayer.

Est-ce qu'il réussit dans Il réussit si parfaitement
ses efforts (ջանք)? qu'il devint à la fin le
plus grand orateur qui
ait existé.

Ses harangues existent- Oui, elles ont été conser-
vées, et elles sont en-
core aujourd'hui admi-
rées comme des chefs-d'œuvre d'éloquence.

ԴԱՍ Դ.

ԿԱՆՈՆՔ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ *de եի à*
ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՅ

De եի à նախադրութեանց վրայ թէ կը կազմեն մասնական կամ անորոշ յօդոյ սեռականը եւ տրականը, խօսուած է մասամբ իւր վերագոյն, Դաս 6: Պարտ է դիտել նաեւ սա կանոններն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.

Ա. ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ *de ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ*

De կը դրուի գլխի գոյականաց որ կու գան յետքանակական մակբայից որ են beaucoup, peu, plus, moins, tant, autant, trop, combien, assez, rien, jamais, ne-guère, quelque chose, ինչպէս որ նշանակեալ են արդէն ընթացք Ա. Դաս 6:

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

De կը դրուի այն գոյականներէ ետքը, որք կը ցուցնեն քանակութիւն, թիւ, չափ, մասն, կշիռ, պակասութիւն:

Une quantité <i>de</i> noix.	Բազմութիւն ընկուզի.
Une paire <i>de</i> bas.	Զոյգ մի զանկապան.
Une livre <i>de</i> beurre.	Լիտր մի կարագ.
La manque <i>d'</i> argent.	Պակասութիւն դրամոյ.
Une pièce <i>de</i> toile.	Հատուած մի կտաւոյ.

Un morceau *de* fromage. Կտոր մի պանիր.
Une main *de* papier. Տրցակ մի թուղթ.
Une bouteille *de* vin. Շիշ մի գինի.

ԴԻՏՈՂ. — Այս կանոնին կը վերաբերի նաեւ ծայնարկութիւնն,
Que *de* . . . ինչ, որչափ, որպիսի.

Que *de* cris et *de* plaintes! Ինչ աղաղակ և տրտունջ.

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.

Յայտնի է թէ այս ասացուածոց մէջ գոյականը ընդհանուր կամ անորոշ մտօք առնուած են: Իսկ եթէ յանկուածով կամ վերադրով կ'որոշուին, կ'առնուին որոշեալ յօդ կամ որոշիչ բառ, գործիքական.

Une livre *du* café (*կամ de*) Լիտր մը այն գափէէն զոր *ce* café *que* vous m'a-
vez recommandé. ապսպրեցիք ինձ.

ՅՕԴՈՒԱԾ 4.

Լայնութիւն, երկայնութիւն, խորութիւն, տարիք եւ այլն ցուցնող բոլոր կամ չափոյ անուններէն առաջ կը դրուի *de*, գործիքական.

Տասնամեայ մանուկ մի. Un (petit) garçon *de* dix ans.
Վեց ոտք բարձր պատ մի. Un mur haut *de* six pieds.

Սակայն կրնայ ըսուիլ նաեւ.

Un petit garçon âgé *de* dix ans.
Un mur qui a six pieds *de* haut *կամ de* hauteur.

ԹՕԴՈՒԱԾ 5.

Կան հայերէն անականներ որ գաղիերէն գոյականով եւ de նախադրութեամբ կը բարգմանուին, զոր օր-

Վաստակաւոր մարդ. Un homme de mérite.
Հանճարեղ մարդ. Un homme d'esprit, etc.
Ոսկիէ, արծաթէ, եւ ժա- Une montre d'or — d'ar-
մացոյց. gent.
Այսօրուան, երեկուան, ա- Le journal d'aujourd'hui,
ռաւօտեան լրագիրն. — d'hier, — de matin.
Ռուսական, զաղիական, եւ L'ambassadeur de Russie,
գեսպանն. de France, etc.

ԹՕԴՈՒԱԾ 6.

De կը դրուի այն բառերէն ետքը, որք պաշտօն, պատիւ, արժանաւորութիւն, տիտղոս կամ աստիճան, մականունն եւ այլն կը նշանակեն.

Le titre de baron. Պարոնի տիտղոսն.
Le rang de lieutenant. Տեղակալի աստիճանն.
La place de receveur. Հարկահանի պատիւն.
Le surnom d'Africain. Աւելի կամ յորջորջանաց ա-
նունն (մականունն) Ափ-
րիկեցի.

ԹՕԴՈՒԱԾ 7.

Հայերէն ոչ սակաւ բարդ գոյականք գաղիերէն de ով կապուած երկու գոյականներէ կը կազմուին, եւ այն բառն որ հայերէն առաջին է, գաղիերէն լինի երկրորդ, եւ de ին յետադաս, զոր օրինակ.

Երկաթուղի (ուղի երկաթով) Chemin de fer.

ԹՕԴՈՒԱԾ 8.

Յայտնի է թէ, եթէ գոյականին խնդիրը որոշեալ է, այսինքն՝ այս ինչ բան կամ բաներ կը ցուցնէ, յօդ կը պահանջէ, եւ ոչ de միայն, զոր օրինակ. այլ է une maison կամ la maison d'orphelins, որբանոց, այլ է la maison des orphelins, որբերուն տունը. des jeux d'enfants, եւ, les jeux des enfants.

ԹՕԴՈՒԱԾ 9.

Ընդհանրապէս եթէ երկրորդ գոյականն ունի ընդհանուր միտք, կ'առնուի de, առանց յօդի, զոր օր.

Un sentiment de compassion. Վշտակցութեան զգացումն.

Une preuve d'amitié. Բարեկամութեան ապացոյց.

Une feuille de papier. Թերթ մը թուղթ.

ՅՕԴՈՒԱԾ 10.

Երբեմն անցեալ ընդունելութենէ, ածականէ եւ քա-
նականաց մակբայէ առաջ de կը դրուի, զոր օրինակ .

Այս կռուին մէջ քսան է A cette rencontre il y en
հինգ հոգի մեռան . eut vingt-cinq de tués.

Տասն մարդէ մին վիրա- Sur dix hommes il y en
ւորեալ էր . eut un de blessé.

Հարիւր բնակչաց մէջ չկայ Sur cent habitants il n'y
է ոչ մի արդար . en a pas un de juste.

Այս ծրարին մէջ կար ֆիո- Dans ce paquet il y avait
րին մի աւելի . un florin de trop.

Քանի մը գիծ աւելի գծե- Faites quelques lignes de
ցէք . plus.

Այս յատուկ ձեւ է գաղիերէնի :

ՅՕԴՈՒԱԾ 11.

Կան ածականներ որ de նախադրութեամբ խնդիր
կ'առնուն, զոր օրինակ .

Avide d'argent. Յանկացող դրամոյ .

Plein de feu. Լի հրով .

Reconnaissant d'un bien- Ծնորհակալու բարերարու
fait. թեան մը .

ԴԵՏՈՂ. — Իրենցմէ ետքը de առնող բայից վրայ խօսուած է
արդէն նախորդ դասին մէջ . Ընդարձակ տեղեկութեան համար դի-
մելու է 18 եւ 23 դասուց .

ՅՕԴՈՒԱԾ 12.

Վերջապէս de կը մտնէ ոչ սակաւ մասնաւոր ա-
սացութենէրու մէջ, յորոց զմասն կը ղենմբ աստ .
մնացեալները վարժութեամբ մարք է ուսանել :

Un drôle de garçon կամ Ստահակ մանուկ . Այր ծաղ-
de corps. րածու, հտպիտ .

Je suis arrivé de nuit. Գիշերանց եկայ .

Vêtu de noir, — de blanc. Սեաւ — սպիտակ հագուած .

Il est de mon devoir. Իմ պարտականութիւնս է ,
[homme. պարտքս է .

Il n'est pas d'un honnête Պարկեշտ մարդու գործ չէ .
Il est d'usage. Սովորական է .

Il est de toute nécessité. Շատ հարկաւոր է .

Le journal d'aujourd'hui. Այսօրեայ լրագիրն .

Հրահանգ 11.

1. Գաւաթ մի պաղ ջուրն աւելի կ'արժէ (vaut
mieux) քան շիշ մի յոռի գինի . — Տուէք ինձ, եթէ կը
հաճիք, կտոր մը միս, քիչ մը հաց եւ գաւաթ մի գարե-
ջուր . — Գողցան ոսկի մատնի մի, արծաթ ժամացոյց մի
եւ զոյգ մի ռուսական կաշիէ (շինուած) շոգանականս . —
Վաճառականն յղեց ձեզ տասն կանգուն այն կտաւէն,
զոր ես ընտրած էի . — Այո՛, զրկեց ինձ զայն, եւ
թող զայն (en outre) երեք կանգուն թաւիշ . — Կո-
չեցէք կեռաս վաճառող կինը, կամիմ գնել քանի մը
լիտր կեռաս :

2. Սպանիական (Յ. 5.) բուրդն նախամեծար (pré-
férable) է քան անգղիական և սաքսոնիական բուրդը .
— Աղքատն իւր փայտաշէն խրճիթին մէջ շատ անգամ
աւելի գոհ կ'ապրի քան հարուստն իւր մարմարեայ պա-
լատն մէջ . — Նոր բան մը (Յ. 1.) գտա՞ք այսօրեայ
լրագրոյն մէջ . — Ոչ, և ոչ երեկուանին մէջ . — Եգիպ-
տական (Յ. 5.) բրդերուն բարձրագոյնն ունի 2640 ոտք
տարածութիւն (de), նա գրեթէ 500 ոտք բարձր է :

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.

ԲՁ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ և ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Լոկ և կը դրուի (առանց յօդոյ) սա ասացուա-
ծոց մէջ .

Condamner à mort.	Ի մահ դատապարտել .
Fermer à clef.	Փակել (բանալեաւ), կղպել .
Tomber à terre.	Գետին իյնալ . [Թալ .
Aller à pied, — à cheval.	Հետի (ոտքով) — ձիով եր-
Se mettre à genoux.	} Ծուներ դնել, նս .
Tomber à genoux.	

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

Գործւոյ կամ կարասւոյ մը մասը կամ նպատակը
կը ցուցուի գաղիերէն և նախադրութեամբ, զոր օր .

Une flûte à clefs.	Սրինգ լեզուաւ կամ չիա- կանօք .
Un verre à vin.	Բաժակ գինւոյ (համար) .

La machine à vapeur.	Շոգեմեքենայ, մեքենայ շոգւով .
Le bateau à vapeur.	Շոգենաւ, նաւ շոգւով .
La salle à manger.	Սեղանատուն, սրահ, կե- րակոյ .
Un moulin à eau.	Ջրաղաց, աղօրիք ջրով .
Un canif à deux lames.	Զմելին երկու բերնով .

Երբ երկրորդ բառը ճայնաւորով կամ համը հով
սկսի, քաղցրամայնութեան պատճառաւ նախադրութեան
կը կցուի սովորաբար l' յօդ :

La bouteille à l'encre.	Թանաքի շիշ .
La cruche à l'eau (կամ à eau).	Ջրոյ թակոյկ .
Le sac à l'avoine.	Վարսակի պարկ .

Նպատակ ցուցնող բառը շատ անգամ և նախա-
դրութեամբ որոշեալ յօդ կը պահանջէ, զոր օրինակ .

Le marché aux chevaux.	Վաճառանոց ձիոց .
La halle aux blés.	Հրապարակ ցորենոյ .
Le marché aux grains.	Վաճառանոց արմտեաց .
Le marché aux légumes.	Վաճառանոց բանջարեղիների .
La fille a cassé son pot	Աղջկը կոտրեց կաթին ա-
au lait.	մանը .

Բայց կ'ըսուի, L'éléphant a renversé (տապալեց)
quantité de pots à lait, etc (*). — Այսպէս կ'ըսուի,
Une boîte à thé, երբ տուիք պարապ է : Բայց կ'ըս-
ուի Ma boîte au thé, իմ թէյի տուփս :

(*) Un pot de lait կը նշանակէ՝ կաթով լեցուն աման մը .

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.

Ա նախադրութեամբ եւ յօդով կը դրուի նիւթոյ ա-
նուցը որմէ կը յօրինուի կերակուր կամ ըմպելի, գոր
օրինակ .

Une soupe au lait. Կաթնապուր, կաթով ա-
պուր .
Une sauce à l'ognon. Սոխով համեմ .
Du café au lait. Կաթով գափէ .

Իսկ եթէ կերակուրը կամ ըմպելին, եւ նիւթը մի-
եւնոյն բանէ են, կը դրուի de նախադրութիւն առանց
յօդոյ, գոր օրինակ .

Du jus de citron. Լեմոնի ջուր .
De la purée de pois. Ոլոռան խիւս .
Du sirop de groseilles. Հաղարջի օշարակ .

ՅՕԴՈՒԱԾ 4.

Որոշեալ յօդով à կը դրուի դարձեալ երբ կը նշա-
նակուին բան մը վաճառող անձինք, գոր օրինակ .

La femme aux légumes. Բանջարեղէն վաճառող, բան-
ջարավաճառ կին .
L'homme aux cerises. Կեռաս վաճառող այր .

ԾԱՆՕԹ. — Դիտելի են նաեւ հետեւեալք, Avoir mal aux dents,
— aux yeux, mal à la tête, ունենալ ատաման, աչաց, գլխոյ ցաւ :

Հրահանգ 12.

Քանի մը գափէի գաւաթ գնեցի, սեղանատունը
տարէք զնոսա . — Ո՞վ կոտրեց այս ծաղկի ամանը . —
Ես զայն գետին նետեցի . — Հիւանդ տղայն ի՞նչ պի-
տի ուտէ . — Անոր կաթնապուր շինեցէք և ժամանակ
ժամանակ հաղարջի օշարակ տուէք անոր ի խմել . —
Ինչո՞ւ համար այս մարդն մահուան դատապարտեցաւ .
— Մարդասպանութիւն գործեցուն համար . — Ձէթի՞ թէ
քացախի շիշ է այս . — Երկուքէն և ոչ մին է, ջրոյ
սրուակ է . — Կը գործածեմ զայն, քանզի ջրոյ ա-
մանը կոտրեցաւ :

2. Կեռաս վաճառող մարդը կոչեցէք, քանի մը
լիտր կեռաս պիտի գնեմ . — Կրնա՞ք ըսել ինձ, ո՞ւր է
ձիերու վաճառանոցն . — Կարձեմ ցորենոյ հրապարա-
կին ետին է . — Մարդասպանն որ ի մահ դատապար-
տեալ էր՝ ծունր կրկնեց և ներուժն խնդրեց . — Զի-
նաստանի մէջ յախճապակիէ կը շինուին թէյի չքեղ
տուփեր . — Եկեղեցին բանջարեղէնի վաճառանոցին
մօտ է . — Երբ մարդ գլխոյ կամ ատաման ցաւ ունի,
ջիրնար բարւոք աշխատել . — Այս մարդը դատապար-
տուեցաւ վեցամսեայ (à six mois de) բանտի :

ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ

13. MAGNANIMITÉ¹ D'UN SAUVAGE²

Un Indien qui n'avait pas eu de succès³ dans
sa chasse, errait dans le voisinage d'une plantation⁴
européenne. Il s'approcha de cette plantation, et,
voyant le propriétaire⁵ assis à sa porte, il lui dit
qu'il avait grand'faim, et lui demanda un morceau
de pain. Sur le refus⁶ qu'il reçut en réponse, il
demanda un verre de bière: même refus. « Mais

je meurs *de soif*, » reprit le sauvage; « donnez-moi au moins un peu *d'eau*. » — « Retire-toi, chien d'Indien, » dit le planteur, « tu n'auras rien ici! »

Il arriva, quelques mois après, que ce planteur inhumain ⁷ chassant dans un bois avec quelques amis, s'écarta ⁸ d'eux, en suivant une pièce *de gibier* ⁹ qu'il ne put atteindre ¹⁰, et perdit ses compagnons. Après avoir erré toute la journée, accablé ¹¹ de fatigue, et mourant *de faim et de soif*, il aperçut une cabane *de sauvage*; il y courut et demanda en grâce qu'on le conduisît à la plantation européenne la plus prochaine.

« Il est trop tard, » lui dit le sauvage, maître de la cabane, vous ne pouvez y arriver avant la nuit; restez ici, vous y serez *le bien-venu*, et demain je vous mènerai chez vous. Il lui présenta ensuite un morceau *de venaison* ¹², et d'autres rafraîchissements ¹³. Il le fit coucher sur un lit *de mousse* ¹⁴ en lui souhaitant un repos tranquille.

1 Մեծանձնութիւն: 2 վայրենի, հնդիկ: 3 Յաջողութիւն: 4 Ծառատունկեր: 5 կալուածատէր: 6 Մերթումն: 7 Տմարդի տնկարկ: 8 Խոտորեւ, հեռանալ: 9 Երէ, որս: 10 Հարկանեւ, ըմբռնեւ: 11 Ընկճեալ: 12 Որս, միս երէոց: 13 Զովացուցիչ բաներ: 14 Մամուռ:

CONVERSATION

Qu'étais-il arrivé à un Indien? Il s'était égaré et se trouvait près d'une plantation européenne.

Que fit-il en apercevant le propriétaire assis à sa porte? [t-il un? Ayant grand'faim, il lui demanda un morceau de pain.

L'Européen lui en donna-t-il? Non, il le lui refusa.

L'Indien demanda-t-il autre chose? Il lui demanda un verre de bière ou au moins un verre d'eau.

Est-ce que cela lui fut accordé? Non, le planteur inhumain lui refusa tout et le renvoya.

Comment l'appela-t-il? Il l'appela: Chien d'Indien.

Qu'arriva-t-il quelques mois après? Le planteur s'égara à son tour en poursuivant une pièce de gibier.

Où parvint-il ensuite? A une cabane de sauvages.

Dans quel état se trouvait-il? Il était accablé de fatigue et mourait de faim et de soif.

Que demanda-t-il au sauvage? Il le pria de le reconduire à la plantation européenne.

Et que répondit d'Indien? Il lui dit qu'il était trop tard, et l'invita à coucher chez lui.

Est-ce qu'il lui présenta quelque chose? Oui, il lui présenta un morceau de venaison et quelques rafraîchissements.

F I N

La nuit se passa et le lendemain le sauvage accompagna son hôte ¹, jusqu'à ce qu'il reconnût les lieux et sa route. Au moment où il allait lui dire adieu, le sauvage s'arrêta, l'envisagea ², et lui demanda ! « Me reconnais-tu ? » — En ce moment le planteur le reconnut pour le même Indien qu'il avait renvoyé autrefois avec tant de dureté ³. Il avoua, en tremblant, qu'il reconnaissait ses traits, et il commençait à excuser sa conduite brutale ⁴, lorsque le sauvage l'interrompit, et lui dit froidement : « Quand tu verras un pauvre Indien mourant de soif, et demandant un verre d'eau, donne-le-lui, et ne lui dis plus : « Va-t'en, chien d'Indien ! » Souviens-toi surtout de cette belle et grande maxime ⁵ de tous les temps et de tous les lieux : Fais pour tes semblables ⁶ ce que tu voudrais qu'ils fissent pour toi : et ne te permets jamais aucune action que tu ne voudrais pas éprouver ⁷ de leur part. » Après cet avis, il lui souhaita un bon voyage, et le quitta.

Il est inutile de demander lequel de l'Indien ⁸ ou du planteur méritait le nom de sauvage.

¹ Հիւր . ² Երեւն ի վեր նայել . ³ Տմարդութիւն .
⁴ Գաղանսկան . ⁵ Առած . ⁶ Նման . ⁷ Փորձել . ⁸ Տե՛ս
Դաս 10 , Յօդ . 6 .

CONVERSATION

Le lendemain matin, que Il accompagna son hôte
fit le sauvage? jusqu'à ce qu'il reconnût les lieux et sa route.

Est-ce que l'Européen ne Si; au moment où il allait
reconnut pas l'Indien? lui dire adieu, il reconnut ses traits.

Et qui était-ce?

C'était le même sauvage
envers qui il s'était montré si cruel et qu'il avait chassé en disant :
« Va-t'en, chien d'Indien. »

Lequel de l'Indien ou du Sans doute le planteur
planteur méritait le nom plutôt que l'Indien.
de sauvage?

ԴԱՍ Ե.

ԿԱՆՈՆՔ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՑ

(Տե՛ս Ա. Ընթացք. Դաս 7, էջ 30)

Ե Օ Դ Ո Ւ Ա Ծ 1 .

ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՑ ՔՈՎ ՅՕԴ

Իբրեւ ընդհանուր կանոն գիտել պարտ է , զի առ-
յայ , ինչպէս նաեւ աշխարհի յատուկ անուանք չունին
ոչ յօդ եւ ոչ յորակի :

Antoine, Alexandrine, Mercier, Wieland, etc.
Je lis Lafontaine; as-tu lu Fénélon?

Բայց կան յատուկ անուանք զորս յօդով եւ յոր-
ակի վարել սովորութիւն է , զոր օրինակ .

1. Որոշեալ յօդ կ'առնուն քանի մը օտարազգի
հռչակաւոր անուանք , որոց հետ լռելեայն կ'իմացուի
հասարակ անուն մը , զոր օրինակ .

Le Tasse (le poète Tasse) Դասսոյ (բանաստեղծն) .
Le Dante. Տանդէ .

L'Arioste.

Արիոստոս .

Le Cid.

Սիտ .

Այսպէս նաեւ քանի մը քաղաքաց անուանք ,
ինչպէս .

Le Havre, le Caire, la Rochelle, la Mecque, եւ .

Այս անուանք իբրեւ հասարակ գոյական կը հո-
ւովին , զոր օրինակ .

Սէ- du Tasse Դասսոյի Տէ- au Tasse առ Դասսոյ

Սէ- du Dante Տանդէի Տէ- au Dante առ Տանդէ

Je viens du Caire. Կու գամ Գահիրէէ .

Je vais au Havre. Կ'երթամ ի Հավր .

2. Յատուկ անուանք որ այլաբանօրէն իբրեւ հա-
սարակ անուն կը գործածուին , ինչպէս .

C'est le Néron de notre Մեր ժամանակին Ներոնն է .
temps.

Vous êtes le Cicéron de Դուք մեր ժամանակին Կի-
nos jours. կերոնն էք (այսինքն լա-
ւաճոյն ատենաբանն) .

3. Յատուկ անուանք որոց նախադաս է ածական
մը կամ որ եւ է որոշիչ բառ մը , զոր օրինակ .

L'illustre Bossuet. Քաջանունն Պօսիւէ .

Le vertueux Fénelon. Առաքինին Ֆենէլոն .

Le Télémaque de Fénelon. Տելեմաքն Ֆենէլոնի (գիրք) .

La Vénus de Médicis. Աստղիկն Մեդիսիսի (ար-
ձան) .

Le Saint-Bernard. Սուրբ Պէրնարտ (լեռն) .

La Saint-Michel (la fête). Սուրբ Միքայելի (հրեշտա-
կապետ) տօն .

La St. (Saint)-Jean. Սուրբ Յովհան (տօն) .

ԴԻՏՈՂ. — Սակայն եթէ Saint բառն առաքելոց եւ սրբոց ա-
նուններուն բով դրուի, յօղը զանց կ'առնուի, որպէս թէ երկուքն
ի միասին մի բառ միայն էին, զոր օրինակ .

Saint-Pierre. Սուրբն Պետրոս .

Saint-Paul (St.-Paul). Սուրբն Պօղոս .

4. Եկեղեցական տօնից անուանք , զոր օրինակ .

La Pentecôte. Հոգեգալուստ .

La fête-Dieu. Տօն մարմնոյ և արեան Տօն .

ԴԻՏՈՂ. — Առանց յօղոյ են Noël, Ծնունդ, եւ Pâques, Զա-
տիկ, բառերն .

5. Յատուկ անուանք կրնան յօքնակի ունենալ,
երբ ազգատոհմ և ցեղ կը նշանակեն , զոր օրինակ .

Les Césars. Կեսարներ , իբր Կեսարեանք

Les Stuarts. Ստուարդներ . Ստուարդեանք

Les Bourbons. Պուրպոններ . Պուրպոնեանք

Les Scipions. Սկիպիոններ . Սկիպիոնեանք

Իսկ եթէ խօսքը միեւնոյն անունն ունեցող քանի
մը անձանց վրայ է , կամ անուանի մարդու մը ան-
ուամբ այն մարդուն յատկութիւնն ունեցող շատ մար-
դիկ կամիմք յիշել , անունը թէեւ les յօդ կ'առնու ,
բայց s չառնուր , զոր օրինակ .

Les deux Corneille. Երկու Գորնէյլներն .

Les Racine. Ռասիններ (Ռասինի նման
մարդիկ) .

Les Voltaire. Վոլդէրներ .

Les Rousseau. Ռուսօներ .

6. Որոշեալ յօդ կ'առնուն աշխարհաց , երկիրնե-
րու , նահանգաց , լեռանց և գետոց անուանք .

L'Europe, la France, le Tyrol, le Danube.

Սակայն գիտել պարտ է, թէ այն երկիրներն և նահանգք, որոց անուններն քաղաքի անունք են միանգամայն, յօդ չեն առնուր, զոր օրինակ.

Venise	Վենետիկ	Bade	Պատն
Naples	Նաբոլի	Gènes	Ճէնովա

Այսպէս եւս ոչ սակաւ կղզիներու անունք, ինչպէս Malte, Corfou, Candie.

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

ՀՈՒՆՎՈՒԾՆ ԵՄՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՑ

1. Երկիրներու անունք հոլովումը նման է հասարակ անունք հոլովման.

Le commerce de la Hollande. Հոլանտայի վաճառականութիւնն.

La capitale de l'Espagne. Սպանիոյ մայրաքաղաքն.
L'or du Pérou. Բերուրի ոսկին.

2. Երկիրներու անունք սեռականի համար de միայն կ'առնուն առանց յօդի.

Ա. Երբ երկրին անունէն առաջ աստիճանի կամ պատուոյ անուն կայ, զոր օրինակ.

Le roi de Prusse.	Բրուսիոյ թագաւորն.
L'empereur d'Autriche.	Աւստրիոյ կայսրն.
Le grand-duc de Bade.	Պատնի մեծ դուքսն.
L'ambassadeur de Russie.	Ռուսական դեսպանն.
Un maréchal de France.	Գաղիոյ մարաշխան.

Բացառութեամբ կ'ըսուի l'empereur du Brésil (Պրագիլիա), նաեւ l'empereur de la Chine կամ de Chine, մինչդեռ կ'ըսուի դարձեալ le roi de Perse, les anciens rois d'Egypte.

Բ. Երբ խօսքն է երկրի մը բերոց, ճարտարութեան, չափու, կշռոյ կամ դրամոյ տեսակաց վրայ, և երկրին անունն իբրեւ ածական կը վարի, զոր օրինակ.

Le fer de Suède.	Շուետական երկաթ.
Du fromage de Suisse.	Չուիցերայի պանիր.
L'argent de France.	Գաղիական դրամ.
La toile d'Hollande.	Հոլանտական կտաւ.

ԲԱՅԱՌ. — Փոխանակ ըսելու l'encre de Chine Սինէական թանաք, կ'ըսուի այժմ l'encre de la Chine.

Գ. Եթէ տէրութիւն, քաղաք, գիւղ, կղզի, լիճ, ամիս, եւ. բառերէն մին յատուկ անունէն առաջ է, այն երկու անունն մէջտեղ de կը դրուի.

Le royaume de Saxe.	Սաքսոնիոյ թագաւորութիւնն.
Le grand-duché de Bade.	Պատնի մեծ դքսութիւնն.
L'île de Malte.	Մալդա կղզին.
Le canton de Bâle.	Պաղէլ նահանգն.
Le lac de Genève.	Ճենովայի լիճն.
La ville de Londres.	Լոնտրա քաղաքն.
Le moi de Mai.	Մայիս ամիսն.

ԾԱՆՕԹ. 1. — Առանց de ի կը գործածուին. 1. լեռանց անունը le mont լեռն բառին հետ, զոր օրինակ. le mont-Etna, le mont-Blanc. 2. Հրապարակ, եկեղեցի, փողոց, եւայլն, անունը որ յանուն երեւելի անձին կամ սրբոյ մը կը կոչուին, զոր օրինակ. rue Richelieu, place Vendôme, l'église St. Roch, եւայլն.

ԾԱՆՕԹ. 2. Le fleuve եւ la rivièreէն ետքը de կը յաջորդէ գետոց եւ. անուններուն քով, զոր օրինակ. la rivière de Seine. Գետոց եւ. անուններուն քով de զանց կ'առնուի, la rivière Niagara (առանց de ի), le fleuve Indus. Բայց լաւագոյն է ըսել համառօտիւ, la Seine, le Rhin, le Niagara.

Դ. Le retour դարձ, venir գալ, arriver հասնել բառերէն ետքը եւրոպական երկիրներու իշխան.

անուանք կ'առնուն *de առանց յօդի* . իսկ արականք՝
յօդով , զոր օրինակ .

A mon retour de France. Ի դարձիս ի Գաղիոյ .
Je viens d'Italie. Կու գամ յիտալիոյ .
J'arrive du Tyrol, — du Mexique, etc.

ԴԻՏՈՂ. — Երկիրներու անուանք որ ըստ նախընթաց Ա. Բ. Գ.
Դ. կանոնաց կ'առնուն *de առանց յօդի* , շատ անգամ եւս կ'առ-
նուն որոշեալ յօդով *de* . (Տես նաեւ ի ստորեւ Յօդ. 5) .

Les forces de la Russie. Ռուսիոյ պատերազմական
զօրութիւնք .

La politique de l'Autriche. Աւստրիոյ քաղաքականու-
թիւնն .

La gloire de l'Angleterre. Անգղիոյ փառքն .

ԾԱՆՈթ. — *De եւ de la* երկուքն եւս քանի մը պարագայից մէջ
ըստ զանազան նշանակութեան կրնան գործածուիլ , զոր օրինակ .

L'armée de l'Espagne կը նշանակէ բանակ սպա-
նիական , (այսինքն Սպանիացիներէ կազմեալ) Սպանիոյ
տէրութեան : Իսկ l'armée d'Espagne կը նշանակէ՝ չա-
ղակաւ բանակը որ առ Առաջին Նաբոլէոնիւ ղրկուեցաւ
Սպանիոյ դէմ :

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.

Երկիրներու անուանց քով en առանց յօդոյ կը ցու-
ցնեն Ե՛ւ շարժումն Ե՛ւ զադարումն , զոր օրինակ .

En France, դէպ ի Գաղիա կամ Գաղիոյ մէջ .

En Angleterre, դէպ յԱնգղիա կամ Անգղիոյ մէջ .

En Espagne, դէպ ի Սպանիա կամ Սպանիոյ մէջ .

En Russie, դէպ ի Րուսիա կամ Րուսիոյ մէջ .

Բացառութիւն եմ .

Aux Indes, դէպ ի Հնդկաստան կամ Հնդկաստանի
մէջ (նաեւ dans les Indes) .

Au Brésil, դէպ ի Պրազիլիա կամ Պրազիլիոյ մէջ .

Au Japon, դէպ ի Ճաբոն կամ Ճաբոնի մէջ :

ՅՕԴՈՒԱԾ 4.

Քաղաքաց անուններուն քով à կը գործածուի , զոր
օրինակ .

A Mayence, դէպ ի Մայանս կամ Մայանսի մէջ .

ԾԱՆՈթ. — Միայն partir մեկնել եւ s'embarquer նաւ մտնել
բայից քով կը դրուի pour , զոր օրինակ .

Il est parti pour Paris. Դէպ ի Փարիզ մեկնեցաւ .
Je m'embarque pour l'A- ՅԱՄԵՐԻԿԱ երթալու համար
mérique. նաւ կը մտնեմ .

Հրահանգ 13.

1. Նաբոլէոն Էլպա կղզին աքսորեալ էր . բայց (դէպ)
ի Գաղիա դարձաւ և Փարիզ քաղաքը նուաճեց . — Ո՞վ
չգիտեր Ուրատեանց և Կուրիատեանց կռիւը . — Կա-
րաւանն Գահիրէէ եկաւ և Սուէզի ճանապարհաւ (par)
դէպ ի Մէքքէ , յԱրաբիա , գնաց . — Անգղիոյ թագու-
հին պատերազմի մէջ (en guerre) էր Չինաստանի կայ-
սեր հետ . — Աւստրիոյ Կարոլոսն , որդի Փիլիպպոսի գե-
ղեցիկի (le Bel), Սպանիոյ թագաւորութեան , երկուցուն
(des deux) Սիկիլիոյ նորաշխարհին և ստորին նահանգաց
պետն էր . — Իտալացիք բերանացի գիտեն Դասույի
քերթուածներն . — Սուրբ Նիկայէոսը պաշտպան է որ-
սորդաց : — Գերմանիոյ մէջ լատի կը սիրուին Անգղիոյ
(Յօդ. 5) բերքերն քան երկաթն (բերք) ի Գաղիոյ :

2. Այս ատենաբանն մեր ժամանակին կրկերոնն է . — Այս կենդանագիրն կը նմանի մեծանուն Ռափայելի . — Ֆենեղոնի Տեղեմաքն նշանաւոր գիրք է . — Գաղիական բանակն Ս. Պէռնարտէ անցաւ (a passé par) . — Երկու Գոռնէյներն ծնած են ի Ռուէն . — Գաղիական գինին (Յօդ. 6, 2) , հոլանտական կտաւն , սպանիական բուրդն , Սուէտի երկաթն և անգղիական պողպատն անուանի են . — Պրագիլոյ կայսրն Լայհէնպէրկի դքսուհի մը կին առաւ . — Զատիկն անցաւ , Հոգեգալուստը կը մօտենայ . — Աղեքսանդրի և Կեսարի ցեղին անկ էր Նաբոլէոն . — Սպանիա կը պանծայ որ երկու (deux) Սենեկաները ծնոյց :

ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ

14. CORNÉLIE, LA MÈRE DES GRACQUES 1

Tibérius Grachus et Caius Grachus étaient fils de Tibérius Sempronius Grachus, personnage consulaire, grand capitaine, et qui avait été honoré de deux triomphes. La mère des Gracques, appelée Cornélie, était fille du grand Scipion. Tibère, l'aîné de ses enfants, avait épousé 2 la fille d'Appius Claudius, prince du sénat; Caius celle de Publius Crassus, et leur sœur, appelée Sempronie, avait été mariée 3 au jeune Scipion, fils du célèbres Paul Émile. De Cornélie on raconte le trait suivant :

La fameuse mère des Gracques éleva ses enfants avec tant de soins que, quoiqu'ils fussent généralement reconnus pour être nés avec les meilleures dispositions 4 du monde, on jugeait qu'ils devaient encore plus à l'éducation 5 que leur avait donnée leur mère, qu'à la nature même. La réponse que fit

Cornélie, à leur sujet, à une dame campanienne, prouve combien elle avait à cœur 6 ce devoir maternel. Cette dame, qui était très riche et encore plus fastueuse 7, était venue lui rendre une visite; et après avoir étalé 8 à ses yeux ses diamants, ses perles, et ses bijoux les plus précieux, elle lui demanda avec instance de lui montrer aussi les siens.

Cornélie fit tomber 9 adroitement 10 la conversation sur une autre matière 11, pour attendre le retour de ses fils qui étaient allés à l'école publique. Quand ils en furent revenus, et qu'ils entrèrent dans la chambre de leur mère: « Voilà, » dit-elle à la dame campanienne, en les lui montrant de la main, « voilà mes bijoux et ma plus belle parure ! »

1 Գրակքեան : 2 Կին առնուլ : 3 Ամուսնանալ : 4 Տաղանդ : 5 Դաստիարակութիւն : 6 Սիրել, յօժարել : 7 Փառասէր : 8 Բանալ դնել : 9 Դարձունել : 10 Ճարտարութեամբ : 11 Նիւթ :

CONVERSATION

Qui était la mère des La célèbre Cornélie.

Gracques? [Scipion.

De qui était-elle fille? Elle était fille du grand

Qui le jeune Tibère avait- Il avait épousé la fille
il épousé? d'Appius Claudius.

Et sa sœur, à qui fut- Au jeune Scipion, fils du
elle mariée? célèbre Paul Émile.

Comment Cornélie élevait- Elles les élevaient avec
elle ses enfants? grand soin.

Avaien-ils un bon natu- Ils étaient nés avec le plus
rel et de bonnes dispo- heureux naturel et avec
sitions? les meilleures dispositions.

Qu'est-ce qu'on attribuait On jugeait qu'ils devaient
à leur éducation ? plus à leur éducation
qu'à la nature même.

Lorsqu'une dame campa- Elle lui montra de la main
nienne demanda à voir ses deux fils en disant :
les diamants et les bi- « Voilà mes bijoux et ma
joux de Cornélie, quelle plus belle parure. »
réponse fit celle-ci?

15. BRUXELLES

Cette ville, la capitale de la Belgique et la résidence du roi de Belgique, est située ¹ sur la Senne et sur un superbe canal. Elle est belle, grande et bien peuplée. Parmi ses édifices remarquables², on admire l'église paroissiale de Sainte-Gudule, les statues qui s'y trouvent, les vitraux ³ peints, la chaire de vérité, et les mausolées ⁴, l'église du Sablon et le mausolée de la famille de Tour-et-Taxis; les cendres ⁵ de J. B. Rousseau (*) y reposent dans la chapelle de Sainte-Barbe; l'église paroissiale de Sainte-Catherine, où se trouve un chef-d'œuvre de Gaspard de Grayer et quelques autres bons tableaux.

Parmi les autres curiosités on remarque la Grand' Place, où est situé l'hôtel de ville ⁶ avec une tour ⁷ gothique, haute de 364 pieds; la place royale et la belle église paroissiale de Saint-Jacques; la jolie place Saint-Michel, malheureusement dégradée⁸, et dont le coup d'œil ⁹ est offusqué ¹⁰ par une plantation d'arbres insignifiants ¹¹; la place de la Mon-

(*) Jean Baptiste Rousseau, գաղիացի բանաստեղծ (1744).
էլ պարտ շփոթել ընդ Jean-Jacques Rousseau ի, որոյ շիրմն կան-
գուն է ի ձեռնովա :

naie ¹², sur laquelle est bâti le grand Théâtre-Royal; la place du Sablon et sa magnifique fontaine ¹³: le marché au grain; le canal, les quais et l'entrepôt ¹⁴; la façade de l'église des Augustins; le palais d'Orange, qui contient la bibliothèque publique, le musée et le cabinet de physique; le jardin botanique; le palais de justice ¹⁵; plusieurs fontaines, entre autres celles de la chapelle et du « Mennekenpist ».

Le parc est une des plus agréables promenades dont on puisse se faire une idée; il joint la symétrie des jardins italiens à la variété ¹⁶ des jardins anglais. On remarque dans un des bas-fonds ¹⁷ un bassin quadrangulaire ¹⁸, où le czar Pierre I se laissa tomber lors de ¹⁹ son voyage à Bruxelles, en 1717.

1 Հաստատել, հիմնել. 2 Նշանաւոր. 3 Ապակիք պատուհանաց. 4 Հոյակապ շիրիմ. 5 Աճիւն. 6 Խորհրդարան. 7 Աշտարակ. 8 Աւերեալ. 9 Տեսիլ. 10 Խափանեալ. 11 Աննշան. 12 Փողերանոց. 13 Աղբիւր. 14 Վաճառաց ձիերանոց. 15 Արդարութեան պալատ. 16 Զանազանութիւն. 17 Յած տեղ. 18 Զորեքանկիւնի. 19 Ժամանակ :

CONVERSATION

Qu'est-ce que Bruxelles? Bruxelles est la capitale de la Belgique et la résidence du roi.

Où est-elle située? Elle est située sur la Senne et sur un superbe canal.

Quelles sont les églises les plus remarquables? L'église de Sainte-Gudule, l'église du Sablon, et l'église de Sainte-Catherine.

Comment est la ville? Elle est belle, grande et bien peuplée.

Nommez-moi quelques Le palais d'Orange qui contient la bibliothèque publique, le musée et le cabinet de physique.

Y a-t-il aussi de belles Il y a le parc, qui est une des plus belles promenades qu'on puisse voir.

Y trouve-t-on quelque curiosité? On y voit un bassin où le czar Pierre I se laissa tomber lors de son voyage à Bruxelles en 1717.

ԴԱՍ Զ.

ՍՏԱՅԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆԻՔ

(Տե՛ս Ա. Ընթացք, Դաս 12)

ՅՕԴ. 1. Յուցական (ce, cette) եւ հարցական ածականք (quel, quelle) անկանոնություններ չունին . վերջնոյն համար միայն դիտելի է quel quantième ? Կաներո՞րք , բառը , որ ամսոյ աւուրց համար կը գործածուի .

Quel quantième avons-nous? Ամսոյն քանի՞ն է այսօր . nous?

ՅՕԴ. 2. Բայց ստացական ածականաց վրայ դիտելի են հետեւեալք .

Ա. Եթէ երկու Ստացական ածական (Adjectifs possessifs) կը գտնուին մի եւ նոյն գոյականէ առաջ ,

երկրորդը կը դրուի Ստացական դերանուն , զոր օր .

Voici mon livre et le tien Աւասիկ իմ եւ քո մատոնչ թէ՛ mon et ton livre). Եանն .

Բ. Եթէ ստացական ածականի մը գոյականը պիտի կրկնուի կամ լռեւեայն իմացուի յատկացուցէ մը առաջ , գոյականին տեղ կը դրուի ցուցական դերանուն , celui, celle, ceux, celles, ըստ սեռի եւ թուոյ գոյականին , զոր օրինակ , կ'ըսուի . ton livre et celui de ton frère,

J'ai retrouvé tes lettres et Գտայ քու նամակներդ եւ celles de ta sœur. քրոջդ նամակները .

Գ. Փոխանակ ստացական ածականի mon, ton, son, նա . կը դրուի ստացական դերանուն , le mien, նա . Հանդերձ propre բառով , եթէ գոյականը զօրութեամբ կ'իմացուի , զոր օրինակ . La mienne propre, ոչ թէ ma propre.

Դ. Ստացական դերանուններ կը կրկնուին ամէն գոյականի վրայ , եթէ գոյականք խօսքին մէջ չատ են , զոր օրինակ . Mes cousins et mes cousines, ոչ թէ Mes cousins et cousines.

ՅՕԴ. 3. Ստացական ածականը զանց կ'առնուի , երբ ստացիչն յայտնի է . ուստի կ'ըսուի , J'ai mal au pied, եւ ոչ՝ j'ai mal à mon pied.

Բայց երբ ստացականը զանց ընելով՝ ստացիչն աւուրց կը մնայ , հարկ է ստացականը դնել . ուստի պարտ է ասել , Je vois que ma (եւ ոչ la) main enfle.

ՅՕԴ. 4. Փոխանակ mon, ton, son եւայլն ածականաց կը դրուի յօղ , երբ ստացականին գոյականէն ետքը կայ յարաբերականով յաւելուած , զոր օրինակ .

J'ai reçu la (փոխանակ Ընկալայ ձեր նամակը , զոր votre) lettre que vous դուք եղբորս միջոցաւ

m'avez envoyée par ինձ յղեցիք .
mon frère.

ՅՕԴ. 5. Changer փոխել, ուրիշ բան մը քնդու-
նել, եւ redoubler կրկնել, բայերէն ետքը mon, ton,
son եւ. զանց առնուելով կը դրուի de, զոր օրինակ .

Il a changé de religion. Իւր կրօնքը փոխեց .
Nous avons changé d'opi- Մեր կարծիքը փոխեցինք .
nion կամ d'avis.

Ils redoublèrent d'acti- Իրենց գործունէութիւնը
vité. կրկնեցին .

ՅՕԴ. 6. Երբեմն փոխանակ, son, իւր, ստացա-
կանին կը դրուի en, եւ կը նշանակէ շէր, երբ ստա-
ցականին գոյականը ոչ ոչ, այլ էր կը ցուցնէ, եւ երբ
en-ը բային առաջ կրնայ դրուիլ, այսինքն երբ շէր ին
գոյականն է ուղղ. կամ հայց. հոլով (այլ ոչ թէ avoir
բային ետքը), զոր օրինակ .

J'aime cette contrée; l'air Այս տեղին կը սիրեմ. օդ
en est sain, le sol en նորա առողջարար է, հող
est fertile. նորա արգաւանդ .

Quelle est cette plante? Ի՞նչ տունկ է այս .
Je n'en connais pas le նորա անունը (հայց.) չգի-
nom. տեմ.

Voyez ces arbres; quelle Տեսէ՛ք այս ծառերն, ո՞ր-
en est la hauteur (ոչ թէ չափ բարձր են .
leur hauteur).

Իսկ երբ շէր ին գոյականը նախադրութեամբ խնդիր
է, դրուելու է ստացական, son, sa, leur, եւայլն,
եւ ոչ en :

Ces arbres sont remar- Այս ծառերն նշանաւոր
quables par leur hau- են իրենց բարձրութեան
teur. պատճառաւ .

ՅՕԴ. 7. Երբ գոյականն ունի յանելուած յարաբե-
րականով եւ դիմաւոր բայով, ստացական չդրուիր,
զոր օրինակ .

Les lettres que tu m'as նամակները զորս գրեցիր
écrites, ոչ, Tes lettres առ իս .
que, եւ.

ՅՕԴ. 8. Դիտելի են նաեւ հետեւեալ գաղիական
ասացումք .

Donnez-moi bientôt de vos Ձեր վրայ շուտով լուր տը-
nouvelles. լէք ինձ .

Elle tomba à ses pieds. Ինկաւ յոտս նորա .

Nous courûmes à leur se- Անոնց օգնել փութացինք .
cours.

J'irai à votre rencontre Ձեզ դիմաւորել պիտի եր-
կամ նաեւ J'irai au- թամ .
devant de vous.

Je l'aime de tout mon կը սիրեմ զնա ի բոլոր
cœur. սրտէ .

C'est mon tour — c'est ton կարգն իմս է — քուդ է
tour — c'est votre tour. — ձերն է . [իմ .

Ce sont de mes cousins. Մոքա են հօրեղբորորդիք
Saluez-le de ma part. Ողջունեցէ՛ք զնա իմ կողմէս .

A mon égard — à ton é- Ինձ նկատմամբ — քեզ նը-
gard — à notre égard. կատմամբ — մեզ նկատ-
մամբ, եւ.

En son honneur. Ի պատիւ նորա .

Je parlai de mon mieux. Լաւ խօսեցայ ըստ կարի .

Հրահանգ 16.

1. Եղբայրս իւր պարտէզը և իմն վաճառեց . վաճառեց նաեւ մեր հօրեղբոր տունը , զիւրն եւս վաճառեց : — Ժամանակն սահեալ կ'անցնի , նորա (en) կորուստն անգիւտ է . — Նա զոհեց իւր քրոջ ստացուածքը և զիւրն եւս . — Ի պատիւ նորա պարահանդէս մը տըրուեցաւ . — Նս տեսայ զնա իմ իսկ աջօք (de) . — Ձեր և ձեր հօր (8. 2. Բ.) նամակն ընկալայ . — Քիչ (dans peu de) աւուր մէջ իմ և եղբորս պատասխանը պիտի ստանաք . — Գիւղի մէջ բնակելն իւր հաճոյքն ունի . — Այս քաղաքն իւր շէնքերուն չքեղութեան համար զարմանք կը շարժէ :

2. Դիտէ՛ այս շղուականը , ի՞նչ կ'ըսես (dis-tu) նորա ձեւոյն վրայ . — Ուրիշներուն հանգիստը հոգալու համար բուն իսկ իրենը զոհեց (8. 2. Գ.) . — Որպիսի՛ չքեղ գետ . — Ի՛նչ հրապուրիչ են եղերք նորա . — Ութ օրէ հետէ այս քաղաքին մէջ կը բնակիմ (Խաբէ՛մնէ՛ ութ օր կայ...) տակաւին չեմ գիտեր նորա բոլոր փողոցները . — Ոսկիէ մատանին զոր կորուսած էիր՝ գտնուեցաւ . — Ձեմ գտներ քե՛ր (անձրեւոյ) հովանոցը , զոր դուք սակաւ մի յառաջ (il y a) թողուցիք առ իս :

Հրահանգ 17.

1. Ձեմ սիրեր հաղարջ . համ նորա թթու է . — Հռենոս իւր աղբիւրակն Հելուետիոյ մէջ ունի . — Ոտքս փուշ մտած է . — Հօրեղբորորդիս կ'անսայ այն խրատուն զոր դուք տուիք նմա . — Բոլորովին թրջած եմ , պարտ է հանդերձներս փոխել . — Բարեկամս իւր միտքը փոխեց . հոս պիտի մնայ . — Հռենոս իւր փոսէն դուրս ելած է . — Կուրծքս կը ցաւի . — Հայր քո և հայր իմ վաղիւ առաւօտուն ի (pour) Միւնիք պիտի ուղեւորին . — Մեր և ձեր մանկանց վրայ կը խօսիմք :

2. Պարտ է ամենայն զօրութեամբ պաշտպանել անմեղութիւնը . — Կատարեցէք խոստումներն զորս տուիք (*) . — Մարդիկ կան , որք իրենց կրօնքն այնպէս դիւրաւ կը փոխեն , որպէս այլք կը փոխեն իրենց զգեստը . — Կարգն իմն է , կարգը տակաւին ձերը չէ . — Մեր բարեկամներն Բշ յօգնութիւն փութացին , երբ լսեցին մեր դժբախտութիւնը . — Ձանոնք դիմաւորել պիտի երթամք . — Կինն ինկաւ յոտս իմ . — Պիտի հասնիք նմա , եթէ ամենայն զօրութեամբ վազէք :

ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ

19. EUDAMIDAS

Eudamidas de Corinthe fit, en mourant, un testament qui semblerait ridicule à tout autre qu'à un ami. Il touchait à sa dernière heure, et laissait sa mère et sa fille exposées ¹ à la plus cruelle indigence ², n'ayant pour tout bien ³ que deux fidèles amis, Carixène et Aréthus. Eudamidas ne fut point alarmé ⁴; il jugea des cœurs de ses amis par *le sien propre*, et il fit ce testament qui ne doit jamais être oublié: « Je lègue ⁵ à Aréthus le soin de nourrir ma mère, et de l'entretenir dans sa vieillesse; à Carixène le soin de marier ⁶ ma fille et de lui donner une dot ⁷ convenable; et, au cas que l'un des deux vienne ⁸ à mourir, je substitue ⁹ en sa part celui qui survivra. »

Carixène étant mort quelque temps après, Aréthus exécuta ¹⁰ la commission de tous les deux; et, pour rendre son action plus illustre, il maria la fille de son ami et *la sienne* en un même jour, et leur donna à toutes deux une même dot. Quant à la mère, il la nourrit jusqu'à la mort. Si la gêné-

(*) Faites; Տե՛ս Ա. Ընթացք , Դաս 25, Յօդ. 2 .

rosité d'Aréthus est digne d'admiration, la noble hardiesse ¹¹ et la confiance du testateur ¹² l'est encore davantage; car celui qui a la résolution ¹³ de faire un semblable testament, est capable non-seulement de l'exécuter, mais de quelque chose encore de plus; et il n'est pas douteux qu'il n'eût nourri la mère de son ami, et marié sa fille aussi bien que la sienne propre, même sans en ¹⁴ être prié.

1 Դնել, մատնել: 2 Չբաւորութիւն: 3 Ինչք, ստացուածք: 4 Խռովել, երկնչել: 5 Կտակել: 6 Կին ածել: 7 Օժիտ (հշիւ՝ տօ՛ղդ): 8 Տես Դաս 20, 3: 9 Մէկու մը տեղ դնել: 10 Գործադրել: 11 Արութիւն, քաջութիւն: 12 Կտակագիր: 13 Հաստատամտութիւն: 14 Այս մասին, այս բանին համար:

CONVERSATION

Que fit Eudamidas de Corinthe en mourant? Il fit un testament remarquable.

Était-il riche? Au contraire, il était très-pauvre, mais il avait deux fidèles amis.

Que légua-t-il donc à Aréthus? Il légua à son ami Aréthus le soin de nourrir sa vieille mère.

Et à Carixène? Le soin de marier sa fille.

Devait-il la marier sans dot? Non, avec une dot convenable.

Est-ce qu'il ne prévit pas le cas où l'un des deux amis viendrait à mourir? Si; pour ce cas, il substitua l'un à l'autre.

Les deux amis exécutèrent-ils ce que le testament leur imposait? L'un d'eux, Carixène, mourut quelque temps après.

Et l'autre que fit-il? Aréthus exécuta la commission de tous les deux.

De quelle manière l'exécuta-t-il? Il maria la fille de son ami et la sienne en un même jour, et leur donna une dot égale.

Et comment agit-il envers la mère d'Eudamidas? Il la nourrit jusqu'à la mort.

Comment trouvez-vous la générosité d'Aréthus? Elle est digne d'admiration.

ԴԱՍ Է.

ԹՈՒԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆՔ

(Տես նաեւ Մասն Ա. Դաս 13)

ՅՕԴ. 1. Երբ բացարձակ բուականք իբր գոյական կը գործածուին, արական յօդ կ'առնուն, զոր օրինակ.

Un un մի ոմն, le trois երեքն.

Le dix de cœur սրտի (խաղի թղթոյ, գուբայի) 10ոց.

ՅՕԴ. 2. Հայերէն Քի բառը գաղիերէն կը բարգմանուի լ'un, l'une, երբ նախադաս յատուկ անուն մը յաջորդէ բուական ածականն. ապա թէ ոչ, սոքա առաջ գտնուած յօդը զանց կ'առնուի.

Thalès était l'un des sept Թաղէս Յունաստանի Եօնիս sages de la Grèce. իմաստուններէն Քի էր.

Խօսքի մը սկիզբը միշտ un, une կը դրուի պարագայիս.

Un des sept sages de la Մին յեօթանց իմաստնոց Grèce s'appelait Thalès. Յունաց կը կոչուէր Թաղէս.

ՅՕԴ. 3. Հայերեն «մեր, դուր, նոքա, եւայլն, այս-
ջափ էինք» ոճն գաղիերեն բացարձակ բուականաւ կը
բացատրուի .

Nous étions six — deux Մէք վեց — երկու հարիւր
cents. (հոգի) էինք, եւ.

ՅՕԴ. 4. Դիտելի եւ նաեւ սա ասացուածք .

Un à un.	Մի առ մի .
Deux à deux.	Երկու առ երկու .
Jouer à trois.	Երեքով խաղալ .
L'un après l'autre.	Մի զմիոյ կնի .
Vers six heures կամ vers les six heures.	Դէպ ի ժամ վեց .
A midi.	Յերեկը, կէս օրը .
A minuit.	Կէս գիշերին .
Vers midi կամ sur le midi.	Դէպ ի կէս օր .
Une heure et demie.	Մի և կէս ժամ .
Deux heures moins un quart.	Երկուքին քառորդ (կայ) .
De deux jours l'un.	Երկու օրերէն մին .
Tous les deux jours.	Ամէն երկու օր .
D'aujourd'hui en huit.	Այսօրուընէ մինչև ութ օր .
D'aujourd'hui en quinze.	Այսօրուընէ մինչև 15 օր .
Dans quinze jours.	Հնգետասան աւուր մէջ .
Combien de temps?	Ո՞րչափ ժամանակ .
Trois mois.	Երեք ամիս .
Six mois.	Վեց ամիս .
Neuf mois.	Ինն ամիս .
Dix-huit mois.	Մի և կէս տարի .
Il y a un an.	Տարի մը յառաջ .

ՅՕԴ. 5. Առաւել քան եւ նոսալ քան բուական ածա-
կաններէ առաջ կը դրուի plus de եւ moins de, ոչ քի
plus que եւ moins que, զոր օրինակ .

J'ai dépensé plus de cent Աւելի քան հարիւր Ֆիորին
florins. ծախսեցի (ծախք ըրի) .

Tu n'as pas moins de dix Շարագրութեանդ մէջ սը-
fautes dans ton thème. խաշներդ են ոչինչ պա-
կաս քան տասն .

ՅՕԴ. 6. Presque, գրեթէ . կ'ըսուի près de, յա-
ռաջ քան բուական անուն մը .

J'ai mis près de trois jours Գրեթէ երեք օր անցուցի .

ՅՕԴ. 7. Եւրոպէական ըսելու համար յատուկ անունեկ
մը առաջ գաղիերեն լեզուի մէջ կ'ըսուի un autre.

C'était un autre Néron. Երկրորդ Ներոն էր .

Թարգմանելի 20.

1. Հենրիկոս չորրորդ մեծ թագաւորներէն մին էր .
— Հռովմայ եօթը թագաւորներէն մին էր Նումա .
— Մեկնեցանք երեքին . — Կէս օրին կը ճաշեմ և կէս
գիշերին կը պառկիմ . — Վեց ամսէ յԱմերիկա պիտի
երթամ . — Քոյրս դէպ ի ժամ եօթներորդ պիտի գայ
(par) չոգեկառօք .

2. Տասն և չորս (dans) օրէն պիտի թողում Պէր-
լին . — Այս երեկոյ դուրս պիտի ելնեմ և տասնին քա-
ռորդ մնացած տուն պիտի դառնամ . — Սեղանին մօտ
քառասուն հոգիէ աւելի էինք . — Այս զգեստը տասն
և վեց Ֆիորինէ պակաս կ'արժէ . — Որդիս Յուլիոս, գրե-
թէ տասն երեք տարեկան է այժմ . — Հէրմէս նաւին
կորստեամբն Տէր Ն. կորոյս աւելի քան 180 կենդինար
չաքար . — Նաբոլէոն երկրորդ Կեսար (César) էր .

ՀԱԹԵՐՅՈՒԱԾ

21. LA TERRE

La terre, la plus petite des planètes, est celle que nous habitons. C'est un globe¹ dont la forme ressemble beaucoup à celle d'une orange, car elle est un peu aplatie² vers les pôles au sud et au nord. — La terre tourne continuellement autour du soleil, et cela se fait de deux manières: d'abord elle tourne sur son propre axe toutes les vingt-quatre heures, et c'est ce qui nous donne alternativement³ le jour et la nuit; puis elle fait sa révolution⁴ autour du soleil en trois cent soixante-cinq jours, cinq heures et quelques minutes, et cette révolution périodique⁵ produit les quatre saisons, savoir: le printemps, l'été, l'automne, l'hiver. La terre a cinq mille quatre cents milles⁶ de circuit⁷ et sa surface⁸ se monte à plus de neuf millions de milles carrés⁹.

Elle est divisée en cinq parties que l'on nomme les cinq parties du monde, savoir: l'Europe, l'Asie, l'Afrique, l'Amérique et la Polynésie ou les Terres Australes.

1 Գունտ: 2 Տափակ, հնչեալ: 3 Փոխանակաւ: 4 Շրջան: 5 Կանոնաւոր: 6 Մղոն: 7 Շրջապատ: 8 Մակերեսոյթ, երես: 9 Քառակուսի մղոն:

CONVERSATION

Quelle est la planète que nous habitons? C'est la terre, la plus petite des planètes.
Quelle forme a-t-elle? C'est un globe dont la forme ressemble à celle d'une orange.

La terre reste-t-elle fixe? Non, elle tourne autour du soleil et en même temps sur son propre axe.

En combien de temps fait-elle sa révolution autour du soleil? En trois cent soixante-cinq jours, cinq heures et quelques minutes.

Que produit cette révolution périodique? Elle produit les quatre saisons, savoir: le printemps, l'été, l'automne et l'hiver.

Quel circuit la terre a-t-elle? Elle a 5000 milles de circuit.

Comment est-elle divisée? Elle est divisée en cinq parties que l'on nomme les cinq parties du monde, savoir: l'Europe, l'Asie, etc.

22. CHARLES XII.

Charles XII, roi de Suède, naquit à Stockholm le 27 Juin 1682. Il perdit sa mère dans sa onzième année, et avait à peine quinze ans lorsque son père mourut. Selon le testament du feu roi, il ne devait être majeur¹ qu'après avoir passé² sa dix-huitième année, mais sur la proposition du ministre Piper, les états lui déférèrent³ le gouvernement⁴ déjà en 1697. L'an 1700, Pierre I, empereur de Russie, Frédéric IV, roi de Danemarck, et Auguste, électeur⁵ de Saxe, lui déclarèrent la guerre.

Il les attaqua l'un après l'autre et remporta d'abord des victoires éclatantes⁶, entre autres celle de Narva, où il défit⁷ avec moins de 8000 Suédois quatre-vingt mille Russes dont il resta plus de vingt

mille sur le champ de bataille, tandis qu'il ne perdait que six cents hommes. Mais plus tard, lorsqu'il pénétra⁸ en Russie, il perdit la bataille décisive⁹ de Pultawa, et fut contraint de se réfugier¹⁰ sur le territoire¹¹ Grec avec une faible escorte¹² de deux cent cinquante Suédois.

1 Չարլհաս: 2 Անցունել: 3 Տալ, մատուցանել: 4 Կառավարութիւն: 5 Կայսրընտիր: 6 Փառաւոր: 7 Յաղթել: 8 Մտանել: 9 Որոշիչ: 10 Ապաստանել: 11 Սահման: 12 Պահապան զինուոր:

CONVERSATION

Où naquit Charles XII? Ce roi naquit à Stockholm.
Dans quelle année? En 1682, le 27 Juin.
Perdit-il ses parents de bonne heure? Oui, il perdit sa mère, quand il avait 11 ans,

et son père, quand il avait 15 ans.

Quand fut-il déclaré majeur? En 1697, à l'âge de quinze ans et demi.

Qu'arriva-t-il trois ans après? Pierre I, empereur de Russie, Frédéric IV, roi de Danemarc, et Auguste, électeur de Saxe, lui déclarèrent la guerre.

Que fit Charles XII? Il les attaqua l'un après l'autre et les défit.

Quelle est sa plus éclatante victoire? Celle de Narva, où il battit 80,000 Russes.

Avait-il beaucoup de soldats? Il n'avait que 8000 Suédois.

Y eut-il beaucoup de tués? Les Russes perdirent plus de vingt mille hommes, les Suédois à peine six cents.

A-t-il toujours été heureux dans ses combats? Non, il perdit la bataille de Pultawa.

A quoi fut-il contraint? Il fut contraint de se réfugier sur le territoire Grec, avec une faible escorte.

Դ. Ա. Ս. Ը.

Ա. Ծ. Ա. Կ. Ա. Ն. Բ.

(Տե՛ս Հնժացք Ա. Դաս 16)

Ա. ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԱԾԱԿԱՆԱՅ

ՅՕԴ. 1. Գաղիերէն լեզուի մէջ ածականը պարտի համաձայնել գոյականին հետ սեռիւ եւ բնով .

Les bons amis. Բարի բարեկամք .
Les prunes sont mûres. Սալորներն հասուն են .

Ա. Եթէ ածականը կը վերաբերի երկու կամ աւելի թուով եզակի գոյականաց , կը դրուի յոքնակի .

Le pauvre et le riche sont égaux devant Dieu. Աղքատն եւ հարուստ հաւասար են առաջի Աստուծոյ .

Բ. Եթէ գոյականաց սեռը տարբեր է , ածականը կը դրուի արական յոքնակի .

Mon frère et ma sœur sont très heureux. Եղբայրս եւ քույրս երջանիկ են յոյժ .

Գ. Իսկ եթէ շատ գոյականներ *ou* չաղկապով կապուած են կամ առանց չաղկապի իրարու կից, ածականը կը ֆնայ եզակի և կը համաձայնի վերջին գոյականին հետ :

Un château *ou* une maison ruinée. Աւերեալ դղեակ մի կամ տուն մի .
Le fer, la flamme était toute prête. Սուր, հուր էր բոլորովին պատրաստ .

Գ. Ածական մը որ երկու գոյականի կը վերաբերի մի անգամ միայն կը դրուի վերջին գոյականէն ետքը, և այս վերջնոյն հետ կը համաձայնի .

Voici une souris *ou* un chien mort. Աւասիկ մուկ մի կամ չուն մի մեռեալ .

ՅՕԴ. 2. Եթէ ածական մը կամ ընդունելութիւն անցեալ մը կը վերաբերի տարբեր սեռի շատ գոյականներու որ et ով կապուած են, կը դրուի յոքնակի արական եւ խօսքին վերջը (ըստ Յօդ. 1. Բ.), զոր օր .

Une plume *et* un crayon bien taillés. Գրիչ մի և մատիտ մի լաւ կտրուած .

Արական գոյականը պարտի դրուիլ յետ իգականին :

ՅՕԴ. 3. Կան ածականներ եւ ընդունելութիւններ որք եթէ գոյականին նախադաս են, կը մնան միշտ անփոփոխ, եւ են սոքա .

Demi, կէս	Y compris, ի միասին հաշուելով
Nu, մերկ	
Excepté, ի բաց առեալ	Ci-joint Սմին կից
Supposé, ենթադրելով	Feu, երանելի, հանգուցեալ

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Une demi-heure.	Կէս ժամ.
Aller nu-pieds.	Բոկոտն երթալ.
Marcher nu-tête.	Մերկագլուխ գնալ.
Feu mes tantes.	Հանգուցեալ հօրաքորքս .
Excepté les deux premières pages.	Ի բաց առեալ առաջին երկու էջերը .
Supposé ces faits.	Ենթադրելով այս եղածները
Y compris la somme de cent francs.	Ի միասին հաշուելով հարիւր ֆրանքի գումարը .

ԴԻՏՈՂ. — Այս պարագային մէջ *demi* եւ *nu* միութեան գծով կը կապուին իրենց գոյականին հետ .

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ.

Ա. Եթէ վիրոյիշեալ ածականը գոյականին յետադաս են, պարտին համաձայնել գոյականին հետ .

Une heure et demie.	Մի ժամ և կէս .
Avoir les jambes nues.	Ունենալ մերկ սրունքս .
Les deux premières pages exceptées.	Երկու առաջին էջերն ի բաց առեալ .
Copie de ma lettre est ci-jointe.	Պատճէն նամակիս է սմին կից .

Բ. Feu, եթէ յօդին կամ գոյականին յետադաս է, կը համաձայնի գոյականին հետ, բայց միշտ կը դրուի յառաջ քան զնա, զոր օրինակ .

La feue reine.	Հանգուցեալ Թագուհին .
Mes feues tantes.	Հանգուցեալ հօրաքորքս .

ՅՕԴ. 4. Իբրեւ մակբայ առնուած ածականը կը մնան անփոփոխ .

Ces roses sentent bon ոչ Այս վարդերը լաւ կը հոտին .

ՅՕԴ. 5. եթե avoir l'air, բուեի, երեւել, ունի ի-
րեն կից ածական, ածականն կը մնայ անփոփոխ, եթե
կամիմք իմացունել Քարայան յարկունի, զոր օրինակ .

Ces dames ont l'air bon. Այս տիկնայք կը թուին բա-
րեմոյն .

ԴԻՏՈՂ. — Բայց կ'ըսուի նաեւ Ces dames ont l'air bonnes.

Իսկ եթե կամիմք իմացունել Ժամբայ կամ արդարեւ
յարկունի, ածականը կը համաձայնի խնդրոյն հետ,
մանաւանդ եթե կը խօսուի անշուք իրաց վերայ .

Cette demoiselle a l'air bien faite այսինքն paraît
être bien faite. Ces pierres ont l'air dures.

ՅՕԴ. 6. Գերադրական ածականք, գոյականէն քե'
առաջ եւ քե' ետքը դրուի, կը համաձայնին սեռի եւ
թուով գոյականին հետ .

ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

Արական, եզակի

ՈՂ. l'homme le plus actif, կարի գործունեայ մարդ
ՍԵ. de l'homme le plus actif, » » մարդոյ
ՏԵԻ. à l'homme le plus actif, » » մարդոյ

Յոթնակի

ՈՂ. les hommes les plus actifs
ՍԵ. des hommes les plus actifs
ՏԵԻ. aux hommes les plus actifs

Les gens les plus riches. Ընչեղագոյն մարդիկ .

Aux écoliers les plus ap- Առ կարի ջանացող ուսա-
pliqués. նողս .

Իգական, եզակի

ՈՂ. Հայ. la plus belle femme, գեղեցկագոյն կին, կամ,
գգեղեցկագոյն կին
ՍԵ. de la plus belle femme, գեղեցկագոյն կնոջ
ՏԵԻ. à la plus belle femme, » կնոջ

Յոթնակի

ՈՂ. Հայ. les plus belles femmes, գեղեցկագոյն կանայք,
գգեղեցկագոյն կանայս
ՍԵ. des plus belles femmes, գեղեցկագոյն կանանց
ՏԵԻ. aux plus belles femmes, » կանանց

ՅՕԴ. 7. Առանց յօդի de նախադրութեամբ միայն
գերադրական ածականէ առաջ կը դրուի ce qui, ce que,
կամ, ce qu'il y a, եթե կ'ակնարկուի անորոշ կամ
ընդհանուր բան մը, զոր օրինակ .

Ce qu'il y a de plus pré- Պատուականագոյն բանը որ
cieux. կայ .

C'est ce qu'on peut trou- Վայելչագոյն բանն է զոր
ver de plus charmant. մարթ է գտանել .

Այս կարգին կը վերաբերին սա ասացուածներն,
թեպէտ ասոնց մէջ ածականը գերադրական չէ .

C'est peu de chose. Դոյզն ինչ է .
Quelque chose de beau. Գեղեցիկ ինչ .

Թարգմանելի 23.

1. Պօղոս և Վիրգինիա էին տգէտ յոյժ . — Տունն և գաւիթն էին փոքր . — Հոռ եւ կէս ժամէ հետէ . — Տուէք ինձ կէս լիտր կարագ և երկու և կէս լիտր հաց . — Կերթայր նա (էք.) բոկ և մերկազլուխ . — Տղայք ձեան մէջ կը կենային մերկաբազուկ . — Ի՞նչպէս հագնուած էին երկու տիկնայք . — Օրիորդը կը կրէր սպիտակ շրջագգեստ (robe) և սպիտակ բեղոյր (Յօդ. 2) . — Ծերունի տիկինն կը կրէր սպիտակ գլխարկ կամ սպիտակ գդակ . — Սամոյացիք (les Samariens) կը սնանին գլխաւորապէս հում մսով և հում ձկամբք (եւ) . — Հանգուցեալ հանիս կը պատմէր ինձ յաճախ այս պատմութիւններն .

2. Սովորեցուցէք զտղայս մերկազլուխ մնալ (à) գիշեր ցերեկ , յամարայնի և ի ձմերայնի . — Պատուաւոր վաճառական մը կու տայ ամենուն ուղիղ (juste) կշիռ և ուղիղ չափ . — Տանձերն կը թուին վաղահաս . — Տէր Ֆրանչիսկոս կարի ցասկոտ կը թուի այսօր . — Ծեր այր մը և ծեր կին մը կը փնտռուն այս ծառայութեան համար . — Մեռելոյն բերանն և աչուրներն էին բաց . — Սուրբն Լուդովիկոս (Saint Louis) բոկ և մերկազլուխ տարաւ զգիշեայ պսակն յանտառէն (depuis le bois) Վիչնցիոսի մինչեւ յեկեղեցին Նօդր-Տամ . — Ի միջի փակեալ պիտի գտնէք զպատճէն նամակին զոր ձեր տիկին մայրը գրեց ինձ . — Ի՞նչպէս կը հոտին այս ծաղիկներն . — Ձեն հոտիր բարոք .

Բ. ԴԻՐԲ ԱԾԱԿԱՆԱՅ

(Տե՛ս Ընթացք Ա. Դաս 17)

ՅՕԴ. Տ. Եթէ գոյական մը երկու կամ առաւել անգամ կանգնէր ունի , անկանաց յէրեւ կ'որոշուի սա կանոնաց համեմատ .

1. Եթէ այնպիսի ածականներ են որ առանձին եւս պարտին դրուիլ գոյականէն առաջ , երկուքին եւս ի միասին լինին սովորաբար գոյականին նախադաս .

Une jolie petite fille. Փոքրիկ սիրուն աղջիկ մի .
Un grand et beau jardin. Մեծ և գեղեցիկ պարտէզ մի .

2. Եթէ այնպիսի ածականներ են որոց հարկ է գոյականէն ետքը դրուիլ , չաղկապով մը (et կամ mais) պարտին միանալ .

Un homme riche et avare. Հարուստ և ագահ մարդ մը .
Un vieillard pauvre, mais Աղքատ , բայց պատուաւոր honnête. ծերունի մը .

3. Եթէ ածականաց մին ի բնէ գոյականէն առաջ կը դրուի , և միւսն՝ յետոյ , ի միասին եւս նոյն կարգը կը պահեն . այն որ յառաջ դրուեցու է՝ կը դրուի յառաջ , և այն որ յետոյ՝ յետոյ , զոր օրինակ .

Un beau chapeau noir. Գեղեցիկ և սև գլխարկ մը .
Beau միշտ կը դրուի գոյականէն առաջ , իսկ noir՝ գոյականէն ետքը .

Երբեմն երկու ածականը եւս լինին յետադաս .
Une action belle et courageuse. Գեղեցիկ եւ քաջութեան գործ մը .

4. Երբեմն երկրորդ ածականը կը դրուի գոյականէն ետքը՝ յարաբերականով և զիմաստը բայով , զոր օր .
Une petite femme mais Կին մի փոքր (հասակաւ) բայց qui est bien faite. պնդակազմ (մարմնով) .

Փոխանակ ըսելու
Une femme petite mais bien faite.

5. Երբ գոյական մը երեք կամ առաւել ածական ունի , ամէնքը պարտին լինել յետադաս .
Un homme instruit, modeste et estimé de tout le monde. Մարդ մը ուսեալ , համեստ , և մեծարոյ ամենեցուն .

1. Կարողոս է փոքրիկ սիրուն մանուկ . — Լուդո-
վիկոս է գեղեցիկ երիտասարդ . — Սպանիա պողաբեր
բայց ոչ բարուք մշակուած երկիր է . — Ո՞վ է այս աղ-
ջիկն . — Քաղաքին շատ հարուստ մարդոյն աղջիկն է .
— Իւր ճաշակներն (goûts), իւր կերպերն և իւր դար-
դարանքն (toilette) վայելուչ են և ընտրեալ (recherché) .
— Աշխատեցէք անդադար և հետեւեցէք ջանացող ա-
շակերտաց օրինակին . — Ամբողջ կեանքս եղաւ (n'a été
qu'un) հանապազորդ աշխատութիւն , (qu'une) մշտա-
տեւ տառապանք (fatigue, էփ.) միայն . — Պատուած
հին կօշիկներդ հոս են , տուր զնոսա այս աղքատ (և)
թշուառ մարդոյն :

2. Ժուժկալ, պարզ, անհոգ, կանոնաւոր և աշխա-
տասէր կեանք կը զօրացունէ զմարմին , կը պահպանէ
զառողջութիւն և կը խոստանայ երջանիկ ծերութիւն
մը . — Ամէն բան ունի իւր բարի և իւր չար կողմն .
— Կայտառ և զուարթ շիկահաւք են սիրուն յոյժ . —
Վայրենին կը բնակէր ընդարձակ , խորին և խոնաւ
այրի մը մէջ . — Հզօրագոյնն է զոր կարէ ասել ոք .
— Լաւագոյնն է զոր կրնաք ընել այժմիկ . — Անլուր
(բան) է այս :

ԸՆԹԵՐՅՈՒՍԾ

25. L'OISEAU-MOUCHE

(ՃԱՆՃՈՐՍ ԹՈՉՈՒՆ, ՍԸՂԸՐՃԸԳ)

De tous les êtres animés, l'oiseau-mouche est le
plus élégant pour la forme, et le plus brillant pour
les couleurs. Il est le plus petit de tous les oiseaux;
mais les pierres et les métaux polis par notre art
ne sont pas comparables ¹ à ce bijoux de la nature.
L'émeraude ², le rubis ³, la topaze brillent sur ses
habits; il ne les souille ⁴ jamais de la poussière de

la terre; car on le voit à peine toucher le gazon ⁵
par instant; il est toujours en l'air, volant de fleurs
en fleurs; il vit de leur nectar, et n'habite que les
climats les plus doux où sans cesse ⁶ les fleurs se
renouvellent.

Les Indiens leur donnent le nom de rayons ⁷ ou
cheveux du soleil. Le bec ⁸ des oiseaux-mouches est
aussi fin qu'une aiguille ⁹, leur langue aussi déliée
qu'un fil ¹⁰; leurs petits yeux noirs ne paraissent
que deux points brillants. A peine aperçoit-on leurs
pieds, tant ils sont courts et menus ¹¹. Ils en font
peu d'usage ¹²; ils ne se posent que pour passer la
nuit, et se laissent, pendant le jour, emporter dans
les airs.

Ces petites créatures sont aussi très courageuses.
On les voit quelquefois poursuivre avec furie des
oiseaux dix fois plus gros qu'eux. Ils s'attachent
à leur corps, se laissent emporter par leur vol ¹³, et
becquettent ¹⁴ leur ennemi à coups redoublés, jus-
qu'à ce qu'ils aient assouvi ¹⁵ leur petite colère.

1 Համեմատելի : 2 Զմրուխտ : 3 Յակինթ : 4 Աղտե-
ղել : 5 Դալարիք : 6 Անդադար : 7 Ճառագայթ : 8 Կտուց :
9 Ասեղն : 10 Թել : 11 Փոքր , նուրբ : 12 Գործածու-
թիւն : 13 Թռիչ , թռչան : 14 Կսցով զարնել : 15 Յա-
գեցունել , լնուլ :

CONVERSATION

Quel est le plus élégant C'est l'oiseau-mouche, le
de tous les êtres ani- plus petit de tous les
més ? oiseaux.

De quelle couleur est-il? Toutes les couleurs bril-
lent sur ses habits, l'é-
meraude, le rubis et la
topaze.

De quoi vit-il? Il vole de fleurs en fleurs
et en bois le nectar.
Comment l'appellent les Indiens? Ils l'appellent « rayon ou
cheveu du soleil. »
Comment sont les yeux des oiseaux-mouches? Leurs yeux paraissent
comme deux points bril-
lants.
Aperçoit-on bien leurs pieds? Leurs pieds sont si courts
et si menus, qu'on les
aperçoit à peine.
Font-ils souvent usage de leurs petits pieds? Ils en font peu d'usage;
ils ne se posent que pour
passer la nuit.
Sont-ils courageux? Très courageux; ils at-
taquent quelquefois des
oiseaux dix fois plus
gros qu'eux.

26. L'ÉLÉPHANT

L'éléphant est le plus gros des quadrupèdes¹; il habite les forêts épaisses, les bords des fleuves et les lieux humides. Ses jambes informes² soutiennent un corps épais et lourd³. On aperçoit à peine sa petite queue⁴, tandis que de larges oreilles ombragent⁵ les deux côtés de sa tête. Ses yeux sont petits en proportion de son corps énorme. Son nez, qui se prolonge⁶ de plusieurs pieds et qui est très flexible⁷, lui sert de main.

A l'aide de ce nez, qu'on appelle trompe⁸, il puise de l'eau, cueille les herbes et les fleurs, débouche⁹ les cordes, ouvre et ferme les portes, débouche¹⁰ les bouteilles, ramasse par terre la plus petite pièce de monnaie¹¹, en un mot, il fait pres-

que tout ce que nous faisons avec nos doigts. Quand il a soif, il remplit d'eau cette trompe, et boit ensuite comme s'il vidait¹² une bouteille. Il se nourrit d'herbes, de feuilles, de fruits et de riz. Il mange environ cent cinquante livres d'herbes par jour.

De chaque côté de sa trompe sortent deux énormes dents, qu'on appelle défenses¹³. Ces défenses sont des armes terribles, dont il épouvante¹⁴ les plus féroces animaux. Elles fournissent¹⁵ une matière précieuse, qu'on appelle ivoire¹⁶, et pèsent jusqu'à cent livres chacune.

1 Զորքոտանի. 2 Տճեւ. 3 Ծանր. 4 Աղի. 5 Հո-
վանի առնել. 6 Երկայնել. 7 Դիւրակոր. 8 Պատիճ.
9 Լուծանել. 10 Բանալ. 11 Դրամ. 12 Դատարկացունել,
պարպել. 13 Ժանիք. 14 Զարհուրեցունել. 15 Մատա-
կարարել. տալ. 16 Փղսկր.

CONVERSATION

Que savez-vous de l'éléphant? L'éléphant est le plus gros
des quadrupèdes.
Où habite-t-il? Il habite les forêts épaisses,
les bords des fleuves et
les lieux humides.
Qu'est-ce qu'il a de particulier? Il a une trompe, à l'aide
de laquelle il puise de
l'eau, cueille les herbes
et les fleurs, dénoue des
cordes, etc.
De quoi se nourrit-il? Il se nourrit d'herbes, de
feuilles, de fruits et de
riz.
Combien mange-t-il par jour? Environ 150 livre.

D'où vient l'ivoire?

Il nous est fourni par les défenses de l'éléphant qui pèsent jusqu'à cent livres chacune.

Suite (Մեղանք)

L'éléphant vit au-delà de cent cinquante ans, quand il est libre. Ces animaux marchent ordinairement de compagnie: le plus âgé conduit la troupe; le second d'âge marche le dernier; les jeunes et les femelles¹ sont au milieu des autres; les mères portent leurs petits et les tiennent embrassés² de leurs trompes.

L'éléphant dompté³ est le plus doux et le plus patient de tous les animaux. Il s'attache à celui qui le soigne⁴; il le caresse⁵, et semble deviner⁶ tout ce qui peut lui plaire. En peu de temps il comprend les signes et même la parole. Il reçoit les ordres de son maître avec attention et les exécute⁷ avec prudence. Un éléphant domestique⁸ rend autant de services que six bons chevaux.

Ils ne cassent ni n'endommagent⁹ rien de ce qu'on leur confie. Ils posent doucement les paquets qu'ils portent, et les rangent dans l'endroit qu'on leur montre. Ils essaient avec leurs trompes flexibles, s'ils sont bien situés, et quand un tonneau¹⁰ commence à rouler¹¹, ils vont d'eux-mêmes chercher des pierres pour l'établir solidement.

¹ Իգ, մատակ, ² Իգրկի, ³ Նուաճել, ⁴ Խնամել, ⁵ Գրուել, ⁶ Գուշակել, ⁷ Կատարել, ⁸ Ընտանի, ⁹ Վնասել, ¹⁰ Կարաս, ¹¹ Գլորել, Թափալել.

CONVERSATION

Quel âge l'éléphant a-t-il vit au-delà de 150 ans. teint-il?

Se laisse-t-il dompter? Oui; et quand il est dompté, il est le plus doux de tous les animaux.

Se rend-il utile aux hommes? Un seul éléphant rend autant de services que six bons chevaux.

Les éléphants sont-ils maladroits? Non, pas du tout, ils ne cassent ni n'endommagent rien de ce qu'on leur confie.

ԴԱՍԹ.

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒԱՆՔ

(ՏԵՍ Ա. Ընթացք, Դաս 23)

807. 1. Եթե կամիմք անճակաճ գերանուան մը սաստկութիւն տալ, հարկ է դնել կա՛մ իւրաքանչիւր դէմի գերանուան երկու ձեւն եւս (moi, je; toi, tu; lui, il), առաջինն իւր պարզ ձեւով պահելով, զոր օրինակ. (moi, je le dis, ե՛ս, կ'ըսեմ զայն). Եւ կա՛մ c'est moi qui; ce n'est pas moi qui, եւ զարձուածն ընտրել. զոր օրինակ, (c'est moi qui le dis) միայն գիտելի է զի c'est կ'ըսուի եզակի եւ յորճակի ամեն դէմքի համար՝ բաց յորճակի երրորդ դէմքէն. յայնժամ պարտ է ասել ce sont.

Moi, j'ai prétendu cela.

J'ai prétendu cela, moi.

C'est moi qui ai prétendu cela.

Ես պնդեցի (կամեցայ) զայս.

Nous n'avons pas dit cela, nous.
 Nous, nous n'avons pas dit cela.
 Ce n'est pas nous qui avons dit cela.

ԴԻՏՈՂ. — Գիտեիք է որ, qui յարաբերականին բայը դեմքով
 պիտի համաձայնի դերանուն հետ : ուստի պարտ է ասել moi qui
 ai, — nous qui avons. եւ յայնժամ բային դերանունն, je, tu, il,
 ils, ես, դու, նա, նորա, զանց կ'առնուի .

Toi qui as (ոչ թէ qui tu Դու որ գործեցիր այս յան-
 as) commis cette faute. ցուածը .
 Nous qui sommes dans le Ծեք որ եմք չուառութեան
 malheur. մէջ .

ՅՕԴ. 2. Եթէ գոյական մը կամ դերանուն մը, կամ
 տարբեր դեմքի երկու անձնական դերանուն են տեղ
 բայի, պատուանոր դեմքի դերանունան յոքնակին կը
 կրկնուի, եւ բայը կը դրուի այն դերանունան դեմքով .

Mon frère et moi, nous եղբայրս և ես պիտի եր-
 irons à la campagne Թամբ ի գիւղ .
 կամ թէ Nous irons à la
 campagne, mon frère et
 moi.
 Je vous l'ai dit à toi et Ձեզ ըսի զայն՝ քեզ և նմա .
 à lui.

ՅՕԴ. 3. Soi ինքն, իւր, որ երրորդ դեմքի դերա-
 նուն է՝ միայն անկենդան իրաց համար եւ կամ ընդ-
 հանուր մտօք, սովորաբար օտէն ետքը, կը գործածուի .

L'aimant attire le fer à Մագնէտն առ ինքն կը ձգէ
 soi. զերկաթ .

Il est sage de parler rare- Իմաստութիւն է դուռն ուրեք
 ment de soi. խօսել զանձնէ .

Իսկ եթէ որոշեալ անձ կ'ակնարկուի, փոխանակ
 soi ի կը դրուի lui, elle, օր. eux, elles, զոր օրինակ :

Votre frère a-t-il de l'ar- Ձեր եղբայրն իւր վրայ դրամ
 gent sur lui? ոչ, sur ունի .
 soi.

Un homme ambitieux ne փառասէր մարդ մը երբէք
 regarde jamais der- չնայիր զկնի իւր .
 rière lui.

Charles douze s'habillait կարողս երկոտասաներորդ
 lui-même. կը հագուէր անձամբ .

ՅՕԴ. 4. Lui, elle, eux, elles կ'առնուն նախա-
 դրութիւն իբրեւ բնութեան խնդիր, եթէ կը վերաբերին
 անձի . ուստի կ'ըսուի ,

J'aime beaucoup mes en- Շատ կը սիրեմ զմանկունս
 fants, je ne saurais vi- իմ . չեմ կրնար ապրել
 vre sans eux. առանց նոցա .

Je me suis promené avec Գնացի ձեմել ընդ նմա (էք.)
 elle.

Իսկ եթէ կը վերաբերին անկենդան կամ անշունչ
 իրաց, կը գործածուի en, փոխանակ de ով դերանունան .
 եւ le, la և. ուրիշ դերանունան հետ .

J'aime tant le café que Գափէ այնչափ կը սիրեմ որ
 je ne saurais vivre sans չեմ կրնար առանց այնր
 en prendre. ապրել .

Cherche mon parapluie, Խնդրէ հովանոցս . չկարեմ
 je ne sortirai pas sans առանց այնր դուրս ելնել .
 l'avoir.

Բայց եթէ անշունչ իրն իզական անուն է, elle կամ
 elles կը դրուի նախադրութեամբ, զոր օրինակ .

La rivière entraine tout *Գետը կ'առնու կը տանի զա-*
avec elle. *մենայն ընդ իւր .*

Au lieu de sacrifier tout *Փոխանակ զոհելոյ զամենայն*
pour arriver à la gloire, c'est par elle qu'il *առ ի հասանել պատուոյ ,*
voulut arriver à tout. *սովաւ (համբաւով) կամե-*
ցաւ հասանել ամենայնի .

Հրահանգ 27.

Լուդովիկոս Փիլիպպոս, արքայ Գաղիացոց, ան-
ձամբ կը գրէր իւր նամակներուն շտաբը. — Մարդ կը
ջանայ յաճախ խաբել (à) զայլս, մինչ (tandis qu') կը
խաբէ զանձն. — Ես որ կարդացի զնամակ նորա, չկա-
րացի հաւատալ. — Ձեզ կը պարտիմ (je dois) զազա-
տութիւն և զկեանս իմ. — Տիկին Ս. միշտ իւր վրայ
կը խօսի և կը պարսաւէ զամենայն ինչ զոր ինքն չէ
ըրած. — Ձե՞ր բժիշկն է այս. — Ոչ, (lui) չէ նա այն.
— Մեր հօրեղբորդուստրն կը սիրէ իւր կատուն ինչպէս
մանուկ մի (կը սիրուի). չննջեր առանց նորա. — Ձեր
ակնոցն ունի՞ք ձեր վրայ. — Այո, առանց այնր (Յօդ.
4, Բ. կամ Գ.) դուրս չեմ ելներ. — Երբեք տեսած չեմ
այս պարոններն առ ձեզ. — Սոքա՞ (ce) են հօրեղբոր-
որդիք ձեր. — Այո, նոքա են.

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ EN ԵՒ Y ԴԵՐԱՆՈՒԱՆՑ

ՅՕԴ. 5. Երբ վերագոյն (Յօդ. 4.) նշանակեալ դե-
րանուանք պարտին դրուիլ սեռական հոլով, հարկ է,
երբ խօսքն անկենդան իրաց վրայ է, փոխանակ de ով
դերանուան, (de lui, d'elle, d'eux, d'elles, de cela),
դնել en. Էնի համար գիտելի է զի, միշտ բայէն ան-
միջապէս առաջ կը դրուի.

A-t-on parlé de mon ouv- *Գործոյս վրայ խօսուեցա՞ւ .*
rage?

Oui, on en a parlé. *Այո, անոր վրայ խօսուե-*
ցաւ .

Voici du jambon, en vou- *Աւասիկ խոզի ապուխտ ,*
lez-vous? *կամի՞ք անտի .*

Հաստատական հրամայականի մէջ միայն en կը
դրուի բայէն եւ անճանական դերանունէն ետքը, եւ այս
վերջինն, անճանական դերանունէն, երբ ե moi եւ toi,
կրճատուելով լինի m' եւ t'.

Donnez-m'en s'il vous *Տուէ՛ք ինձ անտի եթէ հա-*
plait. *ճիք .*

Je lui en donnerai. *Պիտի տամ նմա անտի .*

Donnez-lui-en. *Տուէ՛ք նմա անտի .*

Il m'en a donné. *Տուաւ ինձ անտի .*

ԾԱՆՈԹ. — Անձանց համար եւս կրնայ երբեմն en գործածուիլ
փոխանակ de lui, d'elle, եւայլն .

Parlez-vous de mon frère? *Եղբօ՞րս համար կը խօսիք .*

Oui, nous en parlons. *Այո, անոր համար կը խօ-*
սիմք .

ՅՕԴ. 6. Y մասնիկն կը գործածուի սովորաբար
փոխանակ à cela, dans cela, en ce lieu, *եւ , այն տե-*
ղն բանին վրայ, անոր մէջ, հոն , եւ . Եւ, ինչպէս en,
նոյնպէս սա, լինի բային անմիջապէս նախադաս .

Y pensez-vous? *Այն բանին վրայ՞ կը խոր-*
հիք .

Oui, j'y pense. *Այո, զայնմանէ կը խորհիմ .*

Votre père est-il au jar- *Ձեր հայրն ի պարտիզի՞ն է .*
din?

Oui, il y est. *Այո, հոն է .*

Allez-vous au spectacle? Թատրոն կ'երթա՞ք .
Non, Monsieur, je n'y vais Ոչ, Տէր, չեմ երթար հոն .
pas.
N'y allez pas. Մի՛ երթայք անդէր .

Y միայն հաստատական հրամայականն ետքը կը
գրուի, եւ եթէ անճական դերանուն մը յաջորդէ, դե-
րանունն եւս լինի յետադաս .

Allez-y. Հոն գնացէ՛ք .
Réfléchissez-y. Խորհեցէ՛ք յայն .
Viens-y avec moi. Եկ անդէր ընդ իս .

ԵԱՆՕԹ. — Moi եւ toi իրրեւ բացառութիւն չին յետադաս են
հրամայականին մէջ, զոր օրինակ. Conduisez-y-moi, Հոն տար զիս .
Rends-y-toi, Հոն գնա . — Եթէ բայի մը քով en եւ y պատահին,
y նախադաս լինի en ին, զոր օր. Je vous y en porterai.

ՅՕԴ. 7. Le, la, les յօդք նա (ա. եւ է.) նշանա-
կութեամբ :

Le, la, les դերանունք գոյականի, ածականի կամ
բայի տեղ կը գործածուին յաճախ . բայց պարտ է միտ
դնել սա ղխտողութեանց .

1. Եթէ նա դերանունն դրուի փոխանակ գոյա-
կանի որ իրմէ առաջ ունի որոշեալ յօդ կամ որոշիչ
բառ, պարտի համաձայնել գոյականին հետ սեռիւ եւ
թուով .

Êtes-vous la mère de ces Մայրն է՞ք այս տղայոց .
enfants?

Oui, je la suis. Այո, եմ .
Est-ce là votre chapeau? Ձեր բեղոյրն է՞ այս .

Oui, ce l'est. Այո, այն է (այսինքն իմ
բեղոյրն է) .

Sont-ce là vos gants neufs? Ձեր նոր ձեռնոցներն են
դո՞ք . [ներն] .

Non, ce ne les sont pas. Ոչ, չեն այնք (իմ ձեռնոց-

2. Իսկ եթէ նա դերանունն կը վերաբերի ածականի
կամ բայի, եւ կամ աւելի ձեւ ունեցող (այսինքն ա-
ռանց յօդոյ) գոյականի, կը դրուի le դերանունն եւ
կը մնայ անփոփոխ .

Depuis quand êtes-vous երբէ՞ հետէ հիւանդ է՞ք .
malade? [jours].

Je le suis depuis huit Ութ օրէ հետէ (հիւանդ եմ) .
Ces dames sont-elles ma- Այս տիկնայք ամուսնացեա՞լ
riées? են .

Oui, elles le sont. Այո, են ամուսնացեալ .

Êtes-vous chrétiens? Դուք քրիստոնեայ՞ն է՞ք .

Oui, nous le sommes. Այո, քրիստոնեայ եմք .

Բայց ըստ 1. կանոնին պարտ է ըսել .

Êtes-vous les chrétiens Դուք այն քրիստոնեայներն
qu'on poursuit? է՞ք որ կը հալածուին .
Nous les sommes. Եմք այնք .

3. Բաղդատական նախադասութեանց մէջ plus,
moins, aussiէն ետքը que (քան) ով սկսող մասին մէջ
մուծուելու է le. Եւ ne կը կցուի առանց pasի, եթէ
նախադասութեան առաջին անդամը չէ ժխտական .

Il est maintenant plus Այժմ աւելի աշխատասէր է
laborieux qu'il ne l'é- քան որչափ էր յառաջ .
tait auparavant.

Elle est moins riche qu'on Ձէ այնչափ հարուստ որչափ
ne le pense. կը կարծուի .

Հրահանգ 28.

Եղբայրս ունի գեղեցիկ ոսկի ժամացոյց, իսկ հօր-
եղբորորդիս ունի (en a) աւելի գեղեցիկ մը . — Ու-
րեմն ձեր մայրն այնչափ թշուառ է . — Այո, ստու-
գիւ այնպէս է . — Իմ Պ. բարեկամիս որդի՞ն է՞ք . — Այո,

եմ. Կուճգամ այց առնել ձեզ. — Կարողոս յանցեալ
աւելի քան զոր կարծէի. — Այս երիտասարդն այժմ
չէ՞ այնչափ հզօր քան որչափ էր տարի մը յառաջ (il y
a), երբ ես պատահեցայ նմա (le) ի Սեուդեկարդ. —
Ձեր տո՞ւնն է այս. — Այո, (այս) է. — Ձեր ձեռնոց-
նե՞րն են յսոքա. — Այո, այնոքիկ են:

Խառն հրահանգներ 29.

1. Առաքինութիւնն մարդոյս այնչափ կարեւոր է
որ առանց այնր մարդ չկարէ լինել երջանիկ. — Ունի՞ք
դրամ ձեր վրայ (sur). — Չունիմ (n'en) վրաս, բայց
եղբարքս ունին իրենց վրայ. — Անկողնոյն տա՞կն է
չունը. — Ոչ, հոն չէ. — Քանի՞ մոլորակ ծանօթ է այժմ.
— Այժմ ծանօթ են քառասուն (մոլորակ). — Հաւանա-
կանապէս եւս աւելի պարտի լինել. — Յովհաննէս կը
սիրէր իւր պատիւը, զինք զոհեց անոր (lui) համար և
անոր վրայ չխօսեցաւ:

2. Դո՞ւք էք, բա՛րեկամ, գոչեցի, երբ լսեցի որ
ոմն վեր կ'ենէր (monter) սանդղէն. — Այո, ես եմ,
պատասխանեց նա, կը բերեմ ձեզ աւետիս. — Զիս և
քոյրս չուտով պիտի տեսնէ նա (Յօդ. 2). — Ատո՛ւք,
դո՞ւ ես թէ մեր դրացին է որ այս ծառը տնկեց. —
Դու և նա, ուշադիր չէիք. — Առաքինութիւնն ինք-
նին (de soi) սիրելի է, իսկ յոռութիւնն ինքնին ա-
տելի է. — Մեղութիւնն ամէն յոռութեանց մայրն է,
զգուշացէ՛ք անո՛յ (Յօդ. 5). — Մեղութիւնն քաղցր է,
բայց հետեւանք նորա դժնդակ է:

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

30. L'ENFANT PRODIGE ¹

Un homme avait deux fils. Le plus jeune dit
à son père: «Mon père, donnez-moi la part du bien
qui m'appartient,» et celui-ci leur partagea ses
biens.

Peu de jours après, le plus jeune fils, quand
il eut tout ramassé ², s'en alla en un pays étranger,
et y dissipa ³ son bien. Et après qu'il eut tout dé-
pensé ⁴, une grande famine ⁵ survint dans ce pays-
là, et il commença à être dans la disette ⁶. Alors il
s'en alla et se mit au service d'un des habitants du
pays, qui l'envoya dans ses possessions ⁷ pour gar-
der les pourceaux ⁸; et il désirait se rassasier ⁹ des
gousses ¹⁰ que les pourceaux mangeaient, mais per-
sonne ne lui en donnait.

Or ¹¹, étant revenu à lui-même, il dit: Com-
bien de mercenaires ¹² mon père a-t-il dans sa mai-
son qui ont du pain en abondance ¹³, et moi, je
meurs de faim. Je vais me lever et m'en aller chez
mon père et je lui dirai: Mon père, j'ai péché con-
tre le ciel et devant toi, je ne suis plus digne d'être
appelé ton fils. Traite-moi ¹⁴ comme un de tes mer-
cenaires.

¹ Անառակ, զեղխ. ² Դիզել, ժողովել. ³ Վատ-
նել. ⁴ Մախել, սպառել. ⁵ Սով. ⁶ Կարօտութիւն,
չքաւորութիւն. ⁷ Կալուածք. ⁸ Խոզ. ⁹ Յագեանալ:
¹⁰ Կանաչ փոճուկ (ընդոց). ¹¹ Արդ. ¹² Վարձկան:
¹³ Առատութեամբ. ¹⁴ Ընել:

CONVERSATION

Que demanda le fils pro- Il lui demanda sa part de
digue à son père? ses biens.
Que fit le père? Il partagea ses biens en-
tre ses deux fils.
Que fit le plus jeune? Il ramassa sa fortune et
s'en alla en un pays
étranger où il dissipa
son bien.
Que lui arriva-t-il dans Une famine étant surve-
le pays étranger? nue, il se trouva dans
la disette.
Que fit-il alors? Il se mit au service d'un
des habitants du pays.

Suite (Մնացորդ)

Il se leva donc et vint vers son père, et son père, qui le vit de loin, fut touché de compassion¹, courut au-devant de lui, se jeta à son cou et le baisa². Mais le fils lui dit: « Mon père, j'ai péché contre le ciel et contre toi; je ne suis plus digne d'être appelé ton fils. » —

Et le père appela ses serviteurs et leur dit: « Apportez la plus belle robe et l'en revêtez, mettez-lui un anneau³ au doigt et des souliers aux pieds. Et amenez-moi un veau gras et tuez-le, et faisons bonne chère⁴ en le mangeant, car mon fils était mort, mais maintenant il est ressuscité⁵; il était perdu, mais il est retrouvé. » Et ils commencèrent à faire bonne chère.

Or, son fils aîné était aux champs, et comme il approchait de la maison, il entendit la musique

et les danses. Il appela un de ses serviteurs, et lui demanda ce que c'était. Et ce serviteur lui dit: « Ton frère est venu, et ton père a fait tuer un veau gras, parce qu'il l'a retrouvé sain et sauf⁶. »

Mais le frère se mit en colère et ne voulut point entrer, et son père vint le prier d'entrer. Mais il répondit et dit à son père: « Voici! il y a tant d'années que je te sers; et jamais je n'ai transgressé⁷ tes commandements, et cependant tu ne m'as jamais donné un chevreau⁸ pour faire bonne chère avec mes amis. Mais quand celui-ci, ton fils, qui a mangé son bien, est revenu, tu lui as tué un veau gras. » Et le père lui dit: « Mon enfant, tu as toujours été avec moi et tous mes biens sont à toi. Mais il fallait bien faire bonne chère et se réjouir; car celui-ci, ton frère, était mort et il est ressuscité; il était perdu et il est retrouvé. »

1 Խանդաղատեալ, չարժեալ ի դուրս. 2 Համբուրեալ:
3 Մատանի: 4 Խրախանալ: 5 Յառնեալ, կենդանանալ:
6 Ողջ և առողջ: 7 Անցանեալ (զպատուիրանաւ): 8 Ուլ:

CONVERSATION

Quel parti prit-il à la fin? Il résolut de s'en retourner chez son père.

En quels termes s'adres- Il dit: « Mon père; j'ai
sa-t-il à son père? péché contre le ciel et
contre toi. Je ne suis
plus digne d'être ton
fils; traite-moi en mer-
cenaire. »

Comment fut-il reçu par Son père fit un festin pour
son père? manifester la joie que
lui causait le retour de
son fils.

Le fils aîné était-il aussi Non, il se mit en colère
enchanté de revoir son de ce que son père fai-
frère? sait préparer un festin.
Que dit-il à son père? Il lui fit des reproches de
ce qu'il traitait son fils
cadet avec plus de libé-
ralité que lui.
Avait-il raison de faire Oh non! ce n'était que
de pareils reproches à l'envie qui les lui dictait.
son père?
Comment le père le ras- Il lui dit que tous ses biens
sura-t-il? étaient à lui, mais qu'il
fallait bien se réjouir du
retour de son fils qu'il
avait cru perdu et mort.

ԴԱՍ Ժ.

ՀԱՐՅԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒԱՆՔ

(ՏԵՍ ԸՆԹԱՅՐ Ա. ԴԱՍ 25)

Lequel? qui? que? quoi? հարցական դերանունաց վրայ գիտելի են .

ՅՕԴ. 1. Lequel? կը նշանակէ «ընչ», եւ կը յա-
րաբերէ կա՛մ նախընթաց եւ կա՛մ de եւն ետքը եկող
գոյական մը, որոյ հետ միշտ կը համաձայնի սեռի
եւ քանակ .

Voici deux routes, laquelle Աւասիկ երկու փողոց, ո՞րը
prendrez-vous? կ'ընտրէք .

Lequel de vos frères est Ձեր եղբայրներէն ո՞րը ե-
arrivé? կալ .

Lesquels de vos souliers Ո՞րք ձեր կօշիկներէն պա-
sont déchirés? տառած են .

ՅՕԴ. 2. Qui (Ո՞ւ, ո՞վ, Հոյ, գո՞վ) անձանց հա-
մար միայն կ'ը գործածուի՝ դրուելով անխտիր երկու
սեռից եւ քանակ տեղ .

Qui vient là? Ո՞վ կու գայ .
Qui cherchez-vous? Ձո՞վ կը խնդրէք .

Ա. Փոխանակ պարզ quiի ուղղականի համար qui
est-ce qui? «՛՛՛», և հայցականի համար qui est-ce que?
«՛՛՛», կը գործածուի յաճախ . այս յօդուածոյ ձեւն
քաղցրութեան պատճառաւ ընտրելի է յաճախ .

Qui est-ce qui vient là? Ո՞վ է որ կու գայ .
Qui est-ce que vous cher- Ո՞վ է զոր կը խնդրէք .
chez?

Բ. Ճիշդ այսպէս է և que? «՛՛՛», «՛՛՛», և կ'ըսուի
ուղղական՝ qu'est-ce qui? և հայցական՝ qu'est-ce que?
զոր օրինակ .

Qu'est-ce que vous vou- Ձի՞նչ կամիք .
lez?

Գ. Այս վերջինն ունի նաեւ սա ձեւը, qu'est-ce
que c'est que...? «՛՛՛» է... : Այս ձեւը կը գոր-
ծածուի, իրրեւ, «՛՛՛» . նաեւ երբ պարզ գոյական մը
կը յաջորդէ .

Qu'est-ce que celà? } Ի՞նչ է այս .
Qu'est-ce que c'est que celà? }
Qu'est-ce que la vie? }
Qu'est-ce que c'est que la vie? } Ի՞նչ են կեանք .

ՅՕԴ. 3. Բայց չի պարտ շփոթել qui est-ce qui?
«՛՛՛», եւ qu'est-ce qui? «՛՛՛» :

Qui est-ce qui vous a offensé? } Ո՞վ զձեզ թշնամանեց .
Qui vous a offensé?

Իսկ

Qu'est-ce qui vous afflige? } Ի՞նչ (բան) կը նեղէ
զձեզ .

Qu'est-ce qui vous rend si } Ի՞նչ (Ուր) զձեզ այն-
triste? } չափ կը տխրեցունէ .

Qu'est-ce que vous faites là? } Ի՞նչ (չոյց) կ'ընէք .
Que faites-vous là?

Qu'y a-t-il de nouveau? } Ի՞նչ նոր բան կայ .
Qu'est-ce qu'il y a de nouveau?

ՅՕԴ. 4. Մինչ *que*? Ի՞նչ, կը գործածուի բայի հետ, իբրեւ խնդիր, *quoi*? Ի՞նչ, «իդէ-ի», կը գործածուի ք' առանձին, քե՛ր նախադրութեանց հետ յետադաս, եւ նաեւ իբրեւ ձայնարկութիւն .

Vous cherchez quelque chose, *quoi* donc? } Ի՞նչ է
chase, *quoi* donc? } այն .

A *quoi* pense-t-il? } Ինչի՞ վրայ կը խորհի նա .

De *quoi* parle-t-on? } Ինչի՞ վրայ կը խօսուի .

Quoi! vous êtes marié? } Ի՞նչ, ամուսնացեալ էք .

ԾԱՆՈԹ. — Quoi de *herbe* եւս կը գործածուի իբրեւ qu'y a-t-il de. *Quoi* de plus magnifique qu'une belle nuit d'été! փոխանակ ըսելու, Qu'y a-t-il de plus magnifique! Ի՞նչ կայ աւելի շքեղ քան ամառան գեղեցիկ գիշեր մը .

ՅՕԴ. 5. Գաղիերեցի յաջորդ շրջունն ձեւերն հայերէն շատ պարզ են .

Qui de vous ou de moi } Դ՞ուր թէ ես պիտի առնունք
remportera le prix? } մրցանակը .

Qui a été le plus appliqué } Ո՞վ եղաւ աւելի ջանացող,
de toi ou de Marie? } Կամ դ՞ուր թէ Մարիամ .
Թէ } Qui de toi ou de
Marie a été le plus ap-
pliqué?

ՅՕԴ. 6. Շրջունն են նաեւ սա ձեւերը, եւ յատուկ գաղիերեցի .

Qui a le plus de force, } Ո՞վ ունի առաւել զօրու-
ou le vin ou les rois ou } Թիւն, գինի՞ն թէ թա-
les femmes? } (բայց նաեւ գաւորք, թէ կանայք .
ou du vin ou des rois
ou des femmes?)

Laquelle des deux nations } Երկու ազգերէն ո՞րն էր ա-
était la plus vertueuse, } ւելի առաքինի, Յոյնք
les Grecs ou les Ro- } Թէ Հռովմայեցիք .
mains? } (բայց նաեւ des
Grecs ou des Romains?)

Հրահանգ 31 .

1. Որպիսի՞ (quels) երկիրներն նուաճեց Աղեքսանդր Մեծ . — Աւասիկ երկու քերականութիւն, զո՞րը (dat. f.) կ'ընտրէք նախամեծար . — Ի՞նչ (ինչո՞վ) (à) կ'զբաղիք արձակուրդի միջոցին . — Ի՞նչ բանի համար է այս ստախօսութիւնն . — Ի՞նչ, բռնուած է նա . — Ի՞նչ, դու զայս ըսելու յանգնութիւնն ունեցար . — Ո՞վ (Յօդ. 2. Ա.) պիտի շահի մեծ բաժինը . — Ի՞նչ է մարդկային կեանքն . — Երազ մը, պատասխանուեցաւ . — Ի՞նչ կայ աւելի կարեւոր քան գիւտն շոգւոյ մեքենային . — Ի՞նչ (acc.) լուր (de n.) կայ . — Ի՞նչ կ'ար-

գեղու զհայրդ այս տունը գնելու . — Ո՞վ կը բռնէ այս երկրագունն օգոյ մէջ . — Ո՞վ դրաւ անոր (Դաս 49. Յօդ. 5.) հիմը :

2. Ի՞նչ կայ աւերի հաճոյական , քան բարիք դործելն . — Ինչի՞ վրայ (à) պիտի կարենամ վստահիլ . — Որո՞յ պատուոյն համար (en l'honneur de qui) կանգնեցին Նգիպտացիք զբուրգերն . — Ի պատիւ Թազաւորաց . — Ո՞րն է այն աստուածային ձայնն , որ այս աշխարհի վրայ մեզ կը խօսի . — Ի՞նչ է այն , խի՞ղճ . — Դու ես բարւոյ և չարի (du bien et du mal) անսխալ դատաւորն . — Ձեռնէ ո՞րն է որ հիւանդ է , Սոփիա՞ թէ Մարիամ . — Կը հարցունեմ . ո՞վ ունի առաւել (le plus de) կրօնք , զրպարտո՞ղն որ կը հալածէ , թէ զրպարտեալն որ կը ներէ . — Ո՞րն էր աւելի մեծ մարդ , Կեսար , Աղեքսանդր թէ Նարոէոն :

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

32. SERVILIUS SE DÉFEND DEVANT

LE PEUPLE

« Si l'on m'a fait venir ici pour me demander compte ¹ de ce qui s'est passé dans la dernière bataille où je commandais, je suis prêt à vous *en* instruire : mais si ce n'est qu'un prétexte ² pour me faire périr, comme je le soupçonne ³, épargnez-moi ⁴ des paroles inutiles: voilà mon corps et ma vie que je vous abandonne, vous pouvez *en* disposer.

« Quel est donc mon crime? Quelle faute ai-je commise jusqu'ici? On m'accuse d'avoir perdu beaucoup de monde dans le dernier combat. Mais quel est le général qui puisse livrer des batailles contre une nation aguerrie ⁵, qui se défend courageuse-

ment, sans qu'il y ait de part et d'autre ⁶ du sang de répandu? Quelle divinité ⁷ s'est engagée ⁸ envers le peuple romain, à lui faire remporter des victoires sans aucune perte? A qui fera-t-on croire que la gloire s'acquiert ⁹ autrement que par de grands périls? J'en suis venu aux mains ¹⁰ avec des troupes plus nombreuses que celles que vous m'aviez confiées; j'ai mis en déroute ¹¹ leurs légions, qui, à la fin, ont pris la fuite.»

« Que me restait-il à faire? Qui d'entre vous eût pu se refuser à la victoire qui marchait devant moi? Était-il même en mon pouvoir de retenir vos soldats, que leur courage emportait, et qui poursuivaient avec ardeur ¹² un ennemi effrayé? Que dis-je? Si j'avais fait sonner ¹³ la retraite, si j'avais ramené nos soldats dans leur camp, de quoi ne m'accuserait-on pas aujourd'hui? Lequel de vos tribuns aurait approuvé ¹⁴ ma conduite? Ne m'accuseraient-ils pas d'intelligence ¹⁵ avec les ennemis?»

1 Համար , հաշիւ : 2 Պատրուակ : 3 Կասկածել , տարակուսել : 4 Խնայել : 5 Պատերազմական , պատերազմող : 6 Երկուստեք : 7 Աստուածութիւն : 8 Յանձն առնուլ : 9 Ստանալ : 10 Կռուել : 11 Յրուել : 12 Զերմութիւն , սաստկութիւն : 13 Հնչել : 14 Հաւանել , ընդունել : 15 Համամտութիւն :

Դ Ա Ս Ժ Ա .

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒԱՆՔ

(Տե՛ս Ընթացք Ա. Դաս 26, Յօդ. 2—8)

ՅՕԴ. 1. Աստ պարտ է մի անգամ եւս ուղ ղնել *qui* եւ *lequel* ի տարբերութեան .

Ա. *Qui*, որ, ուղղական, և *que*, շէր, հայցական, առանց տարբերութեան՝ անձանց և իրաց համար կը գործածուին .

Բ. Այսպէս եւս *dont*, որոյ, որոյն, յորոյն, սեռական և բացառական, որոյ յաջորդող գոյականը միշտ որոշեալ յօդ կ'առնու (համեմատէ Դաս 26, Յօդ. 3), զոր օր.

Le père dont le fils etc. Հայրն որոյ որդին եւ
La mère dont les enfants etc. Մայրն որոյ մանկունք եւ

Գ. *De qui* սեռականն և *à qui* տրականն միայն անձանց համար կը գործածուին .

Դ. Անշուշ իրաց և անաւոց համար ընտրելի է տրականն *auquel*, էէ. *à laquelle*; յօքնակի *auxquels*, էէ. *auxquelles* (Տե՛ս Ա. Ընթացք, Դաս 26, Յօդ. 5) .

ՅՕԴ. 2. Զկնի նախադրութեանց, երբ կ'ակնարկուի անձն (*), ընտրելի է *qui* . *lequel*, *laquelle* պարտ է գործածել, երբ կ'ակնարկուի անասուն . (Տե՛ս Ա. Ընթացք, Դաս 26, Յօդ. 6) :

ԴԻՏՈՂ. — Սակայն *lequel* երբեմն կը գործածուի նաեւ փոխանակ *qui* եւ *que* ի, երբ այս վերջինները կու տան երկդիմութիւն, եթէ խօսքին մէջ յառաջ երկու անձինք յիշատակեալ են . Օրինակի համար, *La sœur de Madame Lebeau qui habite Paris*,

(*) Սակայն *entre* եւ *parmi* են ետքը պարտ է ղնել միշտ *lesquels* կամ *lesquelles*, թէ՛ անձանց եւ թէ՛ իրաց համար, զոր օրինակ. *Les danseuses parmi lesquelles se trouvait ma sœur, etc.*

այս նախադասութիւնն է երկդիմի, վասն զի հասկցուիր թէ քոյրը թէ քիկին Լըպօ է բնակողն ի փարիզ . ուստի եթէ *entre* կ'ակնարկուի, պարտ է ասել . *La sœur de Madame Lebeau, laquelle habite Paris*. Այսպէս եւս, *Le frère de Madame Lebeau, lequel habite Paris*. — Իսկ եթէ կ'ակնարկուի վերջինը, կը գործածուի *qui*, ըստ սովորութեան .

ՅՕԴ. 3. Դարձեալ *lequel* կը գործածուի փոխանակ *qui* ի, երբ որ եւ որոյն յաջորդող գոյականն է որիդ հոլով, եւ ոչ ուղղական կամ հայցական . ինչպէս նաեւ երբ գոյականն ունի *lequel* խնդիր : Ուստի ըստ Յօդ. 1. ուղիղ է ըսել .

L'homme dont la modes- Մարդն որ համեստութիւնն
tie est connue (նախ). ծանօթ է .

L'auteur dont vous avez lu Հեղինակն որ գործերն ըն-
les ouvrages (*) (հայ) թերցայք .

Բայց ըստ Յօդ. 3, պարտ է ասել .
L'homme de la modestie Այրն որոյ համեստութեան
(Սեռ) *duquel on parle* վրայ այնչափ կը խօսուի .
tant .

L'ami à la probité (Տե՛ս) Այրն որոյ լաւութեան վրա-
duquel je me suis fié, տահաջած եմ խաբեց զիս .
m'a trompé .

ՅՕԴ. 4. Նաեւ *quasi*, ինչ, իբրեւ յարաբերական դերանուն կը գործածուի, բայց *lequel* հետ, մանաւանդ *de* եւ *à* ի հետ .

C'est à quoi je pense le Այն է որոյ վրայ կը մտածեմ
moins . յոյժ սակաւ .

Savez-vous à quoi (նաեւ Գիտէ՞ք ի՞նչ կը զբաղի նա
de quoi) il s'occupe ac- այժմ .
tuellement?

(*) Հոս պարտ է միտ ղնել գոյականին որից . եթէ *dont* են կախումն ունեցող բանն հայցական է, պարտի լինել յետադաս ներգործական բային .

Après quoi.

Յետ որոյ .

Sans quoi.

Առանց որոյ , ապա թէ ոչ-

C'est pourquoi.

Յայս սակս .

ԴԻՏՈՂ. — Բայց փոխանակ de quoi ի՞ կը դրուի dont, եթէ ce կայ դերանունէն առաջ, զոր օրինակ .

Je lui ai envoyé tout ce ես յղեցի նմա ամենայն ինչ dont il avait besoin. որում ունէր պէտս .

ՅՕԴ. 5. Յաճախ կը գործածուին նաեւ տեղական մակբայք օն, d'ou եւ par օն, փոխանակ dans lequel, duquel, par lequel, laquelle, եւ յարաբերական դերանունաց, երբ իրաց վրայ կը խօսուի .

L'embarras où (dans le- նեղութիւնն ուր (յորում) quel) se trouve mon կը գտնուի հայրս . père.

L'embarras d'ou (duquel) նեղութիւնն ուստի (յորմէ) vous m'avez tiré. ազատեցիք զիս .

Le village par où (par le- Գիւղն ուստի (ընդ որ) ան- quel) nous avons passé. ցանք .

ՅՕԴ. 6. Հայերէն ուղղական հոլովն ո՞ր էն՝ գաղիե- րէն կը քարգմանուի ce qui, իսկ հայցական հոլովն ո՞ր էն՝ ce que.

Ce qui est beau n'est pas որ ինչ գեղեցիկ է, չէ միշտ toujours bon. բարի .

Je ferai ce que j'ai pro- Պիտի կատարեմ զոր ինչ mis. խոստաջայ .

ԲԱՅՈՒ. — Մի այն սա հին ասացուածոց մէջ . qui plus est, որ աւելին է . qui pis est, որ յոռեղոյնն է, qui ին նախադաս ce ցանց կ'առնուի .

ՅՕԴ. 7. Երբեք ce qui, ce que կամ ce dont ով կը սկսի նախադասութիւնն, նորա երկրորդ եզրէն առաջ պարտ է դնել c'est (բացառութեամբ չղրուիր, երբ ստո-

րոգելին ածական կամ ընդունելութիւն է, ինչպէս նախ- քերպաց 6. Յօդուածին վերջին օրինակէն կը տեսնուի), զոր օրինակ .

Ce qui me chagrine, c'est ինչ որ զիս կը տրտեցու- la perte de mon vieux նէ՝ հին ծառայիս կո- domestique. րուստն է .

Ce que vous pouvez faire Լաւագոյն բանն զոր ընել de mieux, c'est de par- կարէք՝ է իսկ եւ իսկ մեկ- tir tout de suite. նել .

ՅՕԴ. 8. Է ուրեք զի qui ին նախադաս celui կը բողոսի, եւ նախադրութիւնը կը տրուի qui ին :

Le comte promet une ré- կոմսը վարձատրութիւն խոս- compense à qui (փոխա- տացաւ նմա որ զգեժբախ- նակ à celui qui) sau- տը փրկէր . verait le malheureux.

ՅՕԴ. 9. Առականք եւ ընդհանուր նախադասու- րիւնք գլխաւորապէս կ'սկսին qui ով, ո՞վ (փոխանակ celui qui) :

Qui court deux lièvres, որ կ'ընթանայ զհետ երկու n'en prend aucun. նապաստակաց, կը բռնէ եւ ոչ զմին .

Qui casse les verres, les որ գաւաթները կը կոտրէ՝ paie. կը հատուցանէ (գինը) .

Sauve qui peut. որ կարողն է՝ թող փրկուի .

ՅՕԴ. 10. Հոսի ուրեմն դիտելի եմ սա ասացուածք .

A qui mieux mieux. Մրցելով . [ոք . C'est comme qui dirait. Այնպէս է որպէս թէ ասէր C'est à qui courra le plus Տեսցուք, ո՞վ աւելի արագ vite. պիտի ընթանայ .

Հրահանգ 33.

1. Երկիրն որոյ վրայ կը բնակիմք՝ գեղեցիկ է և բերրի . — Բարեկամիս քոյրն որ երեկ հոս եկած էր՝ այսօր ինկաւ հիւանդ (tombée) . — Բժշկին դուստրն որոյ վրայ ձեզ խօսեցայ՝ քանի մը օր առաջ ամուսնացաւ . — Թռչունն որոյ թեւերն շուրջ կտրուեցան՝ չկրնար թռչել . — Մեղուններն որոց մէջ (parmi) զարմանալի կարգաւորութիւն կը գտնեմք՝ կարի օգտակար միջատներ են .

2. Տունն ուստի կու գամ (sors)՝ աներոջս անկ է . — Կակաչներն որոց (Յօդ. 1. Բ.) գոյներն այնքան գեղեցիկ են՝ չունին հոտ . — Վաճառուեցա՞ւ պարտէզն ուր կը գտնուի մեծ թմբենին . — Դեռ ոչ, բայց ընդ հուպ պիտի վաճառուի . — Նեղութիւնն յորում կը գտնուիմք քանի մը օրէ հետէ՝ կ'աճի օր քան զօր . — Վլճակն յորում եմ՝ անհանդուրժելի է գրեթէ . — Չեմ յիշեր բոլոր այն քաղաքներն ընդ որս անցայ (j'ai passé) .

Հրահանգ 34.

1. Բնութիւնն որոյ գեղեցկութեան (*) վերայ կը հիսնամք՝ իւր բարեկամաց համար հաճոյից անսպառ աղբիւր է . — Ներոն կայսր զորոյ անգթութիւնը (*) հռովմայեցի պատմագիր մը կը պատմէ՝ սպաննեց զանձն յամին 68 յետ Քրիստոսի (Jésus-Christ) . — Չեր աշակերտին մայրն որոյ համար երեկ խօսեցայ ձեզ՝ այս առաւօտ թողուց մեր քաղաքը . — Ի՞նչ գիրք է (quel est ce) այս, զոր կ'ընթեռնուս . — Հռովմէական պատմութիւն է . — Չկայ բան մը որոյ վրայ (Յօդ. 4) այնչափ յաճախ մտածեմ, որչափ թշուառ բարեկամիս տխուր ճակատագիրը . — Մեք կը հաւատամք ինչ որ հաւանական է :

(*) Acc. Համեմատէ այս դասին Յօդ. 3ի (**) ծանօթութիւնը .

2. Առաքինութիւնն և ազատութիւն են պայմանք, առանց որոց չկարէ ոք լինել երջանիկ . — Այն տունն յորում կը բնակիմք՝ մեծ ուղեղն վրայ չինուած է . — Ոչ, բաւական հեռի է (en) անտի . — Այն որ առաւելապէս կ'արժանանայ մեր յարգանաց՝ առաքինութիւնն է (Յօդ. 7) . — Չոր ինչ կը բաղձամ առաւելապէս՝ զձեզ երջանիկ տեսնել (à) է . — Տեսնեմք, ո՞վ (Յօդ. 10) աւելի լաւ կարէ ուստնուլ . — Ո՞րն է ապահովագոյն հնար յերկարեւոյ զկեանս մեր . — Ըսեմ ձեզ զայն (je vais) . է գիտելն գործածել օրուան ամէն վայրկեանն յօգուտ . — Այս է այն, որոյ համար կամէի խօսել ընդ ձեզ . — Այն բանն (la chose) որոյ վրայ (Յօդ. 2) ազահը շատ քիչ կը խորհի՝ աղքատներու (de) օգնելն է . — Աւասիկ այն որով (voici de quoi) զարկաւ նա ինձ :

ԸՆԹԵՐՅՈՒՍԾ

35. SUITE DE «SERVILIUS»

« Si vos ennemis se sont ralliés ¹, s'ils ont été soutenus ² par un corps de troupes qui s'avancait à leur secours; enfin, s'il a fallu recommencer tout de nouveau le combat, et si, dans cette dernière action ³, j'ai perdu quelques soldats, n'est-ce pas le sort ordinaire de la guerre? Trouverez-vous des généraux qui veuillent se charger ⁴ du commandement de vos armées, à condition de ramener à Rome tous les soldats qui en seraient sortis, sous leur conduite? N'examinez donc point si, à la fin d'une bataille, j'ai perdu quelques soldats, mais jugez de ma conduite par ma victoire. »

« S'il est vrai que j'ai chassé ⁵ les ennemis de

vos territoire, que je leur ai tué beaucoup de monde dans deux combats, que j'ai forcé les débris ⁶ de leurs armées de s'enfermer dans leurs places, que j'ai enrichi Rome et vos soldats du butin ⁷ qu'ils ont fait dans le pays ennemi: que vos tribuns ⁸ s'élèvent, et qu'ils me reprochent *en quoi* j'ai manqué aux devoirs d'un bon général.

« Mais ce n'est pas *ce que* je crains: ces accusations ne servent que de prétexte ⁹ pour pouvoir exercer impunément ¹⁰ leur haine et leur animosité ¹¹ contre le sénat et contre l'ordre des patriciens. Faut-il que vous ne demandiez jamais rien au sénat *qui* ne soit préjudiciable ¹² au bien commun de la patrie, et que vous *ne* le demandiez *que* par des séditions ¹³? Si un sénateur ose vous représenter ¹⁴ l'injustice de vos prétentions ¹⁵, si un consul ne parle pas le langage séditieux ¹⁶ de vos tribuns, s'il défend avec courage la souveraine ¹⁷ puissance *dont* il est revêtu, on crie *au tyran*. »

« A peine est-il sorti de charge ¹⁸, qu'il se trouve accablé d'accusations. C'est ainsi que, par votre injuste plébiscite ¹⁹, vous avez ôté la vie à Ménénus, (qui était) aussi grand capitaine que bon citoyen. Ne devriez-vous pas mourir de honte d'avoir persécuté ²⁰ si cruellement le fils de ce Ménénus Agrippa à *qui* vous devez vos tribuns et ce pouvoir *qui* vous rend à présent si furieux ²¹ ?

« On m'en voudra ²² peut-être de la liberté avec laquelle je vous parle dans l'état où je me trouve à présent: mais je ne crains point la mort: condamnez-moi, si vous l'osez: la vie *ne* peut-être *qu'à* charge ²³ à un général qui est réduit ²⁴ à se justifier de ses victoires. Après tout, un sort ²⁵ pareil à celui de Ménénus ne peut me déshonorer ²⁶. »

1 Միաբանած լինել: 2 Օգնութիւն գտնել: 3 Կռիւ:
4 Հրամանատարութիւն յանձն առնուել: 5 Հալածել:
6 Մնացորդ: 7 Աւար: 8 Տրիրուն: 9 Պատրուակ: 10 Անպատիժ: 11 Ատելութիւն: 12 Վնասակար: 13 Ապստամբութիւն: 14 Ընծայեցունել: 15 Պահանջանք: 16 Ապշտամբական, գրգռիչ: 17 Վերին: 18 Պաշտօն: 19 Վճիռ: 20 Նամկին: 21 Հալածել: 22 Կատաղի: 23 Ոխ ունենալ: 24 Բեռն: 25 Ստիպել: 26 Բախտ նման: 26 Անպատուել:

CONVERSATION

Qui était Servilius?	Un fameux général romain.
Pourquoi l'a-t-on fait venir à Rome?	Pour se justifier devant le peuple.
De quoi l'avait-on accusé?	On l'avait accusé d'avoir perdu trop de soldats dans un combat.
Est-il possible de livrer (une) bataille, sans qu'il y ait du sang de répandu?	Non, ce n'est pas possible. Il doit y avoir de part et d'autre du sang de répandu.
Peut-on remporter une victoire sans aucune perte?	Il est impossible de défaire un ennemi nombreux et aguerri sans perdre du monde.
Comment Servilius se justifia-t-il du reproche qu'on lui faisait?	Il rappela aux Romains qu'il avait remporté une victoire décisive, et mis en déroute les légions des ennemis.
Avait-il manqué aux devoirs d'un bon général?	Non, on ne lui pouvait rien reprocher.

Etait-il en son pouvoir de Non, leur courage les em-
retenir ses soldats? portait, et ils poursui-

vaient avec ardeur l'en-
nemi effrayé.

Si Servilius avait fait son- Les tribuns du peuple l'au-
ner la retraite, de quoi raient accusé d'intelli-
l'aurait-on accusé? gence avec les ennemis.

Quels services avait-il Il avait chassé les ennemis
rendus à Rome? du territoire romain, et

enrichi Rome du butin
qu'il avait rapporté du
pays ennemi.

Quand un sénateur était Ils l'accablaient d'accusa-
sorti de charge, que tions.
faisaient les tribuns du
peuple?

Quel exemple d'injustice Celui de Ménénus.
leur reprocha-t-il?

Qui était Ménénus? C'était un aussi grand ca-
pitaine que bon citoyen,
que le peuple avait con-
damné à mort.

Servilius s'attendait-il à Oui, mais il dit qu'un sort
un sort semblable à ce- pareil à celui de Méné-
lui de Ménénus? nius ne pourrait le dé-
shonorer.

Դ Ա Ս Ժ Բ .

Ա Ն Ո Ր Ո Շ Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Ք

(Տ Ե՛Ս Ա. Ը ն թ ա գ ր . Դ ա ս 27)

Անորոշ դերանունաց այն յատկութեանց վրայ որ
նշանակուեցան, Ա. Ը ն թ ա գ ր , Դ ա ս 27 , արժան կը հա-
մարինք յաւելուլ նաեւ զսոսա .

ՅՕԴ. 1. *Chacun, une, l'un, l'autre*, անորոշ դե-
րանուն յաջորդ իւր ք կը դրուի զաղիւրդէն մերք son,
sa, ses, եւ մերք leur, leurs. Տարբերութիւնն այս է .

Ա. *Եթէ բային սեռի խնդիրն*, հայցականը (Ré-
gime), նախադաս է *chacunին*, կը գործածուի son,
sa . *ինչպէս նաեւ*, *եթէ բայն հայցական չունի* .

Remettez ces livres cha- Այս գրքերուն իւրաքան-
cun à sa place. չիւրը իւր տեղը դրէք
նորէն .

Les juges ont opiné cha- Դատաւորներէն իւրաքան-
cun selon sa conscience. չիւրը իւր կարծիքն յայտ-
նեց իւր խղճին համեմատ .

Բ. *Իսկ եթէ հայցականն յետադաս է chacunի*,
կը գործածուի leur, և *chacun* գրեթէ իրրեւ աւելի
որոշիչ միայն կը նկատուի .
Հայցական յետադաս դրուած .

Les abeilles bâtissent cha- Մեղուք կը շինեն , իւրա-
cune leur cellule. քանչիւր զիւր բլիջ . կամ
Մեղուներէն իւրաքան-
չիւրն կը շինէ զիւր բլիջ .

ՅՕԴ. 2. երբ *aucun, personne* եւ *rien* կա՛մ առանց
neի, կա՛մ նաեւ զոյգ մը ժխտականի քով զտնուին ,

aucun կը նշանակէ *աւ*, personne, *աւ*, rien, *եւ*, ի բաց առեալ, երբ personne եւ rien իբրեւ պատասխանի բոլորովին առանձին կը մնան .

Je ne crois pas qu'il y ait *զեմ կարծեր թէ կայ ոք*
aucun homme sans dé- *առանց սակասութեան* .
faut.

Je doute qu'il y ait rien *կը տարակուսիմ թէ կայ ա-*
de plus beau. *ւելի գեղեցիկ ինչ քան...*

Qui est là? — Personne. *Ո՞վ կայ հոգ* . — *Ոչ ոք* .
Qu'as-tu? — Rien. Rien *Ի՞նչ ունիս* . — *Ոչինչ* . *Ոչինչ*
du tout. *բնաւ* .

ՅՕԴ. 3. La plupart. *առաւել, Բժ Ժան*, բուն գո-
յական է (յոբնակի) եւ ոչ սակաւ. հաւաքական բառից
պէս, զոր օրինակ. Une douzaine, une centaine, une
foule, *և*. կ'ունենայ իրմէ ետքը յոբնակի սեռական .
եւ այս է պատճառն որ յաջորդ ստորոգելին եւս (ածա-
կան կամ բայ) կը դրուի յոբնակի .

La plupart de ces pom- *Այս խնձորներուն մեծ մասը*
mes ne sont pas encore *չէ տակաւին հասուն* .
mûres.

La plupart de ses amis *Յոռովք ի բարեկամաց նորա*
l'ont abandonné. *թողին զնա* .

La plupart des hommes *Մեծ մասն մարդկան կը հա-*
croient. *ւատայ* .

La plupart voudraient. *Շատք կամէին* .

ՅՕԴ. 4. Autrui, *այլ*, ընդհանուր մտօր, սովորա-
բար յոբնակի է եւ միայն սեռական եւ բացառականը,
d'autrui, *այլ, այլ, այլ*, եւ տրականն à autrui, *այլ, այլ*,
կը գործածուին գլխաւորապէս .

Attendez d'autrui ce que *Սպասեցէք յայլոց, զոր ինչ*
vous faites à autrui. *կ'ընէք այլոց* .

ԾԱՅՈԹ. — Autrui իբրեւ եզակի եւս կը գործածուի *աւել Է*
նշանակութեամբ, եւ յաջորդ խօսքին մէջ կը դրուի փոխանակ
leur ի' son.

Souvent nous blâmons les *Յաճախ կը սղարտուեմք այ-*
défauts d'autrui (*լաւա-* *լոյ թերութիւններն*, *ա-*
գոյն է ասել d'un autre) *առնց միտ դնելու բար-*
sans faire attention à *ւոք յատկութեանց նորա-*
ses bonnes qualités.

ՅՕԴ. 5. Հայերէն *այլ* (ուղղ.), *այլ* (հայց.) անո-
քոյ դերանունն կը քարգմանուի d'autres.

D'autres disent. *Այլք կ'ըսեն* .
J'en connais d'autres. *Զայլ կը ճանաչեմ* .

ՅՕԴ. 6. L'un l'autre, իգական l'une l'autre, յոբ-
նակի les uns les autres, les unes les autres դերան-
ուննց համար գիտել պարտ է, զի տուաչինն, իբրեւ
տէր բայի, ուղղական է. եւ երբ բայը ներգործական
է, se, nous կամ vous եւս կ'առնուն իրենցմէ առաջ :

Nas jeunes gens s'aiment *Մեր երիտասարդներն կը*
les uns (ն-դը) les au- *սիրեն զիրար* .
tres (*Հայց*) .

Ces deux familles se cau- *Այս երկու ընտանիք կու-*
sent du chagrin l'une *տան իրարու վիշտս* .
à l'autre.

ՅՕԴ. 7. Quelque բառն, *աւել Է* նշանակութեամբ,
կը մնայ անփոփոխ բռնական ածականներէ առաջ .

Quelque vingt soldats. *Իբր քսան զինուոր* .

ՅՕԴ. 8. Même, *ի-կ*, *ի-կ* *ի-կ*, կ'առնուի s. երբ
յոբնակի գոյականի կը վերաբերի, եւ յետագաս է նմա :

Les animaux mêmes. *Նոքին իսկ անասունք* .

իսկ եթէ նախադաս է միմիայն գոյականի, այսինքն
նորա յօդէն առաջ, կամ յետադաս է շատ գոյական-
ներու, մակբայ է, կը նշանակէ *առաջ*, եւ կը մնայ
անփոփոխ .

Même les animaux. Անասունք անգամ.
Vos frères, vos amis, vos ennemis même (փոխա-
դարձ քու, քու թշնամիք ան-
նակ, et même vos en-
nemis) .

ԾԱՆՈԹ. — Մոռնալու չէ թէ même եթէ յօդ կամ փոխանակ
յօդոյ *ce* ունի իրմէ առաջ, կը նշանակէ *էլ*, եւ կը վարի իր-
քեւ ածական .

Les mêmes paroles. Մի եւ նոյն բանք (Տե՛ս ըն-
թացք Ա. Դաս 27) .

Յօդ. 9. Tel, telle երկու նշանակութիւն ունի .
1. Այդպէս, այդպէս . 2. Ո՛հ : Առաջին նշանակու-
թեամբ ածական է միշտ, վերջին նշանակութեամբ դե-
րանուն է շատ անգամ, այսինքն կը գործածուի առանց
գոյականի :

ԾԱՆՈԹ. — Un tel, une telle կը նշանակէ նաեւ *այս* .
այսինքն, *այսինքն* . Chez Monsieur un tel, առ այս ա-
նուն նշան . Madame une telle, այս անուն Տիկին .

Յօդ. 10. Tel que, telle que կը նշանակէ *այդպէս*,
եւ սեռիւ ու բունով կը համաձայնի իւր գոյականին
կամ դերանունին հետ .

Telles que vous les voyez. Որպիսի կը տեսնէք զնոսա,
(այսինքն les filles) .

ԾԱՆՈԹ. — Դիտելի է նաեւ սա ասացուածն . Il n'y a rien
de tel que . . . կամ, il n'est rien tel que . . . , գործիական .

Il n'y a rien de tel que Ձիք ինչ լաւ քան ունենալ
d'avoir une bonne con-
science.

Յօդ. 11. Tout, toute բառին հանգամանաց վրայ,
իբրեւ ածական, խօսուած է Ա. Ընթացք, Դաս 15 .
բայց այս բառը շատ անգամ անորոշ դերանուն է .

Tout tombe. Ամենայն ինչ կ'իջնայ .
Je sais tout. Գիտեմ զամենայն .
Tous y ont péri. Ամենքին կորեան անդ .
Je les ai vues toutes. Տեսի զնոսա (էք) զամենե-
սին .

Յօդ. 12. Tout, բոլորովին, նշանակութեամբ ածա-
կանէ առաջ՝ կը մնայ անփոփոխ . միայն բաղաձայնով
սկսեալ իգական ածականներէ առաջ պարտ է դնել
toute, յոքնակի toutes .

Nous fûmes tout surpris. Բոլորովին զարմացանք .

Nous fûmes tous surpris, կը նշանակէ՝ Ամէնքս
զարմացանք .

Ma sœur était tout éton- Գոյրս զարմացած էր բոլոր-
née. ովին .

Elle fut toute surprise. Բոլորովին զարմացաւ .

Յօդ. 13. Tout . . . que, որքան . . . , կը գործած-
ուի իբրեւ շաղկապ սահմանականի հետ, եւ Յօդ. 12.
վերջաւորութեան համար ըսուածն աստ էաւ կը գործէ .
(Տե՛ս Դաս 16, Յօդ. 9) :

Tout riche (ա) que vous Որչափ հարուստ եւ էք .
êtes.

Toutes savantes que sont Որչափ գիտուն եւ են այս
ces dames. տիկնայք .

Հրահանգ 35.

Իւր անձին համեմատ (par) կրնայ ոք ուրիշին համար (d') վճիռ տալ. — Պարտ է զի մեք զմեզ երբեմն ուրիշի կամացն համեմատ ուղղեմք. — Կը ճանաչէ՞ք վաճառական մը որ իւր վաճառներն դիւրագնի վաճառէ (Subj.). — Չեմ ճանաչեր բնաւ. — Ո՞մն կը սերմանէ որ չհնձեր. — Ո՞մն որ բարեկամի (d') անունը կը սեպականէ ինքեան, չարժանանար այնմ. — Ամենայն ինչ կ'իյնայ, ամենայն ինչ կ'որնչի մեր շուրջը. — Բարեկամներս բոլորովին զարմացած էին որ զիս հոս տեսան (Աներեւ. de իւ.). — Եւ ոչ մի թշնամանք կրնայ զիս յօժարեցունել թշնամիէ (d') մը վրէժ առնելու (à). — Գրեթէ բոլոր մարդիկ, նոյն իսկ բարիներն, կը դողան մահուան (à) մօտենալէն. — Մահն ոչ ումեք կը խնայէ. հարուստք, աղքատք, մեծամեծք, կայսերք իսկ, լինին աւար նորա. — Չկայ գերազանց ինչ քան լինել պատուաւոր մարդ (Յօդ. 10, Ծանօթ.). — Մեղուք իրենց փեթակին մէջ կը շինեն, իւրաքանչիւր զիւր բջիջ:

Հրահանգ 36.

Որչափ սիրուն եւս իցեն այս կանայք, ունին իրենց թերութիւններն. — Բուլղավայի պատերազմին մէջ Կարողոս XII յառաջ վարեց հրամանատարութիւնը, որչափ ծանր վիրաւորեալ և էր. յուսահատութենէն չվհատեցաւ նա, որչափ ահարկու և էր դիրք նորա. — Այս բառերէն իւրաքանչիւրն ունի զիւր նշանակութիւն (Յօդ. 1, Բ.). — Վայրենի անասունք իսկ շնորհակալութեան օրինակներ կու տան մեզ. — Ուրեմն մարդիկ միայն զիրար (Հայցական) ատելու և իրարու (Տրական) վնասելու համար են երկրի վրայ. — Ոչ ոք կը գործածէ իւր կենաց մի մասն ուրիշինը (մասը)

դժբախտ ընելու (de rendre). — Չեր աշակերտուհիէն գոհ էք. — Իմ աշակերտուհիներէս շատերն փոյթ և մտադիր են. — Ամբողջ ժողովն սկսաւ խնդալ, թէպէտ շատք լաւ իմացած չէին ինչ խօսուած էր:

Quelque-que, եհ, Qui que

ՅՕԴ. 14. Նաեւ quelque-que կ'ը գործածուի իբր որով, և սա տարբերութեամբ, որ tout-que կը ցուցանէ որով, ի-կ-ան ինչ. իսկ quelque-que, հարաւոր համարուած ինչ. ուստի առաջինը կ'առնուի Սահմանական (Indicatif), իսկ երկրորդն միշտ Ստորադասական (Subjonctif).

Ա. Quelque ածականներէ առաջ անփոփոխ է.

Quelque habiles que vous Որչափ յաջողակ և իցէք soyez. (ըլլաք).

Բ. Յոքնակի գոյականներէ առաջ quelque կ'առնուի s.

Quelques richesses qu'ils Որչափ հարստութիւն և ի-
aient amassées. ցեն դիզած.

Գ. Գոյականներէ առաջ quelque յաճախ կը բաժնուի, ինչպէս quel que, quelle que, և կը գործածուի être բայով և երկրորդ que կամ qui ով.

Quelles que soient les richesses que vous possédez. Ինչ և իցէ հարստութիւնն
զոր ունիք.

ՅՕԴ. 15. Qui que կը նշանակէ ով, և, quoi que ինչ, և, եւ, կ'առնուի Ստորադասական:

Qui que vous soyez. Ո ոք և իցէք.

Quoi que ce soit. Զինչ և իցէ .
Quoi que vous disiez. ինչ որ և ըսէք .
Quoi qu'il en soit. Զինչ և իցէ .

ՅՕԴ. 16. Ասելի գօրեղ ե սա ձեւը , qui que ce soit կամ fût, « + և էջէ . որոյ պարզն ե quiconque, ե. quoi que ce soit կամ fût, չէն և էջէ :

Qui que ce soit qui ait dit Ո ոք և է որ ըսած է զայս , cela, il en a menti. ստած է .
Quoi que ce soit qu'il Զինչ և իցէ զոր ըսած է ձեզ , vous ait dit, c'est un սուտ է . mensonge.

ՅՕԴ. 17. Եթէ նախընթաց բայն ժխտականն ե առանց pas մակբայի , այս ձեւը կը նշանակեն Ք չա :

Ne laissez entrer qui que Մի զոր թողուք մտանել . ce soit (փոխանակ ըսելու՝ entrer personne).
Ne touchez à quoi que ce Մի մօտենաք իմիք . soit (փոխանակ ըսելու՝ ne touchez à rien).

ՅՕԴ. 18. Հուսկ յետոյ դիտելի են նաեւ անորոշ դերանուններէ կազմեալ յաջորդ ասացուածք .

Ne faire semblant de rien. Զգիտել կերպարանել (կեղծել) .

De côté et d'autre. Աստ և անդ (կամ , երկուստեք) .

Quand même. Թէ և .

Lors même que, etc. Յայնժամ իսկ երբ , եւ .

Être à même de faire Լինել բաւական առնել ինչ . qch.

De même և tout de même Նոյնպէս , ճիշդ նոյնպէս . (մակբայ) .

Tout de bon. Ճշմարտիւ .
C'est tout un. Մի և նոյն է .
Rien du tout. Ամենեւին , բնաւ .
Pas du tout (երբեմն ալ երբեք , բնաւ . միայն du tout).

Հրահանգ 38.

1. Իմաստունն չերկնչիր ի մարդոց , որչափ հզօր և իցեն նոքա . — Մարդիկ որչափ մեծ և որչափ փոքր եւս են , որչափ և զգան , չէ բաւական թէ քանի՛ (com-bien) կարօտ են միմեանց . — Որչափ հարստութիւն և ունենաք , երբեք ոչ լինիք երջանիկ , եթէ ձեր յօժարութիւնները չնուաճէք . — Ինչ և պատահի (arriver) ձեզ , քաջութիւնը մի՛ կորուսանէք . — Մի՛ վստահիք այնմ (méfiez-vous de) որ իւր բարեկամաց համար կը խօսի չար . — Եւ կ'ըսեմ որոց միանգամ (quiconque) ըսել կամին . — Կոման հրամայած էր զիւրաքանչիւր , ո ոք և լինէր , լաւ ընդունել ի բացակայութեան իւրում :

2. Կը յուսամ թէ զգալունիս իմ ոչ ումեք պիտի ըսես . — Թշուառական , ո ոք և իցես , պիտի մատնեմ զքեզ . — Երիտասարդք , զինչ և իցէ բաժինն (Յօդ. 14. Գ.) որում կ'ակնկալէք , երկրիս ո՛ր կողմն և անցնին (doivent) ձեր օրերը , բնութիւնն անդադար (sans cesse) պիտի մատուցանէ ձեզ զարդիւնս և զզարմանալիս իւր . պիտի գտնուիք միշտ շուրջ պատեալ ուսանելի բաներէ :

ՀԱԹԵՐՑՈՒԱԾ

39. CICÉRON

Quelqu'un a prétendu ¹ que Cicéron n'était qu'un homme médiocre ² et que *rien* dans sa vie n'autorisait ³ à le compter parmi ces Romains, qui furent l'honneur et la gloire de leur patrie. Mais je demande à *tout le monde* si *l'on* a sujet de prétendre quelque chose de pareil! On sait que Cicéron devint, par son génie, l'égal de Pompée, de César, de Caton. Il gouverna et sauva Rome; il fut vertueux dans un siècle de crimes, défenseur des lois dans l'anarchie ⁴, républicain parmi des grands ⁵ qui ⁶ se disputaient *l'un à l'autre* le droit ⁷ d'être oppresseurs ⁸. Il eut cette gloire que tous les ennemis de l'Etat, qui se combattaient ou se soutenaient les uns les autres, furent aussi les siens. *Quiconque* sacrifiait la patrie à son propre intérêt, trouva en lui un adversaire ⁹. *Quels* que fussent les dangers contre lesquels il avait à lutter ¹⁰, il n'en craignait *aucun*.

Il est vrai que *quelques-uns* lui reprochent de l'indécision ¹¹; *d'autres* prétendent qu'il était tour-à-tour ¹² brave et timide, *d'autres* ajoutent *même* que, faible par caractère, il n'était grand que par réflexion ¹³. *Quoi qu'il en soit*, il défendit toujours avec courage et *même* devant César la patrie et l'ancien gouvernement. *Tel* n'aurait pas osé faire l'éloge ¹⁴ de Caton. Cicéron le fit. En vain ses amis cherchèrent à l'en détourner ¹⁵; mais *tout* plausibles ¹⁶ qu'étaient leurs arguments, il ne les écouta pas. Tacite nous apprend que Cicéron, dans cet éloge, élevait Caton jusqu'au ciel.

¹ Պնդեւել, ըսեւ: ² Միջին: ³ Ստիպեւել: ⁴ Սնիշխանութիւն: ⁵ Աւագ: ⁶ Մրցեւել, կորդեւել: ⁷ Իրաւունք: ⁸ Հարստահարիչ: ⁹ Հակառակորդ: ¹⁰ Կռուել: ¹¹ Վեհերառութիւն: ¹² Փոխանակաւ: ¹³ Մտախոհութիւն: ¹⁴ Գովել: ¹⁵ Դարձունեւել: ¹⁶ Հաւանեցուցիչ:

CONVERSATION

Qui était Cicéron?	Un célèbre orateur romain.
Qu'a-t-on prétendu à son égard?	Qu'il n'était qu'un homme médiocre.
Cette opinion est-elle fondée?	Pas du tout. Cicéron avait ses défauts, il est vrai, mais il est devenu, par son génie, l'égal de Pompée, de César et de Caton.
Quel est son mérite principal?	Il a sauvé la patrie en découvrant la conspiration de Catilina.
Fut-il vertueux?	Oui, il fut vertueux dans un siècle de crimes.
Eut-il des ennemis?	Tous les ennemis de l'Etat furent aussi les siens.
Craignait-il César?	Non. La preuve en est qu'il prononça l'éloge de Caton, le grand républicain.
Est-ce que ces amis craignaient pour lui?	Oui, ils cherchèrent à l'en détourner.
Cicéron suivit-il leurs conseils?	Non, il ne les écouta pas.
Que nous apprend Tacite?	Il nous apprend que Cicéron, dans cet éloge, élevait Caton jusqu'au ciel.

Դ Ա Ս Ժ Գ .

ՈՐՊԻՍՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՆԳԱՄԱՆԱՅ ԲԱՌԻՔ
(ՄԱԿԲԱՅՔ)

Ա. ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՎԵՐԱՅ ՈՐՊԻՍՈՒԹԻՒՆ
ՑՈՒՑՆՈՂ ԲԱՌԻՑ

(ՏԵՍ ԸՆԹԱԿՐ Ա. ԴԱՍ 31)

ՅՕԴ. 1. Ինչպէս յիշուած է արդէն, որպիսութիւն
ցուցուցող բառերով (մակբայներով) կը ցուցուին բայի
գործողութեան հանգամանք եւ պայմանք:

Il agit *sagement* (ոչ թէ իմաստութեամբ կը գործէ .
sage). [vais].

Il écrit *mal* (ոչ թէ mau- Գէշ կը գրէ .

1. Սակայն կան ածականներ որ իբրեւ մակբայ կը
վարին, որպիսի են սոքա .

Aller vite, արագ երթալ Tenir ferme, պինդ ունել
Coûter cher, արժեք մե- Rester court, ըմբերանել,
ծագնի Demeurer » պապանձել

Payer cher, մեծագնի հա- Payer comptant, կանխիկ
տուցանել հատուցանել

Sentir bon, լաւ հոտել Marcher droit, ուղիղ գնալ

Sentir meilleur, լաւագոյն (ֆայել) [տել] Chanter juste, ճիշդ երգել

Sentir mauvais, գէշ հո- Chanter faux, սխալ երգել

Trouver bon, հաւանել Parler haut, բարձր խօսել

Trouver mauvais, չհաճել, Parler bas, ցած խօսել

չհաւանել Faire exprès, դիտամբ ընել

Voir clair, յայտնի տեսնել Clair-semé, ցիր և ցան

2. Յաջորդ բայերէն ետքը եւս ածականը կը վարի
իբրեւ մակբայ .

Être, լինել	Se faire, ձեւանալ
Devenir, եղանակ	Trouver, գտնել
Rester, մնալ	Se croire, կարծել զանձն
Paraître, } երեւել	S'estimer, համարել զանձն
Sembler, }	Conserver, պահել
Se montrer, երեւել	Rendre, ընել, և այլք .

Այսպէս եւս երբեմն յետ vivre եւ mourir բայերուն .

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Il est malade, —il paraît է հիւանդ, —կը թուի հի-
կամ il semble malade. ւանդ .

Elle se montre (—se croit, Մեծ կը ցուցնէ (— կարծէ
—se fait généreuse). զանձն —կերպարանի մե-
ծանձն) .

Charles vit heureux (*) կարողութեամբ կ'ապրի երջանիկ .
Julie restera fidèle. Յուշիւ պիտի մնայ հաւա-
տարիմ .

ԾԱՆՈԹ. 1. — Սակայն եթէ խօսքն է առողջութեան վրայ, յետ
être կամ se trouver բայից, պարտ է ղնել bien, mieux կամ mal
(ոչ թէ bon) .

Je suis bien. Եւ բարւոք .
Elle se trouve mal. Կը գտնէ զանձն հիւանդ .

ԾԱՆՈԹ. 2. — Դարձեալ գիտել պարտ է զի ոչ սակաւ որպի-
սութեան մակբայներ կ'առնուն de կամ àով խնդիր. եթէ ածականն
յորմէ ածանցեալ է մակբայն, կ'ընդունի խնդիր .

Conformément à vos ordres Ձեր հրամանաց համեմատ .
Indépendamment de mes իմ հրահանգէս անկախ .
instructions.

Cette rivière coule paral- Այս գետը կը հոսէ Վիս-
lèlement à la Vistule. դուլի հաւասար հեռու .

(*) Heureusement մակբայը կը նշանակէ բարեբաղնայն .

Հրահանգ 40.

1. Եթէ կամիմք լինել երջանիկ, պարտ է աշխատել անդուլ յերջանկութիւն. — Մի՛ երթաք այնչափ արագ. — Գիշերն եկաւ, չեմ կրնար պայծառ տեսնել. — Սուլա բռնութեամբ կ'առաջնորդէր Հռովմայեցւոց յազատութիւն, Օգոստոս մեղմութեամբ կը վարէր զնոսա ի գերութիւն. — Վարդն հոտի բարւոք, բայց չահոքրամն բարւոք եւս. — Յառաջիկայութեան այլոց մի՛ խօսիք ցած ձայնիւ. — Եթէ ոք իւր վարդապետէն կախումն ունենալով (dependamment) կը գործէ, չկրնար ինչ որ կամի ընել. — Առանց չիփթելու չկրնար ըսել տասն բառ. — Կը համարիմ զիս երջանիկ.

2. Վնասն իմաստուն (sage) ըրաւ զնա. — Ի՞նչ պէս կ'երգէ այս երգեցիկ կինն. — Ստութեամբ կ'երգէ. — Մի՛ այնչափ մեղմ ձայնով խօսիք, բարձրաձայն խօսեցէք, որպէս զի լսուի (Subj.). — Այս շունն իւր տիրոջ հաւատարիմ մնացած է. — Փունջն կը հոտի բարւոք. չհոտիր գէշ. — Լաւ (adv.) չէք կարդար և լաւագոյն չէք գրեր. — Մարդ ի՞նչ պարտի ընել գաղիներէն լաւ հնչելու համար. — Պարտի բարձրաձայն կարդալ միշտ. — Այնչափ շատ մի՛ ուտեր. — Այս վաճառականն իւր վաճառները շատ ծանրագնի կը վաճառէ. — Ձեր հրամանին համեմատ բաշխեցի դրամը.

Բ. ԴԻՅՈՂՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՎԵՐԱՅ ՄԱԿԱՅԻՅ

(Տե՛ս Ընթացք Ա. Դաս 32)

ՅՕԴ. 1. Plutôt տարբեր է plus tôt է. առաջինը կը նշանակէ *առաջինը*, վերջինն՝ *վաղեմ*, (ժամանակի համար):

ՅՕԴ. 2. Tout à coup կը նշանակէ *յակարժ*, այսինքն՝ անակնկալ: Tout d'un coup, *հանձառայն*. à la

fois, *հանառայն*: Tout de suite կը նշանակէ, *էն և ևն*. tout à l'heure, *առժամայն* (sans délai): De suite կը նշանակէ *հարձառ*, *հիշտակ*: C'abord կը նշանակէ *էնկէստ*:

ՅՕԴ. 3. L'autre jour կը նշանակէ ոչ քէ *դէ*, այլ *նորոգ*, *սակա* *դէ* *յառաջ*. նոյն ընդ dernièrement. Le lendemain կը նշանակէ *դէ* կամ *յաջորդ օրը*. tantôt կը նշանակէ *վաղ*, *յիս* *սակառայն*:

ԴԻՅՈՂ. — Venir բայն de աներեւութիւ կը նշանակէ *հիշտակ*. Il vient de sortir այն ինչ, նոր, մեկնեցաւ (Տես Դաս 20. Ա. 3):

Un jour պատմական մտօք կը նշանակէ *անգամ* *շէ*. un peu կը նշանակէ *անգամ* *շէ*, *գամ* *դէ*.

Écoute un peu.

Լսէ գամ մի.

Quelquefois.

Երբեմն երբեմն.

Une fois.

Մի անգամ (ոչ թէ աւելի անգամներ).

ՅՕԴ. 4. Partout, *ամենայն* *տեղ*, չէ պարտ շփոթ. surtout ի հետ, որ կը նշանակէ *առաւել* կամ *բնական*: Ոչ surtout այլ en général կը նշանակէ *ընդհանրապէս*:

ՅՕԴ. 5. Très, fort եւ bien *յոյժ*, *կարէ*, կը գրուին ածականաց եւ որպիսութեան մակբայից բով, որչափ քաղցրաձայնութիւնն պատշաճ կ'երեւցունէ զմին կամ զմիւսն: Բայից բով beaucoup, երբեմն եւս bien կը նշանակէ սովորաբար *շատ*, ոչ քէ très, զոր օրինակ.

Je l'aime beaucoup կամ Շատ կը սիրեմ զնա.
je l'aime bien.

ԴԻՅՈՂ. — Bien *շատ* նշանակութեամբ իրմէ ետքը որոշեալ յոյժով սեռական կ'ուզէ միշտ. (très beaucoup չըսուի երբեք):

Bien de l'argent.

Շատ դրամ.

Bien des fautes (կամ dé-faits).
Շատ սխալներ.

807. 6. Plus եւ davantage ի մէջ սա խտիրը կայ . վերջինն կը նշանակէ —էլէ եւ նախադասութեան ծայրը կը դրուի , մանաւանդ երբ անոր ո՛չ գոյական եւ ոչ բանով բաղդատութիւն յաջորդէ , զոր օրինակ .

Donnez-m'en davantage. Աւելի տուր ինձ անտի .

ԴԻՏՈՂ. — Plus եւ moins է ետքը սովորաբար կը դրուի que . իսկ եթէ թուական ածական գայ , ածականը կ'առնուի de , զոր օր .

Plus de cent.

Աւելի քան հարիւր .

Հրահանգ 41 .

1. Շատ անգամ յաջորդ (au) օրուան կը թողումք ինչ որ իսկ և իսկ պարտէինք ընել (devoir ին Cond.) . — Երջանկութիւնն այնպէս անստոյգ է , զի յանկարծ կը լքանէ զնոսա իսկ , որոց առաւելագոյն նպատած է . — Միայն կաթիլ մը քացախն աւելի քան հարիւր աւանիկ կը բովանդակէ . — Հիւանդութիւնն կ'այլայլէ (altère) գեղեցիկ դէմք մը , իսկ տառապանքն եւս աւելի կը փոխէ (օգ. 6) . — Այս մարդն ունի թերութիւն բազում յոյժ . — Շատ տարի է որ տեսած չեմ (ne առանց pas ի) զայն . — Տղայք պարտին հնազանդել իսկ և իսկ . — Այս մարդը տխրեցաւ յոյժ . — Մարդ մի անգամով չհասնիր պատուոյ բարձրագոյն աստիճանին . — Գաղիացիք յանկարծ բռնեցին կեսարի բանակը .

2. Պարոն Տ. միանգամայն չահեցաւ հազար թալէն . — Նա շատ բաներու միանգամայն կը ձեռնարկէ . — Եթէ գործք նորա նուազ ծանօթ են , անուն նորա եւս աւելի նուազ հռչակեալ է . — Տեսին միանգամայն աներեւոյթ եղաւ . — Հաւատացիք այս մարդուն (Acc.) . — Ի սկզբան չուգեցի հաւատալ նմա (le) . — Վայ նոցա , որ հարստութիւնն աւելի կը յարգեն քան առաքինութիւնը . — Իսկոյն տալն է (c'est) երկիցս տալ . — Որ-

չափ դրամ փոխ տուիք նմա . — Աւելի քան ութսուն ֆիորին փոխ տուի . — Քաղցր նինջ կը նուաճէր (Imp.) զգայութիւնս , երբ ես յանկարծ կարծեցի տեսնել զԱստղիկ որ նստեալ ի կառս իւր ձգեալ յերկուց աղանեաց (trainé par) կը ձեղքէր ամպերը . — Տէր Ա. արդարակորով մարդ է , կը յարգեմ զնա յոյժ .

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ (*)

12. LE CONNÉTABLE¹ DE BOURBON ET BAYARD².

(Dialogue)

Le Connétable. N'est-ce pas le pauvre Bayard que je vois au pied de cet arbre, étendu sur l'herbe, et percé d'un grand coup? Oui, c'est lui-même. Hélas; je le plains. En voilà deux qui périssent aujourd'hui par nos armes: Vandenesse et lui. Ces deux Français étaient deux ornements³ de leur nation par leur courage. Je sens que mon cœur est encore touché pour sa patrie. Mais avançons pour lui parler. Ah! mon pauvre Bayard, c'est avec douleur que je te vois en cet état.

Bayard. C'est avec douleur que je vous vois aussi.

Le Conn. Je comprends bien que tu es fâché de te voir dans mes mains par le sort de la guerre; mais je ne veux pas te traiter en prisonnier, je veux te garder comme un bon ami, et prendre soin de ta guérison⁴, comme si tu étais mon propre frère. Ainsi tu ne dois pas être fâché de me voir.

Bay. Hé! Croyez-vous que je ne sois point fâché d'avoir obligation⁵ au plus grand ennemi de la

(*) Այս ընթերցուածն յարմար է ի բերան ուսանելու .

France? Ce n'est point de ma captivité⁶, ni de ma blessure, que je suis en peine⁷: je meurs dans un moment, la mort va me délivrer de vos mains.

Le Conn. Non, mon cher Bayard, j'espère que nos soins réussiront à te guérir.

Bay. Ce n'est point là ce que je cherche, et je suis content de mourir.

Le Conn. Qu'as-tu donc? Est-ce que tu ne saurais te consoler d'avoir été vaincu et fait prisonnier dans la retraite⁸ de Bonnivet⁹? Ce n'est pas ta faute, c'est la sienne; les armes sont journalières. Ta gloire est assez bien établie par tant de belles actions. Les Impériaux¹⁰ ne pourront jamais oublier cette vigoureuse défense de Mézières contre eux.

Bay. Pour moi, je ne puis jamais oublier que vous êtes ce grand connétable, ce prince du plus noble sang qu'il y ait dans le monde, et qui travaille à déchirer de ses propres mains sa patrie et le royaume de ses ancêtres.

Le Conn. Quoi: Bayard, je te loue et tu me condamnes! Je te plains. et tu m'insultes¹¹!

Bay. Si vous me plaiguez, je vous plains aussi; et je vous trouve bien plus à plaindre que moi. Je sors de la vie sans tache; j'ai sacrifié la mienne à mon devoir, je meurs pour mon pays, pour mon roi, estimé des ennemis de la France, et regretté de tous les bons Français. Mon état est digne d'envie¹².

1 Սպարապետ : 2 Ասպետ : 3 Չարդ : 4 Ապաքինութիւն : 5 Շնորհակալութիւն : 6 Չերբակալութիւն, նուաճումն : 7 վշտացած : 8 Զօրադարձ : 9 Գաղիացի զօրապետ : 10 Կայսերականք : 11 Թշնամանել : 12 Նախանձելի :

43. F I N

Le Con. Et moi, je suis victorieux d'un ennemi qui m'a outragé¹, je me venge de lui; je le chasse du Milanais²; je fais sentir à toute la France combien elle est malheureuse de m'avoir perdu, en me poussant à bout³. Appelles-tu cela être à plaindre?

Bay. Oui, on est toujours à plaindre quand on agit contre son devoir. Il vaut mieux périr en combattant pour la patrie, que de la vaincre et de triompher d'elle. Ah! quelle horrible gloire que celle de détruire son propre pays!

Le Con. Mais ma patrie a été ingrate après tant de services que je lui avais rendus. Le roi m'a fait une injustice énorme. En me dépouillant⁴ de mon bien, on a détaché⁵ de moi jusqu'à mes domestiques, Matignon et d'Argouges. J'ai été contraint, pour sauver ma vie, de m'enfuir presque seul. Que voulais-tu que je fisse?

Bay. Que vous souffrissiez toutes sortes de maux, plutôt que de manquer⁶ à la France et à la grandeur de votre maison. Si la persécution⁷ était trop violente, vous pouviez vous retirer: mais il vallait mieux être pauvre, obscur, inutile à tout, que de prendre les armes contre nous. Votre gloire eût été au comble⁸ dans la pauvreté et dans le plus misérable exil.

Le Con. Mais ne vois-tu pas que la vengeance⁹ s'est jointe à l'ambition pour me jeter dans cette extrémité¹⁰? J'ai voulu que le roi se repentît de m'avoir traité si mal.

Bay. Il fallait l'en faire repentir par une patience à toute épreuve, qui n'est pas moins la vertu d'un héros que le courage.

Le Con. Mais le roi, étant si injuste et si aveuglé par sa mère, méritait-il que j'eusse de si grands égards ¹¹ pour lui ?

Bay. Si le roi ne le méritait pas, la France entière le méritait. La dignité même de la couronne, dont vous êtes un des héritiers, le méritait. Vous vous deviez ¹² à vous-même d'épargner ¹³ la France, dont vous pouviez être un jour roi.

Le Con. Eh bien ! j'ai tort, je l'avoue ; mais ne sais-tu pas combien les meilleurs cœurs ont de peine à résister à leur ressentiment ¹⁴ ?

Bay. Je le sais bien ; mais le vrai courage consiste à résister. Si vous connaissez votre faute, hâtez-vous de la réparer ¹⁵. Pour moi, je meurs, et je vous trouve plus à plaindre dans vos prospérités, que moi dans mes souffrances. Quand l'empereur ne vous tromperait pas, quand même il vous donnerait sa sœur en mariage, et qu'il ¹⁶ partagerait la France avec vous, il n'effacerait ¹⁷ point la tache ¹⁸ qui déshonore votre vie. Le connétable de Bourbon rebelle ! ah ! quelle honte ! Écoutez Bayard mourant comme il a vécu, et ne cessant de dire la vérité.

1 Թշնամանել : 2 Մայլանդեան սահմանէն : 3 Տագնապի , ներդուծեան մէջ դնել : 4 Կապտել : 5 Զատել : 6 Զրկուիլ : 7 Հալածանք : 8 Վերջին ծայր : 9 Վրէժ : 10 Յետին թշուառութիւն : 11 Ակնածութիւն : 12 Պարտել : 13 Խնայել : 14 Քէն : 15 Ուղղել : 16 Եւ եթէ նա : 17 Զնջել : 18 Արատ :

ԴԱՍ ԺԴ.

ԲԱՅԱՍԱԿԱՆ ՄԱԿԵԱՅԻ

(Տե՛ս Ա. Ընթացք, Դաս 32)

307. 1. Նախ պարտ է որոշել , թե ժխտումն կը վերաբերի՞ բայի թե ոչ : Եթե չվերաբերիր բայի , բացասական մակբայք առանց *ne* ի կը գործածուին : Non կը նշանակէ «չ» :

1. Երբ non կամ non pas առանց բայի գոյականներու նախադաս է , կը նշանակէ «չ թէ» .

Sa cruauté et non (կամ Անգթութիւնն նորա , ոչ թէ non pas) son orgueil. Հպարտութիւնն .

2. Շատ անգամ pas կը նշանակէ պարզապէս «չ» .

Pas beaucoup. Ոչ շատ .

Pas moi. Ոչ ես .

Pas tant. Ոչ այնչափ .

Pourquoi pas? [tout. Ընդէ՞ր ոչ .

Pas du tout կամ point du ոչ երբեք , բնաւ .

3. Դիտելի են նաեւ սա ասացուածք .

Non plus. Եւ ոչ .

Ni moi non plus. Եւ ոչ ես .

Ni eux (elles) non plus. Եւ ոչ նոքա .

Non seulement — mais. Ոչ միայն — այլ և .

Ne — guère (փոխանակ Ոչ աւելի , Հազիւ . pas beaucoup).

Non que (Ստորադասակա — Ոչ եթէ .

նով չաղկապ).

307. 2. Իսկ եթե ժխտումն կը վերաբերի բային , բայը պարտի ունենալ *ne* , բայց թեպէտ *ne* շատ ան-

գամ ասելի կը մնայ, ինչպես կը ցուցնեն սա օրինակներն .

1. Cesser դադարել, oser համարձակել, pouvoir կարող լինել բայից մէջ՝ մանաւանդ այս վերջնոյն քով, ne կը դրուի, եթէ աներեւոյթն իրմէ ետքը հայցական չունի, երբեմն եւս savoir ի քով .

Vous ne cessez de jouer. Ձէք դադարի խաղալ .
Je n'ai pu voir, si, etc. Ձկրցայ տեսնել թէ արդե-
հօք, ես .

Comment! vous n'osez ինչ, չէք համարձակիր գալ .
revenir.

Բայց կ'ըսուի
Je ne pouvais pas faire Ձէի կրնար կատարել դասս .
mon thème.
Ah! vous n'osez pas. Բարէ, չէք համարձակիր .

Ա. Սակայն cesser բայն pas կ'առնու, եթէ ժամանակն որոշեալ է .

Il ne cesse pas de tra- Ձդադարի աշխատել մինչեւ
vailler avant huit heu- ութերորդ ժամ երեկոյին .
res du soir.

Բ. Pouvoir ի համար կ'ըսուի . Je ne puis (առանց
pas ի) . բայց կ'ըսուի je ne peux pas, զոր օրինակ .

Je ne puis le croire. Ձեմ կրնար հաւատալ նմա .

Գ. Նոյնպէս եւս pas միշտ կը թողուի . Je ne sau-
rais, չեմ կրնար, ձեւին մէջ, զոր օրինակ .

Je ne saurais vous donner Ձեմ կրնար երաշխաւորու-
une garantie. թիւն տալ ձեզ .

Դ. Savoir ի համար գիտելի է, զի եթէ ne pas
savoir, չգիտել, բայն կը նշանակէ անորոշութիւն, այս-

ինքն տարակուսի մէջ լինել կը նշանակէ, savoir ա-
ռանց pas ի կը մնայ .

Je ne savais que dire. Ձգիտէի թէ ինչ ըսեմ .

Ե. Բայց, եթէ չգիտել կը նշանակէ դժուար լինել (Տես
Դաս 20, Բ. 1), ne savoir միշտ pas կ'առնու, զոր օր-
Je ne sais pas nager. Լուղալ չգիտեմ .
Ne savez-vous pas l'alle- Գերմաներէն չգիտէ՞ք .
mand ?

2. Ne առանց pas ի կը դրուի նաև prendre garde,
գիտելու, բայէն կախումն ունեցող նախադասութեան
մէջ .

Prenez garde qu'il ne Ձգուչացէք որ զձեզ չխա-
vous trompe. բէ .

ԾԱՆՈթ. — Բայց եթէ նախադասութեան երկրորդ անդամն ա-
նրեւոյթ է, ne pas կը դրուի .

Prenez garde de ne pas Ձգուչացէք չխնալ .
tomber.

3. Երկու իրարու վերաբերեալ բացասական նախա-
դասութիւններէ երկրորդն կը կորսնցունէ իւր pas ն .

Je ne connais personne կը ճանաչեմ ոչ զոք որ եր-
qui ne fasse quelque- բեմն չունենայ պակասու-
fois des fautes. թիւն .

Vous ne sortirez pas que Առանց ներումն խնդրելու
vous n'ayez demandé ձեր հօրմէն, դուրս չել-
pardon à votre père. նէք .

Ա. Peu և sans եւս ունին ժխտման զօրութիւն .
Peu s'en faut qu'il ne soit Փոքր միւս եւս և կ'իյնար .
tombé.

Բ. Առաջին նախադասութիւնն կրնայ հարցական
եւս լինել, եթէ ունի ժխտական նշանակութիւն .

Y a-t-il (կամ est-il?) un Կա՞յ մարդ որ չհաւատայ
homme qui ne croie en Աստուծոյ .
Dieu?

4. Que ne, Ը՞դէ՞ր Դ, կը գործածուի փոխանակ
pourquoi pas.

Si vous avez froid, que եթէ կը մտիք, ինչո՞ւ ձեր
ne mettez-vous votre վերարկուն չէք հագնիր .
manteau?

5. Voilà, il y a և depuis que էն ետքը, երբ բա-
ցասական բայն է անցեալ անոր Կամ քերական .

Il y a deux mois que je երկու ամիս կայ որ չեմ
ne lui ai parlé. խօսած նմա .

Il a bien changé depuis Շատ փոխուած է յորմէ հե-
que je ne l'ai vu. տէ տեսած չեմ զնա .

6. Սա ասացուածոց մէջ .

N'avoir garde.	Չկամել .
N'importe.	Չէ փոյթ .
Ne voir goutte.	Չտեսնել բնաւ ամենեւին .
Ne dire mot.	Չասել ինչ .
A Dieu ne plaise que, etc.	Քաւ լիցի որ , եւ .
Si ce n'était.	Ապա թէ ոչ .
Je n'ai d'autre ambition	Ուրիշ փափաք չունիմ եթէ
que . . .	ոչ . . .

Հրահանգ 44 .

Գնեցի՞ք այս գիրքը . — Ոչ, տէր , չգնեցի . — Կը
սիրէ՞ք պար . — Չեմ պարեր երբէք . — Եւ ոչ ես . —
ժամանակաւ շատ պարեցի , իսկ այժմ չեմ պարեր .
— Կամի՞ք չըջան ընել ընդ մեզ . — Գրեթէ (ne-guère)
ժամանակ պիտի չունենամ . — Կարողո՞ւ պիտի չգա՞յ
վերստին . — Կը տարակուսիմ թէ (qu'il) պիտի դառ-

նայ . — Մարդ չպարտի լինել , ոչ ագահ և ոչ զեղխ .
— Չկու՞նք չունին ոտս . — Այս թշուառ մարդն չկարէ
գնալ (քալել , marcher) . — Ընդէ՞ր ոչ . — Խմէ այս կա-
թը , որպէս զի չթթուի . — Չգիտէր նա (է՞) թէ ինչ-
պէս պարտէր զերծանել իւր առն բարկութենէն .

ԳԱՂԻԵՐԷՆԻ ՄԷՋ ՈԵՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՌԱՆՑ
ԲԱՅԱՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԷՋ

307. 1. Գաղիերէնն յաճախ կը պահանջէ ne, ուր
հայերէնը կու տայ նոյն իմաստն առանց բացասական
մակբայի , զոր օրինակ .

1. Բաղդատական նախադասութեան երկրորդ ան-
դամին սկիզբը , զոր օրինակ .

Il est plus âgé, que je ne Աւելի տարուք է քան որ
croyais. ես կարծէի .

2. Երբ բաղդատականին առաջին եզրը կը կապուի
երկրորդին հետ autre կամ autrement բառերով .

Il parle autrement qu'il կը խօսի այլադգ քան զոր
n'agit. գործէ .

ԾԱՆՈԹ. 1. — Եթէ նախադասութեան առաջին մասն է ժըխ-
տական , ne զանց կ'առնուի յետ queի, զոր օրինակ .

Il n'écrit pas mieux qu'il Չգրեր լաւագոյն քան զոր
parle. կը խօսի .

3. Իրարմէ կախեալ նախադասութեանց երկրորդ
անդամին սկիզբը , եթէ առաջին մասին բայն է craindre,
avoir peur, եւ . Այսպիսի նախադասութեանց երկրորդ
անդամին բայը կը դրուի ստորադասական , զոր օր .
Je crains qu'il ne vienne. Կը վախնամ թէ կու գայ .

2. Բայց, եթէ երկուդ ցուցնող բայն է ժխտական կամ հարցա-
կան , նախադասութեան երկրորդ անդամին մէջ ne զանց կ'առնուի .

Je ne crains pas qu'on vi- 264 վախենար թէ գան իմ
enne m'attaquer ici. վրայ յարձակել հոս .
Craignez-vous qu'il vi- 464 վախնաք թէ կու գայ .
enne ?

4. Յետ empêcher, արգելել, բային եւս կը դրուի,
ընդհանրապէս que ne ստորադասականով .

J'empêcherai qu'il ne Պիտի արգելում որ դուրս
sorte. ելնէ .

5. Ստորադասականով առանց pasի ne կը դրուի
նաեւ յետ արհեստէ, արհեստ, կռուի, եւ բայից, եթէ
սոքա ժխտական կամ հարցական են .

Je ne doute pas que cela 264 տարակուսիր թէ ստոյգ
ne soit vrai. է այս .

Niez-vous qu'il ne soit 464 Կուրանայք թէ նա յան-
coupable? ցաւոր է .

Եթէ այն բայք հաստատական են, երկրորդ ան-
գամին բայն եւս կը դրուի հաստատական, բայց ստո-
րադասական ձեւով .

Je doute que cela soit 464 տարակուսիմ թէ ստոյգ
vrai (առանց neի) . է այս .

6. Craindre, վախալ, բայով սկսող նախադասու-
թեան երկրորդ անգամին բայը կը դրուի առանց pasի
բացասական և ստորադասական, եթէ այս բային գործը
չենք կամիր, բայց կը վախնանք թէ կը կատարուի զոր օր .

Je crains qu'il ne vienne. 464 վախնամ թէ կու գայ .

Իսկ եթէ բային գործը կը փափաքինք, բայց կը
վախնանք թէ չկատարուիր, բայը կը դրուի սահմանա-
կան ne-pas բացասական մակբայով, զոր օրինակ .

On craint que la forte- 464 վախցուի թէ բերդը բա-
resse n'a pas assez de ւական պաշար չունի .
munition.

307. 2. Բաղդաստութեան մէջ ne-pas plus կը նշա-
նակէ ոչ աւելի .

Vous n'avez pas plus que 264 չիք աւելի քան մեք .
nous.

Իսպառ. դադարումն ցուցնելու համար կը գործած-
ուի ne-plus, եւ կը նշանակէ ոչ եւս ոչ .

Elle ne viendra plus. Սյլ եւս պիտի չգայ .

307. 3. Յետ jamais մակբայի կը բողոքի անորոշ յօդ .
Jamais orateur n'a parlé 464 Երբեք ատենաբան այնչափ
si éloquemment. ճարտար չխօսեցաւ .

307. 4. Եթէ նախադասութեան մէջ ուրիշ բացա-
սական բառ կայ, pas կը բողոքի նոյնպէս, ինչպէս
յայտնի է նախընթաց օրինակէն :

չրահանգ 45.

1. Աւելի վտանգաւոր գտայ զվիճակ նորա քան որ-
չափ կարծէի . — Ի՛նչ, կը համարձակի՞ս արհամարհել
այս վտանգը . — Չեմ համարձակիր ըսել զայն . — Աւելի
գէշ գրուած է քան զոր կարծէի . — Այս ապուշ մարդն
աւելի լաւ չգործեր քան որչափ կը կարծեմ (307. 1. 2.
Ծանօթ.) . — Կը վախնամ թէ կը վատնէ իւր ստաց-
ուածը (Սահմ. ներկ.) . — Կը վախնամ թէ ձեր որդին
պիտի կորուսանէ իւր ազատութիւնը . — Նրեկ և եռանդ
(առջի օրն) չդադրեցաւ անձրեւելէ . — Աւելի քան վեց
ամիս է որ տեսած չեմ զնա .

2. Կարեւոր բանի մի՛ ձեռնարկէք առանց (que . . .
ne) լաւ քննելու հետեւութիւնը . — Չկամիմ այս գիր-
քը, չկամիմ զմիւսն եւս . — Վախնամ այս բանը նե-
ղութիւն կը պատճառէ ձեզ . — Փոյթ չէ մեզ թէ նա
խտուի պիտի պատժուի . — Ոչ ոք կարէ տարակուսել
թէ բեւեռք (երկրիս բեւեռները) ծածկեալ են սառնեղէն
ծածկութիւ (d'une coupole de glace). — Ուսուց կը վախ-

նար թէ իւր փոքր կզգուցն վրայ (dans) աւելի հանդարտ պիտի չթողուէր (Imparf. du Subj.) քան յիվէրտուն (Յօդ. 11), ուր էր ոչ սակաւ դժուարութեանց նշանակ :

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

46. LETTRE DE J. J. ROUSSEAU A UN JEUNE HOMME

Vous ignorez¹, Monsieur, que vous écrivez à un pauvre homme, accablé de maux, et de plus, fort occupé, qui n'est guère en état de vous répondre, et qui le serait encore moins d'établir² avec vous la société que vous lui proposez. Vous m'honorez en pensant que je pourrais vous être utile, et vous êtes louable³ du motif⁴ qui vous l'a fait désirer; mais je ne vois rien de moins nécessaire que de venir vous établir⁵ à Montmorenci.

Vous n'avez pas besoin d'aller chercher si loin les principes de la morale. Rentrez dans votre cœur et vous les y trouverez, et je ne puis vous rien dire à ce sujet que ne vous dise encore mieux votre conscience, quand vous voudrez la consulter⁶. La vertu, Monsieur, n'est pas une science qui s'apprenne avec tant d'appareil⁷. Pour être vertueux, il suffit de vouloir l'être, et si vous avez bien cette volonté, tout est fait; votre bonheur est décidé⁸.

Le premier conseil donc que je vous donne, est de ne point vous livrer à une vie contemplative⁹, qui n'est qu'une paresse de l'âme condamnable¹⁰ à tout âge et surtout au vôtre. L'homme n'est point fait pour méditer¹¹, mais pour agir. La vie laborieuse que Dieu nous impose¹², n'a rien que de doux au cœur de l'homme de bien¹³, qui s'y livre en vue de remplir son devoir, et la vigueur¹⁴ de la

jeunesse ne vous a pas été donnée pour la perdre à d'oisives contemplations.

1 Զգիտել, 2 Հաստատել, 3 Գովութեան արժանի : 4 Պատճառ, 5 Բնակութիւն հաստատել, 6 Խորհուրդ հարցանել, 7 Գործի, 8 Որոշել, 9 Հայեցողական, 10 Դատապարտելի, 11 Խոկալ, 12 Դնել ի վերայ, պատուիրել, 13 Արդարակորով մարդ, 14 Ոյժ :

CONVERSATION

Comment se nomme Jean Il se nomme un pauvre Jacques Rousseau dans homme accablé de maux sa lettre à un jeune et fort occupé. homme?

Que voulait le jeune Il voulait venir à Montmorenci vivre avec J. J. Rousseau. homme?

Est-ce que Rousseau jugea cela nécessaire? Non, il lui dit qu'il n'avait pas besoin d'aller chercher si loin les principes de la morale.

Où pouvait-il donc les trouver? Dans son propre cœur ou plutôt dans sa conscience.

Que dit Rousseau de la vertu? Qu'elle n'était pas une science qui s'apprit avec [tueux? tant d'appareil.

Que faut-il pour être vertueux? Il suffit de vouloir l'être. Quel conseil donne-t-il ensuite au jeune homme? De ne point se livrer à une vie contemplative.

Comment nomme-t-il une pareille vie? Il la nomme une paresse condamnable de l'âme.

Pourquoi l'homme est-il fait? Pour agir, et non pour méditer.

Suite (Մեղացոյն)

Travaillez donc, Monsieur, dans l'état où vous ont placé vos parents et la Providence ¹. Voilà le premier précepte ² de la vertu que vous voulez suivre, et si le séjour ³ de Paris vous paraît d'un trop difficile alliage ⁴ avec elle, faites mieux, Monsieur, retournez dans votre province; allez vivre dans le sein ⁵ de votre famille; servez, soignez vos vertueux parents; c'est là que vous remplirez véritablement ⁶ les soins que la vertu vous impose. Vous ne devez point vous estimer malheureux de vivre comme fait Monsieur votre père, et il n'y a point de sort que le travail, la vigilance ⁷, l'innocence et le contentement de soi ne rendent ⁸ supportable, quand on s'y soumet ⁹ dans l'intention de remplir son devoir.

Voilà, Monsieur, des conseils qui valent ¹⁰ tous ceux que vous pourriez venir prendre à Montmorenci. Peut-être ne seront-ils pas de votre goût, et je crains que vous ne preniez pas le parti ¹¹ de les suivre ¹²; mais je suis sûr que vous vous en repentirez un jour. Je vous souhaite un sort qui ne vous force ¹³ jamais à vous en souvenir.

Je vous prie, Monsieur, d'agréer ¹⁴ mes salutations ¹⁵ très-humbles ¹⁶.

¹ Տեսչութիւն. ² Պատուիրան. ³ Բնակութիւն. ⁴ De difficile alliage, դժուարընդեւ: ⁵ Մոյ: ⁶ Ճշմարտապէս: ⁷ Արթնութիւն: ⁸ Հանդուրժելի: ⁹ Se soumettre, յանձն առնուի: ¹⁰ Ոչինչ ընդհատ պատուական են քան... ¹¹ Ընտրել: ¹² Չհետ երթալ այնց: ¹³ Ստիպել: ¹⁴ Ընդունել: ¹⁵ Ողջոյն: ¹⁶ Խոնարհ:

CONVERSATION

Quel est le premier pré- Travailler dans l'état où cepte de la vertu? nous ont placés nos parents et la Providence.

Quel autre conseil lui don- De quitter Paris et de re- na-t-il? tourner dans sa province.

A la fin, que lui souhaite- Il lui souhaite un sort qui t-il? ne le force jamais à se souvenir qu'il n'a pas suivi ses bons conseils.

ԴԱՍ ԺԵ.

ՆԱԽԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆՔ

Նախադրութեանց վրայ տես Ա. Մաս 34 Դաս:

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ *dans* եւ *en* ՆԱԽԱԳԻՐՈՒԹԵԱՆՅ

Ա. Dans մահաւանդ Դեղնոյ համար կ'ըսուի ի մասնաւորի. *en* կը գործածուի աւելի ընդհանուր և անորոշ նշանակութեամբ: Դարձեալ *en* իրմէ ետքը ընդհանրապէս չառնուր որոշեալ յօդ (*). ուստի կ'ըսուի.

En liberté.	Յազատութեան.
En hiver.	Զմեռայնի.
En caisse.	Յարկեղ (ի պահեստի).
En été.	Ամառայնի.
Être en voyage.	Յուղեւորութեան.

(*) Սակայն գիտելի են հնչման քաղցրութեան համար սա աւագուածներն. *En l'air*, օդոյ մէջ. *en l'absence*, ի բացակայութեան. *en l'honneur*, ի պատուի: Եթէ զոյականք շատ են, *en* կը կրկնուի իւրաքանչիւրին քով:

Entrer en colère. Բրդեւ ի բարկութիւն .
Vivre en paix. Կեալ ի խաղաղութեան .
Aller en traîneau. Երթալ դահկաւ (քլշտի) .

Գարձեալ en կը գործածուի աշխարհաց և երկիր-
ներու անուանց քով առանց յօդոյ , նաեւ աշխարհ
դերանուանց հետ . En Amérique, en Allemagne, en
France, en lui, en vous, ևս .

Բ. Բայց կ'ըսուի

Dans la caisse de mon Հօրս արկղին մէջ .
père.

Dans l'hiver կամ dans ի ձմերան կամ յամաբան
l'été de 1850. 1850 (ամին) .

Dans mon voyage en Ita- ի ճանապարհորդութեանս
lie, etc. յիտալիա , ևս .

Գ. Դիտելի են նաեւ սա ասացուածք որ են en ուլ .

En un mot. Միով բանիւ .
De jour en jour. Օր քան զօր .
De temps en temps. Ժամանակ ժամանակ .
De plus en plus. Եւս քան զեւս .
Être en ville. Լինել ի քաղաքին , դուրսը .
Dîner en ville. Ճաշել այլուր .
En temps de guerre, de ի պատերազմի , ի խաղաղու-
paix. թեան .

Դ. En կը նշանակէ նաեւ , էքէն .

Il agissait en père, — en կը գործէր իբրեւ հայր , —
bon chrétien. իբրեւ բարի քրիստոնեայ .

Ե. Բայերու քով մերթ en կը դրուի և մերթ dans.
Տարբերութիւնն այն է , որ en ուլ ո՞րչափ ատենի մէջ ,
հարցումը , կը ցուցնէ ժամանակէ մը կամ պէտքով ինչ
մինչդեռ dans կը նշանակէ՝ ժամանակէն կամ լոյս ,
ե՞րբ , ո՞րչափ արեւ տեղ հարցմամբ , զոր օրինակ .

J'ai fait ce voyage en six ես այս ճանապարհորդու-
jours. թիւնն ըրի վեց աւուր մէջ .

La lune tourne autour de Լուսին կը դառնայ շուրջ
la terre en vingt-huit զերկրաւ քսան և ութ օր-
jours. ուան մէջ .

Զ. Իսկ dans ուլ .

Je commencerai mon vo- Պիտի սկսիմ ճանապարհոր-
yage (je partirai—ե՞րբ) դուրսիւս յետ վեց ա-
dans six jours. ւուր (վեց օրէն) .

Nous aurons pleine lune Յետ տասն աւուր (տասն
dans dix jours. օրէն) կ'ունենանք լրումն
լուսնի .

ԵՕԴՈՒԱԾ 2.

SURFENIR pendant եւ durant ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ

Pendant կը նշանակէ ի ժամանակէ , եւ կը ցուցնէ թէ
այս ինչ ժամանակի մէջ բան մը եղած է . կը ցուցնէ
նաեւ թէ , այս ինչ բան այն ինչ բանի հետ կատար-
ուած է .

On entendit un coup de Հրացանի ձայն լսուեցաւ
fusil pendant votre ab- մինչ դուք բացակայ էիք .
sence.

Le médecin sortit deux Բժիշկն ելաւ դուրս երկիցս ,
fois pendant la nuit. մինչդեռ գիշեր էր .

Durant կը նշանակէ բանի մը ա՛մբողջ (անընդհատ)
դեռ ժամանակ , զոր օրինակ .

Le médecin était absent Բժիշկն ամբողջ գիշերը բա-
durant la nuit. ցակայ էր .

On entendit des coups de թնդանօթի ձայներ լսուե-
canon durant votre ab- ցան ձեր ամբողջ բացա-
sence. կայութեան ժամանակ .

ԴԻՏՈՂ. — Այս մտոր pendant եւս կ'ըստի շատ անգամ :

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.

ՏԱՐՔԵՐՈՒԹԻՒՆ par եի à travers ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ .

Par կը գործածուի 1. ընդարձակ տեղւոյ համար ,
ընդ 2. (սեռականով) կամ , է (բացառականով) ,
ցուցնելու համար աւելի , շատեւն .

Nous avons passé par une Անցանք ընդ անտառ մի ,
forêt, — par un village. — ընդ գիւղ մի .

Par crainte. Առ ահի .

Par amitié. Առ բարեկամութեան .

Par amour. Ի սիրոյ , առ սէր .

Իսկ à travers կը գործածուի ցուցնելու համար
պարապ միջոցէ անցումն , զոր օրինակ .

La lune paraissait à tra- Լուսին կ'երեւէր Ի միջոյ
vers les nuages. ամպոց .

Այս վերջնոյն համար կրնայ նաեւ au travers de
գործածուիլ , մանաւանդ երբ անցքը դժուարին է .

La balle a passé au tra- Գնտակն անցաւ ընդ կուրծ-
vers de la poitrine. սըն .

Դիտելի են սա ասացուածք par ով եւ առանց յօ-
ղոյ , հայերենն պէսպէս .

Par exemple. Զոր օրինակ .

Par malheur. Դժբախտութեամբ .

Par expérience.

Par hasard.

Par gouttes.

Un florin par tête.

Par bonheur.

Par terre.

Par cœur.

Par an.

Par troupes.

Appeler qn. par son nom.

Tenir qn. par la main.

Tirer qn. par les cheveux.

Փորձով , Ի փորձոյ .

Ըստ դիպաց .

Շիթ շիթ , կաթիլ կաթիլ .

Մի ֆլորին ըստ գլուխ .

Բարեբախտութեամբ .

Ընդ ցամաք .

Ի բերան (ուսանել , գիտել) .

Ի տարւոյ , ամ ըստ ամէ .

Գունդագունդ .

Կոչել յականէ յանուանէ .

Ունել զձեռանէ .

Զգել , քարշէլ Ի հերաց .

ՅՕԴՈՒԱԾ 4.

ՏԱՐՔԵՐՈՒԹԻՒՆ dès եի depuis ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ

Dès կը նշանակէ սկիզբն ժամանակի , յիշատակէ հետէ
հարցմամբ . անդստին Ի , Ի . . . հետէ . . . Իսկ depuis
կը ցուցնէ՝ ժամանակի տեսողութիւնն յիշատակէ Ի վեր
հարցմամբ .

Dès mon enfance. Մանկութենէս հետէ .

Dès le matin. Առ աւուտէ հետէ , յայգուէ .

Dès à présent. Այժմէն , արդէն իսկ .

Dès aujourd'hui. Այսօրուրնէ .

Je suis malade depuis huit Զիւանդ եմ ութ օր է , —
jours, — depuis deux երկու ամիս է .
mois.

ԴԻՏՈՂ. — Depuis յաջորդ jusqu'en միջոցի համար եւս կը
գործածուի , զոր օրինակ .

Depuis le Rhin jusqu'à Հռենոսէ մինչեւ Օտէր .
l'Oder.

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Ծ 5.

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ *après* եւ *d'après* ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ

Après պարգապես կը նշանակէ յետ, չէ՛ք. իսկ *d'après*, կը նշանակէ ըստ, հաստատ.

Après la guerre. Յետ պատերազմին.
Après ma convalescence. Յետ ապաքինութեանս.

D'après la règle. Ըստ կանոնի.
Dessiner d'après nature. Ըստ բնութեան գծադրել.
Travailler d'après un modèle. Աշխատել համեմատ օրինակի, կաղապարի.

ՅՕԴ. 6. Ուրիշ նախադրութիւնք եւս կ'առնուց *de* իրենցմէ առաջ. ինչպէս, *d'avec, d'entre, de chez, de derrière, de devant, de dessous, de dessus.* Ասոնք իրենց բուն նշանակութիւնք չեն փոխեր եւ հայերէն կը համեմատին բացառական հոլովոյ.

Je viens de chez ma grand'mère. [père. տունէն.]

Ma séparation d'avec mon Բաժանումս հօրս քովէն.

On arracha l'enfant d'entre les bras de sa mère. Տղայն խլուեցաւ իւր մօրը բազկաց մէջէն, գրկէն.

On le tira de dessous le lit. Հանեցին զնա անկողնոյն տակէն.

Otez ce paquet de dessus la table. Տարէ՛ք այս ծրարը սեղանին վրայէն.

Գաղիւքէն նախադրութեանց վրայ տես նաեւ Յօդ. 7:

Հրահանգ 47.

1. Գտայ այս նամակը թղթերուս մէջ (*parmi*). — Պարտ է որոշել ճշմարիտ բարեկամութիւնը սուտ բարեկամութենէ. — Հիմայ մարդ կրնայ ընել ճանապարհորդութիւն Սէրազպուրկէ ի ֆարիզ տասն ժամու մէջ. — Ուստի՞ կու գաս. — Կու գամ ձեր քեռառնէն. — Հարուստներն ունին միշտ դրամ յարկեղ. — Գողը դըրուեցաւ (*en*) ի բանտ. — Մեռաւ նա քաղաքին բանտին մէջ. — Կէտք կ'ապրին ծովուն մէջ. — Այն թըռչունք որ կը թողուն զմեզ յաշնան՝ կը դառնան ի գարնան. — Էր 1840ի ամառուան մէջ — Տէր Ա. տո՞ւնն է. — Ոչ, է ի քաղաքի (դուրս ելած է). — Պիտի ճաշէ ի քաղաքի:

2. Քեռայրս առ անագանն (եւ ուր) երեք օր ետքը պիտի գայ. — Յետ վեց աւուր (վեց օրէն) լինիմք ի Պէրլին. — Գործաւորն ո՞րչափ ժամանակի մէջ կատարեց այս գործը. — Վեց եօթնեկի մէջ կատարեց. — Ամբողջ ամսոյս մէջ չանձրեւեց եւ ոչ մի անգամ. — Շուրն ուստեաւ սեղանին տակէն (Յօդ. 6). — Յառաջնոյն (*depuis*) մինչեւ վերջինը. — Ո՞րչափ ժամանակէ հետէ որբ է Յուլիանէ. — Անդստին ի տղայութենէ (տղայութենէն հետէ):

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Ծ 7.

ԳՐԻՄԱՅՈՒԹԻՒՆ ԳԱՂԻԵՐԷՆ ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ

Դժուարին է մի առ մի դնել գաղիւքէն լեզուի նախադրութեամբ յօրինեալ ասացուածներ: Հոս կը դնենք այն նախադրութիւնները միայն որ յաճախ կը վարին.

A.

On frappe à la porte, դուռը կը բախուի. à terre, ի գետին. à mes dépens, իմ ծախիւքս. à la poste, ի նամակատուն. tomber à genoux, անկանել ի գուճս.

à demain, առ վաղիւ . à la campagne, ի գեղջ . à ces mots, յայս բան . à mon arrivée, ի հասանելս . à table, ի սեղանի . à temps, ժամանակին . à travers une planche կամ au travers d'une planche, տախտակի մը մէջէն . à force de prier, աղօթից զօրութեամբ . mot à mot, բան առ բան . insensible à, անզգայ ի . à Paris, ի Փարիզ . à l'ombre, ընդ հովանեաւ . à la fleur de l'âge, ի ծաղկի հասակին . avoir կամ tenir à la main, ունել ի ձեռին . à pas lents, յամրագնաց . à haute voix, բարձրաձայն . joindre à, կցել ի . je vais à Vienne, կ'երթամ ի Վիէնա . à la mode, բոտ նորաձեւութեան . au bout de, ի վախճանի . au-dessus des hautes montagnes, բարձր լեռներէ . je me rendis par Stuttgart à Munich, Շդուդկարտէ գնացի ի Միւնիխ . à quelle heure? քաներորդ ժամուն (ժամը քանիի՞ն) . à une heure, ժամը մէկին . au-dessous de douze ans, յերկեմենից ի խոնարհ (տասներկու տարեկանէն վար) . à l'abri, յապահովի . à cette condition, այս պայմանաւ . mettre à la voile, երթալ առաջաստի նաւով . à dater du 1^r Février, Փետրուարի առաջին օրէն սկսեալ . pas à pas, ոտն առ ոտն . fermer la porte au nez, դուռը դոցել երեսին . être à l'ancre, լինել (նաւին) ի խարսխի . donner la préférence à qn., նախաձեռնար համարել զոք . à cheval, ձիով . à cet usage, յայս պէտս :

Autour

Autour du feu.

Շուրջ զհրով .

Avec եւ Au près

Restez avec moi.

Մնացէք ընդ իս .

Au près de moi.

Առ իս .

Contre

S'appuyer contre.

Յենուլ ի .

Un remède contre.

Դեղ ընդդէմ .

Dans

Dans la rue.

Ի փողոցի .

Dans mon voyage.

Ի ճանապարհորդութեանս .

Boire dans un verre.

Ըմպել բաժակէ .

Mettre de l'eau dans le vin.

Խառնել ջուր ի գինի .

Dans ce temps-là.

Չայնու ժամանակաւ .

De

Douter de, տարակուսել . se venger de qn. առնուլ վրէժ . . . է . du côté, առընթեր, քովը . քովէն . de cette manière, այսպէս, այս կերպով . de la chambre, սենեկէն . mourir de peur, մեռնել առ երկիւղի, վախէն . de nuit (la nuit), գիշերայն . la bataille de Waterloo, Ուազէրլոյի պատերազմն . d'un bout à l'autre, մի ծայրէն ի միւսն . de part en part, մի կողմէն ի միւսն . répondre de qch., պատասխանատու լինել բանի մը . remercier de, շնորհակալ լինել . de ma vie, կենացս մէջ . d'un ton, (այնպիսի) ձայնիւ . que fais-tu de cet argent? Ի՞նչ պիտի ընես այս ստակը . remplir de, լնուլ . avoir pitié de, գութ ունենալ . d'après nature, ըստ բնութեան . se réjouir de, ուրախանալ . c'est fait de moi, վճարեալ է վասն իմ (բանս բուսած է) . cette route est plus courte de deux lieues, այս ուղին կարճագոյն է իբր երկու մղոն . choisir de, ընտրել . sortir de qn., դուրս ելնել մէկուն տունէն . du matin au soir, առաւօտէ մինչեւ ցերեկոյ . de la part de . . . ի կողմանէ . il murut de froid, մեռաւ ի ցրտոյ . du temps d'Auguste, Օգոստոս կայսեր ժամանակ :

Il y a, Devant եւ Avant . . . ՆԵԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

Il y a trois jours.

Երեք օր առաջ, երեք օր է .

Depuis

Depuis le matin jusqu'au Առաւօտէ մինչև ցերեկոյ . soir.

Entre

Qu'elle différence entre ... *Ինչ տարբերութիւն... ի մէջ.*

En

En voyage. *Ի ճանապարհի .*
 En France. *Ի Գաղիա (մէջ) .*
 Je vais en France. *Կ'երթամ ի Գաղիա .*
 D'aujourd'hui en huit *Այսօրու ընէ մինչեւ ութ օր .*
 En voiture. [jours. *Կառօք .*
 En même temps. *Նոյն ժամանակ .*
 En plein air. *Բացօթեայ , ի բացի .*
 En attendant. *Մինչեւ , առ այժմ .*

Chez

Chez moi. *Առ իս , իմ տունս .*
 Je me rendis chez lui. *Գնացի անոր տունը .*

Malgré

Malgré moi. *Հակառակ ինձ , կամացս հակառակ .*

Par

Saisir par la main, par le bras. *Բռնել ձեռքէն , բազկէն .*
 Par terre. *Նետինը , գետնէն .*
 Par faiblesse. *Տկարութենէ , առ տկարութեան .*
 Par ambition. *Փառասիրութենէ , առ փառասիրութեան .*
 Mener par la main. *Չեռքէն բռնելով տանել .*
 Conjurer qn. par. *Երդ մեկեկի վրէ բանով մը .*
 Commencer par. *Սկսանել բանէ մը .*
 Par le chemin de fer. *Երկաթուղեաւ .*
 Par terre et par mer. *Ընդ ծով և ընդ ցամաք .*

Par-dessus

Sauter par-dessus une haie. *Աստնուլ ցանկի մը վրայէն .*

Parmis

Parmis les hommes. *Մարդոց մէջ .*

Pendant

Pendant la nuit. *Գիշեր ժամանակ , ի գիշերի .*
 Pendant l'été. *Ամառը .*

Pour

Une lettre pour moi. *Նամակ մի ինձ համար .*
 Pour demain. *Վաղուան համար .*
 Je pars pour Vienne. *Կը մեկնիմ ի Վիէնա .*
 Pour vingt florin. *Քսան ֆիորինի (համար) .*
 Pour l'amour de Dieu. *Ի սէր Աստուծոյ .*
 Pour cet effet. *Այս գործին համար .*
 Pour la première fois. *Առաջին անգամի համար .*

Selon *եւ* **Suivant**

Selon *կամ* suivant mes *իմ* *հրամանացս* *համեմատ* .
 ordres.

Sous

Sous peine. *Ընդ պատժով .*
 Tomber sous les sens. *Իյնալ ընդ զգայնովք .*

Sur

Francfort sur Mein. *Ֆրանքֆորդ՝ Մայն գետին վրայ .*
 Sur les bords du Rhin. *Յեզերս Ռեյնոսի .*
 Avez-vous de l'argent sur vous? *Ունի՞ք ստակ ձեր վրայ .*
 Être sur le point. *Լինել (բան մը ընելու) վրայ .*
 Sur terre et sur mer. *Յամաքի և ծովու վրայ .*

Vers

Vers (les) six heures. *Դէպ ի ժամ վեց .*

1. Հռովմայեցիք ի սկզբան չունէին բերդեր . իրենց բոլոր վստահութիւնը կը դնէին իրենց բանակաց վրայ (en) . կը հաստատէին զնոսա ընդ երկայնութիւն գետոյն , ուր անջրպետէ յ' (en) անջրպետ կը կանգնէին աշտարակներ զետեղելու համար զինուորներն անոնց մէջ . — Հայրենեացս մէջ մեռնելու մխիթարութիւնն ունիմ , կ'ըսէր ծերունի զօրապետն . — Մեծն Աղեքսանդր մեռաւ ի ծաղկի հասակին . — Ետովս կ'ապրէր Սողոմնի ժամանակ . — Մարկոս Աւրելիոս (Marc-Aurèle) վերջինն էր այն Ստոյիկեան աղանդէն , որ զմարդնոյն իսկ իրմով կը բարձրացունէ , իւր անձին համար խիստ և այլոց համար զգայուն ընելով (en le rendant) զնա . — Երեք օր առաջ սպաննեցինք զայլ մի . — Դուրս պիտի չենեմ յառաջ քան ութ օր . բժիշկը պատուիրեց . — Ըստ ընթացիկ գնոյ պիտի հատուցանեմ ձեզ :

2. Ֆրանսուա Առաջին՝ բռնուեցաւ յիտալիա և տարուեցաւ ի Սպանիա . — Մեծ պահոց ժամանակ կաթողիկ քրիստոնեայք չեն ուտեր միս . — Երեկոյեան դէմ հրեղէն գունտ մը (un globe igné) տեսնուեցաւ յերկինս (dans le) . — Հայրս երկրորդ ժամուն ուղեւորեցաւ . — Իւր չուոյ ժամանակ ընտանիքն ամբողջ ժողովուած էր . — Ի՞նչ (par) ճանապարհաւ (voie է.) եկաք . — Եկայ չոգեկառօք . — Զի՞ով թէ կառօք կը ճանապարհորդէք . — Եւ ոչ միովն յերկուց (թարգմանէ ոչ միով և ոչ միւսով) . կ'երթամ չոգենաւով .

ԸՆԹԵՐՅՈՒՄՆ

49. ALEXANDRE SELKIRK

Pendant la guerre¹ pour la succession d'Espagne, quelques particuliers² équipèrent³ en Angleterre deux vaisseaux armateurs, destinés à faire des prises⁴ dans la mer du sud. Le capitaine Roggers fut

nommé pour les commander. Ils levèrent⁵ l'ancre de Bristol le 2 Août 1708.

Au mois de Janvier de l'année suivante, ils se trouvaient du côté du pôle antarctique. Roggers doubla⁶ le Cap-Horn sans prendre terre en aucun lieu de ces parages⁷ jusqu'à l'île de Juan Fernandès, située dans la mer du sud, à la distance de cent-dix lieues du Chili. Il y envoya une pinasse⁸ qui revint au vaisseau avec quantité d'écrevisses⁹ et un homme vêtu¹⁰ de peaux de chèvres qui paraissait plus sauvage que ces animaux mêmes. C'était un Écossais, nommé Alexandre Selkirk, qui avait été maître¹¹ à bord du vaisseau « Les Cinq-Ports », et que le capitaine Stradling avait abandonné sur cette île de puis quatre ans et quatre mois. Voici le récit¹² que ce malheureux fit de ses aventures au capitaine Roggers:

« Dès mon enfance j'ai été élevé dans la marine. Ayant suivi le capitaine Stradling dans son expédition¹³, j'eus un démêlé¹⁴ avec lui, ce qui l'engagea à me débarquer¹⁵ sur cette île. Je résolus d'abord d'y rester, plutôt que de m'exposer¹⁶ à de nouveaux chagrins¹⁷, d'autant plus¹⁸ que le vaisseau était en mauvais état.

1 Պատերազմ : 2 Սոսկական մարդ : 3 Պատրաստել : 4 Նաւեր ձերբակալել : 5 Խարխիս ի վեր առնուլ : 6 Նաւով անցնել : 7 Ծովեզերք : 8 Թիով նաւակ : 9 Խեցգետին : 10 Այծենի : 11 Վերակացու : 12 Պատմութիւն : 13 Ծովային ճանապարհորդութիւն : 14 Առիւ , հակառակութիւն : 15 Յամաք հանել : 16 Ընել նշաւակ : 17 Վիշտ : 18 Այնչափ առաւել որչափ . . . մանաւանդ որ :

CONVERSATION

Que firent quelques par- Ils équipèrent deux vais-
ticuliers anglais pen- seaux armateurs, desti-
nant la guerre pour la nés à faire des prises.
succession d'Espagne.

Qui en était le comman- Le capitaine Roggers.
dant?

Où prit-il terre pour la A l'île de Juan Fernandès.
premières fois?

Où est située cette île? Elle est située dans la mer
du sud, non loin du Chili.

Qui trouva-t-on là? Un homme vêtu de peaux
de chèvres qui parais-
sait tout sauvage.

Qui était cet homme? C'était un Ecossais, nom-
mé Alexandre Selkirk.

Comment y était-il venu? Il avait été abandonné sur
cette île inhabitée par
le capitaine Stradling.

Combien de temps y était- Quatre ans et quatre mois.
il resté?

Pourquoi avait-il été dé- Parce qu'il avait eu un
barqué par le capi- démêlé avec lui.
taine?

50. Suite (Մնացորդ)

« Cependant revenu à moi-même, je souhaitai d'y
retourner, mais le capitaine n'y voulut pas consen-
tir ¹. Abandonné sur cette île déserte avec mes ha-
bits, un lit, un fusil, une livre de poudre ², des bal-
les, du tabac, une hache ³, un couteau, un chaud-
ron ⁴, une bible et quelques autres livres, je m'a-
musai et pourvus ⁵ à mes besoins le mieux qu'il me

fut possible. Mais durant les premiers huit mois
j'eus beaucoup de peine à vaincre la mélancolie et
à surmonter l'horreur ⁶ que me causait une si af-
freuse solitude ⁷.

« Je fis deux cabanes à quelque distance l'une
de l'autre avec du bois de ⁸piment; je les couvris
d'une espèce de jonc et les doublai ⁹ de peaux de
chèvres que je tuais à mesure que j'en avais be-
soin, tant que ma poudre dura. Lorsqu'elle appro-
chait de sa fin, je trouvai le secret de tirer du feu
avec deux morceaux de bois ¹⁰ que je frottai l'un
contre l'autre. Je faisais la cuisine dans la plus pe-
tite de mes huttes, et dans ¹¹la grande je dormais,
chantais des psaumes et priais Dieu. Le malheur
m'avait fait connaître le prix de la religion ».

¹ Հաւանել : ² վառող : ³ Կացին : ⁴ Սան : ⁵ Pour-
voir բայէն : ⁶ հոգալ : ⁷ Սարսափ : ⁸ Միայնութիւն : ⁹ Դա-
բաղլակել : ¹⁰ Պատեկ : ¹¹ Շփեկ :

CONVERSATION

Ne voulut-il pas retour- Si, mais le capitaine ne
ner au vaisseau? voulut pas y consentir.
Quels objets lui avait-on On lui avait laissé quelques
laissés? habits, un lit, un fusil,
de la poudre et du plomb,
du tabac, une hache,
un couteau et d'autres
outils.

N'avait-il pas de nourri- Si, il avait quelques livres,
ture spirituelle? entre autres une bible.
Quel fut le premier soin Il se bâtit deux cabanes.
de Selkirk?

De quoi les couvrit-il? D'une espèce de jonc.
De quoi les doubla-t-il? De peaux de chèvres.
D'où tira-t-il ces peaux? Des chèvres qu'il tuait à
mesure qu'il en avait
besoin.
Est-ce qu'il priait aussi Oh oui! Le malheur lui
Dieu? avait fait connaître le
prix de la religion.

ԴԱՍ ԺԶ.

(Տե՛ս Ա. Ընթացք, Դաս 34—35)

Թեպէտ շաղկապներն որոց վրայ խօսուած է վե-
րագոյն (Ա. Ընթացք 34 եւ 35 Դասուց մէջ), շատ ան-
գամ ունին իրարու մերձաւոր նշանակութիւն, բայց եր-
բեմն չեն կրնար փոխանակուիլ ընդ իրեարս: Նոցա
շատերը կը գանգաւնին սապէս: (Ստորադասականով
շաղկապք այս դասէն դուրս բողոքած եւ 22 Դասին
մէջ նշանակուած են):

Ա. ԶԱՆԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆ ՇԱՂԿԱՊԻՑ

ՅՕԴ. 1. Si (եթէ) կը նշանակէ Եթէ-հա՛ն կամ պայ-
ման եւ կ'առնուի իրմէ ետքը Ներկայ, Անկատար կամ
Գերակատար Օսմանականի. այսպէս է նաեւ comme si
(թէ արդեօք, իբր թէ), գոր օրինակ. S'il vient, — s'il
voulait, — s'il était venu.

Ա. Երբ ելի ով սկսեալ նախադասութեան մը մէջ
մի կամ աւելի ելիներ եւս գործածուին, այն ատեն
յաջորդ անդամն (փոխանակ si) que կը գրուի Ստո-
րադասականով (Տե՛ս Դաս 22, Գ. Յ. 2):

Բ. Երբ Թէութիւնն է ընդհանուր ծանօթ ինչ, փո-
խանակ si կը գրուի quand.

Quand (ոչ Թէ si) on est երբ հիւանդ է ոք, չկրնար
malade, on ne peut pas աշխատել.
travailler.

ՅՕԴ. 2. Quand, ելի, երբ, կը նշանակէ նաեւ Ժա-
մանկ.

Je sortirai, quand il fera Դուրս պիտի ելնեմ, եթէ
beau temps. օդը գեղեցիկ է.

Lors même que կը նշանակէ Ներկայով հայե՛հա՛ն,
Քիչ-իչ ելի. իսկ եթէ ունի իրմէ ետքը Թեական, լինի
quand même, գոր օրինակ.

Quand même vous auriez եթէ իրաւունս եւս ունե-
raison. նայիք.

ՅՕԴ. 3. Lorsque շաղկապն Անցեալ որոշեալով կամ
Անցեալ յառաջագունի. կը նշանակէ երբ եւ կը ցուցնէ
Ժամանակ. իսկ եթէ յաջորդէ նմա Ներկայ կամ Անկատար,
կը նշանակէ ելի, եւ կը ցուցնէ դիպուած:

Lorsqu'il arriva. Երբ հասաւ.
Il faut être docile, lors- Պարտ է լինել հլու, եթէ ոք
qu'on nous reprend à գմեղ կշտամբէ ըստ պատ-
propos. շահի.

ՅՕԴ. 4. Car կը ցուցնէ արդէն որոշուած բանի մը
պատճառը.

Je ne sortirai pas, car Դուրս պիտի չելնեմ, քանզի
j'attends mon beau-frère. Կ'սպասեմ քեռանս.

ՅՕԴ. 5. Donc, հա՛ն, պատճառ. ջցուցներ ինչպէս
car, այլ պարզապէս ոյժ կու տայ իմաստին, որոյ ե-
տեւ պարտի դրուիլ միշտ.

Arrivez donc! Հասէք ուրեմն.

Ա. Donc յաճախ կը տեսնուի հարցմանց մէջ .

Que voulez-vous donc? Զի՞նչ կամիք ուրեմն .

Բ. Կը նշանակէ նաեւ ապա, որո՞ւ, և յայնժամ կը կազմէ նախադասութեան վերջին մասը, զոր օրինակ .

—, donc il n'arrivera pas. —, ապա պիտի չգայ .

ՅՕԴ. 6. Parce que, չէ, չէ, մէջ կը բերէ նախադասութեան գլխաւոր անդամին պատճառը .

Il a mal à l'estomac, Ստամոքսը կը ցաւի, վասն
parce qu'il a trop mangé զի շատ կերաւ .

(Այս խօսքին մէջ նախադասութեան երկրորդ անդամը կը ցուցնէ առաջնոյն պատճառը) :

Puisque կը գրուի, երբ գլխաւոր անդամն է հետեւութիւն .

Je partirai, mon père, Պիտի մեկնիմ, հայր, որով-
puisque vous le voulez. հետեւ կամիք այսպէս .

Vous savez combien j'ai eu Գիտէ՞ք որչափ նեղութիւն
de peine, puisque vous կրեցի, որովհետեւ տե-
m'avez vu travailler. սաք որ աշխատեցայ .

Փոխանակ parce queի կրնայ դրուիլ նաեւ c'est
que, իբր չէ . բայց յայնժամ միայն, երբ նախադասու-
թիւնը կը սկսի անով իբրեւ պատասխանի .

Pourquoi n'est-elle pas ինչո՞ւ համար չեկաւ .
venue? [sée.

C'est qu'elle est indispo- վասն զի անհանգիստ է .

ՅՕԴ. 7. Comme բաց իւր սովորական նշանակու-
թեան, Բնութեան, յաճախ կը գործածուի նաեւ, որով-
հետեւ, ցուցնելու համար (ներքին, ոչ ծանօթ) շար-
ժանք . մինչ parce que ով կը ցուցուի աւելի արտա-
քին պատճառ .

Comme il ne voulait pas Որովհետեւ չուզեց զիջանել,
céder, on usa de vio- բռնադատուեցաւ .
lence.

ՅՕԴ. 8. Pendant que, Դիւրեւ, Դիւրեւ կը գործածուի
ցուցնելու համար երկու գործ միեւնոյն ժամանակի մէջ
կատարուած, զոր օրինակ .

Je lisais pendant que tu կ'ընթեռնուի, մինչդեռ դու
dormais. կը ննջէիր .

Tandis que, որ . կը գործածուի ցուցնելու համար
երկու գործ իրարու հակառակ, զոր օրինակ .

Charles est vif et gai, կարողոս կայտառ է և զը-
tandis que son frère est արթ, մինչդեռ եղբայր
lent et grognon. նորա դանդաղ է և տըր-
տընջող .

ՅՕԴ. 9. Tout-que, որովհետեւ, կը զանազանի quelque-
que եւ, այնու զի tout-que ով գործն իբրեւ ծանօթ ինչ
կ'ընդունուի, մինչ quelque-que ով գործը կը համարուի
իբրեւ անարար միայն . ուստի առաջինն Սահմանա-
կանով, վերջինն՝ Ստորադասականով կը վարի (Տե՛ս էջ
139, Դաս 12, Յօդ. 13 եւ 14) :

Հրահանգ 51 .

1. Սահմանէլ ըսաւ Սահմանայ . Որովհետեւ Աստու-
ծոյ պատուիրանին չանսացիր, Յաւիտենական մեծեց
գլխի և թագաւորութիւնդ պիտի տայ ուրիշի . — Մի
անարգէ՞ք զոք, քանզի բոլոր մարդիկ եղբարք են . —
Այս մարդը կը թուի լինել կռուարար, քանզի անդա-
դար կռուելով կ'ապրի իւր դրացեաց հետ . — Կրնայ
մարդ լինել ուսեալ ոք, երբ փութով կ'ուսանի . —
Փրկտերիկոս դեռ մանուկ է յոյժ, բայց և այնպէս ի-
մաստուն (sage) է յոյժ, և կարի զգօն . — Երեք ան-

գամ աղաչեցի զնա գալ, բայց և այնպէս (pourtant) չեկաւ :

2. Երբ միսն յաղեալ է և ծխեալ, չնեխիր . — Կը չնչէ, ապա կենդանի է դեռ . — Ուրեմն ո՞ր էիր այն-
չափ ժամանակ . — Հրեշտակն ըսաւ Յակոբայ . « Թող
զիս, քանզի կը ծագի արշալոյսն » . — Եւ Յակոբ ըսաւ .
2եմ թողուր զքեզ, եթէ ոչ օրհնես զիս (à moins que
... ne) . — Մինչ անմեղութիւն կը ննջէ, կը հսկէ չա-
րութիւնը . — Մինչդեռ մեք կ'աշխատէինք, կը ննջէր
(Անկատ. Դաս 21, Յօդ. 4, 2) պահապանն . — Երբ ես
թշուառները տեսայ, սիրտս չարժեցաւ ի գութ . — Երբ
բարւոք (bien) կը գործէ ոք, չերկնջիր յուսմէ :

Բ. ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ զԱԵԻ ԱՌԱՆՅ ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆԻ

Պարզ զաւթ գործածութեան համար դիտելի է .

ՅՕԴ. 1. Գաղիերէն նախադասութեան մէջ c'est ին
կը յաջորդէ que .

C'est une belle chose que Գեղեցիկ բան է ընտրողու-
la discrétion. Թիւնը .

C'est une chose détesta- Գարշելի բան է ատելու-
ble que la haine. Թիւնը .

ԴԻՏՈՂ. — Իսկ եթէ աներեւոյթ յաջորդէ, զաւթ կրնայ զրուիլ
կամ զանց առնուիլ, զոր օրինակ .

C'est une honte (que) d'ig- Ամթ է չգիտնալ իւր մայ-
norer sa langue ma- րենի լեզուն .
ternelle.

ՅՕԴ. 2. Յետ բառին c'est-à-dire, պարտ է դնել
que, երբ կը յաջորդէ բայ : Յետ voilà եւ peut-être
բառից եւս շատ անգամ կը գործածուի que .

Vous serez parfaitement կատարեալ ազատ պիտի լի-
libres, c'est-à-dire que նիք, այսինքն թէ յոչ
vous ne dépendrez de ումեքէ պիտի ունենաք
personne. կախումն .

Voilà qu'elle vient! Աւասիկ կու գայ .

Peut-être qu'il pleuvra. Թերեւս անձրեւ է .

ՅՕԴ. 3. Կարճ ճայնարկութեանց մէջ յետ բառին,
quel, կը դրուի զաւթ գոյականին, զոր օրինակ .

Quel beau pays que l'I- Ինչ գեղեցիկ երկիր է Ի-
talie! տալիա .

Quel homme que ce Fè- Որպիսի՜ մարդ է (կամ էր)
nélon! Ֆենելոնս այս .

ՅՕԴ. 4. Que oui, que si, que non ասացուածոց
մէջ կը դրուի զաւթ աւելադրութեամբ, զոր օրինակ .

Je lui répondis que non. Պատասխանեցի նմա թէ ոչ .

Երբեմն եւս պարզ պատասխանոյ մէջ .

Oh que oui! Oh que si! Ո՛հ, այո .

Oh que non! Ո՛հ, ո՛չ .

ՅՕԴ. 5. Que կը պատասխանէ հայերէն Բէ, չէ բա-
ռից այն բայից մէջ, որք կը ցուցնեն խորհելու, չփաշ-
եալ խօսելու գործողութիւն, ինչպէս dire, affirmer, ré-
pondre, déclarer, croire, penser, sentir, etc. Եւ կը
վարի Սահմանականի հետ, երբ բայերն հասարակած
ոչ հարցական են (Տես Դաս 20, Ա. Յ. 3) .

Dites-lui que je l'attends. Ըսէք նմա Բէ կ'սպասեմ նմա .
Il m'a répondu qu'il n'en Պատասխանեց ինձ Բէ ոչինչ
savait rien. գիտէր զայնմանէ .

On croit qu'elle est très կը կարծուի Բէ շատ հա-
riche. րուստ է նա .

ՅՕԴ. 6. Que կը բռնէ ոչ սակաւ շաղկապներու տեղը, եւ յայնժամ դիտելի է, զի երբ շաղկապք հայեքեհի մէջ կը դրուին ուրոյն ուրոյն, գաղիւթէն փոխանակ նոցա կը դրուի միայն que. Այս շաղկապներն են, lorsque, quand, comme, pendant que, tandis que, parce que, tant que, եւ dès que, զոր օրինակ .

Lorsque l'empereur fut *բեր կայսրն դարձաւ և յայց*
revenu et qu'il eut vi- *ել բանակին, որոշեց տալ*
sité le camp, il résolut *պատերազմ.*
de livrer bataille.

Tandis que Charles XII donnait un roi à la Pologne soumise, que le Danemark n'osait le troubler (*վրդովել*) et que le roi de Prusse recherchait son amitié, le czar devenait de jour en jour plus redoutable (*ահաւոր*) .

ՅՕԴ. 7. Que, երբ, *Բէւ* նշանակութեամբ. կը դրուի նաեւ Սահմանականով փոխանակ lorsqueի, երբ ժամանակը որոշեալ է. ինչպէս, Un jour que, un soir que, un matin que, եւ այլ նմանք, մինչ lorsque լինէր անյարմար .

Un matin que je sortais *Առաւօտ մը որ ես կը մեկ-*
de très bonne heure. *նէի շատ կանուխ .*
Maintenant que vous êtes *Այժմ որ էք ի Գաղիա, եւ.*
en France, etc.

Խառն հրահանգներ 52.

1. Անմեղութիւնն (Բ. Յ. 1.) *գեղեցիկ վիճակ է .*
— Դժուարին է յոյժ պահպանել գիտել զայն զոր ունի
որ. — Որպիսի՞ ընդարձակ երկիր է Բուսիա (Յօդ. 3.) .
— Երբ որ տաղանդ ունի և (երբ) կամի ուսանել, կ'ընէ

արագ յառաջադիմութիւն . — Հազիւ կ'ենէ անկողնէն (qu'), կ'սկսի անմիջապէս (à) աշխատել . — Մինչդեռ նա զայս կը խօսէր և (մինչդեռ) կը ցամաքեցունէր զարտասուս իւր, բարեկամ նորա մտաւ ներս սենեկէն . — Կը խմէ գինի, որպէս թէ ջուր է (Սահմ. Անկատ.) . — Ըրաւ նա, որպէս թէ չնչին ինչ էր գործը վասն նորա . — Որչափ մանուկ (jeune) և է նա (էփ.), աւելի իմաստուն (sage) է քան զերէց քոյր իւր . — Որչափ և սակաւ (moins) ննջեմք, այնչափ սակաւ կորուսանեմք (de) ժամանակ . — Տես, անձրեւել կ'սկսի . — Թերեւս դադարի վաղ :

2. Որովհետեւ կը մերժէք ընուլ (de) այս վերջին պայմանը, սակ մեր ոչինչ (nulle) է . — Չեմ վստահիր նմա, քանզի սուտ մի ըսաւ ինձ . — Կը փափաքէի (թէակ.) թէ իմ տունս էր այս . — Տո՛ւնը պիտի մնայիք այսօր . — Ո՛հ, ոչ, այս ցերեկ պիտի մեկնիմ . — Օր մը մինչ ծիծառը (Յօդ. 7) դուրս ելած էր (sorti), ձագերն յօժարեցան անհնազանդ լինել նմա . — Կը կարծէր թէ տղայն առ իւր էր . — Կը հաւատամք թէ յաւիտենական կեանք կայ . — Ի՞նչ պատասխանեց ձեզ . — Պատասխանեց ինձ, թէ իւր հօրեղբորէն նամակ ընդունած չէր տակաւին :

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ո Ւ Ա Մ

53. SUITE D'ALEXANDRE SELKIRK

« Accablé ¹ de tristesse, manquant de pain et de sel, je ne mangeais qu'à l'extrémité ², lorsque la faim me pressait, et je n'allais me coucher que lorsque je ne pouvais plus soutenir la veille ³. Le bois de piment me servait à cuire la viande, et à m'éclairer, et son odeur aromatique récréait ⁴ mes esprits abattus.

« Je ne manquais pas de poissons, *mais* je n'osais en manger sans sel *parce qu'ils* m'incommodaient ⁵, à la réserve des écrevisses de rivière qui sont ici d'un goût exquis ⁶ et aussi grosses que celles de mer. *Tantôt* je les mangeais bouillies, et *tantôt* grillées ⁷ *de même que* la chair des chèvres, qui n'a pas le goût si fort que celle des nôtres, et qui donne un excellent bouillon ⁸. J'en avais tué jusqu'à cinq cents. *Quand* ma poudre fut finie, je les prenais à la course. Par un exercice continuél je m'étais rendu si agile ⁹ *que* je courais à travers les bois, sur les rochers et les collines avec une vitesse incroyable. Peu s'en fallut un jour *que* mon agilité *ne* me coûtât la vie. Je poursuivais une chèvre avec tant d'ardeur *que* je la pris sur le bord d'un précipice ¹⁰ que des buissons ¹¹ me cachaient, et je culbutai ¹² de haut en bas avec elle. Cette chute ¹³ terrible me fit perdre toute connaissance. Enfin revenu à moi-même, je trouvai la chèvre morte sous moi, et j'eus assez de peine à me traîner ¹⁴ à ma cabane, qui en était à un mille ¹⁵, et à en sortir au bout de dix ¹⁶ jours.

¹ Հնկճեալ: ² Յետին կարօտութիւն: ³ Տքնութիւն: ⁴ Կաղդուրել: ⁵ Անհանգիստ ընել: ⁶ Պատուական: ⁷ Խորովել: ⁸ Արգանակ: ⁹ Թեթեւանդամ: ¹⁰ Դարաւանդ: ¹¹ Մացառք: ¹² Տապալել: ¹³ Անկում: ¹⁴ Հնդբարչ երթալ: ¹⁵ Մի անգղիական մղոն: ¹⁶ Յետ տասն:

CONVERSATION

Avait-il de quoi faire du pain? Non, il n'avait ni grain ni farine; il manquait aussi de sel. [cuite. Que mangeait-il donc? Il mangeait de la viande

N'avait-il pas de poissons? Il n'en manquait pas, mais il n'osait en manger sans sel.
N'y avait-il pas d'écrevisses? Si; il y en avait beaucoup elles étaient même d'un goût exquis.
Comment les mangeait-il? Il les mangeait tantôt bouillies, tantôt grillées.
Eut-il toujours assez de poudre? Non, au bout de quelque temps sa provision fut épuisée. [les chèvres?
Comment prenait-il alors? Il les prenait à la course.
Était-il donc si agile? Un exercice continuél l'avait rendu extrêmement agile.
Ne lui arriva-t-il pas un accident fâcheux? Si; un jour, en poursuivant une chèvre à la course, il l'atteignit sur le bord d'un précipice et culbuta de haut en bas avec elle.
N'avait-il pas remarqué le précipice? Non, le précipice était caché par des buissons.
Se blessa-t-il par suite de cette chute? Elle lui fit d'abord perdre toute connaissance.
Et quand il revint à lui, dans quel état se trouvait-il? Il eut de la peine à se traîner à sa cabane.

(Suite, Մնացորդ)

« Une longue habitude me fit savourer ¹ la viande sans sel et sans pain. Dans la saison j'avais quantité de bons navets ² qui avaient été semés par l'équipage ³ de quelque vaisseau et qui couvraient plu-

sieurs arpents ⁴ de terre. Je ne manquais pas non plus d'excellents choux que je cueillais sur une espèce de palmier et que j'assaisonnais ⁵ avec le fruit du piment, qui est le même que le poivre de la Jamaïque, et dont l'odeur est délicieuse.

« Mes souliers et mes habits furent bientôt usés ⁶ à force de courir à travers les bois et les broussailles ⁷. Cependant mes pieds s'endurcirent ⁸ si bien à la fatigue, que je courais partout sans peine.

« Revenu enfin de ma mélancolie, je me divertissais ⁹ quelquefois à graver mon nom sur l'écorce ¹⁰ des arbres avec la date de mon exil, ou bien à chanter, et à dresser ¹¹ à la danse des chats et des chevreux. — Lorsque je n'eus plus d'habits, je me fis un juste-au-corps ¹² et un bonnet des peaux de chèvres que je cousis ensemble avec de petites courroies ¹³; un clou me servait d'aiguille. Je me fis aussi des chemises d'un morceau de toile que j'avais. Quand mon couteau fut usé ¹⁴ jusqu'au dos, j'en forgeai ¹⁵ d'autres avec quelques cercles ¹⁶ de fer que j'avais trouvés sur le rivage, et je les aiguisai ¹⁷ sur les pierres.

« C'est ainsi que la nécessité m'apprit à pourvoir ¹⁸ à tous mes besoins. »

1 Հաշակել ակործիւ : 2 Շողգամ : 3 Նաւաստիք :
4 Արտավար : 5 Համեմել : 6 Մաշել : 7 Մացառք : 8 Կար-
ծրանալ : 9 Զբօսնուլ : 10 Կեղել : 11 Մարդել : 12 Բաճ-
կոնակ : 13 Փոկ : 14 Մաշել : 15 Դարբնել : 16 Շրջանակ :
17 Սրել : 18 Հոգալ զամենայն պէտք իմ :

CONVERSATION

Comment mangeait-il la Il la mangeait sans sel et viande? sans pain.

N'avait-il pas de légu- Si; il avait de bons na-
mes? vêts qui croissaient en
abondance dans l'île.

Quel était son mets fa- Une espèce de choux qu'il
vori? cueillait sur les pal-
miers et qu'il assaison-
nait avec le fruit du
piment.

Lorsque ses habits furent Il se fit un juste-au-corps
usés, que fit Selkirk? de peaux de chèvres qu'il
cousit ensemble avec de
petites courroies.

Avait-il donc des aiguil- Non, il se servait d'un
les? clou.

De quoi se fit-il des che- D'un morceau de toile qu'il
mises? avait.

ԴԱՍ ԺԷ.

Խ Ն Դ Ի Ր Բ Ա Յ Ի Յ

[DU RÉGIME]

Ա. ՏԵՍԱԿՔ ԽՆԴՐՈՑ

ՅՕԴ. 1. Խնդիր կը կոչուի նախադասութեան այն մասն, որ ստորոգելոյն (բային) իմաստը կը լրացունէ, եւ բային գործողութեան նիւթն է: Եթէ առանց նախադրութեան է խնդիրը, կը դրուի հայցական հոլով՝ շէ կամ չէ հարցմամբ, եւ կը կոչուի Սեւ Ինքէր (Régime direct), զոր օրինակ.

J'aime l'enfant.

Կը սիրեմ (զո՞ւլ) զտղայն.

ՅՕԴ. 2. Միայն ներգործական բայք կրնան ունենալ սեռի խնդիր որ կրնայ լինել կազմեալ շատ գոյականներէ, ինչպէս.

Je connais ton frère et ta sœur.
Կը ճանչնամ եղբայրդ և քոյրդ.

ՅՕԴ. 3. Երբ Զեւոյն-Կեւ բայի հետ կը գտնուի ուրիշ ներգործական բայ, իւրաքանչիւրը կրնայ ունենալ սեռի խնդիր.

Je l'ai entendu raconter l'histoire.
Կը լսեցի որ կ'ընէր այս պատմութիւնը.

Այս խօսքին մէջ առաջին սեռի խնդիրը *le*, կը վերաբերի *j'ai entendu* բային, երկրորդը (*cette histoire*)՝ *raconter* բային: Այսպէս եւս.

Je l'ai vu maltraiter son cheval.
Կը տեսայ զնա որ կը չարչարէր իւր ձիւն (Յօդ. 4 Մանօթ.).

ՅՕԴ. 4. Այս կանոնէն դուրս է *faire* բայը. եթէ

բայն որոյ կից է *faire*, ունի սեռի խնդիր, երկու բայք իբրեւ շէ կը նկատուին.

Je lui ai fait raconter l'histoire.
Պատմել տուի նմա այս պատմութիւնը.

Faites voir le livre à votre frère.
Տուէք տեսնել գիրքը ձեր եղբոր.

ԾԱՆՈթ. — Entendre եւ voir բայերն երբեմն Առ տրական հոլով կ'առնուն, ուստի կրնայ ըստիլ

Je lui ai vu maltraiter son chien (Տես Յօդ. 3)

Je lui ai entendu raconter cette histoire.

ՅՕԴ. 5. Եթէ խնդիրը *de* կամ *à* նախադրութեամբ է, կը կոչուի Բնութեան խնդիր (Régime indirect):

Je parle de la guerre.
Je disais à mon fils.
Կը խօսիմ պատերազմին վրայ
Կ'ըսէի որդւոյս (ցորդիս).

Բնութեան խնդիրը կրնայ սեռի խնդրոյ հետ վերաբերի միեւնոյն բայի (Տես Յօդ. 7):

Portez cette lettre à votre père.
J'ai raconté à mes élèves une histoire.
Տարէք (ի՞նչ) այս նամակը (որո՞ւմ) ձեր հօր.
Պատմեցի աշակերտացս անց-
une histoire du siècle passé.
եալ դարու պատմութիւն մի.

Բ. ԴԻՐՔ ԽՆԴՐՈՑ

ՅՕԴ. 6. Եթէ խնդիրն հարցական է եւ դերանուն, կը դրուի բայէն առաջ, զոր օրինակ. *Quelle fleur cherchez-vous?* Իսկ եթէ խնդիրը գոյական է կամ բայ, կը դրուի բայէն ետքը.

J'ai lu ce livre.

Ընթերցայ այս գիրքը.

Եթէ խնդիրն է դերանուն, կը դրուի բայէն առաջ (Տես Ա. Ընթացք, Դաս 24, Յօդ. 2), զոր օրինակ. *Je*

lui disais; *En* voulez-vous? Nous *la* cherchons (այսինքն *la* bague) :

ԲԱՅԱՌ. — Հաստատական հրամայականի մէջ դերանունը կը դրուի միշտ բայէն ետքը (Տես Ա. Ընթացք, Դաս 24, 3. 5), զոր օր.

Donnez-moi, dites-lui, *և*.

ՅՕԴ. 7. Երբ բայն ունի երկու խնդիր, մին՝ սեռի, եւ միւսը՝ բնութեան, երկուքին եւս գոյական, ըստ կանոնի սեռի խնդիրը կը դրուի յառաջ (Տրականէն կամ Սեռականէն) :

Donne *la* pomme à ton frère.

La lune reçoit *sa* lumière du soleil.

ՅՕԴ. 8. Իսկ երբ սեռի խնդիրն ունի խնդիր, ուստի եւ երկայն քան բնութեան խնդիրը, այս վերջինը կը դրուի յառաջ, զոր օրինակ .

Charles donna à son frère *une douzaine de pommes*.
Renvoyez à votre tante *le panier qu'elle vous a prêté*.

ՅՕԴ. 9. Բնութեան խնդիրը կրնայ դրուիլ նախադասութեան ճիշդ սկիզբը, զոր օրինակ .

A un gouvernement si important on ajouta un emploi plus considérable encore. Այսպիսի կարեւոր կառավարութեան մը (հետ միանգամայն) աւելի եւս կարեւոր պաշտօն մի յաւելին .

ՅՕԴ. 10. Փաղիերէնի մէջ հայցականը, երբ գոյական եւ, չկրնար դրուիլ նախադասութեան սկիզբը . բայց ազդուութեան համար կրնայ դարձուածով դրուիլ նախադասութեան սկիզբն այլ եւ այլ օրինակաւ, զոր օր.

J'oublie mes propres chagrins, mais les souffre *մոռնամ իմ բուն տըխուրութիւնս* (Հայց. և Սեռի

frances de mon père, *խնդիր* . բայց հօրս վերջ
je ne pourrai jamais *տը* (Հայց.) *չեմ կրնար*
les oublier, կամ — mais *մոռնալ* .
quant aux souffrances
de mon père, je ne
pourrai jamais *les* oublier.

ՅՕԴ. 11. Ազդուութիւն կրնայ տրուիլ նաեւ *c'est-que* ձեւով, զոր օրինակ .

C'est la mort que je cherche *Մահն է զոր կը խնդրեմ* և
et non la gloire. ոչ *փառք* .

Հրահանգ 54.

1. Գտայ երեք սխալ թարգմանութեանդ մէջ . —
Նա միշտ հաւատարիմ մնաց իւր թագաւորին . — 2. Թողուց զնա երբեք . — Աղեքսանդր ետ տուաւ Պիւռոս թագաւորին այն ամէն բան զորս առած էր ի նմանէ . — 2. Եր բարեկամութիւնը, ո՛հ այր, կը խնդրեմ, և ոչ իմ շահս (Յօդ. 11) . — Նամակատա՛ն միջոցաւ ընկալայք այս ծրարը . — Ոչ, յղուեցաւ ինձ այն սուրհանդակաւ . — Դժբախտութիւնն կը յաւելու նոր պայծառութիւն մեծ մարդոց փառաց . — Ի՞նչպէս կրնային պատիւը զոհել շահու . — Երջանիկ դիպուած մի տուաւ ուսանել Գոռնէյլի (fit étudier à G.) սպանիական լեզուն և դպրութիւնը .

2. Քաջասրտութիւնն և յանդգնութիւն կարողութիւն արժանի էին նշանակութեան . կ'անուանէր նա թնդանօթներու որոտումը և գնտակաց շահիւնը քաղցրալուր երաժշտութիւն . — Թուշունը չէն հոգար (de) այնչափ (moins) իրենց սնունդը . — Աստուած կու տայ

նոցա զայն . — Պատմեցի հրահանգիչ պատմութիւն մի
դրացւոյս մանկանցն . — Առ ձեզ , ո՛հայր , կը դիմեմ .
ձենէ միայն կ'սպասեմ օգնութիւն : — Երեք գլուխ
տուի կարգալ այս մանկան . — Տեսայ որ իւր ընկերը
կը չարչարէր . — Ետ տուէք ձեր բարեկամին այն դրա-
մը , զոր փոխ տուաւ ձեզ . — Ես արդէն փոխ տուի
նմա զայն . — Աւասիկ ուսուցիչ մի , որ կրնայ ուսու-
ցանել ուսողութիւն ձեր որդւոյն . — Մերունին տարաւ
զիս բլրոյ մը վրայ և տուաւ ինձ դիտել վայրը :

ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾ

55. SUITE D'ALEXANDRE SELKIRK

« Pendant mon séjour ¹ dans cette île déserte, j'ai vu plusieurs fois des vaisseaux qui passaient, mais il n'y en eut que deux qui vinrent y mouiller ². Incertain de quelle nation ils étaient, je m'en approchai pour les examiner. Mais quelques Espagnols qui avaient déjà mis pied à terre, ne m'eurent pas plus tôt aperçu qu'ils tirèrent ³ sur moi et me poursuivirent jusque dans les bois, où je grimpai sur un arbre. Je ne fus pas découvert, quoiqu'ils rôdassent ⁴ dans les environs et qu'ils tuassent quantité de chèvres sous mes yeux. Enfin j'aperçu vos navires ⁵ que je pris aussitôt pour anglais. J'allumai un feu sur un rocher près du rivage pour vous donner le signal de ma détresse ⁶. Vous me comprîtes et, grâces ⁷ à votre humanité, je puis espérer de revoir ma patrie.

« Lorsque Selkirk eut fini le récit ⁸ de ses aventures, Roggers lui offrit de l'eau-de-vie, mais il ne voulut pas en goûter ⁹, de peur qu'elle ne lui fit

mal, accoutumé comme il était à ne boire que de l'eau. D'ailleurs il se passa quelque temps, avant qu'il pût prendre part avec plaisir au repas de l'équipage ¹⁰. Bien plus, tout sobre ¹¹ qu'il était, dès qu'il eut repris l'usage des aliments ordinaires des Européens, il perdit beaucoup de sa force et de son activité: preuve convaincante que la nourriture la plus simple et la tempérance ¹² entretiennent la santé du corps et la vigueur de l'esprit, au lieu que la variété de nos mets et de nos boissons, surtout s'il y a de l'excès ¹³, minent ¹⁴ également l'une et l'autre ».

¹ Բնակութիւն : ² Խարսխել : ³ Հրացան նետել :
⁴ Այսր անդր շրջել : ⁵ Նաւ : ⁶ Տխրութիւն : ⁷ Գոհու-
թիւն : ⁸ Պատմութիւն : ⁹ Ըմպել : ¹⁰ Նաւաստի : ¹¹
Ժուժկալ : ¹² Ժուժկալութիւն : ¹³ Չափազանցութիւն :
¹⁴ Մաշել :

CONVERSATION

Ne vit-il jamais passer Si; il en vit passer plu-
des vaisseaux? sieurs; il y en eut même
deux qui vinrent y
mouiller.

De quelle nation étaient-ils? C'étaient des vaisseaux es-
pagnols.

Que firent les matelots, lorsqu'ils l'eurent aperçu? Ils tirèrent sur lui et
le poursuivirent jusque
dans les bois.

Fut-il découvert? Non, il ne fut pas décou-
vert. [glais.]

Qu'aperçut-il enfin? Il aperçut des navires an-
Pourquoi alluma-t-il un feu sur le rivage? Pour attirer leur atten-
tion.

Ce signal fut-il remarqué? Oui, le capitaine envoya une pinasse avec quelques hommes qui le menèrent à bord.

Lorsque Selkirk eut fini son récit, que lui offrit-on? On lui offrit de l'eau-de-vie, mais il ne voulut pas en goûter.

Pourquoi ne l'accepta-t-il pas? Étant accoutumé à ne boire que de l'eau, il craignit qu'elle ne lui fît mal.

Quel effet les aliments ordinaires des Européens eurent-ils sur lui? Il perdit beaucoup de sa force et de son activité.

Qu'est-ce que cela prouve à l'égard de notre santé? Cela prouve que la nourriture la plus simple et la tempérance entretiennent mieux la santé et la force que la variété de nos mets et de nos boissons.

ԴԱՍ ԺԸ.

ԲԱՅԲ, ՈՐՈՅ ԽՆԴԻՐԸ ՏԱՐԲԵՐ Է ԵՐԿՈՒ
ԼԵԶՈՒՅ ՄԷՁ

Շատ բայեր, որք հայերեն կը պահանջեն բնութեան խնդիր, գաղիերենի մէջ կ'առնուին հայցական, ինչպէս նաեւ ընդհակառակն: Կան բայեր որ կը պահանջեն երկու խնդիր իրենց տարբեր նշանակութեանց համեմատ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 1.

ԲԱՅԲ ՈՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՀԱՅՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Affronter qn. (*) *դիմադրել ումեք, արհամարհել*
Braver qn, ou qch. *զոք, զոր օր. Affronter կամ braver un danger, վտանգին դէմ ելնել, արհամարհել վտանգը:*

Contrarier qn. *հակառակել ումեք, զոր օր. Il a contrarié sa mère, հակառակեցաւ իւր մօր:*

Contredire qn. *դէմ խօսել ումեք, զոր օր. Il a contredit son père.*

Dissuader qn. de qch. *կասեցունել զոք յիմեքէ՝ յորդորելով հակառակն, զոր օր. Je l'ai dissuadé de son projet, կասեցուցի իւր առաջադրութենէն:*

Écouter qn. *լսել, անսալ ումեք, զոր օր. Écoutez donc votre maître, անսպէք ուրեմն ձեր ուսուցչին:*

Égaler qn. *հաւասարել ումեք, զոր օր. Croyez-vous que Napoléon égale Annibal? Կը հաւատա՞ք թէ Նաբօլէոն հաւասար է Աննիբաղայ:*

Féliciter qn. de qch. *խնդակից լինել ումեք, զոր օր. Félicitez votre ami de son mariage, խնդակից եղէք ձեր բարեկամին իւր ամուսնութեան համար:*

Flatter qn. *փաղաքել, ողորդել զոք, զոր օր. Ne flattez pas les grands.*

Frapper qn. *ապշեցունել զոք, զոր օր. Cela les frappa.*

Imiter qn. *նմանել ումեք, զոր օր. Imiter vos ancêtres.*

Menacer qn. *սպառնալ ումեք, զոր օր. Il a menacé ses camarades.*

Passer qch. *անցանել ընդ... զոր օր. L'armée a passé le Rhin.*

Précéder qn. *առաջ անցնել, զոր օր. J'ai précédé la voiture.*

(*) Չո. կը նշանակէ quelqu'un եւ կը ցուցնէ անձին հայցականը. զch. կը նշանակէ quelque chose բան մը (իրի հայցականը):

Prévenir գո. բանի մը առաջն առնուլ (*), զոր օր. *Le général a prévenu l'ennemi.*

Remercier գո. de qch. շնորհակալ լինել ումեք վասն իրիք, զոր օր. *Remerciez vos parents de leurs bienfaits (երախտիք):*

Rencontrer գո. պատահել ումեք, զոր օր. *J'ai rencontré mes amis.*

Secourir և *seconder* գո. օգնել, ձեռնառու լինել ումեք, զոր օր. *Il secourut la pauvre veuve (այրի):*

Suivre գո. կամ qch. անսալ ումեք կամ իմիք, զոր օր. *Suivez mon conseil.*

Se rappeler qch. յիշել ինչ, զոր օր. *Je ne me rappelle pas cet événement, (Համեմատէ Յօդ. 3 — se souvenir):*

Հրահանգ 56.

1. Կարեգեղոնացիք կ'սպառնային Հռեգուղոսի դժընգակ մահ (d'), եթէ չյաջողէր բանակցել Հռովմայեցւոց հետ խաղաղութեան վերայ. — Ով որ ուրիշի շողորդութիւն կ'ընէ, ընդհանրապէս ունի դիտաւորութիւն խաբելու զնա. — Այս մարդը դէմ դրաւ զարմանալի քաջութեամբ բախտին սաստիկ հարուածոց. — Այս մարդոյն նմանելու համար չէ բաւական միեւնոյն վիճակի մէջ դրուիլ, պարտ է ունենալ հոգւոյ միեւնոյն մեծութիւնը. — Մեր կանխատեսութեամբ առաջն առինք ձախողանաց, որ կրնային պատահել (*arriver*). — Խնդակից եղա՞ք արդէն զօրապետին իւր յաղթութեանն համար:

2. Եթէ դուք պատահէիք այս մարդոյն անտառին մէջ, ստուգիւ աւազակ կը համարէիք զնա. — Ոչ այնչափ կը խնդակցիմ ձեզ ձեր յաղթութեան (*de*) համար, կը գրէր Մօնդոզիէ առ անգրանիկ որդին թա-

գաւորին (*dauphin*), քան այն մարդկութեան համար, որով դուք վարուեցաք պարտաւնեւորուն հետ. — Ամէն վտանգի դէմ դնելով (*en* ը Ընդունելութիւն ներկայով) ըրիք զոր ինչ այլք եւս ըրին, բայց օգնելով (*en*) դժբախտ բնակչաց թշնամի երկրին՝ ըրիք մեծ երախտիս. — Օգնեցէք աղքատաց, որչափ կարող էք:

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

ԲԱՅՔ ՈՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՁԵՆ ՏՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Apprendre և *enseigner* qch. à qn. ուսուցանել ինչ ումեք, զոր օր. *J'apprends kամ j'enseigne le latin à mon fils.*

Équivaloir à qch. հաւասար արժեւել, նոյն զօրութիւնն ունենալ, զոր օր. *Le silence équivalait quelquefois à l'éloge (գովեստ):*

Parler à qn. խօսել ումեք, զոր օր. *Je lui ai parlé; parlez à votre mère. Բայց կ'ըսուի, Parler une langue.*

Pourvoir à qch. հոգալ, զոր օր. *Pourvoir à ses besoins (պիտոյք):*

Survivre à qn. ապրել յետ մահուն ուրուք, զոր օր. *Le père a survécu à son fils.*

Toucher à qch. հպել, զոր օր. *Ne touchez pas à ce papier.*

ՅՕԴՈՒԱԾ 3.

ԲԱՅՔ ՈՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՁԵՆ ՍԵՌԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Approcher կամ *s'approcher* de qch. մերձենալ, զոր օր. *Du feu, du bord de l'eau.*

S'apercevoir de qch. նշմարել, տեսնել, զոր օր. *Je m'aperçus bientôt de mon erreur.*

(*) *Prévenir* գո. յառաջ կը նշանակէ նաեւ ԳԵՂԵՍՅԱՆԻ ԼՈՒՆՈՒՄ:

ՈՒՇԱՐՈՒՐ. — Apercevoir առանց զի հայցական խնդիր կ'առնու, զոր օրինակ. J'aperçus un homme, եւ կը ցուցնէ միայն իւր իւր Բ-ՆԻՐ :

Avoir և prendre soin de qch. հոգալ, փոյթ տանել, խնամել, զոր օր. J'aurai soin de votre petit frère. Avoir besoin de qch. պէտք ունենալ, զոր օր. Avez-vous encore besoin de mon livre? Hériter de qch. ժառանգել, զոր օր. Elle a hérité d'une somme considérable.

ՈՒՇԱՐՈՒՐ. — Իսկ եթէ կը նշանակուի նաեւ անծը, որմէ կը ժառանգուի, ժառանգեալն կը դրուի հայցական, զոր օրինակ. J'ai hérité mille francs de ma tante.

Jouir de qch. վայելել, զոր օր. Il jouit de ce plaisir. Medire de qn. բամբասել. Elle médit de tout le monde (Համեմատէ Ա. Ընթացք, Դաս 37 ի հետ) : Profiter de qch. օգտել, զոր օր. Profitez de l'occasion. Redoubler de qch. կրկնապատկել, զոր օր. Il redoubla de zèle (իւր եռանդը) (Տես Դաս 6, Յօդ. 5) : Se repentir de qch. զղջալ, զոր օր. Il se repent de sa faute. Se passer de qch. հրաժարել, ժուժկալել, զոր օր. On ne peut se passer de l'eau. Se souvenir de qch. (de qn.) յիշել, զոր օր. Je ne me souviens pas de son nom. Se tromper de qch. մոլորել. զոր օր. Se tromper de route, մոլորել ճանապարհէն, յուզւոյն :

Հրահանգ Յօդ. 2 եւ 3 ի վրայ

1. Ո՛վ ուսոյց ձեզ անգլիերէն. — Պարոն Միւլլէր. — Նա եղբորս եւս ուսոյց գաղիերէն. — Կը կարծէ՞ք թէ գրացւոյս տունն հաւասար արժէք ունի (Ստոր. ներկ.) քան իմս. — Ձեմ կարծեր. — Սակաւ մի առաջ (tantôt) որո՞ւ խօսեցաք. — Յովհաննէս առաքեալ ապրեցաւ յետ

մահուն բոլոր միւս առաքելոյ. — Ոչ ումեքէ կրնայ պահանջուիլ որ յանցանք չգործէ (Ստոր. ներկ.) երբեք, բայց կրնայ պահանջուիլ որ փորձառութիւններէ օգտի, առնելոյ համար նոր մոլորութեանց առաջը :

2. Վայելեցէք զբարիս զորս ստացայք ձեր աշխատութեամբ. — Ոչ անասունք և ոչ մարդիկ կրնան հրաժարել օգէն. — Ո՛վ դպաւ սրնգիս. — Ես (y) չգալայ. — Ունի՞ք պէտք լաւ մատիտի կամ լաւ գրչի. — Այո, անոնց (en) և կնքամովի եւս ունիմ պէտք. — Բարեկամս չկրցաւ վայելել ընդ երկար զիւր ազատութիւն. վաղվաղակի բանտարկուեցաւ վերստին. — Մի բամբասէք զոք. — Չղջացի՞ք ձեր յանցանաց վրայ. — Այո, զղջացի անոնց վրայ (en) :

ՅՕԴՈՒԱԾ 4.

ԲԱՏԳ ՈՐ ԿՐՆԱՆ ԱՌՆՈՒԼ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ԽՆԴԻՐ

Յաջորդ բայք ըստ այլ եւ այլ նշանակութեան կ'առնուին այլ եւ այլ խնդիր :

Abuser qn. խաբել, զոր օր. Il a abusé (սովորաբար trompé) son maître.

Abuser de qch. չարաչար գործածել, զոր օր. Vous abusez de ma patience.

Assister qn. ձեռնառու լինել, օգնել, զոր օր. Assistez les malheureux.

Assister à qch. առաջիկայ լինել, զոր օր. J'ai assisté à ce spectacle.

Changer qch. փոխել բան մը. զոր օր. On a changé les conditions (պայմանները) :

Changer de qch. ուրիշ մը առնուլ, փոխել, զոր օր. J'ai changé de logement, իմ բնակութիւնս փոխեցի.

(Այս ասացումոյ մէջ չգործածուիր Ստացական ածական. Տես Դաս 6, Յօդ. 5) :

Convenir de qch. 1. հաւանել, զոր օր. J'en conviens;
2. միաբան, համաձայն լինել, զոր օր. Nous sommes
convenus du prix.

Convenir à qn. վայելել, պատշաճել, զոր օր. Cette
tabatière convient à mon oncle. La réponse ne lui
convenait pas.

Croire qn. հաւատալ ումեք, զոր օր. Ne le croyez pas,
մի հաւատաք նմա.

Croire qch. հաւատալ, զոր օր. Je ne puis pas croire
cette nouvelle, չեմ կրնար հաւատալ այս լրոյն:

Croire à qch. բանի մը հաւատ ընծայել, զոր օր.
Croyez-vous aux revenants (ճիւղ)? Եթէ յատուկ
անուն մը յաջորդէ, կը դրուի (en). Croire en Dieu,
croire en Jésus-Christ.

Demander qn. խնդրել զոք, հարցունել, զոր օր. Qui
demandez-vous? զո՞վ խնդրէք. Je demande M. P.

Demander qch. պահանջել, զոր օր. On demanda
mon passe-port. Je demandai une bouteille de vin.

Demander qch. à qn. խնդրել, զոր օր. Demandez
la permission à votre père.

ՈՒՇԱԽՈՒՐ. — Երբ demander երկու խնդիր ունի, — կը դրուի
ուի միշտ տրական:

Jouer à qch. խաղալ, զոր օր. Jouer à la balle, aux cartes.

Jouer de l'argent, խաղալ դրամոյ համար:

Jouer d'un instrument, հարկանել նուագարան. Jouer
de la guitare, du violon, du piano, (այս վերջնոյն
համար կ'ըսուի մանաւանդ toucher le piano):

Manquer իբրեւ չէզոք բայ առանց որ եւ է խնդրոյ
կը նշանակէ պակասել, զոր օր. L'argent (me) manque.
Les vivres manquaient, պարէնք կը պակսէին:

Manquer qch. վրիպել, զոր օր. Manquer son but.

Manquer de qch. չբաւորել, չունենալ, զոր օր. La
garnison manqua de vivres. Je manque d'argent,
չունիմ դրամ:

Manquer à qn. կամ à qch. (նաեւ contre qch.) թե-
րանալ, զլանալ, զոր օր. Il manqua au respect qu'il
me doit, թերացաւ ի մեծարանսն զոր պարտի ինձ.
այսինքն՝ չտուաւ ինձ արժանաւոր պատիւը:

Répondre à qch. պատասխանել, զոր օր. Répondre à
une lettre, à une question, պատասխանել նամակի,
խնդրոյ:

Répondre de qn. կամ de qch. երաշխաւոր լինել, զոր օր.
Je réponds de lui; il répond de la solidité. Je vous
en réponds, երաշխաւոր եմ, վստահ եղէք:

Satisfaire qn. հաճեցունել զոք, զոր օր. Ses créan-
ciers, իւր պարտատէրները, փոխատուները:

Satisfaire à qch. հատուցանել, կատարել, զոր օր.
J'ai satisfait à mes devoirs, կատարել զպարտս:

Servir qn. ծառայել, լինել ի ծառայութեան, զոր օր.
Ce domestique sert mon père depuis dix ans.

Servir de qch. ծառայել, այսինքն՝ լինել իբրեւ...
զոր օր. Cet homme lui sert de guide, այս մարդն
իբրեւ առաջնորդ է նմա:

Հրահանգ 57.

1. Որդիս չարաչար գործածեց ստացուածս, խա-
տուցս չանսաց, իւր բնակութիւնը փոխեց առանց խնդ-
րելու վասն այնր (en) հրաման ինձ. — Աղեքսանդր
կայսեր տրուեցաւ (միշտ) մեծարանքը, որում արժանի
էր գեղեցիկ բնակարանութիւն նորա. — Շնորհակալ եղէք
ձեր ծնողաց նոցա բոլոր բարեաց համար. չարաչար
մի գործածէք նոցա բարերարութիւնը և հանապազ
անսացէք խրատուց նոցա. — Եթէ վստահութիւնս չա-
րաչար գործածէք, պիտի զղջաք յայն սակս. (en):

2. Ոմանք կը խաղային թուղթ, մինչ այլը ունկնդիր
էին օտարականի մը, որ կը հարկանէր սրինդ. — Զէ
պարտ դրամոյ համար խաղալ. — Այս առաւօտ առա-

ջիկայ գտնուեցա՞ք դամբանականին . — Ոչ , չիրցայ . —
Ո՞վ օգնեց այս թշուառ այրւոյն . — Այն բարերար
մարդն , որ ամէն դժբախտներու 'կ'օգնէ . — Երբ դուք
ծառայէք այլոց , մի՛ սպասէք որ շնորհակալ լինին նո-
քա ձեզ . ձեր ծառայութիւններն չպարտին (doivent)
լինել վասն շահու :

ԸՆԹԵՐՅՈՒՍԾ

58. MARIUS DANS LES MARAIS ¹ DE MINTURNES

La nature semble avoir conspiré ² avec Rome
pour perdre un seul homme. C'est en vain que je
cherche à passer *la* mer, elle me repousse ³, et la
terre elle-même refuse de me porter. Je demande
à la terre *ses* ombres, mais un orage éclate, des
éclairs luisent et trahissent ⁴ au monde que Marius
fuit. Le ciel veut que ma misère équivaille *au* bon-
heur étonnant qui *l'*a précédée.

Je n'irai pas plus loin; je ne survivrai pas à ma
puissance; ce n'est pas d'aujourd'hui que je brave
la mort. Demanderai-je *aux* dieux *une* mort plus
glorieuse? Quarante ans de combats m'épargnent ce
soin; je n'*en* ai pas besoin pour être immortel. En
mourant loin de Rome, *que* j'ai servie si longtemps,
je la punis de son ingratitude ⁵. Teutons, Cimbres,
Gaulois! alliez-vous ⁶ maintenant et faites Rome se
repentir *de* ma mort; profitez *de* mon absence pour
l'attaquer: personne ne pourra *la* secourir, puisque
mon bras lui manque.

Que dis-je? Qui me répond *de* Sulla? Ne profi-
tera-t-il pas *de* ma mort, pour s'emparer ⁷ du gou-
vernement? Mon désespoir seconderait *son* orgueil;
il *en* remercierait *les* dieux. Son meilleur ami ne

pourrait mieux *le* servir. Non, quelque grands que
soient les maux dont la mort nous délivre ⁸, j'ap-
prendrai ⁹ *au* monde que je suis Marius qui ose ¹⁰
vivre encore. Oui, je veux vivre, tant que je n'ai pas
entendu le sénat révoquer ¹¹ mon jugement, tant que
je n'ai pas fait Sulla se repentir *de* son crime. Je veux
vivre et suivre *mon* sort ¹²; je veux essayer si le
malheur est plus constant que moi-même.

¹ Ճահիճ . ² Երդնուլ , միաբանել . ³ Մերժել , վա-
նել . ⁴ Մատնել . ⁵ Ապախտաւորութիւն . ⁶ Միացէք :
⁷ Ի բուռն առնուլ . ⁸ Ազատել . ⁹ Ուսուցանել , ցուցա-
նել . ¹⁰ Համարձակել . ¹¹ Յետս կոչել . ¹² Բախտ , ճա-
կատագիր :

CONVERSATION

Dans quel but la nature Pour perdre un seul homme
semblait-elle avoir cons-
piré avec Rome?

Et qui était cet homme? C'était Marius.

Où se trouvait-il, lorsqu'il Il s'était réfugié dans les
fit ces réflexions? marais de Minturnes.

Quel parti avait-il pris Il avait d'abord résolu de
d'abord? se donner la mort.

A-t-il changé ensuite de Oui, il se détermina à ne
dessein? pas mettre fin à ses
jours.

Quelle pensée le fit chan- La pensée que Sulla pro-
ger de dessein? fiterait de sa mort pour
s'emparer du pouvoir.

Que voulait-il apprendre Qu'il était Marius qui osait
au monde? vivre encore.

Combien de temps voulait- Jusqu'à ce que le Sénat
il vivre encore? eût révoqué le jugement
porté contre lui.

Que voulait-il essayer? Il voulait essayer si le malheur était plus constant que lui-même.

Est-ce qu'il pèrit dans ces marais? Non, il y fut découvert et mené à Minturnes.

Quel sort l'y attendait? Il devait être mis à mort, mais il ne se trouva personne qui voulût le tuer.

Qu'arriva-t-il ensuite? Les habitants de la ville le mirent en liberté et le firent embarquer.

Est-ce qu'il retourna plus tard à Rome? Oui, il y retourna et fut nommé consul pour la septième fois.

ԴԱՍ ԺԹ.

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՎԵՐԱՅ ԶԷՋՈՔ, ԴԵՐԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ
ԵՒ ՄԻԱԴԵՄ ԲԱՅԻՑ

Ա. ԶԷՋՈՔ ԲԱՅԻՑ

(ՏԵՍ ԸՆՑԱՅՐ Ա. ԴԱՍ ԻԹ.)

ՅՕԴ. 1. Զեւս բայք չեն ունենար խնդիր (régime), որով գործն իսկոյն յայտնուի: Այն չեզոք բայերն՝ որք կը նշանակեն *էթէ*, *être* բայով կը կազմեն իրենց բաղադրեալ ժամանակներն, զոր օրինակ. Je suis arrivé, եկայ, հասայ. իսկ այնք որ կը նշանակեն ոչ վիճակ այլ գործ՝ avoir բայով կը կազմեն նոյն ժամանակներն, ինչպէս. J'ai régné, քաղաւորեցի: Զեզոք բայերէն առաւելագոյնք կ'առնուն avoir բայ:

Զեզոք բայերէն ոմանք, ըստ վերոյիշեալ տարբերութեան, մերք *être* եւ մերք avoir կ'առնուն: Եթէ գործին կատարումն այս ինչ որոշ ժամանակի մէջ է, կը դրուի avoir, զոր օրինակ. Le brouillard a disparu à quatre heures, մառախուղը չորրորդ ժամուն անհետացաւ: Այս նախադասութեան մէջ գործին կատարումը որոշ ժամանակի մէջ է: Իսկ սա նախադասութեան մէջ, il est disparu, անհետ եղած է, կը ցուցուի լոկ վիճակ՝ առանց յայտնելու ժամանակ:

ՅՕԴ. 2. Ցաշորդ բայք avoir ով կը կազմեն իրենց բաղադրեալ ժամանակներն.

Céder, <i>զիջանել</i> .	Paraître, <i>երեւել</i> .
Courir, <i>ընթանալ</i> .	Périr, <i>կորնչել</i> .
Éclater, <i>պայթել, փայլել</i> .	Rencontrer, <i>պատահել</i> .
Échouer, <i>ի դերեւ ելանել</i> .	Réussir, <i>յաջողել</i> .
Fuir, <i>փախչել</i> .	Suivre, <i>հետեւել</i> .
Habiter, <i>բնակել</i> .	Travailler, <i>աշխատել</i> .
Marcher, <i>քայլել, գնալ</i> .	Verser, <i>տապալել</i> .
Nager, <i>լողալ</i> .	Voyager, <i>ճանապարհորդել</i> .

Ուստի կ'ըսուի, J'ai cédé, j'ai couru, j'ai fui, j'ai nagé, j'ai marché, j'ai péri, j'ai réussi, j'ai voyagé, եւայլն:

ՅՕԴ. 3. Երբ avoir կը գործածուի, ընդուն. անցեալը կը մնայ անփոփոխ. Եթէ *être* կը գործածուի, ընդուն. անցեալն կը համաձայնի սեռի եւ բունով տեք բայիին հետ:

Elles ont demeuré à Paris. Նոքա բնակեցան ի Փարիզ.
Les Romains ont bien dégénéré sous les empe- Հռովմայեցիք շատ ապականեցան կայսերաց ժամանակ.
reurs.

Elles sont restées trois jours à Paris. Մնացին երեք օր ի Փարիզ.

Les Romains étaient bien Հռովմայեցիք ապականեալ
dégénérés à la mort էին ի մահուան Օգոստոսի.
d'Auguste (վիճակ) .

ՅՕԴ. 4. Յաջորդ բայերն իրենց տարբեր նշանա-
կութեան համեմատ՝ կ'առնուն մերք avoir եւ մերք
être :

Demeurer, բնակել, avoir ուլ. J'ai demeuré à la cam-
pagne, բնակեցայ գիւղը :

Demeurer, մնալ (*), être ուլ. Je suis demeuré à ma
place, մնացի տեղս :

Échapper բայն avoir ուլ կը նշանակէ, վրիպել յաջաց,
այսինքն՝ չնշմարտուիլ. Cette faute m'a échappé,
այս սխալը վրիպեցաւ յաջացս :

Échapper բայն être ուլ կը նշանակէ՝ 1. սխալմամբ,
անմտադրութեամբ ըսուիլ. Ces mots me sont é-
chappés. 2. գերծանել, պրծել. Les esclaves sont
échappés (կամ se sont échappés) .

Passer (par...) avoir ուլ կը նշանակէ՝ 1. անցանել
ընդ. J'ai passé par Paris. 2. լոկ անցնել. Passer
de bouche en bouche, անցնել բերանոյ ի բերան :

Passer բայն être ուլ կը նշանակէ՝ անցնել ժամանակի .
L'été est passé, ամառն անցաւ :

Convenir բայն avoir ուլ կը նշանակէ՝ պատշաճել, վայ-
լել. Cette place m'a convenu. — Իսկ être ուլ կը
նշանակէ՝ միաբանել. Nous sommes convenus du
prix, գնոյն վրայ միաբանեցանք :

Expirer բայն avoir ուլ կը նշանակէ՝ մեռանել, փչել
զոգի . Il a expiré, մեռաւ :

Expirer բայն être ուլ կը նշանակէ՝ լրանալ ժամա-
նակի . Le délai est expiré, պայմանաժամը լրացաւ :

Partir բայն être ուլ կը նշանակէ՝ մեկնել. Nos amis
sont partis.

(*) Rester, être ուլ կը նշանակէ ընդհանրապէս հաւել :

Partir բայն avoir ուլ կը նշանակէ՝ արձակել. Le fu-
sil a parti tout-à-coup.

Coucher բայն կը նշանակէ avoir ուլ՝ ագանել. J'ai cou-
ché à Lyon, ագայ (գիշերն անցուցի) ի Լիոն :

Se coucher կը նշանակէ être ուլ՝ մտանել յանկողին .
Je me suis couché à onze heures, մետասանե-
րորդ ժամուն մտայ յանկողին :

Être couché, լինել յանկողնի, ընկողմանել. Elle était
déjà couchée, արդէն յանկողնի, ընկողմնած էր :

Հրահանգ 59.

1. Աշակերտք միաբանած են իրենց ուսուցչին նուէր
մը տալու . — Գիշերն ի բուն քալեցինք (marché) , բո-
լոր ծրագիրք թշնամոյն ելան ի դերեւ . — Պնդա-
կառքն եկաւ ճիշդ կէս գիշերին , քանզի կործանած էր
ի ճանապարհին . — Այս տխուր լուրն վաղ անցաւ բե-
րանոյ ի բերան . — Գետն յորդած է այժմ . — Հերու
(անցեալ տարի) յորդած չէր . — Որդիս , Արամ , այս եր-
կու աւուրց մէջ զարգացաւ (avoir ուլ) . — Ձեր դուստրն
եւս շատ մեծցած է . — Թշնամիք փախան . — Այս ցուրտ
անձրեւէն ետքը թրթուրք վաղվաղակի անհետացան :

2. Հինգ հարիւր մարդ այս կողմին մէջ կորեան .
— Մեք միաբանած եմք օգնելու միմեանց փոփոխակի .
— Ընդ ո՞ր քաղաք (ո՞ր քաղաքին մէջէն) անցաք . — Եր-
կոտասան քաղաքաց ե երեսուն գիւղերու մէջէն ան-
ցանք . — Տասը տարի բնակեցանք ի Գաղիա . — Հիմա
կը կենանք ի Գերմանիա . — Յետ սակաւ միոյ ճանա-
պարհորդեցի յԱմերիկա . — Պայմանաժամս լրացաւ ար-
դէն երեք օրէ հետէ . — Հիւանդն այս առաւօտ փչեց
հոգին իւր բարեկամներուն բազկաց վրայ . — Թագա-
ւորն ագաւ (անցուց գիշերը) դղեկի մը մէջ :

Բ. ԴԵՐԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ ԲԱՅԲ

(Տե՛ս Ա. Ընթացք, Դաս Լ.)

ՅՕԴ. 1. Ինչպես յիշուեցաւ արդէն, Դաս Լ., դերանուանական բայք կ'ունենան անճնական դերանուն մը, զոր օրինակ. *me, te, se, nous* կամ *vous* հայցական հոլով: Եթէ բային ժամանակը բաղադրեալ է, այսինքն ընդուն. անցելով, այս անցեալն պարտի համաճայնել հայցական հոլով, *me, te, se* եւայլն դերանունան հետ սեռի եւ քունով.

Mes sœurs se (Acc.) sont Գոյրերս առողջ էին.
bien portées.

ՅՕԴ. 2. Խնդիր դերանունն երբեմն է տրական բնութեան խնդիր. յայնժամ ընդուն. անցեալն կը մնայ անփոփոխ.

Nous nous (Տրկ.) sommes Հայթայթեցինք մեզ դրամ.
procuré de l'argent.
La femme s'est donné la Կինն սպաննեց զանձն.
mort.

Եթէ յառաջ քան այս տրականը կայ հայցական հոլով սեռի խնդիր, ընդուն. անցեալն կը համաճայնի հարկաւ այն հայցականին հետ

Quelle somme (Գումար). Ի՞նչ գումար հայթայթեց
s'est-elle procurée? Իրեն.
Les sommes qu'elle s'est Գումարներն զորս հայթայթեց
procurées, etc. Իրեն.

ՅՕԴ. 3. Գաղիերեցի մեզ երբեմն յերանուանական բայք կը գործածուին, ուր հայերէն կրաւորական է բայը.

Les langues étrangères se Օտար լեզուք կը խօսուին
parlent habituellement սովորաբար գիշերօթիկ
dans le pensionnat. Դպրոցին մէջ.

Գ. ՄԻԱԴԵՄ ԲԱՅԲ

(Տե՛ս Ընթացք Ա. Դաս ԼԱ.)

Բուն միադեմ բայից վրայ խօսուած է արդէն (Ընթացք Ա. Դաս ԼԱ.) . աստ դիտելի են սա դէպք.

ՅՕԴ. 4. *Il faut*, պարտ է, կրնայ երեք կերպ գործածուիլ.

1. *Il faut* պարզ աներեւութի կամ դերանուանական բայի հետ, զոր օրինակ.

Il faut travailler. Պարտ է աշխատել.
Il faut vous coucher կամ *Il faut* ձեզ մտանել յան-
vous mettre au lit. կողին.

2. Դերանուան և աներեւութի հետ, զոր օրինակ.
Il me faut travailler. Պարտ է ինձ աշխատել.

3. Ունենալով զկնի *que* ով ստորադասական, զոր օրինակ.

Il faut qu'il vienne. Պարտ (հարկ) է որ գայ.
Il faut que je travaille. Պարտ է որ աշխատիմ.

Երբ խնդիրներն են դերանուն, *il faut* կրնայ գործածուիլ երբեք կամ երբեք կերպով. իսկ եթէ խնդիրք են գոյական, երբեք կերպն ընտրելի է.

Il faut que l'homme tra- Պարտ (հարկ) է որ մարդ
vaille. աշխատի.

Ա. *Il faut* յաջորդ տէր բայիով կը նշանակէ պէտք
ունենալ, կարգուիլ, լինել պիտի.

Il me faut *un couteau*. Դանակ մի պիտոյ է ինձ .
կը կարօտիմ դանակի .

Բ. Il s'en faut (de) կը նշանակէ պէտք է , պէտք է
պահանջ , զոր օրինակ .

Combien s'en faut-il ? Ո՞րչափ պիտոյ է տակաւին .
Il s'en faut de la moitié. Պիտոյ է կէս մի .

ՅՕԴ. 5. Յաճախ կը գործածուի նաեւ il y a, կայ ,
է , եւ կը մնայ միշտ եզակի , զոր օրինակ .

Il y avait beaucoup d'é- կային շատ օտարներ ի Պատն
trangers à Bade.

Il y a cent lieues de Stras- Հարիւր փարսախ է Սէրազ-
bourg à Paris. սուրկէ ի Փարիզ .

ԴԻՏՈՂ. — Il y a կը գործածուի նաեւ սա մտօք, այսչափ ժա-
մանակ առաջ, այսչափ ժամանակէ հետէ, զոր օրինակ .

Il est arrivé il y a trois եկաւ , երեք օր կայ , է .
jours.

Il y a deux ans que j'ai երկու տարիէ հետէ ունիմ
ce cheval. այս ձին .

ՅՕԴ. 6. Բուն Անգեմ բայերէ գնտ (Verbes im-
personnels) կայ գաղիւրէն ուրիշ մէն չեզոք եւ դե-
րանուանական բայ միադեմ բայից նման . բայց այն
ասացուածոց մէջ յորճակի չգրուիր ոչ il եւ ոչ բայը ,
զոր օրինակ .

Il entra un homme. Մարդ մը ներս մտաւ .

Il se présente souvent des կը պատահին յաճախ ա-
occasions. ութներ .

ՅՕԴ. 7. Դիտելի եմ նաեւ սա ասացուածք .

J'ai chaud, տաք եմ .

J'ai soif, ծարաւի եմ .

J'ai froid, կը մսիմ .

Je m'étonne, կը զարմանամ .

J'ai faim, անօթի եմ .

Je me plais, հաճելի է ինձ .

Je suis fâché.

Տրտմած եմ .

Je suis bien aise.

Շատ գոհ եմ .

Je me repens.

Կը զղջամ .

Je regrette.

Կը ցաւիմ .

Je réussis.

Կը յաջողիմ .

Je me trouve mal.

{ Սնհանգիստ եմ .

Je sens mal.

J'ai peur.

Կը վախնամ .

ՅՕԴ. 8. Դիտելի է նաեւ է եական բային գործա-
ծուքները տարբեր կերպով .

1. Il est կը գործածուի ժամ կամ օրուան ժամա-
նակ ցուցնելու համար , զոր օր. Il est midi, կէս օր է .
il est trois heures, երրորդ ժամ է (ժամը երեք է) .
il est temps, ժամանակ է :

2. Միադէմ է նաեւ c'est, որ նախադասութեան
սկիզբը կը դրուի իբր է . C'est mon père, c'est un
médecin, եւ. հայրս է , բժիշկ է :

3. Il vaut mieux, կը նշանակէ՝ լաւ է , զոր օրի-
նակ . Il vaut mieux se taire, լաւ է լռել , եւ .

4. Il est և c'est կը թարգմանուի է՝ բայերէ և ա-
ծականներէ առաջ . Պարտ է միտ դնել թէ , է ին յե-
տադաս բայն կամ ածականն արդէն անցեալ թէ հա-
շտեալ բան մը կը ցուցնէ . եթէ անցեալ՝ c'est կը դր-
ուի . եթէ հանդերձեալ կամ ապագայի բան մը , կը դրուի
il est, զոր օրինակ .

Le blessé est mort; c'était վիրաւորը մեռաւ . այս
à prévoir. յայտնի էր .

Բայց պարտ է ըսել .

Il est à présumer qu'il կը կարծուի թէ պիտի գայ .
arrivera.

Երբ խօսքն օգույ մերայ է , կը գործածուի il fait,

որ կը թարգմանուի է : Աստ կը դնեմք սոյն կարգէն
գործածականներ .

Quel temps fait-il aujourd'hui? — Օդն ի՞նչպէս է այսօր .

Il fait beau temps.	Օդը գեղեցիկ է .
Il fait mauvais temps.	Օդը գէշ է .
Il fait assez beau.	Օդը բաւական գեղեցիկ է .
Il fait chaud (froid).	Օդը տաք (ցուրտ) է .
Il fait un beau soleil.	Պայծառ արեւ է (արեւ կայ ,
Il fait doux, il fait sec.	Մեղմ է , չոր է . [է] .
Fait-il du vent?	Կայ՞ հողմ .
Oui, je sens un courant d'air.	Այո , կը փչէ երկուստեք օդ .
Il fait un vent froid.	Ցուրտ հողմ կը շնչէ .
Le temps est changé.	Օդը փոխուեցաւ .
Il va pleuvoir.	Պիտի անձրեւէ .
Il fait sale (crotté).	Յետ կայ .
Gèle-t-il?	Կը սառի՞ .
A-t-il gelé?	Սառեցա՞ւ .
Il dégèle.	Սառոյցը կը հալի .

(Ընդարձակ տեղեկութեան համար տես Յաւելուած Ա. 40) .

Թարգմանելի 60.

1. Դուք միշտ ձեր ուսմամբքն զբաղեցաք . — Հե-
ծելախումբն կարեւոր դատեց ետ քաշուիլ , քանզի
քսան թնդանօթ պատրաստուեցան գնդակոծելու (à)
զնոսա . — Ուրիշ հրամանատար մի ետ չքաշուեցաւ .
— Երիտասարդ պաշտօնակալ մի նշանաւոր եղաւ իւր
քաջութեամբն . — Մայրս խաբուած է , նա կը կարծէր
թէ դու հիւանդ էիր (étais) . շատ ուրախացաւ որ
վերստին տեսաւ (de) զքեզ . — Երեկ շատ անձրեւ ե-
կաւ , կարծեմ թէ վաղիւ պիտի ձիւնէ . — Աչակերտը
պարտին փութաջան և ուշադիր լինել , եթէ կամին

պարգեւ ընդունել . — Ի՞նչ պատահեցաւ . — Մեծ դըժ-
բախտութիւն մի պատահեցաւ . — Յամին 1784 շատ
եօթնեակներ ձիւնեց . — Շատ արկածներ պատահած են
կրակի հետ խաղալու անզգուշութենէ . — Մարդիկ ին-
չո՞ւ համար կը ստիպուին ամէն բանի վերայ (de) տըր-
տընջել . — Այս տարի շատ ընկոյզ պիտի լինի՞ :

2. Ելէ՛ք , առաւօտ է . — Պարտ է կանուխ պառ-
կել և կանուխ ելնել . — Այսօր քաներորդ ժամուն (ժամը
քանիի՞ն) ելաք . — Ժամը ճիշդ (ne-que) եօթին ելանք .
— Այս տիկիներն կարծեցին (s'imaginer, տրկ. տես
Յօդ. 2) թէ ամենայն ինչ ներելի է նոցա . — Գիշատիչ
թռչուն մի խոյացաւ առ մեզ , բայց խսկոյն թռաւ , երբ
տեսաւ թէ բազմութիւն (du monde) կար հոն . — Հո-
ւանտացիք հարստացան անշալի , երբ ամէն օտար տի-
րապետութենէ ազատեցան . — Ոչ սակաւ հալածանաց
պարտ է համբերել . շատ քաջութիւն պիտոյ է մեզ
(Յօդ. 4. Ա.) տոկալու համար նոցա :

ԸՆԹԵՐՅՈՒՍԾ

61. L'INCENDIE DE MOSCOU

Napoléon n'entra qu'avec la nuit dans Moscou.
Il s'arrêta dans une des premières maisons du fau-
bourg 1 de Dorogomilow. Ce fut là qu'il nomma le
maréchal Mortier gouverneur de cette capitale. Sur-
tout, lui dit-il, «point de pillage2! Vous m'en ré-
pondez sur votre tête. Défendez Moscou envers et
contre tous.»

Cette nuit fut triste: des rapports 3 sinistre 4 se
succédaient. Il vint des Français, habitants de ce
pays, et même un officier de la police russe, pour
dénoncer 5 l'incendie. Il donna tous les détails de
ses préparatifs 6. L'empereur ému chercha vaine-
ment quelque repos. A chaque instant il appelait et

se faisait répéter cette fatale nouvelle. Cependant il se retranchait⁷ encore dans son incrédulité⁸, quand, vers deux heures du matin, il apprit que le feu éclatait.

C'était au palais marchand⁹, au centre de la ville, dans son plus riche quartier. Aussitôt il donne des ordres, il les multiplie. Le jour venu, lui-même il court, il menace la jeune garde et Mortier. Ce maréchal lui montre des maisons couvertes de fer¹⁰; elles sont toutes fermées, encore intactes¹¹ et sans la moindre effraction¹²; cependant *il en sort* déjà une fumée noire. Napoléon tout pensif, entre¹³ dans le Kremlin.

1 Արուարձան : 2 Աւար : 3 Տեղեկութիւն : 4 Զա-
խող : 5 Եւանուցանել : 6 Պատրաստութիւն : 7 Զօրանալ :
8 Թերեհաւատութիւն : 9 Վաճառատուն : 10 Երկաթէ
ծածկուած : 11 Անվթար : 12 Խորտակումն : 13 Մտանել :

Suite (Մնացորդ)

A la vue de ce palais à la fois gothique et moderne des Romanof et des Rurick, de cette croix du grand Ywan, et de la plus belle partie de la ville que le Kremlin domine¹ et que les flammes encore renfermées dans le bazar² semblent devoir respecter, il reprend son premier espoir. Son ambition est flattée de cette conquête³; on l'entend s'écrier: «Je suis donc enfin dans Moscou, dans l'antique⁴ palais des Czars! dans le Kremlin!» Il en examine tous les détails avec un orgueil curieux et satisfait.

Toutefois il se fait rendre compte⁵ des ressources⁶ que présente la ville; et dans ce court moment, tout à l'espérance, il écrit des paroles de paix à

l'empereur Alexandre. Un officier supérieur⁷ ennemi venait d'être trouvé dans le grand hôpital; il fut chargé de cette lettre. Ce fut à la sinistre lueur⁸ des flammes du bazar que Napoléon l'acheva, et que partit le Russe. Celui-ci dut porter la nouvelle de ce désastre⁹ à son souverain, dont cet incendie fut la seule réponse.

1 Տիրել : 2 Վաճառանոց : 3 Աշխարհակալութիւն,
առումն : 4 Հին : 5 Հաշիւ տալ : 6 Հնարք : 7 Աւագ
պաշտօնակալ : 8 Նշոյլ, աղօտ լոյս : 9 Աղէտք :

CONVERSATION

Quand Napoleon fit-il son Il y entra avec la nuit, le
entrée à Moscou? 14 Septembre 1812.

Où s'arrêta-t-il d'abord? Dans une des premières
maisons d'un faubourg.

Que fit-il là? Il y nomma le maréchal
Mortier gouverneur de
Moscou.

Qu'est-ce qu'il lui recom- De ne pas laisser piller.
manda surtout?

Qui vint le trouver cette Il vint des Français, ha-
nuit-là? bitants de ce pays, pour
dénoncer l'incendie.

L'empereur put-il dor- Non, il chercha vainement
mir? [ou? quelque repos.

Quand le feu fut-il aper- Vers deux heures du matin.
Où éclata-t-il? Au plus riche quartier, au
centre de la ville.

Quand il fit jour, où alla Il courut sur les lieux
l'empereur? mêmes de l'incendie.

Qu'y voyait-on? Des maisons toutes fer-
mées et intactes, et ce-
pendant une fumée noire en sortait déjà.

Que prouvait cela? Que le feu y avait été mis
[poléon? en secret.
Après cela, où alla Na- Il entra dans le Kremlin.
Qu'est-ce que le Kremlin? L'antique palais des Czars,
édifice à la fois gothi-
que et moderne.
Que sentit Napoléon à la Il reprit son premier es-
vue du Kremlin? poir.
Arrivé au Kremlin, que Il écrivit des paroles de
fit-il? paix à l'empereur Alex-
andre.

ԴԱՍ Ի.

ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՅԻՅ ԻՆՉ

Գաղիերեն լեզուի շողկապք, մակբայք եւ օժան-
դակ բայք բառական չեն նշանակելու այն զանազան
տեսակներն եւ եղանակները, քե ինչպէս նախադա-
սութեան մը ստորագելին տեր բայիին կը պատշաճի.
այս պատճառաւ ոչ սակաւ մասնաւոր բայեր իբրեւ օ-
ժանդակ բայ կը գործածուին որոշեալ գաղափարներ
նշանակելու համար:

Ա. ՄԱՍՆԱԿԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ ԲԱՅԻՅ ԻՆՉ

1. Aimer իրեն յաջորդողն և աներեւութով կը
նշանակէ «իշխել, զոր օրինակ. J'aime à danser, կը սի-
րեմ պարել:

Aimer mieux առանց և ի կը նշանակէ «լաւ համարել,
զոր օրինակ. J'aime mieux me promener, լաւ կը հա-
մարիմ ձեռնել: — Եթէ que ին յաջորդէ աներեւոյթ,

աներեւոյթը կ'առնու իրմէ առաջ de, զոր օր. J'aime
mieux me promener que de rester à la maison.

2. Aller բայն իրեն յաջորդող պարզ աներեւութով
կը նշանակէ թէ, աներեւութով նշանակեալ գործն
անմիջապէս պիտի կատարուի կամ կատարուելու վերայ
է, զոր օր. Il va venir, անմիջապէս պիտի գայ: Je vais
lui dire cela, կամիմ հիմա ըսել զայն նմա: J'allais
vous dire, հիմա կամէի ըսել ձեզ:

Aller chercher կը նշանակէ «գնել. Aller voir գն.
այցելութիւն ընել «գնել: Գլխաւորապէս aller կը գոր-
ծածուի, երբ գործողութեան լրման համար կը կա-
տարուի շարժումն դէպ արտաքս, զոր օր. Յովհաննէս,
գոցէ դուռը, Jean! va fermer la porte. Կը թողումը
գրեթէ մանրա՝ երթալ բնակելու համար ի Գաղիա, nous
quittons l'Allemagne, pour aller habiter la France.

3. Ինչպէս aller, նոյնպէս venir աներեւութով գկնի
իւր, կը նշանակէ շարժումն առ խօսողն, զոր օրինակ.
Եկէք տեսնել զիս, venez me voir (ոչ թէ allez me
voir). Եկաւ նստել քովս, Il vint s'asseoir à côté
de moi. Եկէք ճաշել այսօր առ իս (իմ տունս), venez
dîner chez moi aujourd'hui.

Venir, de աներեւութիւ կը նշանակէ աներեւութին
գործն այն ինչ կատարուած, զոր օր. Je viens de re-
cevoir votre lettre, այն ինչ ընկալայ ձեր նամակը:
Nous venions d'arriver, այն ինչ եկած էինք:

Venir, à նախադրութեամբ աներեւութիւ գկնի, կը
ցուցնէ թէութիւն, զոր օր. S'il venait à tomber, եթէ
դէպ լինէր նմա իյնալ: S'il venait à pleuvoir, եթէ
գիպէր անձրեւել:

4. Faillir, manquer և penser կը նշանակեն «բռնել,
փոքր փոքր եւ (հաշ հաշ) faillir և penser լոկ աներե-
ւութիւ, իսկ manquer կը պահանջէ նաեւ de յառաջ
քան զաներեւոյթն, զոր օր. J'ai failli (j'ai pensé) me
casser la jambe, փոքր միւս եւս և պիտի կոտրէի

սրունս : Elle a manqué de renverser l'encrier, *փոքր միւս եւս և պիտի կործանէր կաղամարը :*

5. Commencer, *par ուլ, կու տայ յաջորդ աներեւու- թին առաջնութեան կամ սկզբնաւորութեան միտք , զոր օր . Je commençais par ôter l'enveloppe, սկսայ նախ հանել ծածկոյթը :*

6. Finir *par կու տայ ընդհակառակն աներեւու- թին հուսկ յետոյ կատարման միտք , զոր օր . Il finit par me demander pardon, հուսկ ուրեմն խնդրեց յի- նէն ներումն :*

7. Achever *de կու տայ յաջորդ աներեւութին բո- վանդակ կատարման միտք , զոր օր . Achevez de lire, բովանդակ կարդացէք :*

8. Se hâter *de կամ courir (առանց de ի) կու տան յաջորդ աներեւութին փութով, աճապարմամբ կա- տարման միտք , զոր օրինակ . Hâtez-vous de revenir, փութացէք դառնալ : Courez lui dire, աճապարեցէք ըսել նմա :*

9. Tarder *à կու տայ յաջորդ աներեւութին յա- պաղելու , յամելու միտք , զոր օր . Il tarde à venir, կը յապաղէ գալ : Pourquoi tardez-vous à lui écrire? ընդէ՞ր կը յապաղէք գրել նմա :*

— Ne pas tarder *à faire qch. կու տայ ընդհա- կառակն չգանդաղելու նշանակութիւն :*

10. Avoir peine *à կը նշանակէ դժուարաւ կրնալ, զոր օր . J'ai peine à le croire, դժուարաւ կը հաւա- տամ նմա :*

11. Avoir beau *կը նշանակէ և չուր, զոր օր . Vous avez beau pleurer, ի զուր կու լաք :*

12. Ne faire que *կը նշանակէ անդադար, իշտ, իշտ , զոր օր . Il ne fait que rire, նա միշտ կը խնդայ (ուրիշ բան չըներ միայն կը խնդայ) :*

13. Ne pas laisser *de կը նշանակէ չթողել, զոր օր . Je ne laisse pas de le dire, չեմ դադարիր ըսելէ :*

14. Se laisser *de կը նշանակէ չթողել, զոր օր . Je ne puis me laisser de regarder ce tableau, չեմ յա- գիր նայելով այս պատկերին :*

Թարգմանելի 62.

Կը սիրեմ ջանացող , ժիր աշակերտներ . — Կ'ընտ- րեմ մեռանել , կ'ըսէր Հենրիկոս Դ . , քան զոհել պա- տիւս . — Վաղ պիտի դառնամ . — Այն ինչ պիտի ել- նէի դուրս , երկու օտարազգիք մտան սենեակս . — Ոմն արդ իսկ (հիմա , նոր) հարցուց զձեզ . — Սուրհան- դակն չյապաղիր , թերեւս չեն թողուր որ մեկնի . — Աշակերտք կը խօսին անդադար . տուէք նոցա ընել թարգմանութիւն մի . — Փոքր միւս եւս և պիտի մնայի հօրս քով ի քաղաքին . — Ե՞րբ պիտի այց առնէք ինձ . — Քանի մը աւուր մէջ այցելութիւն կ'ընեմ ձեզ . — Ծառայս չդարձաւ տակաւին նամակատունէն . — Փու- թացէք ըսել նմա թէ կ'սպասեմ նամակներու . — Զու- նի՞ք լուր մեր բարեկամին վրայ . — Ներեցէք , այն ինչ ընկալայ ի նմանէ նամակ . — Կամիմ փութալ խնդրել զնա . — Կարէք անձամբ ընթեռնուլ . — Անգղիերէն (en anglais) գրուած է :

Բ. ՄԱՍՆԱԻՈՐ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ ԲԱՅԻՑ ԻՆՁ

1. Pouvoir, *կը նշանակէ կրնալ, կրնալ, բաւական լի- նել, երբ կամիմք հարմար կամ մանաւանդ բնաշին ոչ թէ կամ կարողութիւն յայտնել , զոր օրինակ . Pouvez-vous lever cette pierre? կարո՞ղ էք այս քարը վերցունել : Je n'ai pu l'arrêter, չեղայ բաւական (կարող) կասե- ցունել զնա :*

Իսկ եթէ կ'ակնարկուի ճարտարութիւն կամ ստաց- եալ կարողութիւն , գաղիերէն կը գործածուի savoir, չեմ, զոր օր . Կարէ՞ք , գիտէ՞ք գրել , savez-vous

écrire? Գիտէ՞ք լողալ, savez-vous nager? Զեմ գիտեր հեծնել ձի, je ne sais pas monter à cheval.

2. *Laisser*, կը նշանակէ թողուլ (շարժելու), զոր օր. Laissez-moi entrer, թող ինձ մտնել: Il n'a pas voulu me laisser parler, չկամեցաւ թողուլ ինձ խօսել:

Պարտաւ լնել, լնել աւել նշանակելու համար կը գործածուի *faire*, զոր օր. կամեցաւ տալ դնել զիս ի բանտ, il voulut me faire mettre en prison. Մուծէք զնա, faites-le entrer.

3. *Rendre*, կը նշանակէ լնել ածականէ առաջ, զոր օր. Vous m'avez rendu heureux. ապա թէ ոչ կը գործածուի *faire*.

4. *Entendre* կը նշանակէ լնել ըստ պարագայի. *écouter* կը նշանակէ լնել, առնի դնել, զոր օր. Avez-vous entendu tonner? Écoutez! vous allez l'entendre tout de suite. *Apprendre* կը նշանակէ իմանալ, գիտնալ, առնալ, զոր օր. Avez-vous appris cette nouvelle? առնի՞ք այս լուրը:

5. *Apporter* կը նշանակէ բերել (բառնալ, վերցնել) իրաց համար. *amener*, առնել, անձանց, նաեւ իրաց համար որ կրնան շարժմամբ բերուիլ, զոր օր. Je vous apporterai mes cahiers. Je vous amènerai mon ami, — mon traîneau (դահուկս, իւղափ). նոյն բան է *emporter* և *emmener* բայերուն համար, զոր օր. Em-menez ce chien, տար սա շուներ:

6. *Boire* կը նշանակէ խմել, ծարաւի համար. և կ'ակնարկուին պաշտօնական, զոր օր. Զուր, գինի, գարեջուր, եւ: Ընդհակառակն *prendre* կ'ըսուի, եթէ կ'ակնարկուի մարտդական ըմպելի, դեղ, մանաւանդ եթէ ջերմ է ըմպելին, զոր օր. Prenez-vous une tasse de café? Non, Madame, je vous remercie, je boirai un verre de vin. — Le médecin m'a défendu de prendre du café, du thé et du chocolat.

7. *Revenir* կը նշանակէ դառնալ անդր ուր որ է

խօսողը. զոր օր. Mon frère doit revenir ce soir (այսօր ինքն հոս ուր եմք). Իսկ *retourner* պէտք է գործածել, եթէ ոք պիտի երթայ իւր բնակարանը խօսողէն հեռու, զոր օր. Mon frère était venu ici passer ses vacances, il a retourné hier à Paris, եղբայրս հոս եկած էր իւր արձակուրդն անցունել, երէկ դարձաւ ի Փարիզ:

Հրահանգ 63.

Կրնա՞ք անգղիերէն գրել. — Քիչ մը կրնամ. — Հագիւ կարեմք համոզուիլ անոր վրայ. — Եթէ ոք յանկարծ գտնէր թէ դուք այս փախստականը կը պահէք, ապա մեծ պակասութեան մէջ պիտի դնէիք զձեզ. — Բարեկամիդ պիտի աղաչեմ վաղիւ առաւօտուն սակաւ ինչ գալ առ իս և բերել սրինգն ընդ իւր. — Հաճոյ պիտի լինի ինձ, երբ զիւր եղբայրն եւս բերէ ընդ իւր. — Լիկուրգոս իւր թշնամեաց միոյն հետ այնչափ մեծանձնութեամբ զարուեցաւ, որ այս վերջինն եղաւ հուսկ ուրեմն սիրելի բարեկամ նորա. — Պարսիկ մի որ եկաւ խնդրել պաշտպանութիւն Սիմէոնէն (տրակ), նախ դրաւ սեղանին վրայ երկու շալ լի ոսկի դրամովք. — Ե՞րբ կրնամ գալ առ ձեզ. — Պիտի տամ ձեզ ըսել. — Կամէի առնուլ (ըմպել) թէյ կամ գաֆէ. — Սրդէն առի գաւաթ մի գաֆէ, հիմայ պիտի ըմպեմ գաւաթ մի ջուր:

ՀԱԹԵՐՅՈՒՍԾ

64. SUITE DE L'INCENDIE DE MOSCOU

Le jour favorisa ¹ les efforts du duc de Trévise; il se rendit maître du feu. Les incendiaires ² se tinrent cachés. On doutait de leur existence. Enfin, des ordres sévères étant donnés, l'ordre fut rétabli ³, et chacun *se hâta* de s'emparer ⁴ d'une maison commode ou d'un palais somptueux ⁵, pensant y trouver un bien-être acheté par de si longues et de si excessives ⁶ privations.

Deux officiers s'étaient établis dans un des bâtiments du Kremlin. De là leur vue ⁷ pouvait embrasser ⁸ le nord et l'ouest de la ville. Vers minuit une clarté ⁹ extraordinaire les réveille. Ils regardent et ne *tardent* pas à voir des flammes remplir des palais dont elles font bientôt écrouler ¹⁰ l'élégante et noble architecture. Ils remarquent que le vent du nord chasse directement ces flammes sur le Kremlin, et s'inquiètent ¹¹ pour cette enceinte ¹², où reposaient l'élite de l'armée et son chef ¹³. Ils craignent aussi pour toutes les maisons environnantes, où nos soldats, nos gens et nos chevaux fatigués sont sans doute ensevelis ¹⁴ dans un profond sommeil. Déjà des flammèches ¹⁵ et des débris ¹⁶ ardents ¹⁷ volaient jusque sur les toits du Kremlin, mais heureusement le vent du nord, tournant vers l'ouest, *fini* par les chasser dans une autre direction ¹⁸.

Alors, rassuré ¹⁹ sur son corps d'armée, l'un de ces officiers se rendormit en s'écriant : « C'est l'affaire des autres, cela ne nous regarde plus ». Car telle était l'insouciance ²⁰ qui résultait de cette multiplicité ²¹ d'événements et de malheurs sur lesquels

on était comme blasé ²²; tel était l'égoïsme produit par l'excès de fatigue et de souffrance ²³, qu'ils ne laissaient à chacun que la mesure de force et de sentiment indispensables ²⁴ pour son service et pour sa conservation ²⁵ personnelle.

1 Օգնեւ, նպաստեւ : 2 Հրդեհարկու : 3 վերստին հաստատեւ : 4 Գրաւեւ : 5 Հոյակապ : 6 Անհնարին մեծ : 7 Հայեցուած : 8 Նկատեւ : 9 Լոյս : 10 Կործանեւ : 11 Խռովեւ : 12 Ապաստան : 13 Հրամանատար , առաջնորդ : 14 Թաղուած , ընկղմած : 15 Կայծ : 16 Բեկորք : 17 Բորբեալ : 18 Ուղղութիւն : 19 Վստահեւ , անկասկած լինեւ : 20 Անհոգութիւն : 21 Բազմապատկուցութիւն , բազմութիւն : 22 Անզգայ լինեւ : 23 Տանջանք : 24 Անհրաժեշտ պիտոյ : 25 Պահպանութիւն :

CONVERSATION

Qui dirigea les mesures Le duc de Trévise en a-
prises pour éteindre le vait été chargé.
feu ?

Quel en fut le résultat? Le jour venu, il s'était
rendu maître du feu.

Savait-on qu'il y eut des On doutait encore de leur
incendiaires? existence; car ils se te-
naient cachés pendant
le jour.

L'ordre étant rétabli, que Chacun alla s'emparer
firent les soldats? d'une maison commode
pour s'y reposer.

La nuit suivante qu'arri- L'incendie recommença.
va-t-il?

Qui est-ce qui s'en aper- Deux officiers qui s'étaient
çut? établis dans un des bâ-
timents du Kremlin.

De quel côté soufflait le vent? Le vent du nord chassait directement les flammes sur le Kremlin.

Qui logeait dans ce palais? L'élite de l'armée et son chef y reposaient.

Où étaient donc les soldats et les chevaux? Ils s'étaient installés dans toutes les maisons environnantes, et étaient sans doute ensevelis dans un profond sommeil.

Lorsque l'un de ces officiers vit que le feu était dans un autre quartier, que dit-il? Il s'écria: « C'est l'affaire des autres, cela ne nous regarde pas. »

D'où venait cette insouciance et cet égoïsme incroyables? Ils résultaient de la multiplicité des malheurs que l'armée avait éprouvés jusque là.

Suite (Մնացորդ)

Cependant de vives et nouvelles lueurs les réveillent encore; ils voient d'autres flammes s'élever précisément ¹ dans la nouvelle direction que le vent venait de prendre sur le Kremlin, et ils maudissent l'imprudence et l'indiscipline ² française qu'ils accusent de ce désastre. Mais trois fois le vent change ainsi du nord à l'ouest, et trois fois ces feux ennemis, vengeurs ³, obstinés ⁴, et comme acharnés contre le quartier impérial, se montrent ardents à saisir cette nouvelle direction.

A cette vue, un grand soupçon ⁵ s'empare de leur esprit. Les Moscovites, connaissant notre téméraire ⁶ et négligente insouciance, auraient-ils conçu

l'espoir de brûler avec Moscou nos soldats ivres ⁷ de vin, de fatigue et de sommeil? ou plutôt, ont-ils osé croire qu'ils envelopperaient ⁸ Napoléon dans cette catastrophe ⁹; que la perte de cet homme valait bien celle de leur capitale; que c'était un assez grand résultat pour y sacrifier Moscou tout entière; que peut-être le ciel, pour leur accorder ¹⁰ une aussi grande victoire voulait un aussi grand sacrifice; et qu'enfin il fallait à cet immense colosse un aussi immense bûcher?

On ne sait s'ils eurent cette pensée, mais il fallut l'étoile de l'empereur pour qu'elle ne se réalisât ¹¹ pas. En effet, non seulement le Kremlin renfermait, à notre insu, un magasin à poudre, mais cette nuit-là même, les gardes, endormies et placées négligemment, avaient laissé tout un parc d'artillerie entrer et s'établir ¹² sous les fenêtres de Napoléon.

C'était l'instant où ces flammes furieuses étaient dardées ¹³ de toutes parts et avec la plus grande violence sur le Kremlin; car le vent, sans doute attiré ¹⁴ par cette grande combustion ¹⁵, ne fit qu'augmenter d'impétuosité. L'élite de l'armée et l'empereur étaient ¹⁶ perdus, si une seule des flammèches qui volaient sur nos têtes, venait se poser ¹⁷ sur un seul caisson ¹⁸. C'est ainsi que, pendant plusieurs heures, de chacune des étincelles ¹⁹ qui traversaient les airs, dépendit le sort de l'armée entière.

1 ձիշղ: 2 Անկարգութիւն: 3 Վրէժխնդիր: 4 Յամառ: 5 Կասկած: 6 Յանդուգն: 7 Արբեալ: 8 Պաշարել: 9 Չարիք: 10 Շնորհել: 11 Կատարուիլ: 12 Բնակել: 13 Արձակել: 14 Զգել: 15 Հրդեհահում: 16 (Տես Դաս 21, Անկատար 6.): 17 Հանգչել: 18 Սայլ պաշարի: 19 Կայծ:

CONVERSATION

Quel espoir pouvaient a- Celui de brûler avec Mos-
voir conçu les Mosco- cou les soldats français
vites? ivres de vin, de fatigue
et de sommeil.

N'auraient-ils pas osé Peut-être qu'ils ont espé-
croire encore autre ré envelopper Napoléon
chose? dans cette catastrophe.

Est-ce que cette pensée Non, grâce à l'étoile de
se réalisa? l'empereur.

Que renfermait le Krem- Il renfermait, à l'insu des
lin? Français, un magasin à
poudre.

Outre cela, qu'y avait-il Les gardes avaient laissé
encore de dangereux? tout un parc d'artillerie
entrer dans la ville et
s'établir sous les fenêtres
de Napoléon.

Pourquoi y avait-il du Parce que le vent pous-
danger? sait les flammes de toutes
parts sur le Kremlin.

Ainsi, de quoi dépendait Il dépendait de chaque é-
le sort de l'armée en- tincelle qui traversait
tière? les airs.

ԴԱՍ ԻԱ.

ԵՂԱՆԱԿԻ ԲԱՅԵՅ ԵՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՅ

Գաղիական լեզուն ունի չորս եղանակ . 1. Indi-
catif (Սահմանական), 2. Conditionnel (Թեական),
3. Impératif (Հրամայական), 4. Subjonctif (Ստո-
րադասական) :

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Սահմանական է այն եղանակն , որ կը ցուցնէ իր-
կան կամ գէթ իբր իրական իրա՛նք բան մը , եւ կը գոր-
ծածուի ընդհանրապէս խօսքին գլխաւոր անդամին մէջ ,
ինչպէս յայտնի է բոլոր յաջորդ օրինակներէն :

1. Սահմանականն գաղիերէնի մէջ կը գործածուի
նաեւ խօսքին երկրորդ անդամին մէջ իբրեւ գլխաւոր-
էն կախեալ , եւ կը կապուի գլխաւորին հետ զաղ-
կապով , զոր օրինակ .

Elle me disait qu'elle a- Կ'ըսէր ինձ թէ ատամանց
vait mal aux dents. ցաւ ունէր .

On dit qu'il est arrivé hier Կ'ըսուի թէ եկաւ երէկ .

On m'écrivit l'autre jour Գրեցին ինձ անցեալ օր թէ
que M. N. était allé en S. Ն. գացած է յԱմե-
Amérique. րիկա .

2. Que ի յաջորդող սահմանականին համար (Տես Դաս
16. Բ) . — Que կը գործուի մասնաւորապէս յետ թիւեւ (sa-
voir) կամ չթիւեւ (ignorer) բայից եւս , զոր օր .

Je ne savais pas (j'igno- Չգիտէի թէ էր նա հոս .
rais) qu'il était ici.

3. Նաեւ գաղիերէնի մէջ սահմանական կը դրուի հոն, ուր հայերէնի մէջ երէ չաղկապին կը յաջորդէ Ստորագասական կամ Թէական, զոր օրինակ.

Si j'avais de l'argent, j'a- եթէ դրամ ունենայի, կը
chèterais cette montre. գնէի այս ժամացոյցը.
Si tu étais venu me voir, եթէ գայիր տեսնել զիս,
je t'aurais montré le կը ցուցնէի քեզ գիրքը.
livre.

Դիտող. — Խորշելու է ըսելէ. si j'aurais de l'argent կամ si tu serais.

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑ

Ներկայ ժամանակի

ՅՕԴ. 1. Ներկայն իւր բուն նշանակութեամբ գործողութեան կամ վիճակի մը հարաւորութիւնը կը ցուցնէ.

Je mange. Կ'ուտեմ.
Tu lis. Կ'ընթեռնուս.
Il dort. Կը ննջէ.

ՅՕԴ. 2. Սահմանական կը գործածուի նաեւ փոխանակ անցելոյ, եթէ անցեալ իրք պատմական կենդանի նկարագրութեամբ այնպէս կը բերուին ի մէջ, որ մարդ գոգցես իրն անգամ մի եւս կը տեսնէ մօտաւոր այս ձեւը կը կոչուի պարական Ներկայ.

A cette nouvelle, qu'il repousse avec irritation, Napoléon descend de la Montagne du salut et s'approche de la Moskwa et de la porte Dorogomilow. Il s'arrête encore à l'entrée de cette barrière, mais inutilement. Murat le presse etc.

Այս խօսքին մէջ repousse, descend, s'approche,

s'arrête, presse եւ պատմական ներկայ (փոխանակ ըսելու repoussa, descendit, s'approcha, s'arrêta, pressa): Ասոնց գործածութիւնն ընդունելի է մանաւանդ, երբ Առաջին լծորդութեան մէջ շատ Անցեալ որոշեալք իրարու բով գան դիզուին եւ հնչումն լինի անախորժ, զոր օրինակ.

Mentor range les soldats, il marche à leur tête et s'avance vers les ennemis, փոխանակ ըսելու rangea, marcha, s'avança, որ ախորժելի չէ: Համեմատեալ Դաս 19. Ընթերցումը:

ՅՕԴ. 3. Կը կազմէ անցումն Անցեալ անորոշ (Passé indéfini) ի ներկայ: Անցեալ ժամանակին համար տես այս Դասին Յօդ. 7:

Անցեալ ժամանակի

ՅՕԴ. 4. Անցեալ ժամանակներն են՝ Անկատարն (Imparfait), Անցեալ որոշեալ (Passé défini), Անցեալ անորոշ (Passé indéfini), Գերակատար (Plusque parfait) եւ Անցեալ յառաջագոյն (Passé antérieur):

Սոցա գործածութիւնը բաւական դժուարին է ի գաղիերէնի: Պարտ է միտ դնել սա կետերուն.

Նախ՝ թէ պատմուած գործը միայն է, թէ ուրիշ գործոյ հետ ունի կապ.

Երկրորդ՝ երկու գործք միեւնոյն ժամանակ, թէ մի զմիոյ կնի կատարուած են.

Երրորդ՝ թէ գործը ոչ միայն արդեամբ կատարուած է, այլ և կը տեսնէ՞ յառաջիկայութեան խօսողին.

Չորրորդ՝ թէ խօսողն ականատես էր գործոյն, թէ յայլմէ լսելով կը պատմէ:

Յ Օ Դ Ո Ի Ա Ծ 5.

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Անկատարճ է բուն նկարագրական կամ պատմական ժամանակ, որ կը պատմէ իրարու հետ կապ եւ յարաբերութիւն ունեցող, եւ տակաւին տեսող գործեր. ուստի եւ կը գործածուի

1. Պատմելու յաճախ կընէ՛ւ կամ կընէ՛ն գործեր, և ամէն տեսակ շփոթութիւն, զոր օրինակ.

Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse. Sa grotte ne résonnait plus de son chant. Les nymphes qui la servaient, n'osaient lui parler. Elle se promenait souvent seul, etc.

Henri IV était un bon prince, il avait de belles qualités, il aimait son peuple et en était aimé.

2. Եթէ մէջ կը բերուին միանգամայն երկու դիպումաճք որ կը կատարուին միեւնոյն ժամանակ, երկօրին եւս կը գրուին Անկատար.

Il jouait pendant que j'écrivais.

Nous dormions pendant que vous vous promeniez.

3. Երբ, մինչ գործ մի կը կատարուէր, միեւնոյն ժամանակ կը կատարուի ուրիշ գործ, առաջինը կը գրուի Անկատար, իսկ երկրորդն՝ Անցեալ որոշեալ, զոր օրինակ.

Je dormais lorsqu'il entra. Կը ննջէի երբ մտաւ.

Je le surpris pendant qu'il վրայ հասայ մինչ կը գրէր. écrivait.

4. Ի պատմութեան Անկատար կը գրուին այն կէ-

տերը, որ բուն պատմութեան իրին չեն վերաբերիր, այլ են կարծիք կամ խորհուրդ, զոր պատմիչը կը մուծանէ ի լուսաւորել, յընդարձակել, կամ ի նկարագրել բուն պատմութիւնը.

Au temps que l'Italie était française, une sédition (ապստամբութիւն) éclata (ծագեցաւ) dans un des régiments en garnison à Livourne. C'était une affaire grave: c'était beaucoup plus qu'une mutinerie (յամառութիւն) de soldats. L'empereur « parut » extrêmement irrité, lorsqu'il « apprit » cette nouvelle. Ses ordres étaient précis et terribles; il ne voulait pas de conseils de guerre, etc.

Était, étaient և voulait կը ցուցնեն ինչ որ մուծումաճ է իրրեւ յաւելումաճ պատմողին կողմանէ ի լուսաւորութիւն պատմութեան որ կը ցուցուի éclata, parut, apprit բայերով:

5. Եթէ նախադասութիւնը թէական է, si, եթէ, թէական չադկապին բայը կը գրուի Անկատար, երբ թէութիւնը չէ անցելոյ համար.

Si j'avais de l'argent. Եթէ դրամ ունենայի (հիմա).

Si mon frère venait. Եթէ եղբայրս գայր (հիմա).

6. Անկատար կը գործածուի երբեմն փոխանակ թէական անցելոյ, երբ կամիմք յայտնել թէ բան մը կը պատահէր, եթէ խափանարար ինչ չմտնէր մէջ, զոր օրինակ.

J'étais perdu, s'il ne m'avait pas retenu. Կորսուած էի, եթէ նա յետաձկեցունէր զիս.

1. Պլինիոս (Pline) կը ծաղկէր առ Վեսպասիանոսիւ և Տիտոսիւ, որք կը պատուէին զնա իւրեանց մեծա-
րանօք (de) և բարեկամութեամբ: Նա կը նուիրէր զցե-
րեկ գործոյ, և զգիրներ ուսմանց: Ոչ երբէք կորու-
սանէր զժամանակն ի խնջոյս անգամ: Այն ժամանակ
կը կարգացուէր օգտակար ինչ մատեան, որմէ իսկոյն
քաղուածներ կու տար հանել: Երբ ընթերցողն անգամ
մը քանի մի բառ յստակ չկարգաց, սեղանակիցներէն
մին ստիպեց (Déf.) զայն վերստին սկսել: « Ի՛նչ, ըսաւ
Պլինիոս, չհասկցա՞ր » — « Ներեցէք ինձ, կրկնեց (Déf.)
բարեկամս: — « Ընդէր ուրեմն, յարեց Պլինիոս, կրկնել
կու տաս: — « Տես, այս ընդհատումն կու տայ մեզ
կորուսանել աւելի քան (plus de) տասն տող »: — Երբ
յետ բաղանեաց չորցունել կու տար (faire) զանձն, կա՛մ
կու տար ընթեռնուլ և կամ տուն կու տար (բերանացի
բան մը կ'ըսէր որ ուրիշ մը գրէր):

2. Ի ճանապարհորդութիւնս իւր (dans) գիրք, գրասեղան և գրագիր ունէր միշտ ընդ իւր: Այս օրի-
նակ կ'երթար ստէպ կառօք ի Հռովմ: Անգամ մը կըշ-
տամբեց (Déf.) զիւր քեռորդին, վասն զի ճեմելու գա-
ցած էր. « Դու, ըսաւ, այս ժամէն պարտիս օգտել ».
Քանզի կորուսեալ կը համարէր որ և իցէ ժամանակ, որ
գիտութեան չգործածուիր: — Այս մեծ մարդն ունե-
ցաւ (Déf.) բաւական աղետալի մահ: Յամին 79 յետ
Քրիստոսի՝ Վեսուլի ժայթքումն այնպէս ուժգին էր,
որ ամբողջ քաղաքներ աւերեց մեծ մասամբ երկրին.
Պլինիոս, որ յայնժամ կը հրամայէր փոքր նաւատոր-
մի, կամեցաւ (Déf.) մերձենալ լերին (Սեռ) այն ա-
հեղ երեւոյթը տեսնելու, բայց պատժուեցաւ (fut)
իւր յանդուգն հետաքրքրութեան համար (de)՝ բոցե-
րու մէջ հեղձնուլ ի հասակի 56 ամաց:

ԱՆՑԵԱԼ ՈՐՈՇԵԱԼ

Այս ժամանակին պաշտօնն է ցուցնել ինչ որ ան-
ցած կատարուած է, եւ որում արդէն ուրիշ բան յա-
ջորդած է, ուստի եւ կը կոչուի « Ինչեւ իրէւ », եւ կը
գործածուի.

1. Երբ նախադասութեան գլխաւոր մասին մէջ
բային գործը բոլորովին անցած է, և խօսուած ժամա-
նակ այլ եւս չտեսեր, դադրած է.

Je fus à Rome l'été passé. Գտնուեցայ ի Հռոմ անցեալ
ամառ.

Il partit le 20 Octobre. Մեկնեցաւ Հոկտեմբերի 20ին
Après la mort d'Aristide, Յետ մահուն Արիստիտեայ
Cimon prit les rênes du կիսին առաւ կառավա-
gouvernement. րութեան սանձը.

Ce fut l'époque où la Grèce Այս եղաւ ի ժամանակին յո-
ce commença à produire րում Յունաստան սկսաւ
les grands hommes. յառաջ բերել մեծ մարդիկ.

Rome fut la capitale de Հռովմ եղաւ մայրաքաղաք
l'empire romain. հռովմական պետութեան

Péricles s'aperçut de bonne Պերիկլէս կանուիս տեսաւ
heure que sa naissance թէ իւր ծնունդը և հա-
et ses richesses lui don- րըստութիւնը կու տային
naient des droits. նմա իրաւունս.

Je fus longtemps tourmen- Նեղուեցայ ընդ երկար տեն-
té par la fièvre. դէն.

2. Երբ նախադասութեան երկրորդական մասը
կապուած է գլխաւոր մասին հետ lorsque, dès que,
quand, après que, aussitôt que չաղկապներով, և կը
ցուցնէ արդէն կատարուած գործ, զոր օրինակ.

Dès que Xantippe aperçut Երբ Քսանտիպպէ տեսաւ

les disciples de Socrate, elle s'écria etc.

Quand les ordres de Criton furent exécutés, un domestique apporta la coupe fatale.

3. Անցեալ որոշեալ կը դրուին պատմութեանց մէջ պատմուած իրին գլխաւոր կէտերը, զոր օրինակ .

Les onze magistrats qui veillaient à l'exécution des criminels, se rendirent à la prison de Socrate pour lui annoncer le moment de son trépas. Plusieurs de ses disciples entrèrent ensuite; ils étaient à peu près au nombre de vingt; ils trouvèrent auprès de lui Xantippe, son épouse, qui tenait le plus jeune de ses enfants entre ses bras. Dès qu'elle les aperçut, elle s'écria: Ah! voilà vos amis. Socrate pria Criton de la faire remener chez elle.

Այս օրինակին մէջ rendirent, entrèrent, trouvèrent, aperçut, s'écria, pria, կը ցուցնեն պատմութեան գլխաւոր կէտերը, և դրուած են Անցեալ որոշեալ. veillaient, étaient, tenait, երկրորդական կամ յաւելուած են, և դրուած են Անկատար: (Համեմատէ նաեւ այս

Սոկրատայ աշակերտները, գոչեց, ևս.

Երբ կրիտոնի հրամանները կատարեցան, սպասաւոր մի բերաւ օրհասական բաժակն .

Երկուտասան դատաւորք որ էին վերակացուք սպանման մահապարտից՝ հնաքին ի բանտն Սոկրատայ՝ իմացունել նմա իւր մահուան ժամանակը: Ոչ սակաւք յաշակերտաց նորա հոգն յետոյ . սոքա էին թուով իբրեւ քսան. հոգն առ նմա զՔսանտիպէ կինն նորա որ ունէր զկրտսերագոյնն իմանկանց իւրոց ի գրկի: Այն ինչ հոգն կինն զնոսա, հոգն. Բարէ, ահա բարեկամք քո: Սոկրատայ զկրիտոն տանել զնա անդրէն ի տուն իւր:

Դասին մէջ Անկատարի համար տրուած (Յօդ. 5, 4) կանոններուն օրինակները, ինչպէս նաեւ (էջ 180) Ընթերցուածը (49) և Conversation):

4. Եթէ գործ մը կը կատարուի, մինչ ուրիշ գործ մը կը կատարուէր, այս վերջինը կը դրուի Անցեալ որոշեալ, և միւսն՝ Անկատար: (Համեմատէ Յօդ 5, 3):
Je dormais lorsqu'il entra. կը նշէի, երբ մտաւ .

66. Հրահանգ . (Համառօտ պատմութիւն)

Երեկոյ մը երբ (que) բարին Փիլիպպոս՝ դուքս Պուրկոնեի, Պրիւթի մէջ կը ճեմէր, հասարակաց հրապարակի մը վերայ (dans) մարդ մը գտաւ գետինը պառկած (étendu par terre) և ի խոր քուն: Վերցունել և տանել հոգն զայն իւր պալատն, ուր յետ մերկացուցանելոյ զնա իւր ցնցոտիներէն (après l'avoir dépouillé de s. h.) հագուցին նմա նուրբ շապիկ մը, դրին գլուխն անուշահոտ գդակ և պառկեցուցին իշխանական անկողնոյ մէջ: Այս արբեալն երբ արթնցաւ (à) ոչ նուազ զարմացած էր, երբ տեսաւ զինքն չքեղ անկողնախորշի մը մէջ ծանր հագուած սպասաւորներէ շուրջ պատեալ:

Հարցուեցաւ նմա թէ այն օրուան համար բարձրութիւն նորա ինչ զգեստ հագնել կ'ուզէր: Այս հարցումն չփոթեց զնա քննիւն. բայց յետոյ վկայած էր հազարիցս թէ ոչ այլ ոք էր բայց (qu'il n'était qu') կօշկի ողորմելի կարուակ, և ոչ երբէք իշխան, և թէ ի վերջոյ հպատակած էր բախտին կամացն, և միամտաբար իւր լուր որ մատուցուէին նմա այն ամէն մեծարանք, որովք ընուն զնա: Երբ հագուեցաւ, տարին զնա դըքսական մատուռը, ունին դնել պատարագին, և երբ դուրս կ'ելլէր (en sortant), համբերութեամբ կը թողուր, որ համբուրէին իւր աջը, որ մաքուր եւս չէր:

Մնացորդ

Այնուհետեւ բարի կօշկակարն հրաւիրուեցաւ մեծահաց սեղանի մը, յետոյ (puis) (à) ճեմելու, խաղի և այլ զբօսանաց: Յետ ընթրեաց եւս պարահանդէս մը տրուեցաւ նմա: Պատուելի մարդն որ ոչ երբեք գըտնուած էր սոյնօրինակ տօնի (à), իրեն առջեւ դրուած գինին այնչափ շատ (si largement) խմեց, որ վաղ կորոյս խելքը և միտքը. ահա այն ատեն (ce fut alors que) մերձեցաւ կատակերգութիւնն իւր լուծման: Երբ նա սթափեցաւ գինիէն, դուքսն հագցունել տուաւ նմա իւր ցնցոտիներն, և տանել զնա նոյն տեղը, ուստի վերցուցած (enlevé) էին: Կարուակն ամբողջ գիշերը լաւ մը (bien) ննջեւէ ետքը զարթեալ վերջապէս և դարձաւ իւր տունը, ուր իւր կնոջ պատմեց թէ որպիսի փառաւոր երազ մը տեսած էր. յետոյ պատրանք համարեցաւ (prit pour) ինչ որ իրօք պատահած էր նմա:

ԹՕԴՈՒԱԾ 7.

ԱՆՑԵԱԼ ԱՆՈՐՈՇ

Այս ժամանակը կու տայ անցելոյ եւ ներկայի նշանակութիւնն միանգամայն, ուստի եւ կը գործածուի.

1. Երբ բային գործը կատարուած է, բայց ազդեցութիւնը կամ վիճակը դեռ կը տեսէ, զոր օր.

J'ai perdu mes enfants. Կորուսի զմանկունս իմ.
Nous avons renoncé à nos Հրաժարեցանք յիրաւանց
droits. զոր ունէինք.

Ինչպէս կը տեսնուի, այս օրինակներուն մէջ կորուստը և հրաժարումը եղած են, բայց դեռ կը տեսնեն: Այս ժամանակը կրնայ թարգմանուիլ հայերէն յարկադարձ եւս: Կրնամ ըսել, Կորուսած եմ զմանկունս իմ, ուր լուեկայն կ'իմացուի ներկայ մը, այսինքն՝ կորստեան

վիճակը որ դեռ կը տեսէ. Հրաժարած եմ յիրաւանց փրոյ. հարկաւ կ'իմացուի թէ հրաժարման վիճակը կայ և մնայ միշտ:

2. Անորոշ անցելով կը ցուցուին նաեւ այնպիսի գործեր որոց կատարման ժամանակը դեռ անցած չէ, և կը ցուցուի տեւող ժամանակ ցուցնող բառերով, որպիսի են, այսօր, այս առաւօտ, այս եօթնեակ, այս գիշեր, այս միջ, այս դարձ, այս դարձաւ մէջ, ևն. զոր օրինակ.

Avez-vous été à l'église ce եկեղեցի գնացի՞ք այս առաւօտ?
matin?

Il n'y a pas eu beaucoup Շատ խաղող չեղաւ այս
de raisin cette année. տարի.

3. Փոխանակ Որոշելոյ կրնան Անորոշ անցեալ դրուիլ Թօդ. 6. 1 օրինակներէն ոմանք, յորս անցեալ վիճակն յառաջիկային եւս մնայուն է, ինչպէս.

J'ai été à Rome l'éte Գտնուեցայ ի Հռոմ անցեալ
passé. ամառ, (և արդ ևս չեմ հոն).

Périclès s'est aperçut de Բէրիքլէս տեսաւ (ի միտ առ)
bonne heure, etc. կանուխ թէ ևն. (Տեսանդ).

ԹՕԴՈՒԱԾ 8.

ԳԵՐԱԿԱՏԱՐ ԵՒ ԱՆՑԵԱԼ ՏԱՌԱՋԱԳՈՅՆ

Սորա Անկատարի եւ Որոշեալ անցելոյ զօրութիւնն ունին, այսինքն՝ կը ցուցնեն անցեալ գործ, բայց կու տան ակնարկել շատ կանուխ ժամանակ անցեալ, եւ կամ ուրիշ անցեալ գործէ առաջ անցեալ, զոր օր.

Platon avait reçu de la Պատուն առած էր ի բնու-
nature un corps robuste. թենէ մարմին զօրեղ.

A la campagne, quand ի գեղջ, երբ ճաշած էի (յետ
j'avais diné, je faisais ճաշելոյ), կ'ընէի երկու
une promenade de deux մղոն ճեմ (կ'երթայի ճեմել
lieues. իբր երկու մղոն).

J'avais déjà terminé mes affaires, quand je reçus votre lettre.

Անցեալ յառաջագոյն կը գործածուի նաեւ սա շաղկապներէ, aussitôt que, lorsque, dès que, եւ սա ժամանակական մակբայներէ, à peine, bientôt, en un moment, etc. Ետքը, վասն զի սորա յառաջագոյն անցեալ գործ կը ցուցնեն, զոր օրինակ.

Aussitôt que j'eus terminé mes affaires, je repartis. A peine eut-il prononcé ce mot, qu'il s'en repentit.

Lorsque j'eus bien diné, je fis une promenade de deux lieues.

Ապառնի ժամանակի

ՅՕԴ. 9. Այսօր կը նշանակէ ընդհանրապէս

1. Ինչ որ յետոյ պիտի դիպի կամ կատարուի.

Charles partira demain. — Je vous écrirai bientôt, etc.

2. Ապառնի կը գործածուի գաղիերէն, ուր հայերէն կը դրուի ներկայ որ ապառնուող նշանակութիւն ունի.

Vous pouvez venir quand vous voudrez.

Nous le lui dirons (ոչ թէ նա կ'ըսենք նմա զայս. nous voulons le lui dire).

3. Ապառնին կը գործածուի նաեւ իբրեւ հրամայական կամ սպառնական, և հայերէն կը դառնայ ստորագրականով, զոր օրինակ.

Vous m'écrierez demain. Vous ne tuerez point.

4. Մօտաւոր ապառնին զոր հայերէն «բո՛ւ», «բո՛ւ», «հա՛ բառերով կը յայտնենք, գաղիերէն կը ցուցուի aller բայով, որոյ պարտի զհետ գալ աներեւոյթ. (Համեմատէ Ռաս Ի. 1-2), զոր օրինակ. սա յայտարարութեան մէջ զոր ըրաւ Նաբոլէոն յառաջ քան մտանելն ի նաւ յեգիպտոս երթալու.

Nous allons entreprendre la conquête de l'Égypte. Les peuples avec lesquels nous allons vivre, sont mahometans, etc.

Կ'ըսուի նմանապէս,

Je vais venir, etc.

ՅՕԴ. 10. Անցեալ ապառնի կը գործածուի ցուցնելու համար գործ մը որ պիտի կատարուի ուրիշ ապառնիէ առաջ, զոր օրինակ.

Quand j'aurai terminé mes affaires, je partirai tout de suite.

Aussitôt que je serai arrivé, j'irai le voir.

307. 11. Այս եղանակը կը գործածուի

1. 36տ si, ելէ, quand même, կամ լոկ même, փնէ- ինչ ելէ, աւգամ, բառերուն .

Savez-vous si je l'aurais Գիտէ՞ք թէ ըրած էի զայն . fait?

Il ne voulut pas avouer Չկամեցաւ խոստովանել sa faute, quand même յանցուածը, եթէ հասա- il aurait obtenu pardon. նէր անգամ նմա ընդու- նել ներումն .

2. Je voudrais չնշանակեր իրրեւ անցեալ կամք բանի մը կատարման, այլ մանաւանդ իրրեւ իղձ կամ մաղթանք սրտի, և հայերէն կը թարգմանուի, իցի՛ւ . ո՛ւ տայր, երանի՛ թէ, բառերով, զոր օրինակ .

Je voudrais (ոչ թէ je sou- իցի՛ւ գար ընդ հուսկ . haitais) qu'il vînt bientôt

Գ. ՀՐԱՄԱՑԱԿԱՆ

Այս եղանակը բացառութիւն չունի: Միայն դիտել պարտ է զի, որովհետեւ չունի երրորդ դեմք, փոխա- նակ այնր կը գործածուի queով ստորադասական, եւ հայերէն կը բարգմանուի Բառով, զոր օրինակ .

Qu'on m'apporte un verre Թող բերեն ինձ բաժակ մի d'eau. ջուր .

Qu'il finisse! Թող դադարի .

Qu'ils s'en aillent. Թող մեկնին .

1. Հայրենիքս ինձ ապաշնորհ եղաւ, թէեւ ես մա- տուցի նմա մեծամեծ ծառայութիւններ . — Թագաւորն- մեծ անիրաւութիւն ըրաւ ինձ . բոլոր ստացուածս կապ- տեց, առաւ նաեւ երկու ծառաներս ինչ . — Ստիպեալ եմ փախչել աղատելու համար զկեանս, որում անխնայ (պաղարեամբ) սպառնալիք եղած է . — Ի՞նչ պարտ էր ընել . — Պարտ էր քեզ ամէն աղետից համբերել, քան անիրաւել (manquer) (à) Գաղիոյ և մեծութեան աղ- գատոհմիդ . — Եթէ դու հալածուէիր, պարտ էր քեզ մեկուսանալ . լաւագոյն էր աղքատ և անշան լինել, քան թշնամանել զբուն հայրենիսդ . — Թշուառութեան և դառն աքսորանաց մէջ իսկ համբաւդ չէր կորուսեալ :

2. Տիւրացիք գողոզութեամբ իւրեանց զայրացու- ցած էին ընդդէմ անձանց զմեծ Թագաւորն Սեսոստրիս- որ կ'իշխէր Եգիպտոսի և որ կը տիրէր ոչ սակաւ Թա- գաւորութեանց: Հարստութիւններն զորս ստացած էին (acquises) նոքա առեւտրով, և անառիկ (de l'impre- nable ville de Tyr) և ծովեզերեայ քաղաքին Տիւրոսի ամրութիւնն՝ հպարտացուցած էին այս ժողովրդեան սիրտը: Մերժած էին նոքա հատուցանել Սեսոստրի հարկը զոր դրած էր նա ի վերայ նոցա, երբ կը դառ- նար իւր աշխարհակալութիւններէն . Տիւրացիք տուած էին զօրք Սեսոստրի եղբօր, որ ի դարձին նորա (à)՝ կամեցած էր սպանանել զՍեսոստր մեծ կոչնոյ մը ու- րախութեան ժամանակ: Սեսոստր երբ լսեց զայս, ո- րոշեց խոնարհեցունել զգողութիւնն նոցա և յամե- նայն ծովս փնասել վաճառաշահութեան նոցա :

(*) Համեմատէ՛ Դաս 15. Ընթերցուածը .

ՀՆԹԵՐՅՈՒՍԾ

68. SUITE DE L'INCENDIE DE MOSCOU

Enfin le jour, un jour sombre ¹, parut; il *vin*t s'*ajouter* à cette grande horreur ² et lui ôter son éclat ³. Beaucoup d'officiers se réfugièrent dans les salles du palais. Les chefs, et Mortier lui-même, vaincus par l'incendie, qu'ils combattaient ⁴ depuis trente-six heures, y *vinrent tomber* d'épuisement ⁵ et de désespoir.

Ils se taisaient, et nous nous accusions. Il semblait à la plupart que l'indiscipline et l'ivresse de nos soldats avaient commencé ce désastre, et que la tempête ⁶ l'achevait. Nous nous regardions nous-mêmes avec une espèce de dégoût ⁷. Le cri d'horreur qu'allait jeter l'Europe, nous effrayait. On s'abordait ⁸ les yeux baissés, consternés ⁹ d'une si épouvantable ¹⁰ catastrophe: elle souillait ¹¹ notre gloire; elle nous en arrachait le fruit, elle menaçait notre existence présente et à venir; nous n'étions plus qu'une armée de criminels ¹² que le ciel et le monde civilisé ne tarderaient pas ¹³ à condamner. On ne sortait de cet abîme de pensées et des accès ¹⁴ de fureur qu'on éprouvait contre les incendiaires, que par la recherche ¹⁵ avide de nouvelles, qui toutes commençaient à accuser les Russes seuls de ce désastre.

En effet, des officiers arrivaient de toutes parts; tous s'accordaient ¹⁶: dès la première nuit, celle du 14 au 15, un globe ¹⁷ enflammé s'était abaissé sur le palais du prince Troubetskoï et l'avait consumé ¹⁸; c'était un signal. Aussitôt le feu avait été mis à la Bourse; on avait aperçu des soldats de police rus-

ses l'attiser ¹⁹ avec des lances goudronnées. Ici des obus ²⁰ perfidement placés venaient d'éclater ²¹ dans les poêles de plusieurs maisons; ils avaient blessé les militaires qui se pressaient autour.

Alors, se retirent dans les quartiers encore debout ²²; ils étaient allés se choisir d'autres asiles; mais, près d'entrer dans ces maisons toutes closes et inhabitées, ils avaient entendu en sortir une faible explosion; elle avait été suivie d'une légère fumée, qui aussitôt était devenue épaisse et noire, puis rougeâtre ²³, enfin couleur de feu, et bientôt l'édifice entier s'était abîmé ²⁴ dans un gouffre ²⁵ de flammes.

1 Տխուր: 2 Սոսկուճն: 3 Պայծառութիւն: 4 Կռուել: 5 Խոնջութենէն: 6 Մրրիկ: 7 Զղուանք: 8 Մտնել ի խօսել: 9 Սրտաբեկ: 10 Ահաւոր: 11 Աղտեղել, արատել: 12 Մահապարտ: 13 (Տե՛ս Դաս Ի. 9): 14 Զայրուց: 15 Հետազօտութիւն: 16 Միաբանել: 17 Գունտ բորբոքեալ: 18 Ծախել, սպառել: 19 Արծարծել կրակը: 20 Փոքր ուռձ: 21 Պայթել: 22 Դեռ կանգուն: 23 Կարմրագոյն: 24 Կործանել, փլանել: 25 Վիհ:

CONVERSATION

Où se réfugièrent beau- Dans les salles du palais.
coup d'officiers?

Qui était parmi eux? Le maréchal Mortier lui-même.

Dans quel état se trou- Dans un état d'épuisement
vaient-ils, lui et les et de désespoir.
autres chefs?

Quelle crainte s'était em- Ils craignaient que l'in-
parée d'eux? discipline et l'ivresse de
leurs soldats n'eussent
commencé ce désastre.

Quelle en eût été la suite? La gloire de l'armée fran-
çaise eût été souillée.

Pour qui l'eût-on prise? Pour une armée de cri-
minels que le ciel et le
monde civilisé devaient
condamner.

De quoi se convainquit-on Tout le monde eut la con-
enfin? viction que les Russes
avaient mis le feu.

Qu'avait-on aperçu? Dès la première nuit un
globe enflammé s'était
abaissé sur un palais et
l'avait consumé.

Qu'était ce globe enflam- C'était un signal pour les
mé? incendiaires.

Avait-on aperçu des sol- Oui, on avait aperçu des
dats russes? soldats de police russes
attiser le feu avec des
lances goudronnées.

Suite (Մեղացող)

Tous avaient vu des hommes d'une figure atroce ¹,
couverts de lambeaux ², et des femmes furieuses errer
dans ces flammes, et compléter ³ une épouvantable
image de l'enfer ⁴. Ces misérables, énivrés ⁵ de vin
et du succès de leurs crimes, ne daignaient plus se
cacher; ils parcouraient triomphalement ces rues
embrasées ⁶, on les surprenait armés de torches ⁷,
s'acharnant à propager ⁸ l'incendie: il fallait leur

abattre ⁹ les mains à coups de sabre pour leur faire
lâcher ¹⁰ prise. On se disait que ces bandits *avaient*
été déchainés ¹¹ par les chefs russes pour brûler
Moscou; et qu'en effet, une si grande, une si extrême ¹²
résolution, n'*avait* pu être prise que par le patrio-
tisme, exécutée que par le crime ¹³.

Aussitôt l'ordre fut donné de juger et de fusil-
ler ¹⁴ sur place tous les incendiaires. L'armée était
sur pied. La vieille garde, qui tout entière occupait
une partie du Kremlin, avait pris les armes; les
bagages ¹⁵, les chevaux tout chargés, remplissaient
les cours; nous étions mornes ¹⁶ d'étonnement, de
fatigue, et du désespoir de voir périr un si riche
cantonement ¹⁷. Maîtres de Moscou, il fallait donc
aller bivouaquer sans vivres à ses portes!

1 Ահաբար: 2 Յնցողիք: 3 Բովանդակել: 4 Դժոխք:
5 Արբեալ: 6 Հրդեհեալ, բորբոքեալ: 7 Զահ: 8 Տալ
հարակել: 9 Հարկանել: 10 Թողուլ: 11 (Շղթայէն) ար-
ձակել: 12 Կարի դժեղակ: 13 Ոճիր: 14 Հրացանաւ սպա-
նանել: 15 Բեռին սայլ: 16 Տխուր և լռիկ: 17 Զօրա-
նիստ տեղի: (Շարունակութիւնն Ի. Դասին մէջ):

CONVERSATION

Quels autres individus a- On avait vu des hommes
vaient été vus? d'une figure atroce et
couverts de lambeaux
errer dans les flammes.

Que faisaient-ils là? Ils parcouraient les rues,
portant des torches et
s'acharnant à propager
l'incendie.

Est-ce qu'on ne les sait pas? Si, l'ordre fut donné de les juger et de les fusiller sur place.

Que fit la vieille garde? La vieille garde prit les armes; les chevaux et les bagages remplissaient les cours.

Quel parti fallut-il prendre? Quoique maîtresse de Moscou, l'armée fut contrainte d'aller bivouaquer sans vivres hors de la ville.

ԴՆՍԻՐ.

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅ

Ստորագրասականի գործածութեան վրայ տրուած կանոններն ուսանելի առաջ՝ հարկ է գիտել Ստորագրասականի ժամանակաց համեմատութիւնն կամ համաձայնութիւնը Սահմանականի եւ Թեականի ժամանակաց հետ, ապա քե ոչ անհնար է հղիլ. քարգմանել նախադասութեան երկրորդական մասերը: Ուստի միտ դիր յաջորդ կանոնաց:

ՅՕԴ. 1. Եթէ նախադասութեան առաջին անդամին բայն է Ներկայ կամ Ապագայ, երկրորդ անդամին բայը կը դրուի Ստորագրասականի ներկայ կամ Ստորագրասականի անցեալ:

Je veux qu'il vienne. Կամիմ որ գայ.
Connaissez-vous quelqu'un qui sache faire cela? Ճանաչե՞ք զոք որ կարենայ ընել զայս.

Je ferai en sorte que tout finisse à temps soit prêt.

J'attendrai que mon père finisse à temps soit parti.

ՅՕԴ. 2. Եթէ առաջին անդամին բայն է Զեղեւ ժամանակ կամ Թեական, երկրորդ անդամին բայը կը դրուի Ստորագրասականի անկատար, զոր օրինակ.

Je craignais
Je craignis
J'ai craint
J'avais craint
Je craindrais
J'aurais craint

que vous ne fussiez malade.
qu'elle n'arrivât demain, — aujourd'hui, — trop tard, — trop tôt, &c.

ՅՕԴ. 3. Եթէ երկրորդ անդամը կը ցուցնէ ապագային, այն երկրորդ անդամին բայը կը դրուի Ստորագրասականի գերակատար.

Je craignais
Je craignis
J'ai craint
J'avais craint
Je craindrais
J'aurais craint

que vous ne m'eussiez oublié.
qu'ils ne fussent arrivés hier, — avant-hier, — la semaine dernière, &c.

ՕՐԻՆԱԿ

Je craignais qu'on ne l'attaquât. Կը վախճայի որ չյարձակէին յիմ վերայ.

Je voudrais qu'il vint. Կամէի թէ, Կա՛մ, իցի՛ւ, գայր.

Je n'avais pas pensé que vous lui eussiez écrit. Զե՛մ.

ՅՕԴ. 4. Որովհետեւ Անորոշ անցեալն քե՛ ներկայի եւ քե՛ անցելոյ կը վերաբերի, վասն որոյ կրնայ Ստորագրասականի եղանակի Ներկայն, ինչպէս նաեւ Անց-

Եայն յաջորդել նմա: Ուստի պարտ է ճշդիւ գտնա-
գանել, քէ արդեօք նախադասութեան երկրորդ ան-
դամին գործը տակաւին կը տեսնե՞ս, քէ բոլորովին անց-
եալ է:

Dieu nous a donné la rai- Աստուած բանականութիւն
son pour que nous nous տուած է մեզ, որպէս զի
en servions. գործածեմք զայն.

Je n'ai jamais nié que Ուրացած չեմ երբեք թէ
vous ne m'avez rendu մատուցած էք ինձ այս
ce service. ծառայութիւնը.

Դ. ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ

Որովհետեւ Ստորագասականը կախեալ կամ սահ-
մանաւորեալ է միշտ ուրիշ բանէ, լինի միշտ նախա-
դասութեան երկրորդ անդամ: Ուրիշ բաներով ըսենք,
որովհետեւ երկրորդ անգամը կախումն ունի գլխաւոր
անդամէն, որ դեռ անկատար կամ անորոշ իմաստ կու-
տայ, բայց կը դրուի Ստորագասական որ կը լնու գըլ-
խաւոր անդամին քերին:

Ահա Ստորագասականի գործածութեան օրէնք:
Ստորագասականն կախումն ունի կամ

Ա. Բայերէ և

Բ. Գերադրականէ, և կամ

Գ. Շաղկապներէ:

Ա. ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ՝ ՅԵՏ ԲԱՅԻՑ

ՅՕԴ. 1. Ստորագասական կը դրուի այն բայերէն
ետքը որ կը ցուցնեն չե՞լ, ըլ՞իւ, չա՞նչ, հրա՞յե՞լ կամ
չե՞րե՞լ, ինչպէս.

Vouloir, կամել	Commander, } հրամայել
Prétendre, պահանջել	Ordonner, }
Désirer, փափաքել	Recommander, յանձն առ- նել
Souhaiter, մաղթել	
Exiger, պահանջել	Demander, խնդրել
Attendre, սպասել	Permettre, թողուլ, թոյլ
Souffrir, համբերել, եւ.	տալ

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

J'ordonne qu'il sorte. Կը հրամայեմ որ դուրս ելնէ.
Je prétends qu'il m'obé- Կը պահանջեմ որ հնազան-
isse. դի ինձ.

Il veut que je lui dise Կը կամի որ ըսեմ նմա ճշ-
(Prés.) la vérité. մարտութիւնը.

Il voulait que je lui disse Կը կամէր որ ըսէի նմա ճշ-
(Imparf.) la vérité. մարտութիւնը.

Il exigea que je partisse Պահանջեց որ մեկնիմ իս-
tout de suite. կոյն.

ՅՕԴ. 2. Տարակուս, խիստահ կամ արհեստ, գոր-
ծիմալ.

Douter, տարակուսել	Être incertain, անստոյգ
Nier, ժխտել, ուրանալ	լինել
Empêcher, արգելուլ	

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Je nie que mon fils ait dit Կը ժխտեմ, չեմ ընդունիր,
cela. թէ որդիս ըսած է զայս.

Je doute que votre frère Կը տարակուսիմ թէ գայ
viennne (ոչ թէ viendra). ձեր եղբայրը.

ԾԱՆՈԹ. — Մոռնալու չէ, թէ երբ այն օրինակ բայ մը ԺԵՂԻՆԻ
կամ հրաժարեալ է, Ստորագասականն եւս կ'առնու ne, որ չձարգման-
ուիր հայերէն (Տես Դաս ԺԴ. ne ի կիրառութիւն ՅՕԴ. 2. 1. Ե).

Nous ne nions pas que M. Չեմբ ուրանար թէ Պ. Ֆ. F. ne soit un homme գիտուն մարդ է .
savant.

ՅՕԴ. 3. Հասարակ, հարձի, չարահան, բերանացի կամ գրաւոր հիւսնակ, երբ այս բայը գործածուած են իբր Բացասական, հարցական կամ Բեական, քանզի այնու յաջորդ երկրորդ անգամին իմաստը լինի տարակուսելի :

Չոր օրինակ, եթե ըսեմ, Je crois que Charles est malade, կարծեմ թէ Կարոլոս հիւանդ է . Կարոլոսի հիւանդութիւնը, խօսողին համար է իրական, ուստի եւ բայը պարտի դրուիլ Սահմանական :

Ընդհակառակն, երբ ըսեմ, Je ne crois pas que Charles soit malade, կամ, Crois-tu que Charles soit malade? Չեմ հաւատար թէ Կարոլոս հիւանդ է . Կոչ Կը հաւատա՞ս թէ Կարոլոս հիւանդ է . Կարոլոսի հիւանդութիւնն է անորոշական, ուստի եւ բայը պարտի դրուիլ Ստորագասական :

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Փ

Je ne crois pas que le Չեմ կարծեր թէ նուագա-
concert ait lieu ce soir. հանդէսը կատարուի այս
երեկոյ .

Pensez-vous qu'il puisse կը կարծէ՞ք թէ նա կարող
apprendre cela? է ուսանել զայս .

1. Միեւնոյն պատճառաւ Ստորագասականը կը յա-
ջորդէ նաեւ il y a բային, եթէ խօսքը հարցական, ժշի-
ական կամ Բեական է .

Il n'y a rien qui soit plus Չկայ բան մը, որ արժանի
digne de vous. է՞ ձեզ .

Y a-t-il un mortel qui կա՞յ մահականացու մը, որ
puisse dire qu'il a tou- կարենայ ըսել թէ միշտ
jours été heureux? երջանիկ եղած է .

Il n'y a que lui qui puisse Չիք ոք քան զնա որ կարե-
faire cela. նայ ընել զայս .

2. Սա խօսքը, « Գիտէ՞ք (ոչ թէ՛ կը կարծէք) թէ
Կարոլոս հիւանդ է », պարտ է թարգմանել այսպէս .
Savez-vous que Charles est malade? վասն զի միեւ-
նոյն բան է ըսել թէ « Կարոլոս հիւանդ է, գիտէ՞ք » :
Ուստի savoir (գիտել) և être convaincu (համոզուիլ),
ignorer (չգիտել) բայերէն ետքը անհանկուտ կը դրուի
ընդհանրապէս :

69. Հրահանգ 1. 2. 3. Յօդուածոց վերայ

Ա. Կ'ուզեմ որ զայ նա . — Կ'ուզեմ որ ապրիք .
— Կը փափաքինք որ գաք . — Հնազանդէ՛, եթէ կամիս
որ ծառայեն քեզ (այլք) . — Կը ցանկայի որ հատուցա-
նէր ինձ . — Պահանջե՞ց որ հատուցանէիք հաշիւը (le
compte) . — Օրէնքը կը պահանջէ որ գողք պատժուին .
— Սպասաւորին ըսի (պատուիրեցի) որ երթայ բերէ (al-
ler chercher) զնոսա . — Աստուած կամի որ սիրենք
մեր թշնամիներն . — Կալիքուլա կամէր որ Հոռովայե-
ցիք մատուցանէին (rendre) նմա աստուածեղէն պատիւ
(les honneurs divins) . — Կ'արգելում որ հոն երթայ .
— Հօրաքոյրս կը փափաքէր որ վաղիւն (dès demain)
մեկնէի . — Կամէինք (Cond. vouloir) որ բոլոր մար-
դիկ սիրէին զմեզ . — Նա չարչարեց զիս, որպէս զի
ճշմարտութիւնն ըսեմ նմա . — Օգոստոս կայսր պատ-
ուիրեց իւր (par) կտակաւն, որ ոչ ոք ջանայ ընդար-
ձակել պետութիւնը .

Բ. Կը տարակուսիմ թէ ճշմարիտ է . — Կը տարա-
կուսիմ թէ հօրեղբայր ձեր գայ վաղիւ . — Կը տարա-
կուսինք թէ հարստութիւնը կրնայ տալ երջանկու-
թիւն . — Չէի գիտեր թէ պարտէիք (devoir) գալ . —
Կը տարակուսիմ թէ ձեր բարեկամն եմ . — Չեմ տա-
րակուսիր թէ բարեկամն էք . — Մարդ չկրնար ուրա-

նալ թէ առողջութիւն նախամեծար է (préférable) քան
զհարստութիւն . — Կ'ուրանայ թէ ըսուեցաւ նմա այս .
— Չուրանար թէ ըսուեցաւ նմա այս .

Գ. Կը կարծե՞ս թէ Հենրիկոս տունն է . — Չեմ
կարծեր թէ տունն է . — Կը հաւատա՞յք թէ պիտի յա-
ջողի նմա . — Չենք հաւատար թէ պիտի յաջողի նմա .
— Եթէ էի վստահ թէ ճշմարտութիւնը կ'ըսէ , կը հա-
ւատայի նմա . — Եթէ գիտնայի թէ պիտի գար (նա ,
էք .) , կ'երթայինք նմա ընդ առաջ (au-devant d'elle) .
— Կը կարծե՞ս թէ յանցաւորը կրնայ ննջել խաղաղ . —
Կը խորհի՞ք թէ տղայն յառաջգիւմութիւն կ'ընէ . — Չեմ
կարծեր թէ իրաւունք չունիք , բայց չեմ կրնար վստա-
հեցունել թէ իրաւունք ունիք .

ՅՕԴ. 4. Ստորագասական կը դրուի դարձեալ այն
բայերէն ետքը , որք երկէ-ը կամ հ-ք , որք-ը , շ-ք-
այդու-ն , ինչու-ն , որք-ն կը նշանակեն , ինչպէս .

Craindre, }	երկնչել	Être ravi,	{ ուրախ լինել
Avoir peur, }		Être charmé,	
Trembler, դողալ		Être enchanté,	
S'étonner, հիանալ		Se réjouir, զուարճանալ	
Être surpris, զարմանալ		Être fâché, տրտմել, բար-	
Être bien aise, գոհ, ու-	կանալ		
րախ լինել, եւ .		Regretter, ցաւել, եւ .	

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Je crains qu'il ne (*) vi- Կը վախնամ թէ չգար .
enne.

Je m'étonne qu'il n'ait Կը զարմանամ որ ընդու-
pas reçu ma lettre. նած չէ նամակը .

(*) Տես Դաս ԺԴ. ne ի կիրառութիւն Յօդ. 2. 1. Գ. և 2. :

Je suis charmé que vous Ուրախ եմ որ եկաք տեսնել
soyez venu me voir. զիս .

Mon père est fâché que Հայրս բարկացած է որ չը
je ne lui aie pas écrit գրեցի նմա վաղագոյն .
plus tôt.

ԴԻՏՈՂ. — Եթէ հարկ է փոխանակ queի՝ de ce que դնել, գրե-
խաւոր անդամին մէջ , երկրորդ անդամին բայը կը դրուի Սահմա-
նական .

Il est fâché de ce que vous Բարկացած է որ չէք գրած
ne lui avez pas écrit. նմա .

Je me plains de ce qu'elle Կը գանգատիմ որ մոռցաւ
m'a oublié. զիս .

ՅՕԴ. 5. Միադէմ բայերէն ետքը , մանաւանդ

Il faut, պարտ է	Il suffit, բաւ է
Il convient, վայել է	Il vaut mieux, լաւ է
Il importe, փոյթ է	

Նաեւ il est կամ c'est բառերէն ետքը , երբ ունին
կից ամական կամ ամականաբար առնուած գոյական ,
գործիական .

Il est nécessaire, juste, Հարկաւոր , արդար , պատ-
convenable, possible, շահ , հնարաւոր , դուռն
rare, naturel. ուրեք , բնական է .

Il est temps.	Ժամ է .
C'est dommage.	Եղունկ , եւ .

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Il faut que vous partiez Պարտ է ձեզ մեկնել իսկ և
tout de suite. իսկ .

Il est possible qu'il vienne. Հնար է թէ (թերեւս) գայ .
C'est dommage que vous Եղունկ , որ չեկաք վաղա-
ne soyez pas venu plus գոյն .
tôt.

ԴԻՏՈՂ. — Սակայն դիտելի է, զի արդարեւ կամ հաւանական է նշանակող ածականը Ստորագասական կը պահանջեն միայն, երբ բայն հարցական, թերեւս կամ եւել է. բայց Սահմանական կը պահանջեն, եթէ բայն հարգական է, զոր օրինակ.

Vrai, **Համարիտ** Clair, **յայտնի, որոշ.**
Certain, **ստույգ** Probable, **հաւանական, եւ.**

ՕՐԻՆԱԿԲ

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Est-il probable qu'il le **հաւանական է թէ ընէ.**
fasse?

Il n'est pas certain qu'il **Ստույգ չէ թէ ընէ.**
le fasse.

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Il est probable qu'il le **հաւանական է թէ ընէ.**
fera.

Il est certain qu'il le **ferա. Ստույգ է թէ ընէ.**

ՅՕԴ. 6. Պարբերութեան մը երկրորդական անդամին որ, qui, que, lequel, ուն, յարաբերականով կը սկսի՝ բայը կը գրուի Ստորագասական, եթէ գլխաւոր անդամը կը ցուցնէ լուեայն *դուք, աշխարհի, հաւանականութիւն*, ոչ թէ արդէն եղած կատարուած գործ, եւ կամ մանաւանդ եթէ գլխաւոր անդամին բայն հրամայական է, զոր օրինակ.

Lisez des ouvrages qui **կարգացէք գրեան որ մար-**
puissent former votre **թին կրթեւ ձեր հաշակը.**
goût.

Choisissez un appartement **Ընտրեցէք բնակարան մը,**
où vous *soyez* à votre **ուր լինիք ըստ ձեր հեշ-**
aise.

Ils envoyèrent des dépu- **Ղրկեցին պատգամաւոր-**
tés qui *consultassent* **ներ, որպէս զի հարցու-**
Apollon. **նեն պատգամ Ապոլլոնի.**

ԴԻՏՈՂ. — Եթէ պարբերութեան գլխաւոր անդամը կը ցուցնէ ոչ թէ ակնկալութիւն, այլ մանաւանդ գործն արդէն *եւ. արդարեւ*, երկրորդ անդամին բայը կը դրուի Սահմանական, զոր օրինակ.

J'ai loué un appartement **Վարձեցի բնակարան մը,**
où je *suis* bien à mon **ուր եմ, իմ ըստ հեշտի.**
aise.

Ils envoyèrent des dépu- **Ցղեցին պատգամաւորներ,**
tés qui *consultèrent* A- **որք հարցուցին պատգամ**
pollon. **Ապոլլոնի.**

Բ. ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ, ԶԿՆԻ ԳԵՐԱԴՐԱԿԱՆԻ

ՅՕԴ. 7. Ստորագասական կը դրուի ընդհանրապէս նաեւ,

Ա. **Զկնի Գերադրականի.**

C'est le plus beau jardin **Գեղեցկագոյն պարտէզն է**
que je *connaisse.* **զոր գիտեմ.**

Բ. **Նաեւ սա բառերէն ետքը, premier և dernier,**
unique, seul, rien, personne, **մանաւանդ երբ անհո-**
դուք, աշխարհի, հաւանականութիւն **կ'իմացուի լուե-**
այն. **միով բանիւ, երբ յարաբերեալ անդամն ան-**
նական արդարեւ միայն կը նշանակէ.

C'est une des dernières **է վերջին թուղթերէն մին**
lettres que St. Paul *ait* **զորս թուի գրած Պօղոս**
écrites. **առաքեալ.**

L'unique espoir qui me **Մի միայն յոյսն (է թերեւս)**
soit resté. **որ կը մնայ ինձ.**

Néron est le premier em- **Ներոն է (թերեւս) առաջին**
pereur qui *ait* persé- **կայսր որ հալածեց զե-**
cuté l'église. **կեղեցին.**

ԾԱՆՈԹ. — Սակայն եթէ գործն իբր ստոյգ ինչ կամ իբր եղեւթիւն Կընծայանայ, կը դրուի բայը Սահմանական, զոր օրինակ .

Souviens-toi que je suis Յիշէ որ ես եմ միայն որ
le seul qui t'ai déplu. անհաճոյ եղայ քեզ .

FÉNÉLON

ՖԵՆԵԼՈՆ

Հրահանգ 70.

1. Սողոն ի մեռանելն (en mourant) պատուիրեց ,
թէ իւր ոսկրոտին տարուին ⁽¹⁾ ի Սաղամիս , այրուին
և (en) ածիւնն ամբողջ ցանուի ի (par) գետին . — Օ-
րէնք կամին որ իւրաքանչիւր ոք ծառայէ իւր իմաս-
տութեամբն և համեստութեամբ բազում մարդոց եր-
ջանկութեան ⁽²⁾ (Acc.), ոչ թէ բազում մարդիկ ծա-
ռայեն փաղաքշելու անհատի մը գոռոզութիւնը ⁽²⁾ և
մեղկութիւնը . — Կեսա՛ր , պիտի թողո՞ւք որ անհնա-
րին խստութիւն մը իշխէ կշտամբել զձեզ . — Նախա-
խնամութիւնը թոյլ տուաւ որ բարբարոսք կործանէին ⁽³⁾
հռովմէական պետութիւնը , և առնուին զվրէժ նուաճ-
եալ տեղերաց . — Բաւական է որ աղքատ էք . ես պի-
տի հոգամ վասն ձեր . — Վայելուչ է որ ակնածու-
թիւն ցուցուի անցելոց զաւուրքք (ծերոց) . — Պիտի
վշտանամ յոյժ , եթէ (que) մեկնիք ⁽⁴⁾ առանց մատու-
ցանելոյ ինձ ձեր վերջին ողջոյնը (adieu) (մնաս բա-
րով ըսելու) . — Չեղաւ ոք , որ կամէր սպանանել ⁽⁵⁾
զՄարիոս :

2. Տը Պիրոն մարաջախտ ըսաւ Հենրիկոս չորրորդի
որ բանտարկեալ (enfermé) էր ի Տիէբ , « Այժմ , Տէր
արքայ , մինչ ի Գաղիա էք ⁽⁵⁾ , կամին (on voudrait)
որ դուրս ելնէք անտի , և ձեր բարեկամներն են ի կար-

(¹) Տե՛ս այս Դասին մէջ Համաձայնութիւն Ժամանակաց բայի
Յօդ. 2. — (²) Տե՛ս Դաս ԺԸ. servir բայը . — (³) Ստոր. անկատար .
— (⁴) Ստոր. անկատար vouloir բայի . — (⁵) Տե՛ս Դաս ԺԶ. Ստո-
րադասականի գործածութիւն առանց que ի , Յօդ. 7.

ծիս (seraient d'avis) թէ կ'ընէք զայս մտադիւր . —
Ձեր մեծափառութիւնը թող չվշտանայ , երբ ըսուի ,
թէ կրտսեր որդի (un cadet) մի Լորանսի տոհմէն , հա-
լածեց ⁽¹⁾ զձեզ երկրէն » . — Որոշեցէք ինձ ուսուցիչ
մի , որոյ հրահանգն լինի (Յօդ. 6.) աւելի օգտակար-
քան փորձառութեան հրահանգը . — Յղեցէք ինձ ծա-
ռայ մի , որ գիտէ ծառայել . — Երիտասարդութիւնն
կենաց այն ժամանակն է , յորում (où) մարդ կրնայ
դիւրաւ լաւանալ . — Մարդն է այն մի միայն զգայուն
էակն , որ ի վիճակի ազատութեան իսկ կ'ունայնացունէ
զանձն . — Կամէի գտնել մատեան մի , որ ուղեւորու-
թեանս ժամանակ ծառայէ ինձ ⁽²⁾ իբրեւ առաջնորդ .
— Ֆենելոնի Տելեմաքն այն գեղեցկագոյն գիրքն է , զոր
առաքինութիւնը շնչեց հանճարոյ (génie) :

Հրահանգ 71.

1. Մարմինս , ըսաւ մարաջախտ տը Պիրոն իւր դա-
տաւորներուն , չունի երակ ⁽³⁾ , որ չհոսեց (արիւն) վասն
ձեր » . — Շատ խիստ լինէր , որ (que) իզմով (par)
սկսուէր պատժել խորհուրդները . — Է՞ր կը կամիք մե-
ռանել , մինչ ես կամիմ որ ապրիք . — Կը շնորհեմ (ac-
corder) ձեզ կեանս , բայց դուք պարտիք (falloir) հա-
մօրէն տիեզերաց համար մեռանել . — Թէպէտ սակաւ
մարդիկ կան որք սնապաշտութենէ խաբուած են , ցան-
կալի (à) է դարձեալ որ մարդ աշխատի զայն արմա-
տաքի խել (à la) . — Ժամ է որ ի տուն երթանք ,
քանզի կ'սկսի (à) անձրեւել . — Յայտնի է թէ Յունաս-
տան չկարէր այլ եւս պաշտպանել զանձն , այնչափ
անկեալ էր նա յայնժամ :

(¹) Այս Դասին մէջ Համաձայնութիւն Ժամանակաց բայի Յօդ. 1.
— (²) Յօդ. 6. եւ Համաձայնութիւն Ժամանակաց բայի , Յօդ. 2 . —
(³) « Չունի երակ », n'a veine կը նշանակէ հոս և ոչ unique. ուս-
տի հարկ է որ ըստ Յօդ. 7. Բ. բայը դրուի Ստորադասական :

2. Կը հաւատա՞յք թէ կատարէ նա ձեր հրամանները . — Չեմ հաւատար , թէ կատարէ (Ստորագրասկան ներկայ) . — Բաւ է , որ (que) դուք ըսէք նմա զայս . — Աւա՛ղ որ չեկաք ընդ մեզ . պիտի զուարճանայիք յոյժ . — Գիտէ՞ք ստուգիւ (êtes-vous sûr) թէ է տասներորդ ժամ . — Չեմ կարծեր թէ այսպէս անագան է . — Ժամանակակիցք Կոլոմպոսի չէին հաւատար թէ կայ չորրորդ մաս մի եւս աշխարհի . — Ամերիկացիք հաւանեալ էին թէ Կոլոմպոս և ուղեկիցք նորա կրնային ⁽¹⁾ ծնուցանել կայծակ և որոտումն . — Կը տարակուսիմ թէ ⁽²⁾ հարստութիւնն կարէ լինել պատճառ երջանկութեան . — Զբօսալին է այս ի գրոց զորս երբեք ընթերցեալ եմ :

Գ. ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ , ՅԵՏ ՇԱՂԿԱՊՆԵՐՈՒ

ՅՕԴ. 1. Յաջորդ շաղկապ գաղիբեհնի մէջ կը պահանջեն Ստորագրասական .

Avant que, յառաջ, մինչև	Quoique, թէպէտ
Afin que, որպէս զի	Pourvu que, միայն թէ
Pour que, մինչ զի , որպէս զի .	A moins que...ne, բայց եթէ
Sans que, առանց	Loin que, քաւ լիցի [...ջ .
Que-ne, մինչ զի	Malgré que, հակառակ
Encore que, թէեւ	Jusqu'à ce que, ⁽³⁾
Bien que, }	Sinon que, } մինչև որ
	En attendant que, }

(1) Տե՛ս այս Դասին մէջ Ստորագրասական՝ բայերու յետադաս .
— (2) Տե՛ս այս Դասին մէջ Ստորագրասական՝ բայերու յետադաս, Յօդ. 2, Դիտողութիւն .

(3) Jusqu'à ce queէն ետքը կրնայ երբեմն սահմանական եւս դրուիլ , եթէ ամէն անստուգութիւն եւ բոլոր տարակոյտ արտաքսեալ է : Այսպէս նաեւ sinon que, de sorte que եւ de manière queէն ետքը :

Supposé que, եղեալ թէ Soit que...soit que, եթէ
Au cas, կ'ս' en cas que, ...եթէ
եթէ (պատահի) Quel-que, ⁽¹⁾ } որչափ և
De peur que...ne, առ ահի Quelque-que, }
Ou que, որովհետեւ Pour peu que, եթէ քիչ մը

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Rentrons avant qu'il fasse Դառնանք տուն , մինչև
nuit. [le sachiez. գիշեր է .
Afin que (pour que) vous Որպէս զի գիտնաք զայն .
Sans qu'il y ait de morts. Որ մեռեալ չգտնուի .
Je ne sortirai d'ici que Չեմ ելլեր աստի , մինչև
je ne sois payé. չհատուցուի ինձ .
Quoiqu'il me l'ait promis. Թէպէտ և խոստացաւ ինձ
զայն .
Pourvu qu'il y consente. Միայն թէ հաւանի .
A moins que vous ne me եթէ չխնդրէք ինձ նե-
demandiez pardon. րումն .
Au cas կ'ս' en cas qu'il իցէ եթէ մեռանիցի . դիցուք
mourût. թէ մեռաւ .
Pour peu qu'on me fasse Թէպէտ և դոյզն դժուա-
des difficultés. րութիւն ընեն ինձ .

ՅՕԴ. 2. Նոյնպէս Ստորագրասական կը յաջորդէ պարզ que ին , երբ que դրուած է փոխանակ երկրորդ si ի , կամ վերագոյն Յօդ. 1. նշանակեալ շաղկապներէն միոյն .

Je ne puis vous pardon- Չեմ կրնար ներել ձեզ , եթէ
ner avant que ⁽²⁾ vous (մինչեւ) չխոստովանիք

(1) Համեմատե՛ Դաս ԺԲ. quelque-que եւ qui que, Յօդ. 14 .
— (2) Կարէ ըսուիլ նաեւ à moins que vous ne me fassiez etc. կամ պարզապէս , que vous ne me fassiez, etc.

me fassiez l'aveu de vos fautes et que vous me promettiez de vous corriger.

Si je ne suis pas rentré à quatre heures et qu'on vienne me demander etc.

ՅՕԴ. 3. Ստորագրական կը դրուի նաեւ յետ attendre բային, եթէ փոխանակ «մինչեւ որ» շաղկապի՝ լոկ *que* եւս դրուի.

Attendez qu'il revienne. Սպասեցէք մինչեւ որ գայ.

ՅՕԴ. 4. Թող մինչեւ ցարդ նշանակեալ դիպուածները, (*que* ով կամ առանց *que* ի) Ստորագրական կը պահանջեն նաեւ բանի մը ասացուածք, որք տեղւոյն կամ իդմ (միջարկութիւն) կը յայտնեն.

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Dieu veuille *կամ* plutôt Աստուած տայ.
à Dieu!

Vive le roi! *կեցցէ՛ արքայ.*

Que je fuie, moi! (*փոխա- փախչի՛մ.*)

նալ voulez - vous que
je fuie!)

Ի մասնաւորի դիտելի եւս սա ասացուածք.

Puissé-je!

Puissiez-vous!

Puissent-ils!

Dussé-je!

{ *իցի՛ւ, ո՛ր տայր թէ.*

ՅՕԴ. 5. Ստորագրական կը դրուի երրորդ դէմ հրամայականի բայը, որ հայերէն բող բառով կը բարգմանուի.

Qu'on amène l'accusé. Թող բերեն ամբաստանեալը.
Qu'ils viennent. Թող գան.

ԴԵՏՈՂ. — Նախադասութեան զիսաւոր անդամը ուր մէջ, էմէ կամ ուրիշ որ եւ իցէ բայի ստորագրական կայ, կը սկսի *que* ով.

Que la terre lui soit lè- Թեթեւ լիցի նմա երկիր.
gère.

Հրահանգ 72.

1. Այլ եւս չեմ կրնար վստահել ձեր խոստմանց, եթէ (մինչեւ որ) չտաք ինձ ապահովութիւնը որ հարկաւոր է. — Այս լիբը մարդը չդադրեցաւ զիս թախանձելէ (de) իւր աղերսագիրներով, թէպէտ եւ գիտցաւ թէ ոչինչ կրնամ ընել իրեն համար. — Անխորհուրդ մարդ մը ոչինչ գիտէ, որչափ եւ (թէպէտ եւ) մեծ բազմութեամբ ուսումնական մատեաններ իցէ ընթերցեալ. նմանապէս (de même) շատ մարդիկ տգէտ կը մնան թէպէտ քաղաքակիրթ երկիրներ ճանապարհորդած են:

2. Ո՛ր երկրի եւ ո՛ր վիճակի մէջ եւս գտնուի (լիցի) ոք (*qu'on**), ազատ է յոյժ, միայն թէ վախնայ Աստուծմէ. — Որչափ եւ մեծ իցէ վստահութիւնն զոր ունիք անոր վերայ (*en*), չեմ վախնար թէ չարաչար վարէ նա զայն. — Չեմ կրնար ներել նմա, մինչեւ (*avant que*) չխոստովանի յանցանքը զոր գործած է, եւ... չխոստանայ ինձ ուղղել զանձն. — Եթէ թշնամին պատերազմ տայ եւ (*et qu'il*) յաղթուի, յայնժամ վիճակ նորա լինի նմա մեծ հոգոյ պատճառ. — Սպասեցէք մինչեւ (Յօդ. 3.) գանք. — Պիտի սպասեմ մինչեւ կատարէք:

(*) Տե՛ս Դաս ԺԲ. quelque-que եւ qui que.

Խառն հրահանգներ 73.

Չենք ուրանար թէ ունիք ⁽¹⁾ իրաւունս, բայց կը տարակուսինք, թէ չահիք ⁽²⁾ դատը. — Կը վախնամ միշտ թէ խօսքը չպահէ, թէպէտ և չեմ տարակուսիր, թէ բարի դիտաւորութիւն ունեցած է. — Հայրդ չտարակուսիր ⁽³⁾ թէ ամէն ջանք ի գործ պիտի դնես, պատասխանելու ակնկալութեանց նորա. — Չեմ ուրանար թէ գրեցիք ինձ, բայց հիւանդութեան պատճառաւ (pour cause de) չկրցայ պատասխանել. — Աստուած տայ թէ չկատարի կասկածս. — Այս մեծ մարգը մեռաւ շատ ծեր. թող թեթեւաբեռն լինի նմա հողն. — Կը պահուըտէր վախէն թէ ձերբակալուէր բռնի, բայց այս չարագեղց զնա բնտարկուելէ. — Նշիցի ձեր այոն՝ այո, և ոչն՝ ոչ ⁽⁴⁾. — Մահմետականք չեն ուրանար թէ Քրիստոս մեծ մարգարէ է, բայց չեն ընդունիր թէ որդի Աստուծոյ է նա.

Հրահանգ 74.

Կալիլէոս (Galilée) էր մին այն մեծ մարգերէն, զորս Իտալիա ծնոյց. Մնաւ սա 1564 Փետրուար 15 ի քաղաքին Փիզա. Բնագիտութիւն, ուսողութիւն, աստեղագիտութիւն ոչ սակաւ կարեւոր գիւտեր պատական են նմա. Բայց փոխանակ այս գիւտից, որ յաւերժացուցին զյիշատակ նորա, ի վերջ կոյս կենաց նորա յարեան սաստիկ հալածանք, զորս չկրնար զմոռաւածել ոք. Կոչուեցաւ ի դատ (cité) ի Հռովմ, ուր նախ (d'abord) խոնարհութեամբ խնդրեց ներումն վասն ուսուցանելոյն երկրիս շարժումը (Անցեալ աներեւոյթ)

(1) Տե՛ս Դաս Ժ.Գ. բացասականի գործածութիւն. — (2) Ստոր. ներկայ. — (3) Տե՛ս բացասականի գործածութիւն, Դաս Ժ.Գ. — (4) Տե՛ս վերագոյն Ուշադրութիւնը.

և ուր յետոյ ի հասակի (à l'âge) եօթանասուն ամաց՝ Կարդինալաց ժողովէն (par) դատապարտուեցաւ իւր մնացեալ օրերն անցունել (à passer) հաւատաքննութեան բանտերուն մէջ, յորս շատ ամիսներ կրեց տառապանս. Բայց այս անողորմ դատաւճիռն մեղմացնելու շնորհ ստացուեցաւ (Անցեալ օրոշեալ) և շատացան տարագրելով զնա Արկիտիի ժողովրդապետութեան վիճակը (dans) ոչինչ հեռի ի Փլորենտիայ. Հոն (c'est ici que) պատուական ծերունին անցուց իւր կենաց վերջին տարիներն և այս միջոցին կորոյս լիովին զտեսանելիս և զլսելիս. Այս ցաւոց հետ խառնեցան նաեւ յողացաւ և երկար տքնութիւն. Բայց և այնպէս (malgré cela) հանձար նորա մնաց միշտ գործող. Մեռաւ նա 1642ին, այն տարին յորում նեւտոն ծնաւ.

ԸՆԹԵՐՅՈՒՍ.Շ (*)

75. L'ÉVANGILE

La majesté des Écritures ! m'étonne. La sainteté de l'Évangile parle à mon cœur. Voyez les livres des philosophes avec toute leur pompe; qu'ils sont petits près de celui-là ! Se peut-il ² qu'un livre, à la fois si sublime et si simple, soit l'ouvrage des hommes? Se peut-il que celui dont il fait l'histoire, ne soit qu'un homme lui-même? Est-ce là le ton d'un enthousiaste ³ ou d'un ambitieux sectaire ⁴? Quelle douceur, quelle pureté dans ses mœurs! quelle grâce touchante dans ses instructions! quelle élévation ⁵ dans ses maximes! quelle profonde sagesse dans ses discours! quelle présence d'esprit,

(*) Մարթ է այս Դասին հետ ընթեռնուլ վերստին նաեւ 43, 44 եւ 47 Ընթերցուածներն, յորս կը բովանդակին ոչ սակաւ օրինակը Ստորադասականի.

quelle finesse et quelle justesse dans ses réponses ! quel empire sur ses passions ! Y a-t-il un homme ou un sage qui *sache* agir, souffrir et mourir sans faiblesse et sans ostentation ⁶ ?

Quand Platon peint son juste imaginaire ⁷ couvert de tout l'opprobre ⁸ du crime, et digne de tous les prix de la vertu, il peint trait pour trait Jésus-Christ : la ressemblance est si frappante qu'il n'est pas possible de s'y tromper. Quel aveuglement ⁹, quels préjugés ¹⁰ ne faut-il point avoir pour comparer le fils de Sophronisque au fils de Marie ? Quelle distance de l'un à l'autre ! Socrate mourant sans douleur, sans ignominie ¹¹, soutint aisément jusqu'au bout son personnage ¹², et si cette facile mort n'eût honoré sa vie, on douterait si Socrate, avec tout son esprit, fût autre chose qu'un sophiste. Il inventa, dit-on, la morale. D'autres avant lui l'avaient mise en pratique ; il ne fit que dire ce qu'ils avaient fait, il ne fit que mettre en leçons ¹³ leurs exemples.

1 Սուրբ գիրք : 2 Հնար է : 3 Մոլեալ : 4 Աղանդա-
ւոր : 5 Բարձրութիւն , վեհութիւն : 6 Յոյսք : 7 Մտա-
ցածին : Հոս՝ իտեալ արդարութեան , իրաւանց : 8 Նա-
խատինք , ծանականք : 9 Կուրուցիւն : 10 Նախապա-
շարունակ : 11 Նշաւակութիւն : 12 Հոյակապ անձն :
13 Ընել ուսումն :

Suite (Մեացորդ)

Aristide avait été juste avant que Socrate eût dit ce que c'était que la justice ; Léonidas était mort pour son pays avant que Socrate eût fait un devoir d'aimer la patrie ; Sparte était sobre ¹ avant que Socrate eût loué la sobriété ; avant qu'il eût défini ² la vertu, la Grèce abondait ³ en hommes vertueux. Mais où Jésus avait-il pris chez les siens

cette morale élevée et pure, dont lui seule a donné les leçons et l'exemple ? Du sein du plus furieux fanatisme se fit entendre la plus haute sagesse, et la simplicité des plus héroïques vertus honora le plus vil ⁴ de tous les peuples.

La mort de Socrate philosopant ⁵ tranquillement avec ses amis, est la plus douce qu'on puisse désirer ; celle de Jésus expirant dans les tourments, injurié ⁶, raillé ⁷, maudit de tout un peuple, est la plus horrible qu'on puisse craindre. Socrate prenant la coupe empoisonnée ⁸, bénit celui qui la lui présente et qui pleure. Jésus, au milieu d'un supplice ⁹ affreux, prie pour ses bourreaux acharnés. Oui, si la vie et la mort de Socrate sont d'un sage, la vie et la mort de Jésus sont d'un Dieu.

Disons-nous que l'histoire de l'Évangile est inventée à plaisir ? Ce n'est pas ainsi qu'on invente, et les faits de Socrate, dont personne ne doute, sont moins attestés ¹⁰ que ceux de Jésus-Christ. Au fond ¹¹ c'est reculer ¹² la difficulté sans la détruire ; il serait plus inconcevable ¹³ que plusieurs hommes d'accord eussent fabriqué ce livre, qu'il ne l'est qu'un seul en ait fourni le sujet. Jamais des auteurs juifs n'eussent trouvé ni ce ton, ni cette morale, et l'Évangile a des caractères de vérité si grands, si frappants, si parfaitement inimitables ¹⁴, que, s'ils n'étaient pas vrais, l'inventeur en serait plus étonnant que le héros.

JEAN JACQUES ROUSSEAU

1 Ժուժկալ , զգաստ : 2 Սահմանել , մեկնել : 3 Ու-
նել առատութեամբ : 4 Անարգ : 5 Իմաստասիրելով կամ
խօսելով : 6 Նախատել , 7 Կատակել , 8 Թունալից տալու :
9 Մահացու տանջանք : 10 Վկայել : 11 Ի հիմանց (համա-
ռօտիւ) : 12 Յետոյ մղել : 13 Անհաս : 14 Աննման :

ԴԱՍ ԻԳ.

ԱՆԵՐԵԻՈՅԹ

Աներեւոյթն է մին ի կարեւոր մասանց բային, կը ծառայէ մանաւանդ նախադասութիւններ ամփոփելու, զոր օրինակ. նախադասութեան գլխաւոր անդամին կցելով երկրորդ անդամը որ շաղկապով կապուած է անոր հետ: Աներեւոյթը կարէ լինել մերթ տեր բայի եւ մերթ խնդիր, որ կախումն ունի նախընթաց բառէն:

Ա. ԱՆԿԱԽ ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ

ՅՕԴ. 1. Աներեւոյթն երբեմն գոյականի տեղ կը բռնէ, եւ կը գործածուի իբրեւ նախադասութեան տեր բային.

Médire est une infamie. Բամբասելն է վատութիւն.

Ա. Երբեմն լինի նաեւ գոյական եւ կ'առնու յօդ.

Le manger, ուտելն. Les vivres, պաշար (ապրուստ).
Le boire, խմելն.

Բ. Եթէ տէր բայի աներեւոյթն ունի մասեր, լաւագոյն է որ յաջորդէ նմա c'est փոխանակ est ի, երբեմն եւս voilà.

Médire de son prochain, իւր մերձաւորին դէմ չա-
c'est une infamie. Բախօսելն է վատութիւն.
N'aimer que soi, c'est ai- Զինքն միայն սիրել՝ քիչ բան
mer peu de chose. սիրել է.

ՅՕԴ. 2. Եթէ աներեւոյթով նշանակուած իմաստը բառական երկայն է, աներեւոյթը չկրնար նախադա-

սութեան սկիզբը դրուիլ, այլ կու գայ յետ ստորոգելու. բայց նախադասութեան այս երկու մասերը (տեր բայի եւ ստորոգելի) չշփոթելու համար ստորոգելոյն սկիզբը կը դրուի աներեւոյթ տեր բայի (ce կամ il). Եթէ երբ յաջորդ բառը գոյական է, եւ il՝ եթէ ածական մը կը յաջորդէ:

C'est un honneur d'être utile à sa patrie. Պատիւ է լինելն օգտակար հայրենեաց.

Il est glorieux de mourir pour sa patrie. Պանծալի է մեռանել վասն հայրենեաց.

Բայց կրնայ նաեւ աներեւոյթ տեր բային դրուիլ յառաջ, զոր օրինակ. Être utile à sa patrie est un honneur. Mourir pour sa patrie est glorieux. Այս հնարաւոր է մանաւանդ երբ նախադասութեան անդամը կարճ էն, ինչպէս այս օրինակներուն մէջ:

ՅՕԴ. 3. Եթէ նախադաս ստորոգելին աւելի եւ երկայն իմաստներ ունի, յառաջ քան աներեւոյթ տեր բային կը դրուի que որ աւելորդ է, եւ կը ցուցնէ բուն տեր բային.

C'était une grande nouveauté pour le roi que l'orfin համար լսել այսպէս d'entendre parler si naturellement. պարզ խօսել. (entendre parler տէր բայի է).

Գիտու. — Բայց կրնայ c'est ին հետ դրուիլ աներեւոյթ մը որ է ստորոգելի.

Taire un service qu'on a rendu, c'est augmenter le bienfait. արար ոք՝ է յաւելուլ զեւրախութիւն.

C'est créer des talents que de les mettre en place. Տաղանդներ ստեղծել է զետեղելն զնոսա.

Բ ԿԱՆՈՒՄՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ

307. 4. Պարզ աւելեալ (առանց de կամ à) կը դրուի .

1. Զինի բայից որ կը նշանակեն շրջառն, ինչպէս, Aller, venir, courir, voler, retourner, mener, envoyer, զոր օրինակ .

Venez nous voir demain. Եկ տեսանել զմեզ վաղիւ . Je cours lui apprendre կը փութամ հաղորդել նմա cette nouvelle. այս լուրը .

Il faut envoyer chercher Պարտ է յղել կոչել գրծիչին. le médecin.

2. Սա բայերէն ետքը, Pouvoir, vouloir, devoir, il faut, oser, faire, laisser, penser (մերձ լինել ի...) regarder, voir, entendre, sentir, daigner (հաճել), croire, s'imaginer, compter (մտածել, համարել), espérer, désirer, souhaiter.

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Vous osez-daignez-désirez, etc. lui parler! կը համարձակիք - կը հաճիք - կը փափաքիք, եւ. խօսել նմա .

Je croyais, - je désirais, կը կարծէի - կը փափաքէի, etc. lui rendre un service. եւ. մատուցանել նմա ծառայութիւն մի .

Je compte - j'espère - je souhaite, etc. aller à կը փափաքիմ, եւ. երթալ Paris. ի Փարիզ .

ԾԱՆՈԹ. 1. — Դիտելի է զի այս բայերն յաջորդելի աներեւու. թին զործն աւելի կամ նուազ կը չափաւորեն, եւ են տեսակ մը օժանդակ բայ .

ԾԱՆՈԹ. 2. — Միայն espérer, désirer, souhaiter եւ s'imaginer բայերէն ետքը de կը դրուի ընդհանրապէս, երբ սոքա չափաւորիչ բայէ մը ետքը դրուած են աներեւոյթ, զոր օրինակ .

Peut-on espérer de vous Եղէ՞ հնար յուսալ տեսնել voir demain? զձեզ վաղիւ .

Personne ne doit s'imaginer de tout savoir. Ոչ ոք պարտի կարծել գիտել զամենայն .

3. Եթէ այնպիսի բայերէ ետքը որ չափահել, եւ. կը նշանակեն, ինչպէս, affirmer, assurer, déclarer, avouer, témoigner, եւ. կու գայ աներեւոյթ, այս աներեւոյթը կը դրուի առանց de կամ à .

Il assura m'avoir vu. վստահացուց թէ տեսած է զիս . [զայն .

J'avoue l'avoir fait. Կը խոստովանիմ թէ ըրի

4. Լոկ աներեւոյթ կը դրուի նաեւ սա բայերէն ետքը, (*) aimer (եթէ թէական է), préférer, aimer mieux, aimer autant, il vaut mieux, ընտրել, լաւագոյն, նախամեծար համարել .

Il vaut mieux céder. Լաւագոյն է տեղի տալ . Je préfère rester à la Կ'ընտրեմ մնալ տունը . maison.

ԴԻՏՈՂ. — Իսկ երբ նախադասութիւնն է համեմատական, եւ համեմատութեան երկու եզրները կապող que շաղկապին կը յաջորդէ աներեւոյթ, այս վերջինը կը պահանջէ de, զոր օրինակ .

J'aime mieux mourir que Կ'ընտրեմ մեռանել մանա- de trahir mon secret. ւանդ քան մատնել ըզգաղտնիս իմ .

5. Լոկ աներեւոյթ կը դրուի sans, pour, par, après նախադասութիւններէն ետքը, զոր օրինակ .

Sans craindre sa colère. Առանց երկնչելու նորա բարկութենէն .

Après avoir lu la lettre. Նամակը կարդալէս ետքը . On ne vit pas pour manger. Մարդ չապրիւր ուտելու համար .

(*) A ով aimer ին վրայ (Տես Դաս Ի. Ա. 1) .

Հրահանգ 76.

1. Զգեցունենէ զաղքատս է բարի գործ . — Ստելը կը նշանակէ (c'est) զԱստուած նախատել և զմարդիկ վախցունենէ . — Թշնամիէ մը խաղաղութիւն գնեն , կը նշանակէ պատերազմը մղելու (de) միջոցը տալ նմա . — Կրնա՞ք ըսել ինձ , թէ արդեօք սուրհանդակը եկա՞ծ է . — Կրնայի յօժարութեամբ ըսել ձեզ զայն . բայց չեմ ուզեր ըսել ձեզ զայն , կամ մանաւանդ , կը համարձակիմ (dois) չըսել ձեզ զայն . — Պարտ է գիտել (savoir) պահել գաղտնիք մը . — Այս մարդն ամէն բան գիտել կը կարծէ . — Նորք կը խորհիք դառնալ . — Ճշդիւ (au juste) չգիտեմ , բայց կը յուսամ վաղ տեսնել զձեզ վերստին . — Գոռող կոմսուհին չհաճեցաւ ողջունել զիս . — Շատ լաւ է լռել , քան ըսել այնպիսի բաներ :

2. Ո՞վ չսիրեր աղքատ լինել , քան չարաչար ստացեալ (mal acquises) հարստութիւններ ժառանգել . — Ի զուր կը յուսայ կանգնել զանձն . բախտը երես դարձոյց նմա . — Մարդոց մէջ թշուառագոյն այն է , որ թշուառ լինել կը հաւատայ . — Կը վստահացունէ թէ՛ հոն (y) է . — Ուտել , խմել և ննջել է նորա մի միայն զբաղումն . — Կը փութամ հաղորդել նմա այս լուրը . — Նա եկաւ ինձ ըսել , թէ վիճակահանութենէն (à) ոչինչ չաճած էր . — Պայար կ'ըսէր ցՏը Պուրպոն սպարապետն . « Լաւագոյն է իւր հայրենեացն համար մարտընչելով (en combattant) մեռանել , քան յաղթել և յաղթանակել նմա (d'elle) . — Առանց զայն գտնելու խնդրեցի զայն . — Պատժուեցաւ նա , վասն զի (pour) չէր պատրաստած (Աներեւոյթ անց .) իւր դասերը :

ՅՕԴՈՒԱԾ 5.

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ de Ի ՅԵՏԱԴԱՍ

1. Իրմէ առաջ de կը պահանջէ աներեւոյթը , երբ իբր յատկացուցիչ է գոյականի մը , կամ պատասխան է է՞նչ քա՞նի հարցման , զոր օրինակ .

L'art d'écrire. Արուեստ գրելոյ (ի՞նչ բանի արուեստ . — գրելոյ) .
 Le désir de vous voir. Փափաք զձեզ տեսնելու .
 J'ai l'honneur de vous saluer. Պատիւ ունիմ ողջունելու զձեզ .
 La pensée d'aller trouver ses enfants l'inquiétait. Խորհուրդն երթալ գտանել զիւր մանկունս , տագնապէր զնա .

ԾԱՆՈթ . — A կը պահանջէ աներեւոյթը , եթէ ունի ապառնի նշանակումիւն , եւ կամ հայերէն ապառնի ընդունելութեան (ելի) զօրութիւն , զոր օրինակ .

Une moisson à espérer. Յուսալի հուշձք .
 J'ai une maison à vendre. Ունիմ տուն մի վաճառելի (ծախու) .

2. Աներեւոյթը կը պահանջէ իրմէ առաջ de, եթէ խնդիր է ածականներու որք կ'առնուն սեռական խընդիր , որպիսի են սա ածականք ըստ գաղիբէնի .

Avide, curieux, ցանկացող, հետաքրքիր	Susceptible, կարող, ընդունակ [է բան մը]
Content, գոհ	Chargé, որում յանձնուած
Mécontent, դժգոհ	Digne, արժանի
Jaloux, նախանձոտ	Las, խոնջ , յոգնած
Impatient, անհամբեր	Capable, կարող
Insatiable, անյագ	Sûr, վստահ

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Je suis curieux *de savoir*. Հետաքրքիր եմ գիտելու .
Ils sont las *de travailler*. Յոգնած են աշխատելէ .
Êtes-vous capable *de faire* կարող է՞ք ընել զայս .
cela ?

3. Միադէմ բայերէն ետքը , ինչպէս

Il importe.	Փոյթ է (հոգ է) .
Il convient.	Վայել , պատշաճ է .
Il s'agit.	Կը նշանակէ .
Il me tarde.	Կը ցանկամ .
Il m'ennuie.	Տաղտկալի է ինձ , ետ .

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Ք

Il m'importe beaucoup *de* փոյթ մեծ է ինձ ըսել նմա
lui dire cela. զայս .
Il est beau *de* pardonner Գեղեցիկ է ներել իւր թըշ-
à son ennemi. [cer. նամույն .
Il est temps *de* commen- ժամ է սկսելու .
Il est facile *de* deviner cela. Դիւրին է իմանալ զայս .

4. De կը յաջորդէ ոչ սակաւ բայերէ ետքը , զորս
մի առ մի թուել անհնար է . միայն գործածականները
կը դնենք հոս .

Blâmer, պարսաւել	Mériter, արժանանալ
Cesser, դադարել	Négliger, զանց առնել
Commender, հրամայել	Ordonner, հրամայել
Continuer, շարունակել	Oublier, մոռանալ
Conseiller, խորհուրդ տալ	Se charger, յանձն առնուլ
Contraindre, բռնադատել	Éviter, խորշել [տել
Accuser, յայտ առնել	Avertir, ազդ առնել, խրա-
S'excuser, արդարացու-	Se plaindre, տրտնջել, ող-
նել զանձն	բալ
Se hâter, աճապարել	Permettre, ներել

Prier, աղաչել, խնդրել	Essayer, փորձել
Craindre, երկնչել	S'étonner, հիանալ
S'affliger, նեղիլ, տառա-	Promettre, խոստանալ
պիլ	Recommander, յանձն առ-
Défendre, արգելուլ	նել, հրամայել
Se dépêcher, փութալ	Regretter, ցաւել
Se déshabituer, սովորու-	Refuser, մերժել
թիւնը կարճել	Se réjouir, զուարճանալ
Dispenser, տնօրինել, ա-	Résoudre, որոշել
զատ կացուցանել	Tâcher, ջանալ [ընել
Désespérer, յուսահատել	Risquer, վտանգի նշաւակ
Se douter, կասկածել	Se souvenir, յիշել
Empêcher, արգելուլ	Se vanter, պարծեւ

5. De կը դրուի յաջորդ նախադրութիւններէ ե-
ջաղկապներէ ետքը , որք են

Près, hors, avant, au lieu, loin, afin, à moins,
de crainte կամ de peur, à force, faute, առ ի չգոյէ ,
plutôt que (համեմատէ նաեւ Յօդ. 9), զոր օրինակ .

Avant de partir.	Մեկնելէ առաջ .
Au lieu de pleurer.	Փոխանակ լալու .
Loin de se corriger.	Հեռի ուղղելէ զանձն .
A force de prier.	Շատ աղաչանք .
Dieu nous afflige, afin de	Աստուած զմեզ կը տառա-
nous corriger.	պեցունէ , զմեզ ուղղելու
	համար .

Je sors, de crainte (կամ կը մեկնիմ թէ գուցէ նե-
de peur) de vous déran- ղեմ զձեզ . կամ առ եր-
ger. կիւղի նեղելոյ զձեզ .

Հրահանգ 77.

Երէկ ի նուագահանդէս գնացի՞ք . — Զձեզ հոն տեսնելու հաճութիւնը չունեցայ . — Դիտաւորութիւն ունի՞ք ձեր տունը վաճառելու . — Ընդհակառակն՝ դիտաւորութիւն ունի՞մ զայն պահելու . — Ուշ է (fait) . Ժամանակ է երթալ պառկելու . — Նախնի ժողովուրդք ծանօթ էին պարելու արուեստին . — Ամթ է իւր ատից անսալ . — Բարեկիրթ երեւելու փափաքն շատ անգամ կ'արգելու այնպէս լինելէ . — Նա մերժեց ծախքը վրան առնուլ . — Տխրական է բարեկամ մը չունենալ և լքեալ լինել . — Մեծ յատկութիւններով ծնած լինելու բուն նշանն է առանց նախանձու ծնած լինելն . — Անօգուտ է կշտամբանք ընել նմա . — Վայել է իւր թշնամեաց ներել . — Հաճոյական է իւր բարեկամաց հետ կենալ . — Մարդկային ամենայն իրաց ճակատագիրն (Յօդ. 2. -) է միայն կարճ տեւողութիւն ունենալն . — Հեզութիւնն ապահով միջոց է ամէն ցասմանէ խուսելու :

Հրահանգ 78.

Առաջին քայլն ի բարին (vers le bien) չար չգործելն է . — Պարզ և չափաւոր սնունդ մը կը պատրաստէ հաստատուն առողջութիւն , որով լինի մարդ կարող դառն նեղութիւններ կրելու . — Զեմ կրնար բնութեան օրինաց մէջ հիանալի արուեստ մը չճանչնալ և չեմ վախնար Ս. Գրոց հետ ըսել թէ իւրաքանչիւր աստղ կը փութայ երթալ հոն , ուր Տէր Աստուած կը յղէ զնա . — Զգուշացէք վառօդի հետ խաղալէ , քանզի անով (il en est) շատ աղէտք պատահած են . — Կը զարմանամ որ այս մարդն այնպիսի լուրէ ետքը այսչափ հանդարտ կը տեսնեմ . — Գրեւէ առաջ (Յօդ. 5, 5) պարտ

է գիտել , թէ ի՞նչ գրել կամի մարդ . — Փոխանակ աշխատելու՝ զօրն ողջոյն ճեմելու գնաց . — Կամ եղեւ ինձ հայրենիքս վերստին տեսնել , վասն այնորիկ որոշեցի նաւ նստել դէպ յԵւրոպա . — Շատ աղաչանօք կը յորդորէի (j'engageai) բարեկամս առաջնորդել (à) ինձ . — Առ ահի թշնամանելոյ զնա , նախամեծար համարեցայ լռել :

ՅՕԴՈՒԱԾ 8.

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ ՆԱԽԱԴԱՍ ԱՌԱՎ

1. Աներեւոյթն իրմէ առաջ à կ'առնու այն ածականներէն ետքը , որք է՞նչ քանի հարցմամբ տրական խնդիր կ'ուզեն , ինչպէս .

Accessible, դիւրամատոյց	Lent, ծոյլ, անհոգ
Prompt, կազմ, պատրաստ	Docile, հլու
Disposé, յօժար	Sensible, գգայուն
Attentif, ուշադիր	Sourd, խուլ , եւ.

ՕՐԻՆԱԿ Ք

Nous sommes disposés à Յօժար եմք կարծելու թէ... croire que, etc. . .
Soyez prompts à faire le Պատրաստ եղիք ընելու զբարին .

2. Բոլոր այն բայերէն ետքը , որք է՞նչ քանի , է՞նչ քանի զի , է՞նչ քանի , է՞նչ քանի վերայ , եւ. հարցմամբ տրական խնդիր կ'առնուն , և կը նշանակեն պատրաստութիւն , ջանք , եւ. : Այսպիսի են .

S'accoutumer, { սովորել	S'amuser, զրօսնուլ
S'habituer, {	S'appliquer, ուշ ունել
Aider, օգնել	Apprendre, ուսանել, ուսուցանել
Aimer, սիրել	

S'attendre, սպասել	Se préparer, պատրաստ լի-
Autoriser, իշխանութիւն նեւ	
տալ	Se résoudre, լուծանիլ,
Chercher, որոնել	փոխուիլ
Consentir հաւանել	Réduire, ստիպել, բռնա-
Décider, որոշել	դատել
Demander, պահանջել	Réussir, յաջողել
Encourager, քաջալերել	Condamner, դատապարտել
S'engager, յանձն առնուլ	Persister, հաստատուն մնալ
S'exposer, անձը վտանգի	S'opiniâtrer, յամառել
նշաւակ ընել	Songer, } խորհել
S'exercer, վարժել զանձն	Penser, }
Hésiter, դանդաղել	Tarder, յապաղել
Induire, թեւագրել	Prendre plaisir, հաճու-
Inviter, հրաւիրել	թիւն գտնել
Se mettre, սկսանել	Rester, մնալ, յաւելուլ
Se plaire, հաճել, ընդու-	Contribuer, ձեռնառու լինել
նել	Se disposer, պատրաստուիլ
Servir, ծառայել	Passer, հանդերձել
Parvenir, հասանել	Travailler, աշխատել

ԾԱՆՈԹ. — Հետեւեալ բայերն իրենց նպատակին պէսպիսու-
ծեան համեմատ թէ՛ de եւ թէ՛ à կ'առնուն իրենցմէ ետքը .

Commencer (սկսանել) բայն à կ'առնու սովորաբար .
Իսկ եթէ անոր քով ժամանակակէտ որոշուած է, à-ի
կրկնութենէն խորշելու համար de կը գրուի, զոր օր .

Il commença de parler à Սկսաւ խօսել ի հինգերորդ
cinq heures. ժամու .

S'occuper կամ être occupé կ'առնու de, երբ կը
նշանակէ հոգսը զբաղումն . Իսկ ընդհանրապէս à կ'առ-
նու, եթէ կը ցուցնէ իրօք կամ նիւթապէս զբաղել .

S'efforcer à ով կը նշանակէ հոգսով յօգնել, ջան դնել,
զոր օրինակ . Il s'efforçait à faire son devoir. — Ընդ-

հակառակն s'efforcer de ով կը ցուցնէ իւր բոլոր զօրու-
թիւնը հաւաքել քան ի պիտիւն կամ ընելու համար, ինչ-
պէս . Il s'efforça de rire.

3. Avoir եւ être օժանդակ բայերէն, մանաւանդ
il est եւ c'est միադէմներէն ետքը, նմանապէս à կը
դրուի, երբ աներեւոյթն ստորոգելի է .

Nous sommes à plaindre. Ողբալի ենք .

Il est à craindre. Երկիւղալի է .

Il serait à désirer. Փափաքելի է .

Je n'ai rien à faire. Զուրիմ ինչ ընելու .

Tu as une lettre à écrire. Ունիս նամակ մը գրելու .

C'est à savoir. Այսինքն .

ՅՕԴ. 7. Աներեւոյթ կը գործածուի նաեւ այն կէ-
տեւ . նախադասութեանց եւ ասացուածոց մէջ, որք
քստ ինքեան ոչ այլ ինչ եւ, երբ ոչ պարագայ ցու-
ցնող եւ իմաստ ամբողջացնող նախադասութեան մը
ամփոփումը .

A l'entendre, on dirait qu'il երբ կը լսէ ոք զնա, պիտի
est innocent. լսէ թէ անմեղ է .

A vous voir, on croirait... երբ զձեզ տեսնեն, պիտի
կարծեն...

Il fut le premier à se je- Առաջինն եղաւ ի դիմել թշ-
ter sur l'ennemi. նամոյն վերայ .

Je ne suis pas homme à Չեմ այնպիսի մարդ, որ զիս
me laisser offenser im- թշնամանողը անպատիժ
punément. թողում .

Je me plaçais de manière Այնպէս նստայ որ կարե-
à pouvoir tout observer. նամ ամէն բան դիտել .

Je ne sais que faire. Զգիտեմ ինչ պարտ է ընել .

Où fuir? Ո՞ւր փախչիմ .

Moi! répandre le sang de Մանկանցս արիւնը հեղու՞մ,
mes enfants. ես .

A qui recourir dans cette Որո՞ւ դիմեմ ես այս պարա-
circonstance? գային մէջ .

Հրահանգ 79.

1. Ուշ դրէք պատեհութիւնը ձեռք բերելու . —
Արդարասէր մարդը կը պատժուի ուշ, բայց կը վար-
ձատրուի շուտ . — Միտումն ունիք ընելու ինչ որ ըսեմ
ձեզ . — Շուտով պիտի գործադրեմ այն ամէն բան, զոր
պիտի հրամայէք ինձ . — Մարդս կը ցաւի երբ նորա
խօսելը լսէ . — Եթէ լսուի նմա, միշտ իրաւունք ունի
նա . — Փաստաբանն յանձն առաւ իւր բարեկամին
ամսէ ամիս հատուցանել հազար ֆրանք . — Եթէ հա-
ճութիւն կը զգաք ձեր բարեկամները թշնամանելէ,
ապա ձեզ բարեկամ լինել այլ եւս ոչ ոք պիտի կամի :

2. Ուսուցիչն հրաւիրեց զիս իրեն հետ նախաճա-
շել . — Ոյս կինն կարի արգահատելի է . — Ինչո՞ւ հա-
մար շատ արգահատելի է . — Վասն զի իւր զաւկըները
կորոյս . — Ի՞նչ ըսեմ (ի՞նչ ըսել պարտիմ) . — Ի՞նչպէս
(պիտի) արդարացունեմ զիս . — Ոչինչ ունիմ ըսել, զիս
արդարացունելու համար . — Փիլիսոփայ ժամանակը կ'ան-
ցունէր իւր նետերովն զարնելով այն թռչունները, որք
ժայռերուն բոլորտիքը կը թռչէին . — Արաբացիք կը
ստիպեն մատաղ ուղտերը երկար ատեն ի ծունր իջած
մնալու . — Պարտ է սովորել կրել բախտի աղէտները :

ՅՕԴ. 8. Գաղիերէն աներեւութի կը փոխուի զսեռ
սկսեալ նախա դասութեան մը երկրորդական անդամը ,

1. Եթէ նախադասութեան երկրորդական անդա-
մին տէր բային նոյն է, ինչ որ է գլխաւոր անդամին .

Je crois être blessé. Կարծեմ թէ վիրաւորեալ եմ :

J'espère mériter votre Յուսամ թէ ձեր վստահու-
confidence. թեանն արժանաւամ .

2. Թոյլ աւել, լաւ է ասոնց նման բայերէն ետքը
որ հրամայել, պատուիրել կը նշանակեն՝ փոխանակ դի-
մաւոր ստորադասականի կը դրուի աներեւոյթ .

Permettez - nous d'aller Թոյլ տուք մեզ երթալ տես-
vous voir demain. նել զձեզ վաղիւ .

Je l'ai prié de n'en rien Աղաչեցի զնա չըսել ինչ
dire. զայնմանէ .

Dites-lui de descendre. Ըսէք նմա իջնել (որ իջնէ) .

ՅՕԴ. 9. Աներեւութի կը փոխուի նաեւ այն նա-
խադասութիւններ, որք après que, avant que եւ à
moins que շաղկապներով պիտի սկսեին :

Gustave Adolphe, avant կիւսդաւ Ատուլֆ՝ պարբեր-
de livrer bataille, priait ղէլէ աւել իւր ամբողջ
Dieu à genoux avec բանակաւն կ'աղօթէր առ
toute l'armée (փոխանակ Աստուած ծնրադիր .
ըսելու avant qu'il liv-
rât) .

Le maréchal, après avoir Մարաջախտն՝ նամակը կար-
lu la lettre, dit au roi դալէ ետքը՝ ըսաւ ար-
etc. քային, եւ .

Je n'irai pas, à moins d'y Պիտի չերթամ, բայց եթէ
être forcé. ստիպուելով (կամ մինչեւ
որ չստիպուիմ) .

ԴԻՏՈՂ. — Ինչպէս կը տեսնուի, այս նախադասութեանց մէջ,
նախադասութեան երկու անդամին եւս տէր բայինները նոյն են .
ընդհակառակն, եթէ տէր բայինները տարբեր են, վերոյիշեալ շաղ-
կապները կը պահանջեն դիմաւոր բայ, զոր օրինակ .

Après que j'eus écouté Յետ որոյ լսեցի բարեկամիս
les plaintes de mon a- տրտուեցնելուն, աղաչեց
mi, il me pria, etc. նա զիս .

(Եթէ ըսուէր, Après avoir écouté les plaintes de mon ami, il me pria, կը հասկցուէր, Աղաչեց զիս՝ բարեկամիս տրտունջները լսելէ ետքը. այսինքն՝ լսողը լինէր ոչ ես, այլ աղաչողը):

ՅՕԴ. 10. Փոխանակ de manière que, եւ jusqu'à ce que շաղկապներու, երբ տէր բային նոյն ե, de manière à եւ jusqu'à կը դրուի անբերեալով (Տես Յօդ. 7):

Je me plaçai de manière à Այնպէս նստայ որ ամէնքը pouvoir tout voir. տեսնել կարենայի.

Հրահանգ 80.

1. Չարիք պիտի չգործէիք, եթէ այս կանոնները ժամանակ առ ժամանակ կրկնէիք. — Զգուշացէք որ չլինաք (Տես Դաս ԺԴ. 2). — Նորա տրտունջները լսելէ ետքը՝ ըսաւ ինձ իրենները (il me fit). — Անձիս ապաշնորհ եղած լինելէս ետքը՝ պարտ է ինձ վշտակրել ապաշնորհ. — Անտոնիոսի (Antoine) յաղթուելէն ետքը՝ իւր կուսակիցներն հալածուեցան և տարագրեցան. — Գեղեցկագոյն յաղթանակն զոր իւր անձին վերայ կարէ ունենալ որ՝ թշնամանաց ներեւն է. — Ո՞վ ունի զանբախտս փրկելու քաջութիւնը:

2. Լաւ էր, եթէ մարդ լինէր դժբախտ քան պատժապարտ. — Կ'ըղձամ որ աւելի համբերութիւն ունենաք. — Ննջելն կարեւոր է ինչպէս ուտելն, բայց շատ ննջելն այնչափ վնասակար է որչափ շատ ուտելն. — Թոյլ տուք ինձ, ի՞նչ իմ բարեկամս ընծայեցունեմ ձեզ. — Գալիլէոս ստիպուեցաւ ներումն խնդրել որ ուսոյց երկրիս շարժումը:

Խառն հրահանգ 81.

1. Ազդումն իմն ծածուկ կը թուի իմացունել կէս-լէրի թէ առաջի իւր կը տեսնէ զնա՝ որ կոչուած (appelé) է պատժել (à) զյանցանա նորա: Կը սկսի դողալ: Կը զարհուրի զիւր հայեցուածն յառել ի նա. կը վարանի հարցանել նմա. հուսկ ուրեմն կ'ըսէ նմա երերուն ձայնիւ (d'). « Ի՞նչ պատճառ կարաց թելադրել քեզ լինել անհնազանդ (désobéir) հրամանացս, զլանալ պետութեանս նշանին զմեծարանսն զոր ինձ պարտական ես: Քանզի, երբ ես հրամայեցի Ուրիի բնակչաց խոնարհել ինձ, երբ ստիպեցի զնոսա ծունր դնել առաջի գգակին որ կը ծածկէր գլուխս, հնար իմն էր այս փորձելու զհնազանդութիւն նոցա»: — Նրկիւղալի է թէ չյաջողի այս ծրագիրն: Ունինք բնակարան մի և պարտեզ մի ի վարձել. — Կը վախայինք թէ չեմք գտներ զձեզ ի տան:

2. Կը խոստովանի (է՛.) թէ ըրած է զայն. — Պարտ էր ձեզ (devoir) գիտել ի վաղուց, թէ արգելեալ է այս. — Թողէք այդ մարդուն գալ իւր գանգատներով. կարող եմ այն ամէնը հերքել. — Պարտի իւր պարտուց վերայ խորհել. — Լաւ է դժբախտ լինել քան մեղապարտ. — Կը բաղձայի ունենալ աւելի ժամանակ. — Կը խոստովանիմ, կ'ըսէր Միհրդատ, թէ խաբուած եմ. կարծէի դիւրաւ կարենալ յաղթել Հռոմայեցւոց, համարձակեցայ յարձակել ի վերայ նոցա, բայց ես զարնուեցայ. — Կրնայի մեռանել հայրենեաց համար, սակայն նախամեծար համարեցայ պահել զկեանս իմ. — Հիմա կ'իմացունեմ, թէ պիտի չհանգչիմ, մինչեւ (que-ne) չհալածուի մեր երկրէն վերջին Հռովմայեցին:

1. Անգղիացի երիտասարդ պաշտօնական չէր յուսար զերծանել մահուանէ : Կը խորհէր միայն զկեանս իւր վաճառել մեծագնի : Այն պահուն ծերունի և աղեղամբ զինեալ վայրենի մի կը մերձենայ և կը պատրաստուի հարկանել զնա նետիւ . բայց յետ ուղղելոյ զնետն ի նա , կ'իջեցունէ զաղեղն իւր , և կ'ընթանայ փութով (Տես Դաս Ի. 8.) ի մէջ երիտասարդ պաշտօնականին և երկու բարբարոսաց , որք հանդերձեալ էին (aller) սպանանել զնա :

2. Տարի մի յետոյ երբ վայրենիք վերստին առին զէն Անգղիացւոց դէմ , ծերունի վայրենին ցուցուց երիտասարդին անգղիական բանակն և ըսաւ . « Հոն են եղբարքդ . կ'սպասեն մեզ կռուելու (combattre) համար ընդ մեզ : Լսէ՛ , ես կեանքդ փրկեցի . ուսուցի քեզ (Յօդ. 6. 2.) շինել կուր , աղեղ և նետ որսալու համար եղջերու յանտառին , տապար ի կիր արկանել (manier) և թշնամոյն գլուխը մորթազերծ ընել : Դու ի՞նչ էիր , երբ ես զքեզ տարի իմ հիւղս : Զեռք քո կը ծառայէին ոչ զքեզ սնուցանելու և ոչ պաշտպանելու : Ոչինչ գիտէիր . դու ինձ պարտիս զամենայն : Ապաքէն լինէիր ասերախտ , եթէ միանալով եղբարքդ հետ (à) տապարը ընդդէմ մեր ամբառնայիր : Անգղիացին վստահեցուց , թէ կամէր հազար անգամ մտադիւր կորուսանել զկեանս քան հեղուկ վայրենւոյ մը արիւնը : Լաւ (eh bien!) , ըսաւ ապա աղեղն վայրենին , ազատ ես դու , դարձիր անդրէն առ հայրենակիցս քո :

Գէր պանրավաճառ մի , որ սովորութիւն ունէր ինքնիրեն խօսել (causer) , իւր մատակ ձին հեծած քաղաք կ'երթար : Շատ տաք էր (օդն) և ինքն ծարաւի : Տեսաւ ճանապարհին մօտ կեռասների մի լի գե-

ղեցիկ կեռասներով : Յօժարեցաւ (Անց. կատ.) ուտել անտի , թէպէտ չէր կարի պողպէր : Կարենալու համար ուտերուն հասնել՝ կեցաւ կանգուն (debout) թամբին վրայ : Ծառն էր փուշերու և մորենիներու (ronces) խիտ թուփի մէջ (au milieu d') : Բարի մարդը շուրջ հայելով (Ընդ. ների.) կը զարմանար իւր մատակ ձիոյն համբերութեան վրայ : « Մեծ տաքնապի մէջ լինէի , եթէ ոք « տե՛ » (hé) գոչէր (allait lui crier) , և եթէ (Դաս ԻԲ. Գ. Յօդ. 2) ձին ընկենուր զիս » : Զայս ըսաւ նա այնպէս բարձր , որ ձին ընդոստեաւ , և անդէն հեծեալն մեր նստաւ ի մէջ փշոց :

ԸՆԹԵՐՅՈՒՍԾ

84. SUITE DE L'INCENDIE DE MOSCOU

Pendant que nos soldats luttaien^t encore avec l'incendie, et que l'armée disputait au feu cette proie², Napoléon, dont on n'avait pas osé troubler³ le sommeil pendant la nuit, s'était éveillé à la double clarté du jour et des flammes. Dans son premier mouvement⁴ il s'irrita⁵ et voulut commander à cet élément: mais bientôt il fléchit⁶ et s'arrêta devant l'impossibilité. *Surpris*, quand il a frappé au cœur d'un empire⁷, d'y trouver un autre sentiment que celui de la soumission⁸ et de la terreur⁹, il se sent vaincu.

Cette conquête pour laquelle il a tout sacrifié, c'est comme un fantôme¹⁰ qu'il a poursuivi, qu'il a cru saisir, et qu'il voit s'évanouir¹¹ dans les airs en tourbillons¹² de fumée et de flammes. Alors une extrême agitation¹³ s'empare de lui; on le croirait dévoré¹⁴ des feux qui l'entourent. A chaque instant, il se lève, marche et se rassied brusquement¹⁵.

Il parcourt ses appartements d'un pas rapide; ses gestes ¹⁶ courts et véhéments ¹⁷ décèlent un trouble ¹⁸ cruel: il quitte, reprend et quitte encore un travail pressé, *pour ce précipiter* à ses fenêtres et *contempler* ¹⁹ les progrès de l'incendie. De brusques et brèves exclamations s'échappent de sa poitrine oppressée ²⁰: « Quel effroyable spectacle! Tant de palais! Quelle résolution extraordinaire! »

Entre l'incendie et lui se trouvait une vaste place déserte ²¹, puis la Moskwa et ses deux quais ²², et pourtant les vitres des croisées ²³ contre lesquelles il s'appuie, sont déjà brûlantes, et le travail continu des balayeurs ²⁴, placés sur les toits de fer du palais, ne suffit pas pour écarter ²⁵ les nombreux flocons de feu qui *cherchent* à s'y poser. — En cet instant, le bruit se répand que le Kremlin est miné ²⁶: des Russes l'ont dit, des écrits l'attestent; quelques domestiques en perdent la tête d'effroi ²⁷; les militaires attendent impassiblement ²⁸ ce que l'ordre de l'empereur et leur destin ²⁹ décideront; l'empereur ne répond à cette alarme ³⁰ que par un sourire d'incrédulité.

1 Մրցել, կռուել: 2 Ճարակ: 3 Վրդովել: 4 Շարժում: 5 Գրգռիլ, յուզիլ: 6 Խոնարհել, գիջանել: 7 Պետութիւն: 8 Հպատակութիւն: 9 Զարհուրանք: 10 Յնորք, ուրուական: 11 Անհետանալ: 12 Յորձանք, մրրիկ: 13 Խռովութիւն, յուզում: 14 Լափել, կլանել: 15 Յանկարծ: 16 Շարժումաճք: 17 Բուռն: 18 Խռովութիւն: 19 Նկատել: 20 Ճնշել: 21 Ամայի: 22 Քաղաքին: 23 Պատուհան: 24 Աւելածու: 25 Հեռացունել, ցրուել: 26 Ական հատանել, փորել: 27 Առաջի: 28 Անշարժ, հանդարտօրէն: 29 Բախտ: 30 Խռովութիւն, երկիւղ:

QUESTIONNAIRE (*)

Que fit Napoléon, quand il s'éveilla à la clarté des flammes?

Lorsqu'il voit les flammes consumer sa conquête, dans quelle disposition se trouve-t-il?

Quelles exclamations s'échappent de sa poitrine oppressée?

Qu'est-ce qui se trouvait entre l'incendie et l'empereur?

Comment étaient déjà les vitres des croisées?

Quel bruit se répandit alors?

Qui l'avait dit?

Quel effet ce bruit produit-il sur les gens de l'empereur?

Et sur lui-même? — Que fait-il alors?

Suite (Մնացորդ)

Mais il marche encore convulsivement, il s'arrête à chaque croisée et *regarde* le terrible élément victorieux *dévor*er avec fureur sa brillante conquête; *se saisir* de tous les ponts, de tous les passages ¹ de sa forteresse, le *cerner*, l'y *tenir* comme assiégé ²; *envahir* ³ à chaque minute les maisons environnantes, et, le resserrant ⁴ de plus en plus, le *réduire* enfin à la seule enceinte du Kremlin.

Déjà nous ne respirions plus que de la fumée et des cendres. La nuit approchait, et *allait ajouter* son ombre à nos dangers; le vent d'équinoxe ⁵, d'accord avec les Russes, redoublait de ⁶ violence. On *vit*

(*) Աստի սկսեալ հարստ պիտի յաջորդեն ընթերցուածոց, Աշակերտին պարտ է վարժել ինքնին գտնել պարտաւորութիւնները:

alors *accourir* le roi de Naples et le prince Eugène: ils se joignent au prince de Neufchâtel, pénètrent jusqu'à l'empereur, et là, de leurs prières, de leurs gestes, à genoux, ils le pressent, et *veulent l'arracher* de ce lieu de désolation⁷. Ce fut en vain.

Napoléon *s'opiniâtrait* à ne pas céder⁸ cette conquête, même à l'incendie; quand tout-à-coup un cri: « Le feu est au Kremlin! » passe de bouche en bouche, et nous arrache à la stupeur⁹ contemplative¹⁰ qui nous avait saisis. L'empereur sort *pour juger* le danger. Deux fois le feu *venait d'être mis et éteint* dans le bâtiment sur lequel il se trouvait; mais la tour¹¹ de l'arsenal brûle encore. Un soldat de police *vient d'y être* trouvé. On l'amène, et Napoléon le *fait interroger*¹² devant lui. C'est ce Russe qui est l'incendiaire¹³; il a exécuté sa consigne¹⁴ au signal donné par son chef. Tout est donc voué à la destruction, même le Kremlin antique et sacré.

L'empereur fit un geste de mépris¹⁵ et d'humeur¹⁶; on emmena ce misérable dans la première cour, où les grenadiers furieux le *furent expirer* sous leurs baïonnettes.

SÉGUR

1 Անցք: 2 Պաշարեալ: 3 Գրաւել, կորզել: 4 Սեղմել, պնդել: 5 Գիշերահաւասար: 6 (Տես Դաս 2. Յօդ. 5): 7 Աւեր, կործանումն: 8 Զիջանել: 9 Թմբրութիւն: 10 Մտաւորական, նկատող: 11 Աշտարակ: 12 Հարցանել: 13 Հրձիգ: 14 Հրաման: 15 Նախատրինք, անարգութիւն: 16 Հանգամանք, բնութիւն:

QUESTIONNAIRE

Comment Napoléon exprime-t-il son inquiétude?
Qu'est-ce qu'on respirait déjà?
Le vent s'était-il abattu?
Qui vint alors trouver l'empereur?
Que voulaient-ils obtenir de l'empereur?
Y consentit-il?
Quel cri passe alors de bouche en bouche?
Que fait l'empereur?
Qui venait d'être trouvé dans la tour de l'arsenal?
Quel fut le sort de ce misérable?

ԴԱՍ ԻԴ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՔ

ՅՕԴ. 1. Ընդունելութիւնք մերք կը պահեն զբնութիւն բային, որում կը վերաբերին. մերք կ'ունենան շահնէ հանգամանք: Ընդունելութիւնք նկատելի են միշտ իբրեւ շահնէ, երբ յետադաս են գոյականի եւ կը ցունեն նորա յատկութեանց մին:

Յայնժամ կը վարին բոլորովին ածականներու նման, այսինքն պարտին համաձայնել գոյականին հետ սեռի եւ բոլով:

Un pays charmant; Des fleurs naissantes;
Une femme mourante; Un enfant mal vêtu et abandonné; Les vents mugissants մռնչող հողմուռք:

Սակայն ընդունելութիւնն է գլխաւորապէս մասն բային, եւ է ներգործական կամ կրաւորական ըստ նշանակութեան: Կրաւորական ընդունելութիւնք են միշտ շահնէ:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ

ՅՕԴ. 2. Ներգործական ընդունելութիւնն կը մնայ անփոփոխ, ցորչափ ունի առ իւր ուղղակի կամ անուղղակի հայցական խելիք.

Une jeune fille aimant Մանուկ աղջիկ, որ շատ կը beaucoup la danse (ուշ սիրէ պարել (պարել սիր-aimante)). րող).

Les rochers bornant (ուշ Ապառաժք որ պատեն (պա- bornants) le rivage. տողք) զափն.

Les bateliers dégouttant Նաւավարք որ կաթեցունեն d'eau. ջուր (ջրով թաթախ).

Ներկայ ընդունելութիւնն (գործիքնակ. Finissant, voulant, tremblant, etc.) երբեմն ունի անկատարի էն ապառնոյ գործիքն. երբեմն էն կատարեալ անցելոյ, ինչպէս. Ayant fini, ayant voulu, étant arrivé. Ընդունելութեան պարզ ձեւն յաճախ en մասնկամբ լինի Gêrondif, այսինքն տեսակ մը դերբայ, որ դրից էն նշանակութեան կողմանէ հապէս կը զանազանի պարզ ընդունելութենէ: Այս երկոքին էն, այսինքն՝ ներկայ էն անցեալ ընդունելութիւնք որ անկատարի, ապառնոյ էն կատարեալ անցելոյ տեղ կը վարին, էն այս Gêrondifն, դերբայ, աներեւութին նման սահմանեալ են հակիրճ էն ազդու ընելու զբանն, ուստի էն ունին խնդրոյ էն պարագայ ցուցնող յաւելուածոյ կամ լրացուցի գործիքն:

Ա. ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՑ ԱՌԱՆՑ ՅՈՒ

ՅՕԴ. 3. Ընդունելութիւն ներկայն առանց յոյ որ կը բռնէ նախադասութեան երկրորդական անդամոյ տեղ, առելի ամփոփութիւն կու տայ անսահման, էն կրնայ դրուիլ

1. Ո՛ր յարաբերականով դիմաւոր բայի տեղ, գործիքնակ.

Ici sont des malheureux Հոս կան դժբախտներ, որք palpitant encore sous դեռ կը սարսռան ընդ ա- les ruines.ւերակօք.

Une jeune fille, apparte- Մանուկ աղջիկ մի որ կը վե- nant à un ouvrier, etc. րաբերի գործաւորի մը.

ԴԻՏՈՂ. — Յայտնի է սակայն թէ յարաբերականով սկսեալ ա- մէն երկրորդական անգամ չփոխուիլ ընդունելութեան.

2. Երբեմն եւս թիւ կամ էջով սկսեալ երկրորդական նախադասութեան տեղ, և ունին վերաբերութիւն ըստ քերականութեան ոչ թէ տէր բային կամ խնդրոյն, այլ ստորոգեւելոյն (բային).

Régulus s'éloigna de Հռեգուլոս հեռացաւ ի Հը- Rome, tenant les yeux ուղմէ, յեռեալ զաչս յեր- fixés à la terre, et lais- կիր և թողեալ լքեալ զկին- sant sa femme et ses իւր և զորդիս. այսինքն՝ enfants. հեռացաւ ի Հռոմէ, մինչ յառեալ ունէր զաչս յեր- կիր, և թողոյր լքանէր, եւայլն.

J'ai rencontré ton frère Հանդիպեցայ եղբորդ, մինչ allant à l'église. երթայր յեկեղեցի.

(Նաւագոյն է ասեւ qui allait, տես վերի դիտո- ղութիւնը). (En allant à l'église կը նշանակէ, « երբ յեկեղեցի կ'երթայի » . տես այս դասին Բ. 2 և 3).

3. Եթէ երկրորդական նախադասութեան մը բային գործը գլխաւոր նախադասութեան բային գործին յա- ջորդած է, և ոչ մի եւ նոյն ժամանակ կատարուած, այն երկրորդական նախադասութեան բայը կը դրուի ներգործական ընդունելութիւն ներկայ, բայց իսկ և

իսկ զկնի տէր բայիին . այսպիսի ամփոփեալ նախադասութիւնք հայերէն կրնան սկսիլ Քնշ, երբ, և շաղկապներով, զոր օրինակ .

L'ennemi, voyant notre Երբ թշնամին մեր սակա-
petit nombre, recom- ւութիւնը տեսաւ, միւս-
mença le combat. անգամ սկսաւ պատե-
րազմը .

Néoptolème, poursuivant Նէօպտոլոմէոս յառաջ մա-
son discours, me dit. տուցեալ զրան իւր՝ ասէ
ցիս .

Le charpentier, laissant Հիւսնն, թողլով զգործ իւր
son ouvrage à moitié թերակատար, գնաց ճա-
fait, alla diner. շել .

4. Երբեմն հարկ է ընդունելութիւն ներկայն դնել
բաղադրեալ ժամանակ .

Le compte de Toulouse, Թուլուզի կոմսն, յետ ստի-
ayant sommé la ville պելոյ զքաղաքն լինել
de se rendre, la déclara անձնատուր, հռչակեաց
sa possession. զայն ստացուած իւր .

5. Ներգործական ընդունելութիւն կը դրուի նաև
բաղադրեալ նախադասութեան այն երկրորդական ան-
դամը, որ կը ցուցնէ գլխաւոր անդամին պարագայ, և
որ հայերէն կը սկսի բռնի, բռնիէն շաղկապով, զոր օր .

L'empereur Conrad, ne Որովհետեւ կայսրն Գոնրատ
voulant plus tenter la չկամեցաւ այլ եւս փոր-
fortune, abandonna su- ձել բախտը, թողուց յան-
bitement la Terre- կարծ Ս. Երկիրը . Կոմս,
Sainte. Կայսրն Գոնրատ չկամե-
լով այլ եւս, եւ .

Ne sachant que faire, il Որովհետեւ չէր գիտեր թէ
prit ce parti. ինչ ընէր, ըրաւ այս որո-
շումն .

807. 4. Յայս վերջին երեք դիպուածս (3, 4 եւ 5)
երկրորդական անդամն եւ գլխաւորն պարտին ունենալ
Ք և Զնշ Կեր Բայն : Եթէ տէր բայիներն են այլ, կրնայ
դարձեալ ընդունելութիւն գործածուիլ, եւ այն ատեն
ընդունելութիւնը կը կոչուի բռնի ընդունելութիւն : (Տես
Դաս ԻԵ. Բ.) :

Հրահանգ 85.

1. Քանզի մարդիկ չկամեցան անձնատուր լինել,
վասն որոյ խոցեցան (de) հարուածով . — Մենտոր երբ
լսեց զձայն աստուածուհոյն որ կը կոչէր զնրմիայն
յանտառակն, զարթոյց զՏելեմաք . — Հազայել դիտեց
(Ընդ. ներկ.) զիս քաղցր և մարդասէր հայեցուածով (de),
ձեռն կարկառեց ինձ և համբարձ գիս . — Երբ Գրան-
դոր տեսաւ թէ շատ մօտ կը գտնուիմ նմա, կրկնեց
զիւր (*) եռանդն և ջանաց փակել զճանապարհն առաջի
իմ . — Կրետացիք սթափելով ի հիացմանէ իւրեանց,
հարցուցին Մենտորի թէ ո՞ր մարդն ընտրել պարտին :

2. Երկու կուր արագութեամբ ճեղքելով զալիս, և
փախչելով փոթորկէն ((l'ouragan), որ կ'սպառնայր
նոցա, կը ջանային հասանել յափն : Կատաղի հողմք
սուրբելով ի միջոյ պարանոց՝ հակառակ ելանէին ղեկին :
Մինչ նոքա, մօտք նետելոյ զանձինս ի վերայ վիմաց որ
չուրջ փակէին զափն, կը դողային, մեր քաջ նաւա-
վարք կը նետուին ծփանաց մէջ և անդադար (sans
cesse) լողալով կը հասնին հուսկ ուրեմն ի ցամաք,
ջրով թաթախ, տկարութենէ և խոնջութենէ գրեթէ
ոգեսպառ (expirant de) . — Քանզի անասունք բնու-
թեան համեմատ օրինակաւ (d') կ'ապրին, հարկաւ չեն
այնչափ նշաւակ չարեաց, որչափ մեք :

(*) Տե՛ս Դաս 2. Յօդ. 5 :

Բ. ԴԵՐԲԱՅ ԿԱՄ ԸՆԴՈՒՆՆԵՐԿԱՅ ՀԱՆԴԵՐՁ ԵՆ ՈՎ

Դերբայն (Gérondif) կը նպաստէ ի պարզել նախադասութիւնը, քանզի կը յաւելուի չինարարական տեղեկութիւն վերաբերեալ նոր գաղափար, փոխանակ իբրեւ երկրորդական մասնաւոր անդամ, ցուցնելու զայն շողկալով: Դերբայն կը ցուցնէ ժողովուրդը եւ ժամանակակիցութիւնը, մինչդեռ ընդուն. ներկայն առանց ընդ յայտնէ պարզաբան եւ ժամանակակիցութիւնը:

ՅՕԴ. 5. Արդ ըն ուղ ղերբայ, եւ ոչ լոկ ընդունեալութիւն կը գործածուի,

1. Երբ նախադասութեան երկրորդական անդամն կը ցուցնէ թէ ինչպէս կամ ինչ հնարիւք կը կատարուի ստորոգելոյն իմաստը. այս կը նշանակուի հայերէն «չի» չի բառով կամ ուրիշ շաղկապներով, որպիսի են, եւք, յարգման: Այս շաղկապք գաղիւնքն կը թարգմանուին միշտ դերբայիւ, եթէ ունին «չի» չի իմաստ:

On diminue sa faute en réparant (*) promptement. Մարդ կը նուազեցունէ ըզլանցուած իւր, այնու զի կ'ուղղէ, կամ, ուղղելով, զայն արագ.

On punit la vanité en ne regardant pas. Մարդ կը պատժէ սնապարծութիւնն այնու զի միտ չդնէր. կամ, միտ չդնելով նմա.

2. Եթէ երկու գործողութիւնք միանգամայն կը կատարուին, այսինքն՝ երբ երկրորդական անդամն գործը կը պատահի գլխաւոր անդամին գործոյն հետ մի և նոյն ժամանակ, զոր օրինակ.

Je lis le journal en déjeunant (*). Կ'ընթեռնում լրագիր, ինչպէս ինչ ընթերցում.

(*) Գիտելի է, զի դերբայի բով ի մէջ տէր բայիի եւ ընդունելութեան, կայ միշտ բայ, ընդհանրապէս նաեւ սեռի խնդիր:

La déesse sourit en voyant Télémaque. Դիցուհին ժպտեցաւ, երբ տեսաւ զՏելեմաք.

Il me dit cela en riant l'âme ébranlée, Ըսաւ ինձ զայս, մինչ կը (կամ en tremblant, etc.) խնդայր (կամ, մինչ կը դողայր, եւ.)

En baissant mes yeux vers la terre, je ne retrouvai plus Minerve. Երբ աչքերս յերկիր խոնարհեցուցի, այլ եւս չը գտի զԱթենաս.

3. Գիտել պարտ է զի դերբայն պարտի կամ յաջորդել ամբողջ գլխաւոր անդամն, և կամ նախադասութիւն նմա. նաեւ չինարարական եւ չինարարական տեղեկութիւն պարտին ունենալ մի և նոյն տէր բային: Ուր երկրորդական անդամն բայը կու գայ իսկ և իսկ զինի տէր բային, այսինքն կը մտնէ գլխաւոր անդամին մէջ, երկրորդական անդամը կը նկատուի իբր յաւելուած կամ մասն նախադասութեան, և կը դրուի առանց ընդ լոկ ընդունելութիւն ներկայ. այսու միտք բանին արդարեւ չփոխուիր, այլ ասացուածոյն ձեւը միայն կը փոխուի: Համեմատէ յաջորդ երկու օրինակներն.

Je vais, dit-il, regardant votre curiosité. Մարդ, ըսաւ, նայելով Տելեմաքայ, հաճեցունեմ զհետաքրքրութիւն քո.

Եւ

Mentor répondit à Télémaque en le regardant: Մենտոր պատասխանեց Տելեմաքայ՝ նայելով ի նա. je vais satisfaire votre curiosité. հաճեցունեմ զհետաքրքրութիւն քո.

ՅՕԴ. 6. Նախադասութեան երկու անդամոց գործին ժամանակակցութիւնն առելի յայտնի ցուցնելու համար, կը դրուի երբեմն գաղիւնքն tout լառաջ քան զդերբայն, որ հայերէն կրնայ բարգմանուիլ «ի» մակբայն յարելով անբերանաբիւն, զոր օրինակ.

Tout en pleurant il ne put s'empêcher de rire.
 Ի լալն իսկ չկարաց ունել
 զծաղրն .

Խառն հրահանգ 86.

Քանզի չունիմ (*) դրամ (Յօդ. 3, 5), վասն այնորիկ չկարեմ մեկնել . — Պատահեցայ եղբորդ, մինչ ի վաճառանոց կ'երթայի (Յօդ. 3, 2) . — Ես պատահեցայ նմա մինչ կ'երթայր դպրոց (Յօդ. 5, 2) . — Ձայս ասելով անկաւ յոտս իմ (Տես Դաս Զ. Յօդ. 8) . — Մինչ կ'եղնէր դուրս, դրաւ ի ձեռս իմ (mit) մասն մի դրամ . — Որովհետեւ մարդիկ մահուան նշուակ են, պարտին կանխաւ պատրաստել զանձինս յայն . — Որովհետեւ պարտիմ վաղիւ մեկնել, եկայ հրաժեշտ տալ ձեզ . — Երբ Ֆրանքլին տեսաւ թէ բարենպաստակ միաբանութիւնն հաստատելու համար վերստին ջանք իւր անօգուտ էին, դարձաւ անդրէն, իւր հայրենակցացն հետ կրել վիշտ . — Օր մը, երբ նա գտաւ փոքր ձուկն մի ուրիշ (ձկան) ստամոքսին մէջ, ըսաւ . « Ո՛հ, որովհետեւ դուք եւս կը սպառէք զիրեարս, պիտի չքննեմ մանր թէ ընդէ՛ր պարտիմք զգուշանալ ուտելէ զձեզ : » — Ֆրանքլին յետ խնդրելոյ պաշտօն ի զուր գրասենեկի մը մէջ, մտաւ վերստին Գայմէր տպագրչին քով :

Հրահանգ 87.

Երբ պատրիկը կամեցան արգելուլ արքային դարձը, ջանացին ժողովրդեան ոգւոյն մէջ յաւելուլ գրգիռն . — Փախչել կը յորդորեն զիս և չեն կամիր որ փախչիմ, երբ կը հետեւիմ հետոց նոցա (հայց) . — Երբ պատգամաւորք ի Դրոյէն հասան, գտան Շամբաների դուքսը

Ժանը հիւանդ . — Ուրախութիւնը զոր նոքա տուին նմա, այնու զի նոքա իրենց առաքելութեան վրայ համար տուին նմա, այնչափ մեծ էր, որ մոռցաւ նա իւր հիւանդութիւնը, և կամեցաւ ձի հեծնել :

Հրահանգ 88.

1. Արքն երկոքին գրկեցին զիրար արտասուակից աչօք (Դաս ԻԵ. Բ. Արձակ ընդուն. Յօդ. 4), երբ կը մեկնէին իրարմէ . — Յանկանեն զիրաւորեցաւ . — Յիսուս Քրիստոս իւր զօրութիւնն եցոյց այնու, զի բժըշկեց զհիւանդս, կուրաց տուաւ տեսնել, խլից՝ լսել, և պարգեւեց անդամալուծից վարել իրենց անդամներն, զմեռեալս յարոյց և այլ բազում սքանչելիս գործեց :

2. Հենրիկոս Դ. օր մը իւր Սուլլի պաշտօնէին նամակ մը ցուցուց և հարցուց նմա զկարծիս նորա : Սուլլի զկարծիս իւր զգացոյց նմա այնու զի, թուղթը պատառեց յանդիման նորա . — Պայլի կ'իմանայ Ֆրանքլինի գալուստն ի տան Շայլեօդի և կը փութայ այց ելանել նմա : Պայլի երթալով առ Ֆրանքլին, մինչ կ'ըսէր, « Բարի լոյս, Տէր Ֆրանքլին, ի՞նչպէս էք, » Ֆրանքլին պատասխանեց, « Շատ լաւ, Տէր իմ : » Յետ այս բանից Պայլի անդէպ կը համարի երկրորդ հարցումն ուղղել նմա : Քառորդ ժամ յետոյ կը կանգնի . Ֆրանքլին կը յուղարկէ զնա, կը պնդէ զաջ նորա ըսելով միայն, « Շատ լաւ : » Երկու հռչակաւոր արանց յարաբերութեան սկիզբն այս էր :

(*) En oil դերբայ չունին ayant եւ étant.

ԸՆԹԵՐՈՒՄԻՆԻ ԲՈՒՆԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵՐՆԵՑ ՎՐԵՑ

89. GESLER (*) CONDUIT TELL A KUSNACH

Sarnem, *choisi* pour remplacer le gouverneur¹ pendant son absence, se hâte d'obéir à ses ordres. Bientôt la barque est *préparée*, bientôt cinquante archers d'élite sont *guidés*² par Sarnem lui-même à la porte du cachot³ de Tell. Le héros, *chargé* de chaînes *pesantes*, qui lui laissent à peine la faculté⁴ de se mouvoir, est *mis* sous la garde de cinquante archers, et dès que la nuit a *voilé*⁵ la terre, on le conduit en silence vers le rivage, où Gesler, seul et *déguisé*⁶, s'était *rendu* en secret. Gesler fait jeter le captif⁷ au fond de la barque, l'environne de ses archers, s'assied à la proue⁸, fait prodiguer de l'or et du vin à ses soldats, à ses rameurs, et part (**) sans être *aperçu*.

La barque vole sur les flots. L'air était pur, l'onde tranquille, les étoiles brillaient dans le ciel. Un vent léger du midi venait aider aux efforts des rameurs, et tempérant⁹ la rigueur du froid, que la nuit, la saison, les glaces voisines devaient rendre plus insupportable. Tout favorise Gesler. Il parcourt l'étroite longueur du premier lac des quatre cantons, se dirige droit vers Brunnen, pour traverser le détroit¹⁰ qui doit le conduire dans le second lac. Tell, pendant ce temps, *accablé* de ses chaînes, Tell *couché* par terre, au milieu des gardes, reconnaît sur la rive¹¹ gauche les rochers déserts de Grutli¹², et cette caverne où, la veille encore, il méditait avec ses amis la liberté de sa patrie. Cette vue, ce sou-

(*) Ընտրեցիր Guesler ըստ գերմաներէնի :

(**) Ի բախէս partir միկնել :

venir, font chanceler¹³ son courage. Guillaume sentit venir dans ses yeux des larmes dont il eût *rougi*. Les *dévorant* aussitôt, il détourne la tête et regarde le ciel qui semble l'abandonner.

Dans ce moment, du côté d'Altdorf, il découvre une lueur¹⁴ rougeâtre. Bientôt cette lueur s'augmente¹⁵, et Tell aperçoit une longue flamme qui s'élève au-dessus d'Uri. Son cœur tressaille à cette vue; il ne peut comprendre d'où vient ce signal dont il n'a *confié* le secret¹⁶ à personne. Il doute, examine, s'assure que cette flamme semble partir de la montagne où est sa maison. Il en remercie le ciel, sans savoir encore si c'est un bienfait; il n'espère point, il ne pense pas que cet événement peut sauver ses jours, mais il peut sauver sa patrie; cette idée lui fait oublier son propre péril¹⁷.

1 Կուսակալ : 2 Առաջնորդել : 3 Խաւարին բանտ : 4 Կարողութիւն : 5 Աքողել : 6 Ծպտեալ : 7 Կալանաւոր : 8 Խելք նաւի : 9 Մեղմել : 10 Կիրճ : 11 Եզր : 12 Գերմաներէն՝ Բիւրգլի : 13 Երերել, դեղեւել : 14 Նշոյլ, աղբաւոր : 15 Աճել : 16 Գաղտնիք : 17 Վտանգ :

QUESTIONNAIRE

Qu'est-ce que Gesler avait ordonné à Sarnem?
Qui fut guidé par Sarnem à la porte du cachot?
Dans quel but?
Comment avait-on traité le héros?
Sous quelle garde fut-il mis?
Où Tell fut-il jeté?
Gesler était-il aussi dans la barque?
Où était-il assis?
Que fait-il prodiguer aux soldats et aux rameurs?

Comment était la nuit?

Est-ce que tout allait bien?

Quel endroit Tell reconnut-il?

Que découvre-t-il bientôt après?

Que ne peut-il comprendre?

De quoi s'assure-t-il enfin?

Quelle idée lui fait oublier son propre péril?

Suite (Մնացորդ)

Gesler et ses satellites¹, ont, comme lui, *aperçu* cette flamme. Ils se la montrent avec surprise, ils l'attribuent² à quelque incendie, et s'embarrassent peu d'un malheur qui n'intéresse que leurs ennemis. Gesler presse ses rameurs; Gesler impatient d'arriver, ordonne qu'on redouble d'efforts. La barque tourne à l'occident, passe le détroit, vogue³ dans les eaux plus profondes du lac dangereux d'Unterwald. Là tout-à-coup le vent du midi cesse de pousser la rapide barque. L'aiglon⁴ et le vent d'ouest règnent dans les airs *agités*. Le premier, *précédé* des tempêtes soulève⁵, amoncelle⁶ les flots, les porte, les brise, *en sifflant*, contre les flancs de la barque, qui, *cédant* à sa furie, à ses coups violents et *redoublés*, dérive⁷ et fuit penchée vers la côte; l'autre, *amenant* les frimas⁸, les nuages et la neige, couvre le ciel d'un voile funèbre, répand les ténèbres sur l'onde, frappe le visage et les mains des rameurs de pointes *piquantes*⁹ de glace, les forces de quitter la manœuvre, dérobe¹⁰ à leurs yeux *baissés* jusqu'à la vue de leurs périls, remplit la barque de glaçons *mêlés* à la neige, s'oppose de front à sa marche, et, *combattant* avec l'aiglon qui l'attaque par le côté, la fait tourner rapidement sur

sa quille¹¹, la tient ainsi *suspendue* sur le sommet des vagues blanchies, et l'*abandonnant* par instants, la précipite au fond des abîmes.

Les soldats, pâles, *consternés*¹², ne *doutant* plus d'une mort prochaine, tombent à genoux et implorent le Dieu qu'ils ont *oublié* si longtemps. Le lâche Gesler, plus *tremblant* encore, va, vient, demande aux rameurs, *en leur promettant* ces trésors, s'ils ont l'espérance de sauver ses jours. Les rameurs, immobiles, mornes, ne lui répondent que par le silence. Des pleurs¹³ *déshonorants*, des pleurs de faiblesse et de lâcheté¹⁴, baignent¹⁵ pour la première fois les yeux féroces du gouverneur. Il va périr, il en est sûr; ses richesses et sa puissance ne peuvent le sauver du trépas¹⁶; il pleure, il regrette la vie, il ne pourra plus s'enivrer¹⁷ de sang.

1 Արբանեակ: 2 Հնծայել: 3 Յածել: 4 Հիւսիսային հողմ: 5 Յարուցանել, յուզել: 6 Կուտել: 7 Զարուղել: 8 Եղեամբ: 9 Սառնեղէն սրածայր բեւեռ: 10 Թաղուցանել: 11 Ողնախայտ նաւու: 12 Պակուցեալ, սըրտաբեկ: 13 Արտասուք: 14 Վատութիւն: 15 Թանալ: 16 Մահ: 17 Արբենալ:

QUESTIONNAIRE

Gesler a-t-il aussi aperçu cette flamme?

A quoi l'attribue-t-il?

Impatient d'arriver, que fait-il?

Lorsqu'ils entrent dans le lac dangereux d'Unterwald, qu'arrive-t-il?

Quel effet le vent d'ouest produit-il sur le lac?

Et le vent du nord, que fait-il?

Laisse-t-il la barque tranquille?

Que font les soldats à la vue de cette tempête?
Comment s'y comporte Gesler?
Que demande-t-il aux rameurs?
Est-il courageux ou du moins résigné?
Pourquoi regrette-t-il la vie?

ԴԱՍ ԻԵ.

Ա. ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՅԵԱԼ

Գաղիերեն Անցեալ ընդունելութեան ուղղագրու-
թիւնն սա երեք գլխաւոր կանոնաց վերայ կը կայանայ
ընդհանրապէս .

ՅՕԴ. 1. Երբ Անցեալ ընդունելութիւնն կապուած է
է՛հ եական բայի հետ , կը համաձայնի նախադասութեան
տէր բայիին հետ սեռիւ եւ քուով .

La fleur est flétrie. Ծաղիկն թառամեալ է .
Mes deux tantes sont Երկու հօրաքորքս մեռած
mortes. են .
Ces lettres sont bien éc- Այս նամակներն լաւ գըր-
rites. ուած են .

Les ennemis ont été battus. Թշնամիք զարնուեցան .

Իսկ երբ être օժանդակ բայն նախադասութեան մի-
ջին անդամոց մէջ կը բողոսի , այս ջտար փոփոխու-
թիւն կանոնին՝ կրճատեալ անդամն քե՛ մէջտեղը գըտ-
նուի եւ քե՛ սկիզբը .

Les rois, chéris de leurs Թագաւորք սիրեալք իրենց
peuples (կատարեալ ժողովրդէն արժանի են
կերպն է qui sont chéris մեծարանաց համօրէն աշ-
de l. p.), méritent le խարհի .
respect du monde entier.

Chassés de la haute Asie, Հալածեալք ի վերին Ասիոյ՝
les Hongrois vinrent Հունգարացիք եկան հաս-
s'établir dans la Panno- տատուիլ ի Պաննոնիա .
nie (փոխանակ՝ ayant été
chassés).

La princesse, irritée de իշխանակինն , զայրացեալ
se voir trompée, partit տեսանելով զանձն խաբ-
tout de suite. եալ , մեկնեցաւ իսկ և իսկ .

ՅՕԴ. 2. Երբ Անցեալ ընդունելութիւնն ունի avoir,
եւ այս վերջինն ունի իրմէ առաջ հայցական սեռի խըն-
դիր , ընդունելութիւնը կը համաձայնի հայցական սեռի
խնդրոյն հետ , զոր օրինակ .

La place que j'ai occupée. Տեղին զոր կալայ .
Combien d'enfants avez- Ո՞րչափ մանկունս կորու-
vous perdus? սիք .
Les deux lettres que j'ai Երկու նամակներն զորս ըն-
reçues hier. կալայ երեկ .

ՅՕԴ. 3. Երբ Անցեալ ընդունելութեան բայն avoir
է , բայց չունի սեռի խնդիր իրմէ առաջ , կամ երբ
սեռի խնդիրն յետադաս է ընդունելութեան , ընդունե-
լութիւնը կը մնայ անփոփոխ , զոր օրինակ .

Nous avons très bien dor- Ննջեցինք լաւ .
mi (ոչ թէ dormis).

La pluie n'a pas encore Անձրեւն դեռ դադարած չէ .
cessé (ոչ թէ cessée).

J'ai reçu (ոչ թէ reçues) Երեկ ընկալայ երկու նա-
hier deux lettres. մակ .

J'ai perdu (ոչ թէ perdus) Կորուսի չորս մանկունս .
quatre enfants.

Ի լուսաւորութիւն այս երկից կանոնաց համեմատե
յաջորդ նախադասութիւններն .

Mon cœur m'a dicté ces **Սիրտս թելադրեց ինձ այս**
paroles (Յօդ. 3.) **խօսքերը .**

Ces paroles m'ont été dic- **Այս խօսքերն թելադրուե-**
tées par mon cœur (Յ. 4.) **ցան ինձ սրտէս .**

Les paroles que mon cœur **Այն խօսքերն զորս սիրտս**
m'a dictées (Յ. 2.) **թելադրեց ինձ .**

J'ai traversé les mêmes **Ես անցայ այն երկիրներէն**
contrées que vous avez **յորս շրջեցայք դուք , և**
parcourues (Յ. 2.) et qui **որք կարի հաճոյական ե-**
vous ont tant plus (Յ. 3.) **ղան ձեզ .**

Այս հիմնական կանոնաց հետ ուսանելի եմ եւ
սորա , իբրեւ մասնաւոր կանոնք .

ՅՕԴ. 4. Երբ ընդունելութիւնն կը վերաբերի միա-
դէմ կամ իբր միադէմ բայի , կը մնայ միշտ անփոփոխ ,
զոր օրինակ .

La chaleur qu'il a fait **Տօթն որ եղաւ երեկ .**
hier.

Il est arrivé des événe- **Պատահեցան աննման դէպք .**
ments singuliers.

ՅՕԴ. 5. Նմանապէս անփոփոխ կը մնան pouvoir,
vouloir, devoir եւ faire բայից ընդունելութիւններն ,
երբ կը գտնուին իբր օժանդակ աներեւութի մը քով ,
քանզի աներեւութին հետ իբր մի բայ կը նկատուին :

D'où viennent ces fleurs? **Ուտի՞ են այս ծաղիկներն .**
Je les ai fait (ոչ թէ faites) **Տուի տնկել զնոսա .**
planter.

Les mesures que j'ai dû **Զգուշութիւններն զորս հար-**
(ոչ թէ dues) prendre. **կեցայ ընել .**

Les livres que j'ai voulu **Մատեանքն՝ զորս կամեցայ**
lire (lire ին սեռի խըն- **ընթեռնուլ .**
դիրն է que).

ԴԻՏՈՂ. — Աներեւոյթն կրնայ նաեւ թողուիլ , եթէ նոյն բայն
գտնուի գլխաւոր անդամին մէջ .

Je lui ai donné tous les **Տուի նմա բոլոր տեղեկու-**
renseignements que j'ai **թիւններն զորս կարացի**
pu (սխալմանակ , que j'ai **տալ .**
pu donner).

Հրահանգ 90.

Պատահեցայ ոչ սակաւ անձանց զորս չճանչցայ .
— Տեսաք զորս հրաւիրեցի ի ձաշ՝ չընկալան զհրաւէրն .
— Մանկունք ձեր լինելով սնեալ (nourris) **ի գեղջ՝ պի-**
տի ունենան քաղցր հնչիւն (prendre) . — Անասունք ո-
մանք **թուին յայտնապէս մարդոց համար ստեղծեալ .**
— Նա մատոյց (prêté) **ինձ այն ամէն օգնութիւնները**
զորս կրցաւ (Յօդ. 5. Դիտող.) . — Հարստութիւնք զորս
ժառանգած էին՝ վատնուեցան վաղձաղակի . — Կոչնա-
կանք , յափշտակեալ **ի զարմանաց ստիպեցին զդիւցա-**
զունս բազմել **ի սեղան :**

2. Դստրիկն , ուրախութենէն այլայլած , գիրկն ա-
ռաւ գառնուկը և տարաւ զնա առ մայր իւր . — Ամե-
րիկացի զօրաց առաջին կոտորածէն ետքը՝ երեք ոստի-
կանք առաքեցան առ զօրապետ Հով . սակայն բանա-
գնացութիւնք ընդհատեցան շուտով : Իսկ և իսկ յե-
տոյ Նիւ-Եօրք առնուեցաւ , երկօքին Նրսայք գրաւ-
ուեցան , Ֆիլատէլֆիոյ (Philadelphie) սպառնալիք ե-
ղաւ , և առանց անհնարին ջանից (efforts) Ուաշինկ-
դընի , որոյ բանակն (à) չորս հազար մարդ կորուսած
էր , անկախութեան դատն կորուսեալ պիտի լինէր
ի սպառ :

ՅՕԴ. 6. Երե en իբրեւ խնդիր նախադաս է, ընդունելութիւնն կը մնայ անփոփոխ, քանզի en բուն բնութեան խնդիր է (սեռական). սեռի խնդիրը որ բողոսած է՝ կ'իմացուի լռելեայն, զոր օրինակ .

Voulez-vous de ces *cerises*? Je vous remercie, *j'en ai déjà mangé*, այս կեռասներէն . *J'en ai déjà mangé quelques-unes* Ծնորհակալ եմ, կերայ արդէն (ի նոցունց) . *quelques-unes* Դժգիւ . *une partie*, եւ .

Դիտող. — Սա, Je n'ai pas lu la description que Rousseau en a faite նախադասութեան նման նախադասութիւններու մէջ՝ ընդունելութիւնը չվերաբերիր neի, այլ կը վերաբերի queի, որ է նախադաս սեռի խնդիր .

ՅՕԴ. 7. Երե աներեւութի քով գտնուի ուրիշ բայի ընդունելութիւն, պարտ է դիտել թէ սեռի խնդիրն երկութեան որո՞ւ կը վերաբերի : Երե աներեւութին կը վերաբերի, ընդունելութիւնն կը մնայ հարկաւ անփոփոխ : Այս դիւրաւ կը հասկցուի, երե աներեւոյթն ունի չորսնակ ըստականութիւն .

Connaissez-vous cette *comédie*? Oui, je l'ai vu *jouer* (ոչ *vue*) jouer (jouer կրաւորակերպ է, փոխանակ ըսելու être jouée) . Գիտէ՞ք այս կատակերգութիւնը . — Այո՛, անոր խաղացուիլը տեսած եմ : (այսինքն տեսայ՝ ոչ *vue* կատակերգութիւնը որ չը տեսնուիր, այլ խաղացուիլը) .

ՅՕԴ. 8. Իսկ երբ հայցականն կրաւորական խօսքին իմաստին համեմատ, կը վերաբերի ընդունելութեան, ընդունելութիւնն պարտի համաձայնել . Այսպէս է միշտ, երբ աներեւութին միտքն է Դժգիւ կամ Զեղ :

Les enfants que j'ai vus *jouer*, (ո՞վ տեսայ . տղա- խաղային . *je les ai vus jouer hier* քը, որ կը խաղային, ոչ *je les ai vus jouer hier* Թէ խաղալը որ չտեսնուիր) .

Je connais ces acteurs; *je les ai vus jouer hier* կը ճանաչեմ այս դերասաններն . *je les ai vus jouer hier* ես անոնց խաղալը (այսինքն տեսայ զնոսա, տեսայ երեկ . *je les ai vus jouer hier* որ կը խաղային . jouer *je les ai vus jouer hier* չէզոք է) .

Համեմատեալ նաեւ սա նախադասութիւններն .

Les airs que j'ai entendus *chanter hier* (Յօդ. 7.) կամ *chanter hier* (կրաւորական) ունկնդիր էի .

Ընդհակառակն՝

Les chanteurs que j'ai entendus *chanter hier* երգեցիկքն որոց ունկնդիր էի երեկ երբ կ'երգէին . (Յօդ. 8.)

Je l'ai vu peindre (Յօդ. 7.) Ականատես էի նկարին նկարուելուն .

Je l'ai vue peindre (Յօդ. 8.) Ականատես եղայ նմա, տեսայ զնա (է՛) որ կը նկարուէր .

ՅՕԴ. 9. Երբեմն երկու դերանուն իբրեւ սեռի խնդիր կը գտնուին նախադասութեան մէջ, ուր կայ ընդունելութիւն եւ աներեւոյթ . յայնժամ հարկ է երկու սեռի խնդրոց միոյն վերաբերել ընդունելութեան, միւսոյն՝ աներեւութին . ուստի պարտ է միտ դնել թէ սեռի խնդրոց ո՞րը կը վերաբերի ընդունելութեան, եւ ո՞րը՝ աներեւութին, եւ ըստ այնմ ընել համաձայնութիւնն (ըստ Յօդ. 7 կամ 8) :

L'eau que je vous (*) ai **ջորտեայ որ խմե-**
vus boire, était mal- **ցիք՝ անառողջ էր .**
saine.

(Այս նախադասութեան մէջ յայտնի է , թէ que՝
boire խմել աներեւութիւն խնդիր է (զի՞նչ խմել) . իսկ
vous՝ յս ընդունելութեան (զո՞ւլ տեսայ) . ուստի յս
ընդունելութիւնն պարտի համաձայնել vous (*)ի հետ
ըստ Յօդ. 2. այսինքն լինել ոչ յս եւ ոչ vue , այլ vus) :

ՅՕԴ. 10. Դերանուանական բայից բաղադրեալ ժա-
մանակներուն ընդունելութիւնը , թեպէտ եւ être բայով
է , կը համաձայնի ոչ թէ տէր բայիին , այլ սեռի խըն-
դիր դերանուան հետ , որ հարկաւ մի եւ նոյն դէմք է
միշտ ընդ տէր բայիին : Դիտել պարտ է զի այս բայե-
րուն մէջ être բայն է փոխանակ avoir ի . միայն դի-
տել արժան է թէ me, te, se, &c. խնդիր դերանունն
հայցակա՞ն է . եթէ հայցական է , ընդունելութիւնն (ըստ
Յօդ. 2.) պարտի համաձայնել անոր հետ .

Elle s'est trompée. **Խաբեց զանձն (խաբուեցաւ) .**
Nous nous sommes trom- **Մեք զմեզ խաբեցինք (խաբ-**
pés. **ուեցանք) .**
Est-ce qu'elles ne se sont **Միթէ՞ չնշմարեցին՞ նոքա**
pas aperçues de ce chan- **(էք .) այս փոփոխութիւնը .**
gement?

ՅՕԴ. 11. Իսկ եթէ խնդիր դերանունն տրական է ,
ընդունելութիւնն կը մնայ անփոփոխ (Դաս ԺԹ. Բ. Յօդ. 2) :

Nous nous (Տրկ.) sommes **Մեք մեզ (միմեանց) պատ-**
raconté nos aventures. **մեցինք մեր պատահար-**
ներն .

Elle s'est procuré (ոչ թէ **Նա հայթայթեց ինքեան**
— rée) une somme de (Տրկ.) **հազար ֆրանքի**
mille francs. **գումար մը .**

Խառն հրահանգ 91.

Այն գործերն որոց ընդ երկար փափաքեցան (այս-
ինքն՝ փափաք յայտնուեցաւ , on) , հազիւ կը պատաս-
խանեն այն առաջադրութեան , զոր յայնմ մասին ու-
նեցան (Յօդ. 6. Դիտողութիւն) . — Այն երկար լռու-
թիւնն զոր դուք նկատեցիք , կարծել տուաւ մեզ ,
թէ մոռցաք զմեզ . — Մի ընէք , ինչ որ հակառակ է
սկզբանց (Ստորադաս) , զորս ես որոնեցի ձեր մոռց
մէջ դրոշմելու համար . — Նաւատորմիղն որոյ գալը տե-
սանք , կը վերաբերի Գաղիացւոց . — Կը ճանաչէ՞ք այս
Նաւերը . — Լաւ կը ճանաչեմ զնոսա . ես տեսայ նոցա
չինուիլը (Յօդ. 7) . — Տեսէ՞ք այս խիտ ծառերը . ես
նոցա տասն տարի առաջ տնկուիլը տեսայ . — Չկրցայ
մատուցանել նմա այն ամէն ծառայութիւնները , զորս
կամեցած էի . — Ընկերութիւնն որում ձեր յաճախակի
այց ընելը տեսայ՝ լուծուեցաւ . — Թերութիւններէն
որոց արմատանալ տուաւ մարդ , դժուարին է խոյս
տալ . — Այս խորհրդով շփոթած՝ բարի մարդն ըսաւ . —
Չէ մարթ բարւոք ննջել , եթէ շատ հանճար ունի մարդ .
— Աչակերտք որոց ընթեռնուլը լսեցինք երեկ (Յօդ. 8)
ցուցին թէ (Յօդ. 11) շատ պիտի նեղեն զանձինս ունե-
նալու համար լաւ հնչումն . — Երկար ժամանակէ հետէ
չտեսանք զիրար , բայց յաճախ գրեցինք միմեանց (Dat.) :

(*) Vous հոս և-տ տղայք կը ցուցնէ :

Բ. ԱՐՁԱԿ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՅՕԴ. 1. Նախադասութեան երկրորդական անդամը գլխաւոր անդամին հետ կապող շաղկապը բողոքելով, երկրորդական անդամին դիմաւոր բայը, ամփոփման կամ համառօտութեան համար, կը փոխուի ընդունելութեան նաեւ յայնժամ, երբ գլխաւոր եւ երկրորդական անդամներուն տէր բայիները տարբեր են: Այսպիսի ամփոփեալ ընդունելութիւնը կը կոչուին *բայի ընդունելութիւն*, (participe absolu):

Արձակ ընդունելութիւնն ըստ ժամանակի կարէ դրուիլ երկուսի եւ երեքու. նաեւ ըստ իմաստի՝ կարէ լինել ներգործական կամ կրաւորական: Միտ դիր օրինակներուն.

Le roi *étant mort*, son fils *le* *remonta à cheval*, lui succéda. *Իւր որդին յաջորդեց նմա.*

Le vieillard *ayant parlé* *ainsi*, l'assemblée se sépara. *Երբ ծերունին այսպէս խօսեցաւ, ժողովն ցրուեցաւ.*

La ville *ayant été prise*, les soldats la pillèrent. *Քաղաքն առնուելէ ետքը, զինուորք աւարի տուին զայն.*

ՅՕԴ. 2. Սակայն, երբ երկու անդամոց տարբեր տէր բայիներն դերանուն են, Արձակ ընդունելութիւնն չգործածուիր, այլ պարտ է դնել շաղկապ երկրորդական անդամին սկիզբը, եւ բայն ընել դիմաւոր՝ երկդիմութեան տեղի չտալու համար:

Mon père m'a permis de *sortir*, mais *comme il est malade*, je préfère *rester à la maison*. *Հայրս թոյլ տուաւ ինձ դուրս ելնել, բայց որովհետեւ հիւանդ է, նախաձեռնար կը համարիմ մնալ ի տան.*

Երբ, Mais *étant malade*, ըսուեք, կրնաք հասկըցուել նաեւ, բայց որովհետեւ հիւանդ եմ:

ՅՕԴ. 3. Երբ Արձակ ընդունելութիւնն *être* բայի ընդունելութիւն ներկայով, այսինքն *étant* ընդունելութեամբ է, լաւ է այս վերջինը բողոքել, երկրորդական անդամին առեւի ամփոփութիւն տալու համար, զոր օր.

Le repas *fini* (*փոխանակ երբ կատարուեցաւ կոչուն-étant fini*), nous nous *promenâmes* en route.

L'opération *achevée*, le roi *remonta à cheval*. *Երբ գործը վճարեցաւ, թագաւորն ձի հեծաւ վերստին.*

Cette disposition *faite*, nous *entrâmes* dans la *salle de réception*. *Ի լինել այս կարգադրուած թեան, մտանք ընդունելութեան սրահը.*

Ինքնին յայտնի է քե այս ամփոփութեանց մեջ ընդունելութիւն անցեալն պարտի համաձայնել ընդ տէր բայիին, ըստ Ա. Յօդ. 1. այս դասին:

ՅՕԴ. 4. Վերի կանոնին կրնան կցուիլ նաեւ սա *լինելու* ասացուածք, յորս սեռի խնդրէ լառաջ *ayant* ընդունելութիւնը բողոքած է, զոր օրինակ.

Elle vint me dire cela, *les larmes aux yeux* (*փոխանակ ayant les larmes aux yeux*). *Նա ըսաւ ինձ զայս արտասուալից աչօք.*

On voyait des femmes, *les cheveux éparés* (*փոխանակ ayant les cheveux éparés*). *Կանայք տեսնուեցան հերարձակ.*

Je vis approcher un vieil- *lard*, un bâton à la *main*, etc. *Տեսայ ծերունւոյ մը մօտեւոր, նալը ցուպ ի ձեռին.*

Ils paraîtront devant Di- *eu*, les mains vides. *Առաջի Աստուծոյ պիտի ելնին նոքա ունայնաձեռն.*

Հրահանգ 92.

Երբ հայրն մեռաւ (Յօդ. 1.), որդիք հերկեցին արտը, գտնելու համար ծածկեալ գանձը. — Երբ եւրիմիդոն սպանաւ, իւր նաւատորմին գրաւուեցաւ և այրուեցաւ. — Ապականութեան պատճառն հեռացած և աւարի բաժանումն լրացած լինելով՝ կը մնայր (il restait) կատարել տակաւին թագաւորի ընտրութիւնը. — Սայլորդ մի իւր սայլին մէջ բեռնաւորած էր կայտառ հորթեր. այս թշուառ անասուններն, մի զմիով դիզուած, պրկեալ ոտիւք (Յօդ. 4.) և կախեալ գլխով, օդը կը լեցունէին աղիողորմ (de) բառաչիւք. — Քանզի գորտք թագաւոր մը կը պահանջէին, վասն որոյ Արամազդ հիգրա մը տուաւ նոցա. — Երբ Լալամինոնտաս իւր հայրենեաց կառավարութեան գլուխը (tête) կեցած էր, Արտաքսէրսէս թագաւորն Պարսից, մեծագին ընծայներ յղեց նմա Թեբացւոց (Thébains) հեռաշնակցութիւն մը բերելու համար ի ձեռս:

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ

93. GESLER CONDUIT TELL A KUSNACH

(Suite)

Tell était tranquille dans la barque, moins ému des cris des soldats, du bruit des vagues écumantes¹, du sifflement des vents déchainés², qu'il ne le fut en découvrant la caverne de Grutli. Il attendait le trépas, et ne songeait qu'à l'avantage que son pays pourrait tirer de la mort du gouverneur. Il jouissait en silence de la peur, des gémissements³, du tourment⁴ qu'éprouvait Gesler, lorsqu'un des rameurs, tout-à-coup s'adressant à cet homme cruel: « Nous

sommes perdus », dit-il, « il n'est plus en notre puissance de maintenir au milieu des flots la barque emportée par le vent du nord qui, dans un instant, va la briser en pièces contre les rochers du rivage. Un seul homme, le plus renommé⁵, le plus habile de nos trois cantons dans l'art de braver les tempêtes du lac, peut nous sauver de la mort. Cet homme est ici: le voilà! le voilà chargé de tes chaînes! Choisis, Gesler, choisis promptement entre le trépas ou sa liberté. »

Gesler frémit⁶ à cette parole. Sa haine violente pour Tell combat dans son âme pusillanime⁷ l'amour même qu'il a pour la vie; il hésite encore, il ne répond point, mais les prières, les murmures des soldats et des rameurs qui lui demandent, qui le pressent de sauver leurs jours et les siens, en délivrant son prisonnier; la crainte d'être mal obéi, s'il se refuse aux vœux⁸ de tous, et la tempête qui augmente, déterminent enfin Gesler. « Qu'on brise⁹ ses chaînes », dit-il, « je lui pardonne tous ses crimes, je lui rends la vie et la liberté, si son adresse¹⁰ nous amène au port ».

Les soldats, les rameurs s'empresment de rendre libre Guillaume. Ses fers son tombés, il se lève et sans prononcer un seul mot, il s'empare du gouvernail¹¹. Faisant mouvoir sous sa main la barque, comme l'enfant fait plier la baguette¹² qu'il tourne à son gré, il oppose la proue aux deux vents, dont les forces ainsi divisées la tiennent en équilibre¹³. Profitant ensuite d'un moment de calme¹⁴, aussi rapide que l'éclair, il tourne de la proue à la poupe¹⁵, maintient la barque dans la direction qui seul peut la sauver, fait prendre les rames à deux seuls rameurs, dont il dirige les efforts, et s'avance, mal-

gré les vents, malgré les flots et la tempête, vers le détroit ¹⁶ qu'il veut repasser ¹⁷.

Les ténèbres empêchent Gesler de s'apercevoir qu'il retourne aux mêmes lieux d'où il est parti. Guillaume continue sa marche; la nuit presque entière s'écoule ¹⁸, mais il est rentré dans le lac d'Uri, mais il aperçoit la lueur *mourante* du signal donné sur le mont d'Altdorf. C'est cette lueur qui lui sert d'étoile; il connaît le lac depuis longtemps, il en évite les écueils ¹⁹, il s'approche pourtant du rivage qui borde ²⁰ le canton de Schwitz; il pense à Werner, il calcule ²¹ que Werner doit être en marche, et que les chemins *encombrés* ²² de neige, le forceront de côtoyer ²³ le lac. Dans ce faible espoir, il navigue ²⁴, *en feignant* ²⁵ d'ignorer les lieux où la tempête pousse la barque, *en augmentant* les terreurs ²⁶ de Gesler et de ses soldats.

1 Փրփրացեալ: 2 Կատաղի: 3 Հեծութիւն: 4 Անձ-
կութիւն: 5 Հռչակաւոր: 6 Դողալ: 7 Վատասիրտ:
8 Փափուկ: 9 Խորտակել: 10 Ճարտարութիւն: 11 Ղեկ:
12 Գաւազան: 13 Հաւասարակշռութիւն: 14 Հանդար-
տութիւն: 15 Խելք նաւու: 16 Կիրճ: 17 Անցանել վե-
րջստին: 18 Փարատել: 19 Խութ: 20 Պատել: 21 Հաշ-
ուել: 22 Խափանել, փակել: 23 Առ ափամբ քերել:
24 Նաւարկել: 25 Կերպարանել, կեղծել: 26 Երկիւղ:

QUESTIONNAIRE

Qu'attendait Tell?

Que dit alors un des rameurs à Gesler?

Qu'ajouta-t-il encore?

Nomma-t-il cet homme?

Entre quoi Gesler avait-il à choisir?

Quel parti prit-il?

Est-ce que les soldats obéirent?

Quand les fers furent ôtés, que fit Tell?

Racontez ce que fit Tell ensuite.

Est-ce que Gesler s'en aperçoit?

Où Tell dirige-t-il la barque?

94. Suite (Մնացորդ)

Enfin l'orient ¹ se colore, et la tempête semble s'apaiser ² aux premiers rayons de l'aurore. Le jour *naissant* découvre à Tell les roches voisines d'Altdorf avant que le tyran *ait* eu le temps de les reconnaître; Guillaume y dirige sa barque et la fait marcher plus rapidement. Gesler, dont la férocité ³ revient à mesure que le danger s'éloigne, observe Guillaume avec des yeux sombres. Il veut, mais il n'ose pas encore le faire charger de liens. Ses soldats et ses matelots ⁴ reconnaissent bientôt où ils sont, en instruisent le gouverneur, qui, *s'avançant* vers Tell avec colère, lui demande d'une voix terrible, pourquoi la barque, qu'il a *guidée* ⁵, a repris le chemin d'Altdorf.

Guillaume, sans lui répondre, pousse la barque droit à un rocher peu *éloigné* de la rive, saisit d'une main prompte l'arc et la flèche qu'un archer tenait à la main, et, rapide comme l'éclair, s'élance de la barque sur le rocher. Là, sans s'arrêter, il bondit ⁶ comme le chamois ⁷ des montagnes, saute sur un autre roc, gravit ⁸ aussitôt la roche *escarpée* ⁹, et se montre sur le sommet, semblable à l'aigle des Alpes quand il se repose auprès des nuages, et qu'il promène ses yeux *perçants* ¹⁰ sur les troupeaux des vallons.

Le gouverneur étonné pousse un cri de fureur, de rage. Il commande aussitôt qu'on débarque, et que ses soldats, *dispersés*, environnent de toutes parts le roc où il voit le héros; On obéit; les archers descendent et préparent déjà leurs arcs, Gesler, qui marche au milieu d'eux, veut que leurs flèches *réunies* s'abreuvent ¹¹ toutes du sang de Guillaume. Guillaume aussi a ses desseins. Il ne s'arrête, il ne se montre que pour attirer l'ennemi. Il laisse approcher cette troupe *armée* jusqu'à la juste distance où son trait peut donner la mort. Il regarde, fixe Gesler, pose sa flèche sur sa corde ¹², et l'*adressant* au cœur du gouverneur, il la fait voler dans les airs. La flèche vole, siffle, frappe au milieu du cœur de Gesler. Le tyran tombe, bégaie ¹³ sa fureur, et son âme s'exhale ¹⁴ au milieu des imprécations ¹⁵. Guillaume a déjà disparu; Guillaume, plus léger que le faon ¹⁶ s'est *précipité* ¹⁷ du sommet du roc, il court, il vole sur la glace; il gagne, traverse des sentiers ¹⁸ déserts, et prend le chemin d'Altdorf.

FLORIAN

1 Առաւօտ, արեւելակողմն: 2 Խաղաղեւ: 3 Կատա-
ղութիւն: 4 Նաւաստի: 5 Վարեւ: 6 Ոստնու: 7 Այծ-
եան: 8 Մաղէրով ելանել: 9 Սեպ: 10 Սրտես: 11 Ըմ-
պեւ: 12 Լար աղեղան: 13 Թոթովել: 14 Շնչել, ցնդել:
15 Անէծք: 16 Եղնորթ: 17 Գահալիթել: 18 Շաւիղ:

QUESTIONNAIRE

Quand cessa la tempête?

Que découvrit alors Tell?

Quelle était l'intention de Gesler?

Quand il aperçut les rochers d'Altdorf, que dit-il à Tell?

Quelle fut la réponse de Guillaume?

Qu'est-ce que le gouverneur ordonne alors?

Est-il obéi?

Quel parti Guillaume prend-il?

Exécuta-t-il son dessein?

ԴԱՍ ԻԶ.

Կ Ա Ր Գ Բ Ա Ն Ի Ց

307. 1. Մտաց խորհուրդն յայտնելու համար արտաքին նշաններով որ են բառք, հարկ ե իւրաքանչիւր նախադասութեան մէջ այն նշաններուն տալ յաջորդել իրարու ըստ բնական մերձաւորութեան կամ աղերսի: Բառերու այս յաջորդութիւնը նախադասութեան մէջ կը կոչուի *Կոնստրուկցիոն* (construction, շարադասութիւն, շարադրութիւն): Որովհետեւ գաղիւրքեն լեզուն քերականական ձեւերու կողմանէ աղքատ է, մասունք բանի նախադասութեան մէջ չեն կրնար ցուցնել այն մերձաւորութիւնը կամ աղերսն այլ ազգ, երբ ոչ իրենց յատուկ տեղը պահելով միշտ:

Այսպէս կարգ բանից կամ մասանց նախադասութեան լինի ի գաղիւրքենի որոշ եւ կանոնաւոր յոյժ, եւ ոչ ազատ եւ արձակ. այլով բանի՝ գաղիւրքեն լեզուն կ'ունենայ այնպիսի կարգ որ առաւելապէս կը պատշաճի օրինաց խորհելոյ. բայց այսու լեզուն լինի միանգամայն անհնարին յստակ եւ ճշգրիտ:

Այս յստակ եւ ճշգրիտ կարգին կանոնը դնենք հոս համառօտիւ, հանդերձ զարտուղութեամբք որ կարեւոր են:

307. 2. Գաղիւրքեն լեզուին կարգը կը պահանջէ որ նախադասութեան քերականական մասերը շարունակայնապէս.

1. Նախագահը բառն միշտ նախադաս լինի խնդրոյն , այսինքն խնդրոյն՝ առջին , և խնդրոյն յաջորդ տեղին բռնէ (*):

2. Նախագահութեան այն մասունք (տէր բայի , ստորոգելի) որք ըստ իմաստի Գեղեցիկ չգատուին իրարմէ նոյն նախագահութեան ուրիշ անդամներով (խնդիրներով , եւ) : Ուստի նախագահութեան տէր բային սլարտի լինել միշտ բային չափազանց , ընդհակառակն սեռի խնդիրն (*)՝ յետագայ : Արդ , եթէ սոյն երեք գլխաւոր մասերէն տէր բային կը բռնէ առջին տեղին , օժանդակ բայն իւր ստորոգելեալն կամ բայն երկրորդ տեղին , և սեռի խնդիրն՝ վերջին տեղին . և եթէ խօսքին իմաստն ընդլայնող յաւելումք կը դրուին ուր արժան է ըստ վերլուծութեան , չարագասութիւնն լինի ուղիւ կամ բնական (construction directe կամ naturelle) :

Cette nouvelle (տէր բայի) Այս լուրը սուտ է .

est fausse (ստորոգելի) .

Le voleur (տէր բայի) prit Գողն առաւ դրամս :

կամ a pris (ստորոգելի)

mon argent (սեռի խնդիրն) .

Tu (տէր բայի) dois (ստորոգելի) pardonner (խնդիրն) à ton ennemi

դիր) à ton ennemi

(խնդրոյն խնդիրը) .

ՅՕԴ. 3. Այս քննականութիւնն կանոնէն շեղումք կը կոչուի շեղումք , եւ լինի .

1. Եթէ նախագահութիւնն է հարցաւ , և կը սկսի հարցաւ քառով , բայն (ստորոգելի) լինի չափազանց տէր բային :

Comment se porte Mon- Ի՞նչպէս է ձեր հայրը .
sieur votre père?

(*) Բաց յանձնական դերանունաց :

A quelle heure partirez- Քաներորդ ժամուն պիտի
vous? մեկնիք .

Quand arriveront vos ե՞րբ պիտի գան եղբարք .
frères?

2. Տէր բային լինի ընդհանրապէս յետագաս , եթէ բայն (ստորոգելի) է չէզոք , կրաւորական , դերանունական կամ միադէմ բայ .

Voyez ces îles dont est Տեսէք այս կղզիներն , ու
emallé le vaste océan. րովք պճնեալ է ընդար-
ճակ ովկիանն .

Là coulent mille ruis- Հազար առուակք կը հոսեն
seaux. հոն .

Hier il arriva ici un ré- Երէկ հասաւ հոս գունդ մի
giment de hussards. հիւսար զօրաց .

3. Լինի յետագաս տէր բային նախագահութեան
այն երկրորդական կարճ անդամոց որ կը սկսին que,
lequel, laquelle սեռի խնդրով , կամ օն բառով .

Les pays que visita ce Երկիրներն որոց այց ել այս
voyageur. ճանապարհորդն .

La loi permet quelquefois Օրէնքն երբեմն թոյլ կու
ce que défend l'hon- տայ ինչ որ կ'արգելու
neur. պատիւն .

L'enceinte où reposaient Շրջապատն ուր կը հանգ-
l'élite de l'armée et son չէին բանակին ազնուա-
chef. գոյն մասն և հրամանա-
տար նորա .

4. Յետագաս լինի տէր բային նախագահութեան
միջին կամ երկրորդական անդամոց որք ուրիշ խօսքը
կը ծանուցանեն .

Je suis votre serviteur, Ձեր ծառայն եմ , կրկնեց
reprit le bon homme. բարեմիտ մարդն .

Quoi! s'écria le vieillard, *ի՛նչ, գոչեց ծերունին, մի-*
vous avez osé faire cela. *Թէ համարձակեցաք ընել*
զայս.

5. Յետադաս լինի տէր բային այն երկրորդական
անդամոց որ կը սկսին à peine, aussi, encore, comme
(ինչպէս), du moins, peut-être, toujours, en vain
կամ vainement բառերով, և կը գտնուին խօսքին
սկիզբը.

A peine étiez-vous sorti. Հազիւ դուրս ելած էիք.
Peut-être serai-je plus *Թերեւս լինիմ աւելի բախ-*
heureux à l'avenir. *տաւոր առյապա (յապա-*
գային).

Aussi est-il fort regretté. Ուստի և է յոյժ ցաւալի.

6. Յետադաս լինի տէր բային, եթէ նախադասու-
թիւնը կը սկսի dussé-je? puissé-je? ձեւերով, յորս
լռելեայն կ'իմացուի quand même.

Այս 6 դիպաց մէջ ստորոգելին (բայը) փոխած է
իւր տեղին տէր բային հետ, ուստի և նախադասու-
թեան կարգը կը կոչուի *խառնակ (construction indi-*
recte կամ inversion).

ՅՕԴ. 4. Նախադասութիւն մը որ կը յաջորդէ քեռ-
քեան, և կամ կը ցուցնէ դիպում կամ պատահար,
կը սկսի տէր բայով,

Si vous pouviez vous tai- *եթէ լռել կարենայիք, ա-*
re, je vous confierais *վա գաղտնիքը ձեզ պիտի*
le secret. *ըսէի.*

Après que le roi fut des- *երբ թագաւորն ձիէն ի-*
cendu de cheval, un *ջաւ, գնտակ մը եկաւ,*
boulet vint, etc. *և այլն.*

ՅՕԴ. 5. Տէր բային և ստորոգելոյն վերաբեր-
եալ բոլոր խնդիրք սովորաբար կը դրուին տէր բային
անմիջապէս ետքը,

L'étude des langues est *Ուսումն լեզուաց օգտակար*
utile aux jeunes gens. *է երիտասարդաց.*

Les personnes jalouses du *Ուրիշին երջանկութեան նա-*
bonheur d'autrui. *խանձոտ անձինք.*

Un jardin auprès de la *Տան քով պարտէզ՝ հաճո-*
maison est agréable. *յական է.*

ՅՕԴ. 6. Բացառութիւն կը կազմեն բնականա-
պէս որոշիչ ածականք, որք լինին միշտ նախադաս ի-
րենց գոյականին, ինչպէս նաեւ ածականք ինչ (Տէս
Ընթացք Ա. Դաս Ժէ.):

Mon frère a retrouvé son *Եղբայրս վերստին գտաւ*
chien. *իւր շունը.*

Ces enfants ont perdu *Այս տղայք կորուսին զիւր-*
leurs livres. *եանց գրեան.*

Une admirable providence *Աքանջելի խնամք կը տես-*
se fait remarquer dans *նուի ի բոյնս թռչնոց.*
les nids des oiseaux.

Յանգաւոր գրուածոց մէջ եւս բանաստեղծք շատ
անգամ կը խոտորին բնական կարգէ.

Du troupeau qu'il gou- *է ճշմարիտ հովիւ հօտին զոր*
verne il est le vrai *կը վարէ.*
berger (*փոխանակ ըսե-*
լու il est le vrai berger
du troupeau qu'il gou-
verne).

ՅՕԴ. 7. Յաւելուածք որ տէր բային կը վերաբեր-
րին՝ լինին նախադաս տէր բային.

Toujours prêt à servir la patrie, l'homme droit met dans ses démarches une fermeté inébranlable. Ուղիղ մարդն, հանապազ պատրաստ ի ծառայել իւր հայրենեաց, կը ցուցնէ անյողդողդ հաստատութիւն ի գնացս իւր .

Fidèle à sa parole, Damon revint à l'heure fixée. Տամօն, հաւատարիմ իւր բանին, դարձաւ որոշեալ ժամուն .

Troublé, furieux, livré à son désespoir, il s'arrache les cheveux. Վրդովեալ, կատաղի, յուսահատ՝ կը փետէ զհերս իւր .

ՅՕԴ. 8. Խնդիրք որ անճնական դերանունն չեն, լինին միշտ յետադաս իրենց բային (Համեմատե՛ յայսմ մասին Դաս ԺԵ. Յօդ. 7-9) :

Le laboureur cultive la terre. Հողագործն կը մշակէ գերկիր .

Il est connu que le renard ressemble au chien. Յայտնի է թէ աղուէս կը նմանի շան .

ՅՕԴ. 9. Երբ Երկու խնդիր բայի մը քով կը գտնուին, երբ նախադասութիւնը պարզ է, սեռ խնդիրն ընդհանրապէս նախադաս լինի բնութեան խնդրոյն .

La lune reçoit sa lumière du soleil. Լուսինն արեւէն կ'առնու զիւր լոյս .

Je reconnais mon cousin à la voix. Կը ճանչնամ հօրեղբորորդիս ձայնէն .

Donnez ce crayon à votre sœur. Տուէ՛ք այս մատիտը ձեր քրոջ .

Les adversités de la vie donnent souvent un nouvel essor au courage de l'homme. Զախողութիւնք կենաց կու տան շատ անգամ նոր թռիչ քաջութեան մարդոյ .

ՅՕԴ. 10. Իսկ երբ սեռի խնդիրն Երկայն է քան զմիւսն, կը դրուի յետոյ քան զբնութեան խնդիրն .

Charles écrivit à sa mère une lettre de quatre pages. Կարոլոս գրեց իւր մօրը նաւորէ քառէ մակ մի չորս էջ .

ՅՕԴ. 11. Երբ սեռի խնդիրն է դերանուն, կամ երբ սեռի խնդիրք են Երկու դերանուն, սորա նախադաս լինին միշտ բային . (Համեմատե՛ Ընթացք Ա. Դաս ԻԵ. Յօդ. 2) :

Il me frappe. Հարկանէ զիս .
Charles nous a trompés. Կարոլոս խաբեց զմեզ .
Dieu vous en récompensera. Աստուած պիտի վարձատրէ զձեզ .

Monsieur R. vous l'a dit. Պ. Ռ. ըսաւ ձեզ զայն .

Թե ո՞ր պիտի դրուի սեռի խնդիրք, երբ հայերէն նախադաս է բային, նաեւ նորա ազդեցութեան վրայ, ինչ որ պիտոյ եր խօսուած է արդէն Ընթացք Բ. Դաս ԺԵ. Յօդ. 10 :

ՅՕԴ. 12. Երբ բայը բաղադրեալ ժամանակ է, tout եւ rien լինին նախադաս ընդունելութեան, իսկ անբերելիքի քով՝ նախադաս անբերելիքին .

Mon ami a tout perdu. Բարեկամս կորոյս զամեն (ոչ թէ՛ perdu tout). նայն .

Je n'ai rien entendu. (ոչ չլսեցի ինչ . թէ՛ entendu rien).

Sans rien dire. Առանց ըսելու ինչ .
dire rien).

ՅՕԴ. 13. Մակբայք որք պարզ ժամանակաց մէջ յետադաս լինին, բաղադրեալ ժամանակաց մէջ կը դրուին գլխաւորապէս օժանդակ բային եւ ընդունելութեան մէջտեղ .

Je vais souvent à l'église. Կերթամ յաճախ եկեղեցի.
Je le trouverai facilement. Դիւրաւ պիտի գտնեմ զայն.

Ընդհակառակն

Je suis souvent allé à l'é- Յաճախ գացած եմ եկե-
glise. Ղեցի.

Je l'ai facilement trouvé Դիւրաւ գտի զայն.
(ոչ թէ trouvé facile-
ment).

Cette lettre est passable- Այս նամակը գրուած է բա-
ment bien écrite. ւական լաւ.

ՅՕԴ. 14. Լաւագոյն է յաճախէ եւ որչա՞յ, յաճա՞յ-
ները, մանաւանդ երբ բաղադրեալ են, նախադասու-
թեան սկիզբը դնել, բայց իւր խնդրէն չզատելու հա-
մար (Տե՛ս Ընթացք Ա., Դաս 1.Գ., Դիտողութիւն 1. եւ
Խոսողը.):

Avant-hier je fus à la եռանդ (երեկ չէ առջի օր)
campagne. գացի գիւղ.

Partout on trouve quel- Ամենայն ուրեք կը գտնուի
que bien à faire. բարիք մը ընելու.

D'abord il s'embla vouloir Նախ թուեցաւ թէ կամէր
se réconcilier avec son հաշտուիլ իւր որդւոյն
fils. հետ.

Վ Ե Ր Զ

ՅԱԻ ԵԼՈՒԱԾ

Ա. ԸՆՏԻՐ ԱՍԱՅՈՒԱԾԻ ԳԱՂԻԵՐԷՆ ԽՕԾԵԼՈՒ

1.

Qu'avez-vous là? Ի՞նչ ունիք (ի՞նչ է այն).

J'ai mon livre. Գիրքս ունիմ (գիրքս է).

Avez-vous vos cahiers? Ունի՞ք ձեր տետրներն.

Oui, Monsieur, je les ai. Այո, Տէր, ունիմ.

Non, je les ai oubliés. Ոչ, մոռցած եմ.

Allez les chercher. Գացէ՛ք բերել.

Qu'avez-vous acheté? Ի՞նչ գնեցիք.

J'ai acheté une paire de Գնեցի զոյգ մի ձեռնոց.

gants. [mis?

Avez-vous beaucoup d'a- Շատ բարեկամ ունի՞ք.

J'ai peu de bons amis. Լաւ բարեկամ քիչ ունիմ.

Votre ami est-il arrivé? Ձեր բարեկամն հասա՞ւ.

Il est arrivé ce matin. Հասաւ այս առաւօտ.

Avez-vous du fromage? Պանիր ունի՞ք.

Oui, j'en ai. Այո, ունիմ.

Non, je n'en ai pas. Ոչ, չունիմ.

Avez-vous de bon vin? Լաւ գինի ունի՞ք.

J'ai de bon vin et de bon Ընիմ լաւ գինի եւ լաւ հաց.
pain.

J'en ai de bon. Ունիմ լաւը.

Avez-vous assez d'argent? Բաւական ստակ ունի՞ք.

Je n'en ai pas assez. Բաւական չունիմ.

2.

Avez-vous envie de jouer? Փափաք ունի՞ք խաղալու.

J'en ai bien envie, mais je Շատ փափաք ունիմ, բայց
n'en ai pas le temps. Ժամանակ չունիմ.

Le bottier a-t-il de bons Կօշկակարն ունի՞ լաւ կօ-
souliers? շիկներ.

Il n'en a pas de bons. Զուռնի լաւեր .
 N'a-t-il pas de bon cuir? Զուռնի^օ լաւ կաշի .
 Si, il en a de bon, mais Այո, ուռնի լաւը, բայց բար-
 il travaille mal. ւոր չաշխատիր .
 Ai-je raison ou tort? Ուռնի^օ իրաւունս թէ ոչ .
 Vous avez raison. Ուռնիք իրաւունս .
 Qu'avez-vous à faire? Ի՞նչ ուռնիք ընելու .
 Je n'ai rien à faire. Ընելու բան չունիմ .
 J'ai mon thème à faire. Հրահանգս պիտի ընեմ .
 Et votre frère qu'a-t-il Զեր եղբայրն ի՞նչ ուռնի ը-
 à faire? նելու .
 Il a une lettre à écrire. Նամակ մի ուռնի գրելու .
 Avez-vous retrouvé votre Գտա՞ք ձեր մատանին .
 bague?
 Je l'ai retrouvée. Գտայ .
 Où sont mes bottes? Ո՞ր են կոշիկներս .
 Elles sont chez le bottier. Կոշկակարին քով են .

3.

Que voulez-vous acheter? Ի՞նչ գնել կամիք .
 Avez-vous acheté quelque բան մը գնեցի՞ք .
 chose?
 Combien coûte la livre? Լիտրը ի՞նչ կ'արժէ .
 La livre coûte deux florins. Լիտրը կ'արժէ երկու ֆլորին
 Je trouve cela très cher. Շատ սուղ կը գտնեմ .
 C'est (à) bon marché. Աժան է .
 Avez-vous vendu votre վաճառեցի՞ք ձեր ձին .
 cheval?
 Je l'ai vendu. [du վաճառեցի .
 Je ne l'ai pas encore ven- Դեռ չվաճառեցի .
 Ne le vendrez-vous pas? Պիտի չվաճառե՞ք .
 Il me faudra bien le vendre. Պէտք է որ վաճառեմ .
 Pourquoi vous faudra-t-il ինչո՞ւ համար պէտք է որ
 le vendre? վաճառէք .

Parce que j'ai besoin վասն զի պէտս ունիմ
 d'argent. [du beurre. ստակի .
 Apportez-moi du pain et Բերէ՛ք ինձ հաց և կարագ .
 J'ai assez mangé. [vin? Բաւական կերայ .
 Avez-vous bu un verre de Խմեցի՞ք գաւաթ մը գինի .
 Voici de l'eau fraîche. Ահա զով ջուր .
 Portez cette lettre à la Տարէ՛ք այս նամակը նամա-
 poste. կատուն .
 Que dites-vous? Ի՞նչ կ'ըսէք . [մը) .
 Je ne dis rien (rien du tout). Բան մը չեմ ըսեր (բնու բան
 Que veut dire cela? Ի՞նչ ըսել է այս .
 A qui parlez-vous? Որո՞ւ կը խօսիք .
 Ne bavardez pas, mes Մի շատ խօսիք, որդեակք .
 enfants.

4.

Obéissez à vos parents. Հնազանդեցէ՛ք ձեր ծնողաց .
 Honorez vos maîtres. Պատուեցէ՛ք ձեր վարժա-
 [tifs. պետներն . [դէք .
 Soyez appliqués et atten- Փութաջան և ուշադիր ե-
 Que demandez-vous? Ի՞նչ կը խնդրէք .
 Que désirez-vous? Ի՞նչ կը բաղձաք .
 Que voulez-vous? Զի՞նչ կամիք .
 Je ne demande rien. Բան չեմ խնդրեր .
 Ayez la complaisance. Շնորհք ըրէ՛ք, հաճեցէ՛ք .
 Vous m'obligeriez beau- Մեծ շնորհք պիտի ընէք
 coup. ինձ .
 Vous êtes bien bon. Շատ բարի էք .
 Que cherchez-vous là? Ի՞նչ կը խնդրէք հոն .
 Je cherche ma casquette. Գլխարկս կը խնդրեմ .
 Que voulez-vous faire? Ի՞նչ ընել կամիք .
 Que faites-vous là? Ի՞նչ կ'ընէք .
 J'apprends ma leçon. Դասս կը սորվիմ .
 Je le ferai avec plaisir. Կ'ընեմ հաճութեամբ .
 Savez-vous s'il viendra? Գիտե՞ք թէ պիտի գայ .

Qui vous l'a dit? Ո՞վ ըսաւ ձեզ .
 Je ne le sais pas. Ձեմ գիտեր .
 Je n'en sais rien. Տեղեկութիւն չունիմ .
 Quel est votre avis? [me? Ի՞նչ է ձեր կարծիքը .
 Connaissez-vous cet hom- կը ճանչնա՞ք այս մարդը .
 Je le connais très bien. Շատ աղէկ կը ճանչնամ .
 Je le vois souvent. Յաճախ կը տեսնեմ զնա .
 Je le connais de vue. Ի տեսոյ կը ճանչնամ զնա .
 Je ne le connais pas. Ձեմ ճանչնար զնա .

5.

Comment appelez-vous ի՞նչպէս կը կոչէք զայս .
 cela?
 De quoi s'agit-il? Ինչի՞ վրայ է խօսքը .
 Croyez-vous cela? կը հաւատա՞ք այսմ .
 Ne croyez pas cela. Մի հաւատաք այսմ .
 Je ne le crois pas. Ձեմ հաւատար .
 C'est la vérité. Ճշմարտութիւն է .
 C'est vrai. Ճշմարիտ է .
 Je suis de votre avis. Համամիտ եմ ձեզ .
 Qu'y a-t-il à faire? Ի՞նչ ընելու է .
 Que vous en semble? Ի՞նչ կը թուի ձեզ .
 Vous plaisantez. Կատակ կ'ընէք .
 Êtes-vous content de lui? Գո՞հ էք անկէ .
 Êtes-vous satisfait? Հաճեա՞լ էք .
 Nous en sommes contents. Գո՞հ ենք .
 Je suis votre serviteur. Ծառայ ձեր եմ .
 C'est charmant. Սիրուն է .
 Quel plaisir! Ի՞նչ հաճոյք .
 Quelle joie! Ի՞նչ ուրախութիւն .
 Je suis bien aise. Շատ ուրախ եմ .
 J'en suis bien aise. Ուրախ եմ յոյժ .
 Je (j'en) suis bien fâché. Շատ կը ցաւիմ .
 Je m'ennuie. կը ձանձրանամ .

6.

Où vas-tu? Ո՞ւր կ'երթաս .
 Je vais à Mannheim. Կ'երթամ Ի Մանհայմ .
 Où allez-vous? Ո՞ւր կ'երթաք .
 Nous allons au spectacle. Տեսարան (թատրոն) կ'եր-
 Թանք .
 N'y va pas. Մի՛ երթար .
 N'y allez pas. Մի՛ երթաք .
 Elle va au marché. Շուկայ կ'երթայ .
 D'où viens-tu? Ուստի՞ կու գաս .
 Je viens de l'école. Դպրոցէն կու գամ .
 D'où venez-vous? Ուստի՞ կու գաք .
 Nous venons du concert. Նուագաժութենէ կուգանք .
 Elle revient du bal. Պարահանդէսէն կու գայ .
 Allez-vous chez vous? Ձեր տո՞ւնը կ'երթաք .
 N'allez pas si vite. Այսպէս արագ մի երթաք .
 Ne courez pas tant. Մի վաղէք այնչափ .
 Reposez-vous un peu. Հանգչեցէք սակաւ մի .
 Je vais au-devant de mon Կ'երթամ ընդ առաջ բարե-
 ami. կամիս .
 Revenez bientôt. Եկէք շուտով .
 Montez — descendez. Ելէք վեր . Իջէք .
 Passez votre chemin. Գացէք ձեր ճամբան .
 Va-t'en! allez-vous en! Գնա . կորիւր .

7.

Bon jour, bon soir, Mon- Բարի լոյս , բարի երեկոյ ,
 sieur. Տէր .
 Soyez le bien-venu! Բարի եկաք .
 Asseyez-vous. Նստեցէք .
 Prenez place. Նստեցէք .
 Comment vous portez- ի՞նչպէս էք .
 vous?

Très bien, je vous re- *Շատ աղէկ, շնորհակալ եմ.*
mercie.

Et vous-même? *Դո՞ւք .*

Je me porte assez bien. *Բաւական լաւ եմ.*

Comment cela va-t-il? *Ի՞նչպէս էք .*

Cela ne va pas très bien. *Շատ լաւ չեմ.*

Assez-bien, passablement. *Բաւական լաւ, բաւական.*

Dites-moi, s'il vous plait. *Ըսէք, եթէ կամիք .*

Dites-moi, je vous prie. *Ըսէք, կ'աղաչեմ. [նմա .*

Donnez-moi. Prêtez-lui. *Տուէք ինձ . Փոխ տուէք*

Faites-moi le plaisir. *Շնորհ ըրէք .*

Je vous en prie. *Կ'աղաչեմ.*

Je vous remercie. *Շնորհակալ եմ.*

Bien obligé. *Շնորհ ունիմ մեծապէս .*

M. N. est-il chez lui? *Տ. Ն. տո՞ւնն է .*

Oui, Monsieur, il est chez *Այո, Տէր, տունն է .*
lui.

S.

Levez-vous, mes enfants. *Ելէք, որդեակք .*

Il faut vous lever. *Պարտ է ձեզ ելլել .*

Il est temps de vous lever. *Ելլելու ժամանակ է .*

A quelle heure vous levez- *Ժամը քանի՞ն (քաներորդ*
vous? *ժամու) կ'ելլէք .*

Je me lève de bonne heure. *Ես կանուխ կ'ելլեմ.*

Je trouve cela fort tard. *Այս շատ ուշ է .*

Il faut vous lever de meil- *Աւելի կանուխ ելլելու էք .*
leure heure.

Mettez vos habits. *Հագէք ձեր զգեստներն .*

Êtes-vous habillés? *Հագուեցա՞ք .*

Habillez-vous tout de suite. *Հագուեցէք չուտով .*

Déshabillez-vous. *Հանուեցէք .*

Otez vos bottes. *Հանեցէք ձեր կօշիկներն .*

J'ai besoin d'un tire-bottes. *Կօշկահանի մը կարօտ եմ.*

Voilà tout ce qu'il vous *Ահա ինչ որ պիտոյ է ձեզ .*
faut.

Mettez vos pantouffles. *Հագէք ձեր հողաթափներն .*

Avez-vous sommeil? *Քու՞ն ունի՞ք .*

J'ai grand sommeil. *Շատ քու՞ն ունիմ.*

Allez-vous coucher main- *Հիմա գացէք պառկել .*
tenant.

J'ai veillé toute la nuit. *Բոլոր գիշերն արթուն էի .*

Je n'en puis plus de som- *Չունիմ ժոյժ ի քնոյ .*
meil.

9.

Quelle heure est-il? *Ժամը քանի՞ն է. քաներորդ*
[heures. *ժամ է. [որորդ ժամ է.*

Il est tard, il est neuf *Ուշ է. ժամը ինն է. իննե-*

Quand sortirez-vous? *Ե՞րբ պիտի ելլէք դուրս .*

Je sortirai à huit heures. *(ժամը) ութին, ութերորդ*
ժամուն դուրս պիտի ելլեմ.

A sept heures et demie. *(ժամը) եօթն ու կէսին .*

A sept heures moins un *(ժամը) եօթնին քառորդ*
quart. *մնացած . [ցած .*

A cinq heures et un quart. *(ժամը) հինգը քառորդ ան-*

A sept heures précises. *ճիշդ (ժամը) եօթնին .*

A midi. A minuit. *Կէս օրին. Կէս գիշերին .*

Hier matin. Hier (au) soir. *Երեկ առտու. Երեկ իրի-*
կուն .

Aujourd'hui. Demain. *Այսօր. Վաղը. [օր) .*

Après-demain. *Յետ վաղուն (վաղը չէ միւս*
Ութ օր առաջ .

Il y a huit jours. *Հնգետասան օր առաջ .*

Il y a quinze jours. *Վեց շաբաթէն .*

Dans (en) six semaines. *Քանի մը օր կայ .*

Il y a quelques jours. *Առաջիկայ ամսուն վերջը .*

A la fin du mois prochain. *Օրէ օր. Այսօր վաղը .*

D'un jour à l'autre.

10.

Quel temps fait-il au- 0դն ի՞նչպէս է այսօր .
 jourd'hui? [temps.
 Il fait beau (mauvais) Աղէկ է , գէշ է .
 Quel temps magnifique! ի՞նչ գեղեցիկ օդ .
 Il fait très chaud (froid). Շատ տաք (ցուրտ) է . [տիկ .
 Il pleut. Il pleut à verse. Կ'անձրեւէ . Կ'անձրեւէ սա-
 Il fait du vent. Հով կայ .
 Avez-vous chaud? Տաքցա՞ք .
 Avez-vous froid? Կը մսխե՞ք .
 Nous aurons de l'orage. Փոթորիկ պիտի ելլէ .
 Il tonne. Il fait des éclairs. Կ'որորայ . Կը փայլատակէ .
 Avez-vous entendu ton- Որոտումը լսեցի՞ք .
 ner?
 Quel bel arc-en-ciel! Ի՞նչ գեղեցիկ ծիածան .
 Il fait un vent froid. Ցուրտ հով կայ .
 L'hiver approche. Ձմեռը կը մօտենայ .
 Il gèle. Սառոյց կը կապէ .
 Il a gelé cette nuit. Այս գիշեր սառոյց կապեց .
 Il fait glissant. Գետինը սահուն , լւլիւրծ է .
 Il neige; il tombe de la Զիւն կու գայ . ձիւն կը
 neige. տեղայ .
 Il fait du soleil. Արեւ է .
 Au soleil. Արեւին (մէջ) .
 Le soleil se couche. Արեգակը կը մօնէ .
 Au clair de la lune. Լուսնկային .
 Le soleil se lève magni- Արեգակը կ'ելլէ փառաւո-
 fiquement. րապէս .

11. ԳԱՂԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

Je suis Allemand. Գերմանացի եմ .
 C'est un Anglais. Անգղիացի է .
 Comment cela se peut-il? Ի՞նչպէս կարէ լինել .
 Cela ne se peut pas. Այս չկարէ լինել .

Qu'avez-vous? Ի՞նչ ունիք .
 Je n'ai rien. Բան մը չունիմ .
 J'ai mal à la tête. Գլուխս կը ցաւի .
 J'ai mal au doigt. [vous? Մատս կը ցաւի .
 Avez-vous de l'argent sur Ստակ ունի՞ք ձեր վրայ .
 Vous avez bonne mine. Ձեր երեսին գոյնն աղէկ է .
 Առողջ կ'երեւաք .
 Il fait nuit. Գիշեր է .
 Il fait grand jour. Յերեկ է .
 Voulez-vous me tenir Կրնա՞ք ընկեր լինել ինձ .
 compagnie? [ցը կը հանէ) .
 Il gagne sa vie. Ապրուստը կը չահի (իւր հա-
 Comment vous plaisez- Հոս հաճելի՞ է ձեզ .
 vous ici?
 Je me plais très bien ici. Շատ հաճելի է .
 Il est l'heure du dîner. Ճաշու ժամանակ է .
 Avez-vous mis le couvert? Սեղանը պատրաստ է . սե-
 ղանը դրի՞ք .
 Le couvert est mis. Սեղանը պատրաստ է . դըր-
 [vez). ուած է .
 Otez le couvert (desser- Սեղանը վերցուցէք .

12.

Où en sommes-nous res- Ո՞ւր մնացինք . ո՞ւր հա-
 tés? տանք .
 Il aime à jouer (le jeu). Խաղալ (խաղը) կը սիրէ .
 Je tiens à un bon papier. Կ'ուզեմ որ թուղթն աղէկ
 ըլլայ .
 J'ai reçu de ses nouvelles. Անկէ լուր առի .
 On ne sait à quoi s'en Մարդ չգիտեր թէ ինչ ընէ .
 tenir. [է ձեզ .
 Cela vous fera du bien. Այս օգտակար , առողջարար
 Je me suis cassé la jambe. Սրունս կոտրեցի .
 J'ai manqué de tomber. Մազ մնաց որ պիտի խնայի .

Quelqu'un vous demande. *Զձեզ կ'ուզեն .*
 Qui m'a demandé? *Ո՞վ ուզեց զիս .*
 Je vous attends. *Զեզ կը սպասեմ .*
 Attendez-moi un peu. *Քիչ մը սպասեցէք ինձ .*
 Qui a bu dans ce verre? *Ո՞վ խմեց այս գաւաթէն .*
 Avez-vous changé d'opinion? *Զեր կարծիքը փոխեցի՞ք .*

Avez-vous fini? *Լմեցուցի՞ք .*
 Êtes-vous prêt? *Պատրաստ էք .*
 J'ai fini mon devoir. *Դասս պատրաստեցի .*
 Charles s'est fait soldat. *Կարողոս զինուոր եղաւ .*
 Il vient d'arriver. *Նոր հասաւ .*
 Il va partir. *Մեկնելու (երթալու) վրայ է .*
 Passons cela sous silence. *Լռութեամբ անցնինք զայս .*
 C'est beaucoup dire. *Այսչափ ըսել բաւական է .*
 Vous vous y prenez mal. *Սխալ է , ծուռ է այդ .*
 Je suis enrhumé. *Հարբուխ ունիմ .*
 J'ai gagné un rhume. *Հարբուխ եղայ .*
 Aimez-vous le café? *Սուրճ կը սիրէ՞ք .*
 Je l'aime beaucoup. *Շատ կը սիրեմ .*
 Aimez-vous le jambon? *Խոզենույ ապուխտ (ճամպոն) կը սիրէ՞ք . [րեր .*

Je n'aime pas le jambon. *Խոզենույ ապուխտ չեմ սիր .*
 Avez-vous soif? *Ծարաւի՞ք էք .*
 J'ai soif. J'ai grand soif. *Ծարաւի եմ . Սաստիկ ծարաւ ունիմ .*

Avez-vous faim? *Անոթի՞ք էք .*
 J'ai faim. *Անոթի եմ .*
 J'ai pris une tasse de café. *Գաւաթ մը սուրճ խմեցի .*

13.

Je m'en doutais. *Կը կասկածէի . կը կարծէի .*
 Sortez de ma présence. *մտքէս անցաւ .*
Գնա , աչքս չտեսնէ .

Je m'en rapporte à vous. *Զձեզ կը կոչեմ վկայ .*
 Faites-moi voir cela. *Յուցուցէք ինձ զայդ .*
 Combien vaut l'aune? *Կանգունը քանի՞ է .*
 A mon avis; selon moi. *Ըստ իմ կարծեաց . ըստ իս .*
 Comment va votre affaire? *Ի՞նչպէս է ձեր գործը .*
 Faisons le tour de la ville. *Դառնանք քաղաքին շուրջը .*
 Je n'ai pas assez dormi. *Բաւական չքնացայ .*
 Elle était sur le point de... *... ու վրայ էր .*
 Où en étions-nous? *Ո՞ր հասած էինք .*
 Vous passerez la rivière. *Գետը պիտի անցնիք .*
 Le temps me presse. *Ժամանակ չունիմ . կը փութամ .*
 Je suis pressé. *Կ'աճապարեմ .*
 En plein jour. *Յերեկ ատեն .*
 Je n'y tiens plus. *Այլ եւս չեմ դիմանար .*
 Chemin faisant. *Ճամբան . ի ճանապարհին .*
 De part et d'autre. *Երկուստեք (երկու կողմէն) .*

14.

Savez-vous monter à cheval? *Գիտէ՞ք ձիավարել .*
 Je sais nager. *Գիտեմ լողալ .*
 Avez-vous répondu à cette lettre? *Պատասխան տուի՞ք այս նամակին .*
 C'est un homme de bien. *Լաւ մարդ է .*
 Dix heures sont sonnées. *Ժամը տասը զարկաւ .*
 J'irai vous voir sous peu. *Քիչ ետքը կու գամ տեսնել զձեզ .*
 Il a plus qu'il ne lui faut. *Ունի աւելի քան զոր պիտոյ է նմա .*
 Il fait cher vivre ici. *Հոս ապրելը սուղ է .*
 Qu'y a-t-il pour votre service? *Ի՞նչ ծառայութիւն կրնամ ընել ձեզ .*
 Ecrivez-vous en français? *Գաղիերէն կը գրէ՞ք .*

Je vous prends au mot. **Ձեր խօսքէն կը բռնեմ զձեզ.**
 Sans dire mot. **Առանց բառ մը ըսելու .**
 Il a fait fortune. **Հարստութիւն դիզած է .**

15.

ԱՌԱՎԱԽՈՐ ԲԱՆՔԻ ԻՆՁ

Chose promise, chose due. **Խոստանալն է պարտել .**
 A l'œuvre on connaît l'ouvrier. **Գործէն կը ճանչցուի ար-
 ուեստագէտը .**
 Mauvaise herbe croît tous les jours. **Չար խոտը կ'աճի միշտ .**
 Après la pluie le beau temps. **Յետ անձրեւի պարզ .**
 [difficiles.
 Les commencements sont Point de réponse est une **Ամէն սկիզբ դժուարին է .
 Բնաւ չպատասխանելն է
 réponse. պատասխան .**
 L'homme propose, et Dieu dispose. **Մարդ կը խորհի, Աստուած
 կը յաջողէ .**
 L'aurore est amie des muses. **Այդն է բարեկամ մուսա-
 յից .**
 Contentement passe richesse. **Գոհութիւնը հարստութիւն
 է . [չէ .**
 Pauvreté n'est pas vice. **Աղքատութիւնը մոլութիւն
 Լաւ է բարւոք գործել քան
 que bien dire. բարւոք խօսել .**
 Il n'y a point de roses sans épines. **Զիք վարդ առանց փշոյ .**
 L'occasion fait le larron. **Առիթը կ'ընէ գող .**
 L'oisiveté est la mère de tous les vices. **Դատարկութիւնն է մայր ա-
 մենայն չարեաց .**
 Mal gagné, mal dépensé. **Ինչպէս կը շահի մարդ ,
 այնպէս կը վատնէ .**
 Tout ce qui brille n'est pas or. **Ոչ ամենայն որ կը փայլի
 ոսկի է .**

Rira bien qui rira le dernier. **Աղէկ կը խնդայ որ հուսկ
 nier. վերջը կը խնդայ .**
 Qui vivra, verra. **Ով որ կ'ապրի , կը տեսնէ .**
 Tout se fait avec le temps. **Ամենայն ինչ լինի ժամա-
 նակաւ .**
 L'exercice fait le maître. **Կրթութիւնը կ'ընէ վարդա-
 պետ (վարպետ) .**
 A force de forger l'on devient forgeron. **Դարբնելով լինի մարդ դար-
 բին .**
 La fin couronne l'œuvre. **Վախճանն պսակէ զգործն .**

16.

ԽՕՍՔ ԴՊՐՈՑ ԵՐԹԱԼԷ ԱՌԱՋ

N'est-il pas encore temps d'aller à l'école? **Դեռ ժամանակ չէ՞ դպրոց
 երթալու .**
 Non, il n'est que sept heures et demie. **Ոչ, դեռ (ժամը) եօթն ու
 կէս է .**
 As-tu préparé tes livres et tes cahiers? **Պատրաստած ես գիրքերդ
 և տետրակներդ .**
 J'ai tout préparé hier au soir. **Ամէնը պատրաստեցի երեկ
 իրիկուն .**
 Sais-tu ta leçon? **Գիտե՞ս դասդ .**
 Oh pour sûr, aujourd'hui je la sais parfaitement bien. **Այո, այսօր շատ աղէկ գի-
 տեմ, և ո՛րչափ ուրախ
 Que j'en suis bien
 aise ! եմ .**
 Moi, je sais mes vers par cœur d'un bout à l'autre sans manquer. **Ես գիտեմ՝ ոտանաւորներս
 բերնուց ծայրէ ի ծայր
 sans manquer. Veux-tu
 անսխալ, կ'ուզե՞ս որ ը-
 me faire réciter? սեմ .**
 Volontiers. Après cela, je vais repasser mes verbes. **Շատ աղէկ, Յետոյ ես կըրկ-
 նեմ իմ բայերս .**
 Moi, je les ai appris hier. **Ես սորվեցայ զանոնք երեկ**

au soir dans un quart d'heure. *իրիկուն քառորդի մէջ .*

As-tu fait ta version française? *Գաղիերէն . թարգմանութիւնդ ըրած ես .*

Certainement, je l'ai faite, et je me suis donné bien de la peine, pour la bien faire. *Այո , ըրած եմ , և շատ աշխատեցայ աղէկ ընելու .*

J'espère qu'elle est sans fautes. *Կը յուսամ թէ անսխալ է .*

Montre-la-moi. Elle est en effet bien faite; je n'y vois que trois fautes. *Յոյց ինձ : Արդարեւ աղէկ է , երեք սխալ միայն կը տեսնեմ : Ահա , ուղղէ .*
Les voici, corrige-les.

Ah, par exemple celle-ci, je ne savais pas comment ce verbe se conjugue au futur. *Այո , սխալած եմ հոս . բայց չէի գիտեր այս բային ապառնի ժամանակը .*

A présent il va être temps de nous en aller, pour que nous n'arrivions pas les derniers. Il est huit heures moins un quart. *Հիմա ժամանակ է որ երթանք , որպէս զի վերջինը չըլլանք : Ահա ութին քառորդ կայ .*

Mets ta plume et ton crayon dans ton étui, et ton cahier dans ton porte-feuille. *Դիր գրիչդ և մատիտդ (կապարեայ գրիչդ) ամանին մէջ , և տետրակդ թերթակալիդ (շըշուռ) մէջ .*

Ne prends-tu pas ton sac à livres? *Գիրքի քսակդ չե՞ս առնուր .*

Non, j'aime mieux porter le porte-feuille et les livres sous le bras. *Ոչ , թերթակալս և գիրքերս կը տանիմ ընդ անթով (իւլիւսիս ասիլը) .*
Allons-nous-en! *Երթանք ուրեմն .*

Բ. ՀԱՏՈՒԱԾՔ ԹԱՐԳՄԱՆԵԼԻՔ Ի ԳԱՂԻԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՔ ԱՆԱՍՆՈՑ

1.

« Եկէք տեսէք , հայր , » ըսաւ Էրնեստ , իւր հայրը դէպ ի պատուհանը ձգելով , « տեսէք սա ծիծառներն մեր յարդանոցին յարկին վրայ : Ի՞նչ կ'ընեն հոն այնպիսի մեծ բազմութեամբ » (en) :

Հայր . Կը պատրաստուին երկայն ճանապարհորդութիւն մը ընելու :

Էրնեստ . Ինչո՞ւ համար չեն մնար , մինչ մենք անոնց մնաս չենք տար (pas de mal) :

Հայր . Տես ինչու համար (voici pourquoi) . Աչնան , մինչ (lorsque) օդը կը սկսի ցրտել , միջատք որովք գըլխաւորապէս կը կերակրին ծիծառունք , կ'անհետանան առ մեզ . ուստի կը մեռնէին նոքա ցուրտէն և անթութեանէ : Բայց ձմեռ չէ ամէն տեղ մի և նոյն ժամանակ . կան ասկէ (à) աւելի քան երկու հարիւր ժամ (հեռու) երկիրներ , ուր տաք է ⁽¹⁾ մինչ մենք կը սառնք (կը մսինք) , ուր ձիւն բնաւ չտեղար , և ուր միջատներ գրեթէ միշտ կան առատութեամբ : Վասն որոյ ծիծառունք կը գալթեն հոն (y vont) գունդ գունդ (à) , և յայն սակս կը կոչուին Գաղթող թռչունք :

Էրնեստ . Բայց ի՞նչպէս կրնան գտնել ճամբան :

Հայր . Բնական ազդեամբ կ'առաջնորդուին : Աստուած ոչ միայն դրած է ի նոսա փափաք ի դէպ ժամանակի ճանապարհորդելու , այլ և կ'ուսուցանէ ⁽²⁾ նոցա թէ ինչ ճամբայ բռնել (tenir) պարտին իրենց երկրորդ հայրենիքն հասնելու համար : Այս թռչունք երբեք չեն սխալիր իրենց ճամբան ⁽³⁾ . կ'երթան լեռներ և ծովեր

(¹) Ա. Ընթ. Էջ 204. 2. — (²) Բ. Ընթ. 205. 2. — (³) Բ. Ընթ. 206. 5/ին վերջը .

անցնելով (à travers) դէպ ուղիղ այն տեղ ուր պիտի առնուն զկայ (aborder)։ Երբեմն կը ջնջեն (battent) փոթորիկներ և հակառակ հովեր այս թշուառ ճանապարհորդներն, եթէ չեն հանդիպիր ⁽¹⁾ նոքա նաւի մը (à moins qu'il ne...) որոյ վրայ կարենան ⁽²⁾ հանգչել։ Կը կարծուի թէ ծիծառունք կ'երթան այսպէս մինչեւ Ափրիկէի ներսը։ Գարնան կը սկսին դարձեալ մեծ ճանապարհորդութեան ի (dans) հիւսիս դառնալու համար։ Այս անհուն ճանապարհորդութեան ատեն (dans) կը գտնեն դարձեալ իրենց ճամբան, հասնելու համար մի և նոյն գիւղը (au), մի և նոյն տունն ուր ծնած են։ այս ճանչցուած է՝ այնպէս զի անոնց մէջ նշան դրուած է (en en marquant quelques-unes)։

Երևեսէր . Այսպէս են նաեւ կռնկունք որ ամէն տարի նորէն կու գան իրենց հին ճանապարհորդութենէն մեր ծխահանը բռնելու համար։ Բայց, հայր, չկա՞ն ուրիշ թռչունք եւս որ նոյնպէս (ainsi) ձմեռը կ'երթան անցունել (vont passer) ուրիշ երկիրներ։

2.

Հայր . Կան գաղթող թռչուններու շատ տեսակներ։ Այսպիսի են (tels sont) ձիականը, սոխակը, լորամարգը, սարիկը, կիւն, խորդը, կարապը, վայրի բաղը և վայրի սագը։ Այս վերջինք, հիւսիսէն գալով, կ'երեւին առ մեզ ի սկզբան առաջին ցրտոյ (յստ)։ Տեսած ես ատոնց (en) ⁽³⁾ չուն (passer, աներեւ . Ատոնց չունը)։

Երևեսէր . Այո, կ'երկնցունեն իրենց պարանոցն այնչափ (tant) որ ծաղրելի կը թուի (elles allongent tant ... C'est drôle)։

Հայր . Սովորաբար են, ինչպէս դիտած ես, երկու ծուռ (obliques) գծի վրայ (sur) շարուած (rangées),

(1) Տես Բ. Ընթացք, 203. 1-ին դէպի վերջը։ — (2) Բ. Ընթ. 262. 6։ — (3) Տես Բ. Ընթ. 312. 6։

անկիւն մը կազմելով, գրեթէ իբրեւ $>$, և կ'երթան յառաջ (marchent) ընդ հրամանաւ գլխաւորին որ անոնց չուն կ'ուղղէ։

Երևեսէր . Ինչո՞ւ համար այսպէս կը շարունակեն։

Հայր . Ազատ թռիչ ունենալու և օդն աւելի դիւրութեամբ ճեղքելու համար։ Այս կարգաւ (dans) այն միայն որ յառաջոյ կ'երթայ՝ կը յոգնի շատ, քանզի նախ ⁽¹⁾ նա պիտի պատռէ օդը . բայց եթէ անոր ետեւէն գացող երկուքը եւս իրենց թռչանին մէջ դժուարութիւն ինչ կը զգան, բոլոր մնացեալը կը ճանապարհորդեն առանց դոյզն ճգան։ Գլխաւորը զինք յոգնած զգալուն պէս (aussitôt que ...) իրեն տեղ ուրիշ մը կը դնէ, և կ'երթայ ծայրը (à la queue) հանգչելու։ Այս կերպով (de) փոփոխակի կ'առնուն տաժանելի տեղը, և կը մասնակցին ճանապարհորդութեան ճգանց (fatigues)։

Երևեսէր . Զարմանալի է այս արդարեւ։ Ձէի կարծեր թէ այս թռչունք այսչափ հանճար ունին ⁽²⁾։

Հայր . Այս հանճար չէ կամ խորհուրդ անոնց կողմանէ։ Անասունք չեն խորհիր . կը հնազանդին պարզապէս զօրութեան բնական ազդման, զոր Աստուած տուած է նոցա։ Այս ազդումն կը ծնանի (naît) անասնոյն հետ, և կ'ուսուցանէ ⁽³⁾ ամէն տեսակ (espèce) անասնոյ ինչ որ անոր օգտին համար (à) յարմարագոյն է։ Քանզի Արարիչը կամեցած չէ որ իւր արարածոց մին միայն չկարենայ ⁽⁴⁾ հսկել իւր պահպանութեան, իւր ապահովութեան։ Շատ անասունք իրենց ուժին մէջ կը գտնեն վտանգէն խուսելու և իրենց սնունդն հայթայթելու միջոցները։ Կան ուրիշներ որ կը կործանեն խորամանկութիւն և հնարք։

(1) Բ. Ընթ. 48. 7. չորրորդ օրինակը։ — (2) Տես Բ. Ընթ. 258. 3։ — (3) Բ. Ընթ. 205. 2։ — (4) Բ. Ընթ. 161. 3։

Բ Ա Ռ Ք

1.

Հայր (հօգօն) .	Papa.
Էրնեստ .	Erneste.
Ձգել .	Entraîner (ընդ. ներկ. enoյ) .
Ծիծառն .	L'hirondelle (էփ.) .
Յարդանոց .	La grange.
Պատրաստուիլ .	S'apprêter à.
Որովք ծիծառունք գլխա- ւորապէս կը կերակրին .	Dont les h. font leur prin- cipale nourriture.
Սառիլ (մսիլ) .	Geler, avoir froid.
Առատութեամբ .	En abondance.
Գունդ .	La troupe.
Վասն որոյ . յայն սակս .	C'est pourquoi.
Գաղթող թռչունք .	Oiseaux de passage.
Բնական ազդումն .	L'instinct (տր.) .
Առաջնորդուիլ .	Être guidé.
Փափաք .	Le désir.
Դրած է ի նոսա .	A fait naître en elles.
Ի դէպ .	Convenable.
Ժամանակ .	Saison.
Հասնել .	Arriver.
Սխալել ճամբան .	Se tromper de route.
Կ'երթան դէպ ուղիղ .	Suivre la direction du...
Հակառակ .	Contraire.
Հանգչել .	Se reposer.
Այսպէս են նաև կոնկունք .	C'est comme les cigognes.
Ծխահան .	La cheminée.
Բռնելու համար .	Prendre possession.

2.

Ձիական .	La bécasse.
Սոխակ .	Le rossignol.
Լորամարդ .	La caille.

Սարիկ .	La grive.
Կկու .	Le coucou.
Խորդ .	La grue.
Կարապ .	Le cygne.
Բադ .	Le canard.
Սագ .	L'oie.
Դիտել .	Remarquer.
Գիծ .	La ligne.
Անկիւն .	Un angle.
Գլխաւոր .	Le chef.
Ուղղել .	Diriger.
Թռիչ . թռչան .	Le vol.
Շարուիլ .	Se disposer.
Ճեղքել .	Traverser.
Կարգ .	L'arrangement (ար.) .
Այն միայն որ յառաջոյ կ'երթայ՝ կը յոգնի շատ .	Il n'y a que celle qui est en avant qui se fatigue beaucoup.
Պատուել .	Fendre.
Թռչան .	Vol.
Ետեւէն գացող երկուքը .	Les deux qui viennent a- près.
Ձգալ .	Éprouver.
Բոլոր մնացեալք .	Tout le reste (էլ) կամ tou- tes les autres (յո.) .
Դոյզն ճիգն .	Moindre effort.
Իրեն տեղ ուրիշ մը կը դնէ .	Se fait remplacer par...
Հանգչել .	Se reposer.
Փոփոխակի .	Tour à tour.
Տաժանելի .	Laborieux.
Հանճար .	Intelligence (հոս առանց յոգի) .
Խորհուրդ .	La réflexion.
Կողմ .	La part.

Խորհել .	Raisonner կամ réfléchir.
Զօրութիւն .	La force.
Ինչ որ յարմարագոյն է .	Ce qui convient le mieux.
Օգուտ .	Le bien-être.
Պահպանութիւն .	La conservation.
Հսկել .	Veiller.
Ոյժ .	La force.
Խուսել .	Eviter (հայ. ինք.).
Հայթայթել .	Se procurer.
Խորամանկութիւն .	La ruse.
Հնարք .	L'artifice (ար.).

Գ. ՄԱՏԱՆԵԽԱՂ. LE JEU DE LA BAGUE.

ԱՆՁԻՆՔ

Հայրը, Կորիկ, Բոնրուս, Քրիսթիանի, Կարոյոս,
Փրեդերիկոս, Շարլոդ.

1.

Կռիւկ. Հայր (papa), պարտէզ պիտի չերթա՞նք :
Հայրը. Անճրեւ կու գայ, Կոթիկ :
Շարլոդ. Աղէ, դաս մը տուէ՛ք մեզ, ապա թէ ոչ
գործ պիտի չունենանք (n'avoir rien à faire) :
Հայրը. Կարծեմ թէ այսօր բաւական դաս առած էք :
Քրիսթիան. Հաճեցէ՛ք բան մը պատմել մեզ .
Հայրը. Շատ աղէկ . բայց մինակ խօսել չեմ սի-
րեր ⁽¹⁾ : Խաղ մը խաղանք ուր ամէնքս կարենանք
(Սորբէր) խօսել :

Կռիւկ. Այո, այո, այս լաւագոյն ⁽²⁾ է :

Փրեդերիկ. Աղէ, հայր, սկսեցէ՛ք :

Հայր. Մատանեխաղն է . Դուն, Քոնրատ, մատանին
պիտի տաս Քրիսթիանի, և պիտի ըսես նմա. « Ա՛ն
զայս » : Յայնժամ նա պիտի հարցունէ քեզ . « Ի՞նչ է

(1) Տես Բ. Ընթ. էջ 224. 1. — (2) Բ. Ընթ. 219. 8. 3.

այս » : Դու պիտի պատասխանես . « Իմ մատանիս է -
վրան (y) գրուած է վճիռ մը, հետաքրքրական բան մը,
առեղծուած մը և առակ մը » : Պատրաստուեցէ՛ք արդ, -
երբ կարգը ⁽¹⁾ ձեզ գայ, որպէս զի ⁽²⁾ իւրաքանչիւր ոք
բան մը ըսէ : Նսեցէ՛ք . խորհեցէ՛ք նախ (d'abord) տասը
րոպէ : — Ահա ժամացոյցս : Այս միջոցին ոչ ոք բառ մը
ըսէ, և իւրաքանչիւր խորհի վճռոյ կամ դատողութեան
մը վրայ . — Ապաքէն կը յիշէ՛ք թէ ինչ է ⁽³⁾ վճիռ մը :
Ինչպէս գիտէք, (վճիռ կամ դատողութիւն) է, երբ
կ'ըսուի թէ բան մը է կամ չէ այսպիսի (telle) : Յետոյ
իւրաքանչիւր խորհի հետաքրքրական բանի մը վրայ,
աշխարհագրութենէ հանուած (tiré), և պատմէ մեզ .
յետոյ (puis) առեղծուածի մը, և հուսկ յետոյ՝ առակի
մը վրայ : Օ՛ն, Քոնրատ, սկսէ :

2.

Բոնրուս (Քրիսթիանի մատանին տալով (en) նմա)

Քոնրատ. Ա՛ն զայս :

Քրիսթի. Ի՞նչ է այդ :

Քոնր. Մատանիս է : Վրան կայ վճիռ մը, հետա-
քրքրական բան մը, առեղծուած մը և առակ մը :

Քրիսթի. Վճիռդ ի՞նչ է :

Քոնրատ. Անճրեւն օգտակար է բանի մը (à) :

Հայրը. Ի՞նչ բանի :

Քոնր. Առանց այնր բան մը չաճիր . ոչ մարդիկ,
ոչ անասունք կ'ունենային ըմպելի (de quoi) :

Հայրը. Ուրեմն չէ՛նք ըլլար աղբիւրք, առուք և գետք :
Քոնրատ. Այո (կ'ըլլային), բայց չուտ կը ցամաքէին

(secs) :

Քրիսթի. Ըսէ հետաքրքրական բան մը աշխարհա-
գրութենէ հանուած (tiré de) :

(1) Բ. Ընթ. 91. 8. եօթներորդ օրինակ . — (2) Անքեւ. à ով-
տես Բ. Ընթ. էջ 283. 6. 2. — (3) Բ. Ընթ. էջ 125. 2. Գ.

Քննչ. Ի Սուբրինամ, Ամերիկա, կայ միջնոց տեսակ մը, որ այցելու մըջիւնք կը կոչուին: Երբեմն խումբ (par troupes) կ'ելլեն ի ճանապարհ, և ամէն տեղ ուր որ կ'երթան մեծ հաճութիւն կ'ընծայեն, դուռները և պատուհանները կը բացուին անոնց:

Փրէդեր. Ինչո՞ւ համար:

Քննչ. Վասն զի բոլոր տունը կ'որոնեն, և (qu'elles) առնէտներ (մեծ մուկեր) ⁽¹⁾, մուկեր, պիծակներ, ճանճեր, սարգեր (մամուկներ) և ուրիշ միջատներ կը սպաննեն. այս պատճառաւ է (ce qui fait) որ ամէն (տեղ) անոնց կը բանան (on), մանաւանդ թէ տունէն դուրս կ'ելլեն, զանոնք չխռովելու ⁽²⁾ համար: Այս կը տեսէ (c'est l'affaire de) երկու կամ երեք օր, իրենց արշաւանը կատարելու համար. յետոյ յառաջ կը տանին իրենց ուղին:

Քրէմլ. Առեղծուածդ:

Քննչ. Իմ առաջինս կը վախնայ կատուէն. կատուն կը վախնայ իմ երկրորդէս, և իմ բոլորս (tout) կը ծառայէ պարտիզպանին:

Կնէ. Առաջինն ուրիշ բան չկարէ լինել (ne peut être autre chose) բայց եթէ մուկը կամ առնէտը, բայց երկրորդը քիչ մը դժուարին է:

Քրէմլ. Քննենք քիչ մը պարտիզպանին գործիները, թերեւս ⁽³⁾ գտնենք: Բրիչը. Ոչ: — Յոտո՞ցը: Եւ ոչ:

Քննչ. Չգտաք (vous n'y êtes pas):

Կնէ. Բայց ես գտայ. պարտիզպանին սանտրն է: Կատուն կը վախնայ անկէ:

Քննչ. Գուշակեցիր:

Քրէմլ. Առա՞կդ:

Քննչ. Ինչ որ մարդ ըրած է ի մանկութեան, դիւրագոյն (plus aisé) է ի ծերութեան:

3.

Կնէ. Հիմա կարգն իմ է Քրիսթիանի հարցունել (interroger). այնպէս չէ՞, հայր:

Հայր. Այո:

Կնէ. Ուրեմն, վճիռդ:

Քրէմլ. Վճիռս: Այս է թէ մեք (nous autres) տղայքս յաճախ կը խաբուինք մեր վճիռներուն (մեր դատմանց) մէջ:

Հայր. Այս անգամ գէշ դատաստան չըրիր:

Կնէ. Հիմա հետաքրքրական մը:

Քրէմլ. Ափրիկէի մէջ կայ երկիր մը որ Սենեկալ կը կոչուի, ուր Անգղիացիք հաստատուած են: Հոն կը գտնուին (on) օձեր որ քառասուն մինչև յիսուն ոտք երկայն ⁽¹⁾ են: Երբ տտան (պոչին) վրայ կը կանգնին, կայմերու կը նմանին:

Դուր. Դատ կը ցաւիմ այն երկրին բնակիչներուն վրայ:

Քրէմլ. Անհոգ եղիր: Այն մարդիկն իրենց երկայն օձերը կը սիրեն. չեն թողուր (souffrir) որ սպանուին նոքա:

Դուր. Այս եւս ճշմարիտ է, հայր:

Հայր. Այո, Քրիսթիան հիմա պիտի (va) ըսէ քեզ պատճառը:

Քրէմլ. Լսէ, Դարձդ: Այն երկրին մէջ ուր սոսկալի տաք է, կայ բազմութիւն ամէն տեսակ թունաւոր առանոց և միջատից, ինչպէս (comme) նաեւ ուրիշ օձեր, գորտեր, մողէսներ և մանաւանդ մեծամեծ մաւրախներ (de grosses sauterelles), յորոց երբեմն այնպիսի թանձր ամպեր (nuées) կու գան (il survient), որ երկինք կը մթանայ ի նոցանէ: Յայնժամ կը սկսին Պոպք (այսպէս կը կոչուին այն մեծ օձերը) հալածել զնոսա և կ'ուտեն. ապա թէ ոչ վայրկենի մէջ երկրին բոլոր խոտը կը սպառէր (mangée) մարախներէն:

(1) Առնէտ, եւայլն. բոլոր այս բառերը կը մնան եզակի առանց յօդի: — (2) Ա. Ընթ. էջ 222, 2. Գ.: — (3) Բ. Ընթ. 188. 2ին վերջը:

(1) Տես Բ. Ընթացք, էջ 65, 4:

ԿՐԵԼ Առեղծուածդ :

Քրէմ. Ահա . ո՞ր ճրագունք են որ երկայնագոյն
կը վառին :

Քաւ. Մեղրամոմէ ճրագներ :

Քրէմ. Ոչ :

Քաւ. Ուրեմն (eh bien) ես տեղի կու տամ (céder) :

Քրէմ. Այնք զորս Աստուած շինած է ⁽¹⁾, արեգակն ,
լուսին և աստեղք :

ԿՐԵԼ Առա՞կդ :

Քրէմ. Բարեոք սկսուած գործը կէս կատարուած է
(Chose bien commencée est à moitié achevée) :

4.

ԿՐԵԼ Հիմա , Կարողոս , քու կարգդ է հարցունել
ինձ :

Կաւ. Վճի՞ռդ :

ԿՐԵԼ Վճի՞ռս : Մենք աւելի երջանիկ ենք այս եր-
կիրներուն մէջ , քան Կրոնշտանացիք իրենց երկրին
մէջ :

Կաւ. Ինչո՞ւ համար :

ԿՐԵԼ Եթէ հարցումներն յառաջ տանիս (ընդ ներք. ²⁾ ,
իսկոյն պիտի հասկնաս :

Կաւ. Աշխարհագրութենէ հետաքրքրական մաս մը :

ԿՐԵԼ Կրոնշտանացին թշուառ արարած է : Կը բնակի
ծակի մը մէջ որ ընդհանրապէս աւելի գծուծ (ché-
tif) և աւելի աղտեղի է քան մեր Կերպերոսին (շան
անուն) բնակարանը : Հոն կը մնայ տարւոյն չորս ամիսը
գրեթէ դատարկ , քանզի բոլոր այս ժամանակին մէջ
կը տիրէ գիշեր : Հոն այնպիսի ցուրտ կայ որմէ մենք
գաղափար (idée) չունինք : Կրոնշտանացին գրեթէ չու-
նի կերակուր բայց միայն ծովային շան միս : Իւր բոլոր
անձն և իւր բոլոր որջը ծովային շան և կէտ ձկան իւղ
կը հոտին (sentent la graisse) :

(¹) Տես Բ. Ընթ. էջ 309, 2 : — (²) Բ. Ընթ. 300, 5.1 :

Շուրճ . Վայ (fi!) :

ԿՐԵԼ Կրոնշտանտի մէջ (dans le) փայտ չկայ , այլ
ծովը կը բերէ հոն (y apporte) ուրիշ երկիրներէ խը-
ուած (déracinés) ծառեր . սոքա կը կոչուին լողացող
կոճղ : Առանց սոցա Կրոնշտանացիք չէին կարող ոչ ⁽¹⁾
հիւղեր և ոչ նաւակներ շինել , և ոչ որսի համար փքին
(կտրել) : Հոն կը բուսնի ազգ ինչ մամուռ որ մուշտակի
պէս կակուղ է . նովաւ կը գոցեն (ils en calfeutrent)
իրենց հիւղերուն ճեղքուածներն և պատառուածները ,
և կը շինեն պատրոյգ իրենց կանթեղներուն համար :
Ծովային շունն ինչպէս նաեւ ծովային որթը կը ծառայէ
գրեթէ անոնց բոլոր պիտոյից (à) : Նորա մորթէն (avec)
կը շինեն հանգերձ , կօշիկ և մոյգ . կողերէն՝ ասեղ ,
ստամոքսէն՝ տեսակ մը տիկ պահելու համար հեղուկ-
ներ , մանաւանդ ձկան իւղ . աղիքէն կը շինեն շապիկ ,
և զանկապանք նոցա շինուած են մեռած ծնեալ (morts-
nés) ծովային որթուց մորթէն (de) :

Կաւ. Առեղծուածդ :

ԿՐԵԼ Ո՞ր կրնայ մարդ օրը երկու հազար մղոն եր-
թալ :

Քրէմ. Ոչ ուրեք :

ԿՐԵԼ Կը սխալիս :

Քրէմ. Ո՞ր , ուրեմն :

ԿՐԵԼ Հոն ուր երկիրներ կան առանց բնակչաց , քա-
ղաքներ՝ առանց տանց , և գետեր՝ առանց ջրոյ :

Կաւ. Հա՛ , գիտեմ , գիտեմ , աշխարհացոյցներու
վրայ :

ԿՐԵԼ Ճիշդ (juste) :

Կաւ. Առա՞կդ :

ԿՐԵԼ Դատարկութիւնն է մայր ամենայն մոլու-
թեանց :

(¹) Տես Բ. Ընթացք , էջ 56, 4 :

5.

Կարլ: Որո՞ւ է կարգն հարցունելու ինձ:

Փրեդեր: Իմն է: Վճիռդ:

Կարլ: Այս շատ անմիտ (sot) օդ է:

Հայր: Շատ անմիտ:

Կարլ: Այո, շատ անմիտ: Անդադար կ'անձրեւէ:

Հայր: Եթէ կարողոս կարենար օդը չինել, միշտ ա-
րեւ (le soleil) պիտի ունենայինք:

Կարլ: Այո:

Հայր: Այս իրիկուն պիտի ուտենք ելակ և ոլոռն⁽¹⁾:

Կարծեմ (apparemment que) չես սիրեր դու զսոսա,
կարողոս:

Կարլ: Ներեցէք, զսոսա մանաւանդ կը սիրեմ (c'est
ce que j'aime le mieux):

Հայր: Բայց և այնպէս, եթէ դուն կառավարէիր
զաշխարհ, ամէն տարի ոչ ելակ, ոչ ոլոռն և ոչ բան-
ջար կը բուսնէին (il ով, բայց եղ):

Կարլ: Ի՞նչպէս: Ընդհակառակն այնչափ մեծ բազ-
մութեամբ կու տայի աճել, որ ուրիշ բան չէինք կրնար
ուտել:

Հայր: Առ այս հարկաւոր էր (Pour cela il faud-
rait) ստէպ անձրեւել տալ, իսկ դու չես սիրեր անձ-
րեւ:

Կարլ: Չկրնար մարդ պտուղ բուսուցանել տալ
(faire venir) առանց անձրեւի:

Հայր: Կրնաս փորձել: Տնկէ ելակենի մի (un pied
de fraisier) թաղարի մը մէջ, դիր թաղարը տեղ մը
ուր անձրեւ չկրնար գալ անոր վրայ. անոր վրայ ելակ
պիտի⁽²⁾ չբուսնի այնպէս՝ ինչպէս սեղանին վրայ, և
կամ պարտ էր ստէպ ոռոգել այն տունկը:

Կարլ: Լաւ (eh bien), եթէ այսպէս ոռոգուի, ապա
պէտք չկայ անձրեւի:

Հայր: Չլսեցիր ինչ որ Գոնրատ ըսաւ քիչ մը ա-
ռաջ, թէ, եթէ ժամանակ ժամանակ չանձրեւէր,
չէինք ունենար ոչ աղբիւր, ոչ առու: Աւստի՞ արդա-
րեւ կրնայ գալ ջուրն որ կայ աղբիւրներու և առու-
ներու մէջ:

Կարլ: Երկրէն:

6.

Հայր: Ի՞նչպէս կու գայ յերկիր: Ո՞չ ապաքէն անձ-
րեւով, ցօղով, ձեամբ, կարկտով որ կը տեղան ամպե-
րէն: Երկրիս երեսէն ջուրը կը մտնէ երկրին ծոցը,
յետոյ կը ժողովի ստորերկրեայ խողովներու մէջ, յո-
րոց յետոյ կ'ելլէ դուրս (sort) առուններով. և կամ
կը փորեն գետինը, և կ'ունենան (on a) աղբիւր կամ
ջրհոր: Այսպէս կու գայ (provient) ամէն ջուր զոր ու-
նինք, խոնաւ մառախուղներէ որ կը լողան օդին մէջ,
և որ յաճախ անձրեւի (de) կերպարանօք կը թափին
վար. ուստի, եթէ երբեք չանձրեւէր, ջուրը չուտով⁽¹⁾
պիտի պակասէր մեզ: Արդ, կարողոս, կը թուի քեզ
թէ ճշմարիտ է (que c'est bien parler), ըսել, երբ
կ'անձրեւէ, « Այսօր շատ անմիտ օդ կայ: »

Կարլ: Ոչ, դատողութիւնս սխալ էր:

Հայր: Հիմա Փրեդերիկոս, յառաջ տար հարցումներդ:
Փրեդեր: Հետաքրքրական բան մը:

Կարլ: Ի (à) Սուրինամ կայ տեսակ մը չղջիկ որ շատ
սուր (aiguë) լեզու ունի: Սոքա կը յարին երբեմն ձի-
երու, արջառոց, մարդոց անգամ անոնց քունին մէջ,
և կը ծծեն անոնց երակներէն մին, բայց փոքր վէրք
մը միայն կ'ընեն, որմէ (dont) մարդ ամենեւին ցաւ
չգգար, և որ չուտով կը փակուի: Ով որ այսպէս արիւն
հանած է, յաջորդ օրը կը գտնէ զինք թեթեւագոյն և
զուարթագոյն, վասն զի չղջիկները ծծած են անոր
թանձր արիւնը որ ծանր⁽²⁾ չըջան կ'ընէ: Կը բաղձան

(1) Ա. Ընթ. էջ 106, Բ. Բացառութիւնք: — (2) Բ. Ընթ. էջ 218, 6:

(1) Տես Բ. Ընթացք, էջ 226, 9: — (2) Թարգմանէ, ծանր ի (à)
շուրջ գալ:

եւս շատ մարդիկ այն երկրին մէջ այս չղիկներուն գիշերային այցելութիւնն ընդունեն :

Փրեքեր. Առեղծուածդ :

Կարլ. Ի՞նչ բան կը պարարտացունէ ձիերը :

Փրեքեր. Երբ անոնց շատ վարսակ կը տրուի :

Կարլ. Ոչ, տիրոջը աչքն է :

Փրեքեր. Ճշմարիտ է, հայր :

Հայր. Այնպէս կարծեմ, Փրեքերիկոս : Ո՞չ ապաքէն, եթէ տէրը ստէպ կը մտնէ փոռը, ծառան հոգ կը տանի ձիերուն պատշաճ կերակուրը տալ, մաքուր պահել (entretenir) զնոսա, համառօտիւ ամէն բան ընել ինչ որ հարկաւոր է նոցա :

Փրեքեր. Կ'ընդունիմ⁽¹⁾ :

Հայր. Այսպէս լինին նոքա ստուգիւ գէր : Եթէ, ընդհակառակն, տէրը փոյթ չունի իւր գրաստուն, ծառայք իրենց պարտքը կը մոռնան, և թշուառ անասունք այս պատճառաւ (en) կը կրեն ի հարկէ :

Փրեքեր. Առա՞կդ :

Կարլ. Խոստացուած բանը պարտք է (Chose promise, chose due) :

Ձ.

Հայր. Հիմա, Շարլոդ, կարգը մերն է. մեր երկուքէն ո՞րը պիտի հարցունէ նախ, դո՞ւն թէ ես :

Շարլոդ. Դուք, հայր :

Հայր. Վճի՞ռդ :

Շարլ. Մարդիկ կ'ապականեն զիրենք դատարկութեամբ :

Հայր. Ի՞նչպէս :

Շարլ. Վասն զի, երբ մարդ չաշխատիր, կը ձանձրանայ, և մեր մտքէն չանցնիր (il ne nous passe) ուրիշ բան, բայց յիմարութիւններ :

Կարլ. Եւ մարդ ուժեղ չըլլար :

(¹) En convenir տես Բ. Ընթացք, էջ 208 :

Քրեթ. Եւ ինչ որ կ'ուտէ մարդ, չտար նմա (est loin de faire) այնչափ հաճութիւն, որչափ եթէ լաւ աշխատած է :

Հայր. Ի՞նչ նշանաւոր բան կը յիշես աշխարհագրութենէ :

Շարլ. Կը յիշեմ տեղն ուր սակոյ կը բուսնի⁽¹⁾ :

Հայր. Ի՞նչ տեղ է այս :

Շարլ. Արեւելեան Հնդկաստան : Հոն կայ ծառ մը, որ սակենի կը կոչուի : Ունի ի ներքոյ (intérieurement) ուղեղ (ծուծ) ինչպէս մեր հացին : Այս հեռաւոր երկիրներուն բնակիչք կ'առնուն այն ուղեղը և կը չորցունեն, և այս է սակոյն որմէ մենք ապուր կը չինենք :

Հայր. Ձենէ մին կը յիշե՞ արդեօք ինչ որ այս սակենոյն համար պատմած եմ ձեզ, եղանակին վրայ (de) որով (dont) կը պահուի :

Քրեթ. Այո, արտաքուստ փուշերով ծածկուած է :

Հայր. Ասոր վրայ (c'est de quoi) կը գանգատին յաճախ ճանապարհորդք. բայց ունի՞ր իրաւունք գանգատելու :

Քրեթ. Ոչ, քանզի եթէ չունենար այն փուշերը, վայրի խողք կ'ուտէին ուղեղը և կ'ապականէին բոլոր այն ծառերը :

Հայր. Եւ այնչափ Հնդիկներ որ գրեթէ այն ծառէն միայն կ'ապրին (ne vivent guère que), անօթութենէ կը մեռնէին : Հիմա, առեղծուածդ :

Շարլ. Նշանագրական առեղծուած մը առաջարկեմ (proposer) :

Փրեքեր. Նշանագրական առեղծուած : Այս յունարէն է (du grec) ինծի համար :

Քրեթ. Հայրը կը մեկնէ թէ ինչ է այս :

Հայր. Նշանագրական առեղծուածը կը կայանայ (s'attache) բառին նշանագիրներուն վրայ : Մերթ պէտք

(¹) Բ. Ընթ. էջ 324, 2. — Ա. Ընթ. էջ 73, quel endroi.

է նշանագիրներէն մին կամ շատը յապաւել, մերթ ա-
նոնց տեղը փոխել, ուրիշ որոշեալ բառեր գտնելու
համար: Նշանագրական առեղծուածը զոր Շարլոդ կ'ու-
զէ մեզ լուծել տալ՝ աւելի յայտնի պիտի ընէ իրը:
Տեսնենք, դուստր իմ:

Շարլ. Եթէ պահեմ գլուխս, լինիմ ես քաղաք մի:

Եթէ կորուսանեմ, կը նմանիմ գազանի:

Քնն. Երկար չարգելելու համար զմեզ, պարտիս տալ
երկրին անունը ուր է այն քաղաքը:

Շարլ. Լաւ. ի Գաղիա, Լուարի վրայ (sur):

Կալ. Հասկցայ, թուր է. եթէ առաջին գիրը կամ
գլուխն առնուի, լինի աւ (արջ):

Հայր. Առա՞կդ: Աստուծոյ օրհնութենէն կախեալ է
ամենայն ինչ (rien ne réussit que ce que Dieu bénit):

Հայր. Ապրի՛ս:

Տ.

Հայր. Հիմա զիս պիտի հարցունես:

Շարլ. Վճիռդ:

Հայր. Ահա. Դուք ամէնքդ այսօր շատ զգօն (sages)
էիք:

Շարլ. Հիմա պատմէ մեզ հետաքրքրական բան մը,
զոր տակաւին չենք գիտեր ⁽¹⁾: Կը լսէ՞ք, հայրիկ:

Հայր. Պարսից ծոցին մօտ (golfe persique). Գի-
տէք ուր է:

Ամէն. Այո, հոն Ասիոյ խորը (au fond de l')-

Հայր. Այս ծովածոցին մօտերը կ'ելլէ երբեմն շատ
վտանգաւոր հով մի, զոր այն երկրին մէջ սամում կամ
չիրոքեայ կ'անուանեն: Այս հովն այնպէս տաք է, որ
առժամայն կը սպաննէ ամէն բան որուն կը հանդիպի,
մարդ կամ անասուն: Բայց բարեբախտաբար չփչեր ցա-
մաքին շատ մօտ: Երբ այն երկրին բնակիչք կը գիտեն
քանի մը նշաններէ թէ պիտի (va) փչէ, երեսի ⁽²⁾ վրայ

(1) Բ. Ընթ. էջ 262, 6: — (2) Բ. Ընթ. 317, 4:

կ'իյնան գետինը, և վնաս չըներ նոցա: Նոքա, ընդ-
հակառակն, որոց վրայ կը հասնի (surprendre), կ'ի-
ր կը դառնան, և երբ անոնց բաղկէն (par) կամ սրուն-
քէն կը բռնեն, անոնց անդամները կը քակուին և մար-
դուն ձեռքը կը մնան: Բախտաւոր ենք որ այս չար
հովը չփչեր առ մեզ:

Շարլ. Ձեր առեղծուածը:

Հայր. Ո՞վ քան ոչինչն աւելի քիչ ունի:

Շարլ. Ձեմ գիտեր:

Կալ. Ես գիտեմ, այն որ աւելի պարտք ունի քան ⁽¹⁾
ստացուած:

Հայր. Շատ չիտակ: Հիմա ուրիշ բան չմնար բայց
միայն առակս. Ինչ որ ժամանակին աւերման առաւե-
լագոյն դէմ կը դնէ ⁽²⁾, բարի գործն է: Բայց կը տես-
նեմ որ օգը պարզուեցաւ: Երթանք պարտէզ:

Բ Ա Ռ Ք

1.

Կոթլիպ, Théophile.

Քրիսթիան, Chrétien.

Աղէ. eh bien! [bien.]

Շատ աղէկ, je le veux

Դաս, une leçon.

Տալ, faire passer.

Վճիռ, դատողութիւն, un

jugement.

Հետաքրքրական բան մը.

une curiosité.

Առեղծուած, une énigme.

Առակ, un proverbe.

Խորհել, y réfléchir. [mot.]

Բառ մը ըսել, souffler le

2.

Տալ, tendre.

Վրան կայ, on y voit écrit.

Աղբիւր, ջրհոր, le puits.

Առու, le ruisseau.

Տեսակ, une espèce.

Մրջիւն, la fourmi.

Այցելու միջիւնք, les four-

mis visiteuses.

(1) Տես Բ. Ընթ. էջ 163, 1: — (2) Braver, Բ. Ընթ. էջ 203, 1:

Որոնել, fouiller.
 Առնէտ, le rat.
 Պիծակ, la guêpe.
 Ճանճ, la mouche.
 Սարդ, l'araignée (էէ.)
 Տունէն ելնել, déloger.
 Միջատ, l'insecte.
 Խռովել, troubler.
 Արշաւան, expédition (էէ.)
 Քննել, parcourir.
 Գործի, l'outil (ւր.)
 Բրիչ, la bêche.
 Յատոց, la serpette.
 Գուշակել, deviner.

3.

Հաստատուիլ, s'établir.
 Օձ, le serpent.
 Կանգնել, se dresser.
 Տառն (պոչ), la queue.
 Կայմ, le mât.
 Հոգ, l'inquiétude (էէ.)
 Սոսկալի, horriblement.
 Թունաւոր անասունք, des
 bêtes venimeuses.
 Գորտ, le crapaud.
 Մողէս, le lézard.
 Մթանալ, obscurcir.
 Կը սկսին հալածել, se met-
 tent à leur poursuite.
 Մոմ, la bougie.

4.

Կրոնէնլանտացի, le Groen-
 landais.

Հետաքրքրական մաս մը,
 un trait curieux.
 Թշուառ, misérable.
 Ծակ, le trou.
 Շան բնակարան, le chenil.
 Դատարկ, oisif. [en marin.
 Ծովային շան (միս), du chi-
 որջ, la tanière.
 Կէտ ձուկ, la baleine.
 Լողացող կոճղ, du bois flotté.
 Շինել, construire.
 Մամուռ, la mousse.
 Հիւղ, la cabane.
 Շաւակ, le canot.
 Մուշտակ, de la fourrure.
 Ճեղքուած, la fente.
 Պատառուած, la crevasse.
 Պատրոյգ, la mèche.
 Ծովային ֆոթ, le phoque.
 Մորթ, la peau.
 Կողեր, les côtes. [d'outre.
 Տեսակ մը տիկ, une espèce
 Պահել մէջը, contenir.
 Հեղուկ, le liquide.
 Աղիք, les boyaux.
 Աշխարհացոյց, la carte de
 géographie. [(էէ.)
 Դատարկութիւն, l'oisiveté
 Մոլութիւն, le vice.

5.

Այս իրիկուն պիտի ուտենք,
 nous aurons ce soir à
 souper.

Որոն, des petits-pois.
 Փորձել, faire l'essai, es-
 sayer.
 Ոռոգել, arroser.
 Քիչ մը առաջ, tout-à-
 l'heure.
 Արդարեւ, en effet.

6.

Յօշ, la rosée.
 Կարկուտ, la grêle.
 Երես (երկրի), la surface.
 Մտնել, pénétrer.
 Ծոց, le sein.
 Ստորերկրեայ խոռոչք, des
 souterrains. [la terre.
 Փորել գետինը, creuser
 Խոնաւ, humide.
 Չղջիկ, la chauve-souris.
 Յարել, s'attacher à qn.
 Արջառք, le bétail.
 Ծծել, sucer.
 Զգալ, ressentir.
 Արիւն հանել, être saigné.
 Զուարթ, dispos.
 Ծանր շրջան ընել, être
 paresseux à circuler.
 Գիշերային, nocturne.
 Պարարտացունել, engrais-
 ser.
 Լինել գէր, գիրնալ, s'en-
 graisser.
 Վարսակ, l'avoine (էէ.)
 Ծառայ, le valet.

Հոգ կը տանի տալ, aura
 soin de donner. [de qch.
 Ընդունել (հաճել), convenir
 Փոյթ ունենալ, se mêler de.

Ապականել, corrompre.
 Յիմարութիւններ, des sot-
 tises.

Ուժեղ ըլլալ, se fortifier.
 Արեւելեան Հնդկաստան,
 les Indes orientales.
 Սակենի, le palmier-sagou.
 Ի ներքոյ, intérieurement.

Ուղեղ (ծուծ), la moëlle.
 Հացի, l'érable (ւր.)
 Չորցունել, faire sécher.
 Յրտաքուտ, en dehors.
 Փուշերով ծածկուած, hé-
 rissé de pointes.
 Վայրի խոզ, le sanglier.
 Նշանագրական առեղծուած,
 le logogryphe.

Նշանագիր, la lettre.
 Յապաւել, retrancher.
 Տեղը փոխել, transposer.
 Որոշեալ, désigné.
 Լուծել (քակել գրուած մը),
 déchiffrer.
 Արգելել, arrêter.

8.

Պարսից ծոց, le golfe per-
 sique.

վնաս չըներ, point de mal. Աւերում (ժամանակին), le
 Կիր դառնալ, être calciné. ravage.

Քակուիլ, զատուիլ, se dé- Դէմ դնել, braver (հայցա-
 tacher. կանով) .

Ուրիշ բան չմնար բայց, il Պարզուիլ (օգը), (le temps)
 ne reste plus que. redevenir (beau).

Դ. ԽՕՍԲ ԱՂԵՔՕԱՆԴԻՐԻ ԸՆԴ ԿԼԻՏՈՍԻ

DIALOGUE ENTRE ALEXANDRE ET CLITUS

1.

Աղե... . Բարի լոյս, թագաւոր մեծ: Ո՞րչափ ժամա-
 նակէ հետէ իջար այս մթին ամերը:

Աղե... . Ո՛, Կղիտոս, հեռացիր. չունիմ ժոյժ-
 քու տեսլանդ. կը յիշեցունէ ինձ յանցուածս:

Աղ. Պղուտոն կ'ուզէ որ քու աչացդ առջեւ մնամ,
 քեզ պատժելու համար յայն սակս որ զիս յանիրաւի
 սպանել տուիր⁽¹⁾: Կը ցաւիմ, քանզի կը սիրեմ զքեզ
 դեռ հակառակ չարին զոր ըրիր ինձ, բայց պիտի չթո-
 ղում զքեզ:

Աղ. Բա՛րէ. ի՛նչ ցաւալի ընկերութիւն, միշտ տես-
 նել մարդ մը որ միշտ կը յիշեցունէ ինչ որ գործելուն
 համար կ'ամչնայ մարդ:

Աղ. Ես դիւրաւ կը նայիմ զիս սպանողին: Ինչո՞ւ
 համար չես կրնար նայել մարդու մը զոր սպանած ես:
 Կը տեսնեմ որ մեծամեծք աւելի զգայուն են քան զայլ
 մարդիկ: Կ'ուզեն իրենց շուրջը տեսնել միայն (այնպի-
 սի) մարդիկ որ գոհ են անոնցմէ, որ կը չողոքորթեն
 նոցա (հայց.), և որ կը ցուցնեն զիրենք որպէս թէ
 կը հիանան անոնց վրայ: Այլ եւս ժամանակ չէ մտիւք-
 սի ամիսնց վրայ զգայուն լինել. (en te dépouillant de)
 ի բաց դնելով այն արքայական մեծութիւնը՝ պարտիս

(1) Բ. Ընթացք, էջ 277, 5.

ի բաց դնել (նաեւ) այս զգայնութիւնը: Նոս չունիս ինչ
 այլ եւս տալու, և պիտի չգտնես հոս չողոքորթ:

Աղ. Ո՛հ, ինչ թշուառութիւն. Երկրի վրայ էի
 աստուած, հոս ոչ այլ ինչ եմ բայց ստուեր, և կը
 հարկանեն հոս յերեսս իմ, իմ սխալներս միայն անխնայ:

Աղ. Ինչո՞ւ համար գործեցիր զնոսս:

Աղ. Երբ զքեզ սպաննեցի, շատ արեւալ էի:

Աղ. Գեղեցիկ չքմեղութիւն է այս դիւցազին և աս-
 տուծոյ մը համար: Այն որ շատ իմաստուն պարտէր
 լինել բոլոր երկրի տիրելու համար, արեւցութեամբ
 կորոյս իւր բոլոր հանճարը, և ըրաւ զինք գազանի
 նման: Բայց խոստովանէ համարձակ (franchement) ճըշ-
 մարտութիւնը, սուտ հպարտութենէ և բարկութենէ
 արեւալ էիր մանաւանդ քան ի գինւոյ. չէիր կրնար համ-
 քերել որ չհաճէի քու ունայնութեանդ, որ տուաւ քեզ
 աստուածային պատիւներ ընդունել և մոռնալ ծառա-
 յութիւններն որ քեզ մատուցուած էին: Պատասխան
 տուր. այլ եւս չեմ վախնար որ զիս կը մեռցունես:

2.

Աղ. Ո՛վ անգութ աստուածք, ընդէ՛ր չեմ կարող
 վրէժ խնդրել ձեռնէ: Բայց, բա՛րէ, չեմ կարող վրէժ
 խնդրել Կղիտոսի այս ուրուականէն անգամ, որ կու
 գայ բրտութեամբ ծաղրել զիս:

Աղ. Նոս եւս այնպէս բարկացոտ ես, ինչպէս էիր
 կենդանեաց մէջ: Բայց ոչ ոք կը վախնայ քեռէ հոս.
 Իսկ ես (quant à moi), կը գթամ քեզ:

Աղ. Ի՛նչ, մեծն Աղեքսանդր Կղիտոսի պէս հասա-
 րակ մարդու մը գութը պիտի չարժէ՛ր: Ընդէ՛ր չեմ
 կարող կա՛մ սպաննել զնա, և կա՛մ անձին առնել (իւր
 անձը սպաննել):

Աղ. Ձեւ կարող (ընել) այլ եւս ոչ մին և ոչ միւսը.
 ուրուականք չեն մեռնիր: Նիմա անմահ ես, բայց այլ-

ազգ քան ⁽¹⁾ զոր փափաքած ես : Յանձն առնուլ ⁽²⁾ պարտիս , իբրեւ զիս և իբրեւ մարդոց խոնարհադոյնը , լինել ուրուական : Հոս պիտի չգտնես գաւառներ աւերելու , ոչ թագաւորներ ընդ ոտիւք կոխելու (à fouler aux pieds) , ոչ պալատներ արքեցութեանդ ատեն այրելու , և ոչ գտնել ծաղրելի առասպելներ պատմելու պարծելու համար թէ Սրամազդայ որդի ես :

Այլ իբրեւ թշուառի հետ կը վարուիս ընդ իս :

Այլ Ոչ , զքեզ կը համարիմ իբրեւ մեծամեծ տաղանդներու տէր մեծ աշխարհակալ , բայց պատերազմական մեծամեծ յաջողութիւններէ ապականեալ : Քեզ ճշմարտութիւնն ըսել՝ զքեզ վշտացունել է (c'est) : Եթէ ճշմարտութիւնը կը վշտացունէ զքեզ , դարձիր յերկիր , խնդրել շողոքորթներդ :

Այլ Ի՞նչ օգուտ է ուրեմն ինձ մեծ համբաւս , եթէ կղիտոս իսկ չխնայեր ինձ :

Այլ Քու ցասումդ է որ քու համբաւդ մթացուց կենդանեաց մէջ : Կուզե՞ս զայն մաքուր պահել տարտարոսին մէջ : Համեստ եղիր առ ուրուականս , որ քու քովդ բան մը չեն կորսնցուններ , և ոչ կը շահին :

Այլ Բայց կ'ըսես թէ զիս կը սիրէիր :

Այլ Այո , կը սիրեմ քու անձդ , առանց սիրելու քու սխալներդ :

Այլ Եթէ կը սիրես զիս , խնայէ ինձ :

Այլ Որովհետեւ կը սիրեմ զքեզ , ամենեւին չեմ խնայեր քեզ : Որովհետեւ այնպէս զգաստ ցուցուցիր զքեզ ի տես կնոջն և դստեր Դարեհի , որովհետեւ այնչափ մեծանձնութիւն ցուցուցիր այն պարտեալ իշխաններուն , արժանի ես մեծամեծ գովեստներու . կը մատուցանեմ քեզ այն գովեստները . բայց յետոյ յաջողութիւնը մոռնալ տուաւ քեզ քու համբաւոյդ հոգ տանել : Կը թողում զքեզ : Մնաս բարեաւ :

Բ Ա Ռ Ք

1.

Մթին , sombre.

Ափունք , la rive. [aller.

Հեռանալ , s'éloigner, s'en

ժողծ ունել , supporter.

Տեսիլ , l'aspect (ար.)

Պլուտոն , Pluton.

Յանիրաւի , injustement.

Յաւալի , pénible.

Յիշեցունել , rappeler le

souvenir.

Գործել , commettre.

Դիւրաւ , aisément.

Սպանող , l'assassin (ար.)

Զգայուն , sensible.

Զգայնութիւն , sensibilité.

Ի բաց դնել , abandonner.

Տալ (պարգեւել) , donner.

Ստուեր , ombre (էք.)

Անխնայ , sans ménage-

ment.

Տիրել , gouverner, domi-

2. քմեղութիւն , excuse (էք.)

Արքեցութիւն , ivresse (էք.)

Արեւալ , enivré.

Բարկութիւն , colère (էք.)

Համբերել , տանել , sup-

porter, souffrir.

Ունայնութիւն , vanité (էք.)

Զհաճել , désapprouver.

Պատիւներ , honneurs (ար.)

Աստուածային , divin, e.

Մատուցանել , rendre.

2.

Վրէժ խնդրել , se venger

de qn.

Ծաղրել , se moquer de qn.

Բիրտ , grossier, impoli.

Բարկացոտ , emporté.

Շարժել (գութը) , exciter.

Անձին առնել , oter la vie.

Աւերել , dévaster.

Ծաղրելի , ridicule.

Պարծել , vanter.

Վարուիլ (մէկուն հետ) ,

traiter.

Թշուառ , misérable.

Աշխարհակալ , conquérant,

(ար.)

Պատերազմական յաջողու-

թիւն , fortune de la

[ner. guerre.

Ապականել , gâter.

Խնայել , ménager.

Յասում , emportement (ար.)

Մթացունել , obscurcir.

Տարտարոս , les enfers.

Համեստ , chaste.

Մեծանձնութիւն , la géné-

rosité.

Գովեստներ , éloges (ար.)

Մատուցանել , rendre.

Ե. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ՀԱՏԱԿՈՏՈՐԻ ԻՆՉ
ԲԵՐՆՈՒՅ ՍՈՐՎԵԼՈՒ

1. La feuille.

De la tige ¹ détachée,
Pauvre feuille desséchée ²,
Où vas-tu? — Je n'en sais rien.
L'orage a brisé ³ le chêne
Qui seul était mon soutien.
De son inconstante haleine ⁴
Le zéphyr ou l'aquilon ⁵
Depuis ce jour me promène
De la forêt à la plaine,
De la montagne au vallon.
Je vais où le vent me mène,
Sans me plaindre ou m'effrayer;
Je vais où va toute chose,
Où va la feuille de rose
Et la feuille de laurier. ⁶

BOISARD

2. L'œil qui voit tout.

L'œil qui voit tout, qui tout embrasse,
Qui des cieux lit dans notre cœur,
Y voit jusqu'à la moindre trace ⁷
Et ⁸ d'allégresse et de douleur.
Pensons-y tous, tant que nous sommes,
Gardons-nous bien de l'oublier,
Et, pour Dieu comme pour les hommes,
Suivons toujours le droit sentier. ⁹

1 Բուն, ցողուն : 2 Չորցած, չօսացած : 3 Խորտակեալ, ջախ-
ջախեալ : 4 Շունչ : 5 Հողմն հիւսիսայ : 6 Սարդենի : 7 Շաւիղ,
հետք : 8 Թէ'... Թէ' : 9 Ճանապարհ :

Car enfin, quoi qu'on puisse faire,
Que ce soit le bien ou le mal,
Un jour nous ne pourrons le taire
Au pied de son grand tribunal ¹.

Quand nous aveuglerions ² le monde,
Dieu pourtant observe nos pas;
Il voit tout, sa vue est profonde,
Et son œil ne se ferme pas.

3. Le grillon. 3

Un pauvre petit grillon,
Caché dans l'herbe fleurie,
Regardait un papillon
Voltigeant ⁴ dans la prairie.

L'insecte ailé ⁵ brillait des plus vives couleurs:
L'azur, le pourpre et l'or éclataient sur ses ailes:
Jeune et beau, il court de fleurs en fleurs,

Prenant et quittant les plus belles.
Ah! disait le grillon, que son sort et le mien
Sont différents! La nature
Pour lui fit tout, et pour moi rien.

Je n'ai point de talent encore moins de figure;
Nul ne prend garde ⁶ à moi, l'on m'ignore ici-bas;

Autant vaudrait n'exister pas.
Comme il parlait, dans la prairie
Arrive une troupe d'enfants.
Aussitôt les voilà courant

Après ce papillon dont ils ont tous envie.
Chapeaux, mouchoirs, bonnets, servent à l'attraper.
L'insecte vainement cherche à leur échapper.

Il devient bientôt leur conquête ⁷.

1 Ատեան : 2 Կորացունել, խարել : 3 Եղրիղ : 4 Թրթռալ :
5 Թեւաւոր : 6 Ոչ ումեք փոյթ է ինձ համար : 7 Ստացուած,
աւար :

L'un le saisit par l'aile ¹, un autre par le corps:
Un troisième survient, et le prend par la tête.

Il ne fallait pas tant d'efforts

Pour déchirer la pauvre bête.

Oh! oh! dit le grillon, je ne suis plus fâché;
Il en coûte trop cher pour briller dans le monde,
Combien je vais aimer ma retraite ² profonde!
Pour vivre heureux, vivons caché.

FLORIAN

4. Le nid.

De ce buisson de fleurs approchons-nous ensemble:
Vois-tu ce nid posé sur la branche qui tremble?
Pour le couvrir, vois-tu les rameaux se ployer ³?
Les petits son cachés sous leur couche ⁴ de mousse;
Ils sont tous endormis!... Oh! viens, ta voix est douce:
Ne crains pas de les effrayer.

De ses ailes encor'la mère les recouvre;
Son œil appesanti ⁵ se referme et s'entr'ouvre ⁶,
Et son amour souvent lutte ⁷ avec le sommeil:
Elle s'endort enfin... Vois comme elle repose!
Elle n'a rien pourtant qu'un nid sous une rose
Et sa part de notre soleil.

Vois, il n'est point de vide ⁸ en son étroit asile,
A peine s'il contient sa famille tranquille;
Mais là le jour est pur et le soleil est doux,
C'est assez!... Elle n'est ici que passagère ⁹:
Chacun de ses petits peut réchauffer son frère,
Et son aile les couvre tous.

Et nous, pourtant, mortels, nous passagers comme elle,
Nous fondons des palais quand la mort nous appelle,

1 թել: 2 Առանձին տեղ, դադար: 3 Կրկնել, կորանալ: 4 խաւ: 5 Դանդաղեալ: 6 Կէս բացուիլ: 7 Կռուել, մրցիլ: 8 Պա-րապ: 9 Անցատիւ:

Le présent est flétri ¹ par nos vœux d'avenir;
Nous demandons plus d'air, plus de jour, plus d'espace,
Des champs, un toit plus grand!... Ah! faut-il tant de
Pour aimer un jour... et mourir! [place

5. Le pacha et le dervis. 2

Un Arabe, à Marseille, autrefois m'a conté
Qu'un pacha turc, dans sa patrie,
Vint porter certain jour un coffret ³ cacheté ⁴
Au plus sage dervis qui fût en Arabie.
Ce coffret, lui dit-il, renferme des rubis ⁵,
Des diamants de très grand prix:
C'est un présent que je veux faire
A l'homme que tu jugeras
Être le plus fou de la terre.
Cherche bien, tu le trouveras.

Muni ⁶ de son coffret, notre bon solitaire ⁷
S'en va courir le monde. Avait-il donc besoin
D'aller loin?

L'embarras de choisir était sa grande affaire:
Des fous toujours plus fous venaient de toutes parts
Se présenter à ses regards.
Notre pauvre dépositaire ⁸,
Pour l'offrir à chacun saisissait le coffret:
Mais un pressentiment ⁹ secret
Lui conseillait de n'en rien faire,
L'assurait qu'il trouverait mieux.
Errant ainsi de lieux en lieux,
Embarrassé de son message ¹⁰,
Enfin, après un long voyage,
Notre homme et le coffret arrivent un matin

1 թառամել, թռչնել: 2 Տէրովիշ: 3 Արկղիկ: 4 Կնքեալ: 5 Յակինթ: 6 ով հանդերձ, վառեալ: 7 Մենակեաց: 8 Աւան-դառու: 9 Ազդումն ներքին: 10 Պատգամ, պաշտօն:

Dans la ville de Constantin.
 Il trouve tout le peuple en joie :
 Que s'est-il donc passé? Rien, lui dit un iman¹;
 C'est notre grand-visir² que le sultan envoie,
 Au moyen d'un lacet³ de soie,
 Porter au prophète un firman⁴.
 Le peuple rit toujours de ces sortes d'affaires :
 Et, comme ce sont des misères⁵,
 Notre empereur souvent lui donne ce plaisir,
 —Souvent?—Oui.—C'est fort bien. Votre nouveau visir
 Est-il nommé?—Sans doute, et le voilà qui passe.
 Le dervis à ces mots court, traverse la place,
 Arrive, et reconnaît le pacha, son ami.
 Bon! te voilà, dit celui-ci :
 Et le coffret? — Seigneur, j'ai parcouru l'Asie :
 J'ai vu des fous parfaits, mais sans oser choisir,
 Aujourd'hui ma course est finie ;
 Daignez l'accepter, grand-visir.

FLORIAN

6. Le prisonnier.

Reine des flots, sur ta barque rapide,
 Vogue⁶ en chantant, au bruit des longs échos,
 Les vents sont doux, l'onde est calme et limpide⁷;
 Le ciel sourit; vogue, reine des flots.
 Moi, captif⁸ à la fleur de l'âge,
 Dans ce vieux fort⁹ inhabité,
 J'attends chaque jour ton passage,
 Comme j'attends la liberté.
 L'eau te réfléchit grande et belle,
 Ton sein forme un heureux contour¹⁰.
 A qui ta voile obéit-elle?
 Est-ce au zéphir? est-ce à l'amour?

1 Ժողովրդապետ մահմետականաց. 2 Եպարքոս. 3 Ժապա-
 տէն, լար. 4 Հրովարտակ. 5 Թշուառութիւն, դուգնաքեայ ինչ :
 6 Լողալ. 7 Ցտտակ, ջինջ. 8 Կալանաւոր, գերի. 9 Բերդ, ամ-
 բոց. 10 Շրջանակ, սահման.

De quel espoir mon cœur s'enivre¹ !
 Tu veux m'arracher de ce fort².
 Libre par toi, je vais te suivre :
 Le bonheur est sur l'autre bord.
 Tu t'arrêtes, et ma souffrance
 Semble mouiller tes yeux de pleurs.
 Hélas! semblable à l'espérance,
 Tu passes, tu fuis, et je meurs.
 L'illusion³ m'est donc ravie⁴ !
 Mais non: vers moi tu tends la main.
 Astre⁵ de qui dépend ma vie,
 Pour moi tu brilleras demain.
 Reine des flots, sur ta barque rapide,
 Vogue en chantant, au bruit des longs échos.
 Les vents sont doux, l'onde est calme et limpide;
 Le ciel sourit: vogue, reine de flots.

BÉRANGER

2. ՊԱՏՃԷՆԻՔ ԻՆՉ ՆԱՄԱԿԻ

1.

Mon cher!

Le beau temps nous a suggéré⁶ à ma sœur et
 à moi la pensée de nous promener en voiture cette
 après-midi, et de vous prier de nous honorer de
 votre aimable société. Nous nous flattons que vous
 ne nous refuserez pas ce plaisir, mais que vous nous
 permettrez d'aller⁷ vous prendre, à deux heures ou
 à deux heures et quart au plus tard.

En attendant je suis

Votre ami C. R.

1 Արթինալ. 2 Բերդ. 3 Պատրանք. 4 Յափշտակել, առ-
 նուլ. 5 Աստղ. 6 Թելադրել. 7 Aller կամ venir prendre կամ
 chercher, երթալ, գալ առնուլ, տանել.

2. Réponse.

C'est avec bien du plaisir que j'accepte vos offres¹ obligeantes, et je vous suis infiniment obligé de l'amitié que vous avez pour moi. Vous me trouverez prêt à deux heures, si vous voulez avoir la bonté de venir² me chercher. J'aurai alors l'honneur de vous dire de vive³ voix ce que le temps ne me permet pas à présent, entre autre choses combien je suis, etc.

A. B.

3.

Voudriez-vous bien avoir la bonté, Monsieur, de me renvoyer par le porteur⁴ de ce billet le livre français que je vous ai prêté il y a environ six mois? Il appartient à une de mes amies qui me l'a demandé plus de vingt fois. Si ce livre était à moi, je vous en ferais présent avec beaucoup de plaisir, etc.

4.

Vous m'avez promis hier de venir me voir aujourd'hui à trois heures, mais vous ne l'avez pas fait. Savez-vous que j'en suis fâché contre vous? car je vous attendais avec impatience pour vous dire des choses de la dernière importance⁵. Venez vite pour vous excuser, peut-être vous pardonnerai-je, etc.

5.

Je vous envoie ci-joint avec beaucoup de remerciements le livre anglais que vous avez eu la bonté de me prêter. Je l'ai lu avec beaucoup de plaisir, et il m'a tellement plu que je désire lire aussi les

1 Առաջարկութիւն, խնդիր : 2 Տես նախընթաց էջին 7 ծանոթութիւնը : 3 Կենդանի ձայնիւ, անձամբ : 4 Թղթաբեր, պատգամաբեր : 5 Կարեւոր յոյժ :

volumes¹ (tomes²) suivants. Oserai-je bien vous les demander? Il est vrai, la liberté est grande, mais votre bonté est encore plus grande, et c'est à elle que j'ai recours³ — Agréez, Monsieur, l'assurance de ma considération la plus distinguée.

J. S.

6.

Monsieur!

J'ai l'honneur de vous envoyer ci-joint une boîte de raisins. Si vous les trouvez à votre goût, il y en a encore d'autres à votre service. Pardonnez-moi d'avoir été si longtemps sans vous écrire! les vendanges⁴ m'en ont empêché. A l'avenir je tâcherai de réparer ma négligence, et je vous dirai plus souvent que je suis de tout mon cœur

Votre sincère ami

R. P.

7.

Mon cher Alfred!

Je suis vraiment bien étonné de n'avoir pas encore reçu de lettre de toi. Voici un mois que tu es parti d'ici et aucunes nouvelles ne me sont encore parvenues. Sans doute de nombreuses occupations t'empêchent de m'écrire. J'espère pourtant qu'elles ne t'empêchent pas de penser à moi, car je ne puis croire que tu oublies si vite un ami. Réponds-moi pourtant, car sans cela je serais persuadé que tu ne te souviens plus de ton ami qui t'embrasse avec affection⁵, etc.

1 Հատոր : 2 Մասն, հատոր : 3 Դիմել, ապաւինել : 4 Այգեկութ : 5 Սէր, avec... կամոգին, խանդակած :

8. Կարողո՞ւ առ հայր իւր յաւուր տարեդարձի
ծննդեան նորա .

Mon très-cher père!

C'est aujourd'hui l'anniversaire¹ de votre fête. Pour la première fois de ma vie je ne puis passer ce jour avec vous. Au lieu donc de vous embrasser, je suis contraint² de vous écrire et de vous exprimer dans cette lettre tous les sentiments de tendresse que votre fils a pour vous. Permettez-moi, mon père, de vous souhaiter toute sorte de bonheur. Puisse le ciel vous donner de longues années pour la joie de vos enfants! Puisse-t-il faire qu'aucun chagrin ne vienne attrister³ votre vieillesse, ni abrégér⁴ vos vieux jours. Pour moi, mon père, soyez sûr que je ferai tout ce qu'il me sera possible pour contribuer⁵ à votre bonheur. Ma conduite sera toujours digne de mon père; toujours je me souviendrai des leçons⁶ qu'il m'a données dans mon enfance.

Croyez, mon père, à la sincérité des paroles de votre respectueux fils

CHARLES

9. Կարողո՞ւ առ հայր իւր ի սկզբան նորոյ տարւոյ .

Mon cher père!

Former des vœux⁷ pour les jours d'un père chéri, c'est en former pour moi-même. Tous les biens que le ciel daignera verser sur vous, se répandront aussi sur votre fils qui ne peut être heureux que de votre bonheur. Vous jugerez de là avec quelle ardeur⁸ je supplie⁹ le ciel de prolonger vos

1 Տարեդարձ . 2 Ստիպեալ . 3 Տրտմեցունել . 4 Կարճեցու-
նել . 5 Նպաստել . 6 Դաս , խրատ . 7 Իղծ , մաղթանք . 8 Եռանդն .
9 Աղաչել , խնդրել աղօթիւր .

années, et de les remplir de tout ce qui pourra les rendre agréables et heureuses.

Vous savez, mon cher père, que je connais tout le prix de votre tendresse; daignez me la conserver et croyez que le plus cher de mes soins sera toujours de la mériter. Je m'efforcerai de vous en donner la preuve par mon application et par ma bonne conduite. Venillez bien présenter mes respects à ma chère mère et dire à mes frères et sœurs que je les embrasse de tout mon cœur. Croyez enfin que je me trouverais fort heureux de pouvoir vous embrasser et vous dire de vive voix¹ que je suis, mon très-cher père,

Votre très-obeissant fils

CHARLES

10. Édouard de C.... à son père.

Mon père!

Je suis enchanté d'arriver à la fin de Décembre, afin d'avoir une occasion de plus de vous répéter que je vous respecte, que je vous aime tous les ans d'avantage, que tous mes vœux sont pour vous, pour ma mère, pour mes sœurs: et que chaque jour le bonheur que je dois à vos soins me devient plus sensible². Si vous saviez, mon bon père, combien je vois ici de jeunes gens dont l'avenir³ est perdu parce que leur première éducation a été mauvaise, et parce que leurs parents, depuis qu'ils sont à Paris, les ont presque abandonnés! ... Ces parents croient avoir tout fait, parce qu'ils envoient de quoi vivre et de quoi payer les *inscriptions*⁴. Aussi ... mais je n'ai point envie de vous attrister⁵ par d'affreuses peintures: et, comme vous me le recommandez, je garderai *ma philosophie* pour régler ma propre conduite.

1 Կենդանի ծայրիւ , անմամբ . 2 Զգալի . 3 Ապագայ . 4 Դա-
սերը , ուսման ծախքը . 5 Տրտմեցունել .

C'est pour obéir aux ordres de ma mère que je n'écris aujourd'hui qu'à vous; mais je vous prie de dire à Charlotte et à Pauline que je les charge d'entrer dans la chambre de ma mère, à neuf heures bien précises, *mardi prochain*, et de lui dire, après l'avoir embrassée pour leur compte: « C'est maintenant pour Edouard que nous allons vous embrasser, chère maman ».

Je ne dois pas oublier de vous prier d'envoyer, le jour de l'an même, au bureau de la poste, chercher une petite caisse qui sera arrivée par la voiture de cinq heures du matin, et que j'adresse à Charlotte, laquelle voudra bien ne l'ouvrir qu'en présence de ma mère après lui avoir souhaité *mille* bonnes années pour moi; car je me soucie fort peu d'une, quand il est question des meilleurs parents du monde... Je mets un peu de malice¹ à me représenter mes petites sœurs tournant et retournant la caisse pour deviner ce qu'elle contient. Leur délicatesse² et leur curiosité seront aux prises³; mais comme je suis sûr que la première triomphera, je leur ménage⁴ ce mérite, malgré la *moue*⁵ que je vois d'ici.

J'écrirai à ma mère la semaine prochaine, après avoir dîné chez mon oncle, où je suis invité à tirer les rois⁶, et je lui rendrai compte de tout ce qui s'y passera, aussi fidèlement que cette année, qui sera alors *l'an passé*. Ne craignez point, mon père, que je ne réfléchisse gravement sur tout ce temps qui s'en va si vite: j'espère vous prouver qu'il augmente ma raison; mais il ne peut rien sur les sen-

1 Զարակամունքն . 2 Փափկութիւն , ազնուութիւն . 3 Լի-
նելի կռուի . 4 Հայծայծել . 5 Դժկամակութիւն , խոժոռութիւն .
6 Երից մոզուց (կաղանդի) կարկանդակը .

timents que je vous dois et que j'éprouve, grâce au ciel, mes très-bons et très-chéris parents, autant que mes forces y peuvent suffire.

Paris, le 27 Décembre, 18...

ÉDOUARD DE C...

11. Տիկիճ Եւդիճէ առ Տէրճ Կրիճնճի .

C'est à vous que je m'adresse, mon cher comte, pour vous écrire une des plus fâcheuses¹ pertes qui pût arriver en France; c'est celle de Monsieur de Turenne, dont je suis assurée que vous serez aussi touché que nous le sommes ici. Cette nouvelle arriva lundi à Versailles; le roi en a été affligé, comme on doit l'être de la mort du plus grand capitaine et du plus honnête homme du monde: toute la cour fut en larmes, et M. de Condon pensa s'évanouir². On était prêt d'aller se divertir³ à Fontainebleau; tout a été rompu⁴: jamais un homme n'a été regretté si sincèrement: tout le quartier où il a logé, et tout Paris, et tout le peuple, était dans le trouble⁵ et dans l'émotion⁶; chacun parlait et s'attroupait⁷ pour regretter ce héros. Je vous envoie une très bonne relation⁸ de ce qu'il a fait quelques heures avant sa mort.

Il monta à cheval le samedi à deux heures, après avoir mangé; et comme il avait bien des gens avec lui, il les laissa tous à trente pas de la hauteur où il voulait aller, et dit au petit d'Elbeuf: « Mon neveu, demeurez là, vous ne faites que tourner autour de moi, vous me feriez reconnaître. » M. d'Hamilton, qui se trouva près de l'endroit où

1 Տրտմալի . 2 Նուաղել . մարիլ . 3 Զբօսնուլ . 4 Խորտա-
կիլ , ունայնանալ . 5 Վրդովումն . 6 Յուզումն . 7 Խմբիլ , ժողո-
վիլ . 8 Պատմութիւն .

il allait, lui dit: « Monsieur, venez par ici; on ti-rera du côté où vous allez. » — « Monsieur », lui dit-il, « vous avez raison; je ne veux point être tué au-jourd'hui. » Il eut à peine tourné son cheval, qu'il aperçut Saint-Hilaire. le chapeau à la main, qui lui dit: « Monsieur, jetez les yeux sur cette batte-rie que je viens de faire placer là. » M. de Turenne revint, et, dans l'instant, il eut le bras et le corps fracassés ¹ du même coup qui emporta ² le bras et la main qui tenait le chapeau de Saint-Hilaire. Ce gentilhomme, qui le regardait toujours, ne le voit point tomber; le cheval l'emporte où il avait laissé le petit d'Elbeuf: il était penché le nez sur l'ar-çon ³: dans ce moment le cheval s'arrête: le héros tombe entre les bras de ses gens; il ouvre deux fois de grands yeux et la bouche, et demeure tran-quille pour jamais. Songez qu'il était mort, et qu'il avait une partie du cœur emportée; on crie, on pleure: M. d'Hamilton fait cesser ce bruit, et ôter le petit d'Elbeuf, qui s'était jeté sur son corps, et qui ne voulait pas le quitter. On couvre le corps d'un manteau; on le porte dans une haie ⁴; un ca-rosse vient, on l'emporte dans sa tente: ce fut là où M. de Lorge, M. de Roye et beaucoup d'autres pensèrent mourir de douleur; mais il fallut se faire violence ⁵ et songer aux grandes affaires qu'on avait sur les bras. On lui a fait un service ⁶ militaire dans le camp, où les larmes et les cris faisaient le vé-ritable deuil ⁷. Ces cris de toute une armée ne peuvent pas se représenter ⁸ sans que l'on en soit ému ⁹.

1 Խորտակել, ջախջախել: 2 Առնուլ տանել: 3 Աղեղն, գունդ թամբի: 4 Ֆանկ (պարտիզաց): 5 Բուռն ընել անձին: 6 Պաշտոն ննջեցելոյ: 7 Սուգ: 8 Զմտաւ անել, երեւակայել: 9 Յուզեալ, խանդաղատեալ:

Է. ՀԱՄԱՌՈՑ ՏՈՄՍԱԿԵՐ

1.

Monsieur et Madame P. présentent leurs respects ¹ à Monsieur et Madame Y**, et les prient de venir diner avec eux jeudi. On se mettra à table à sept heures précises.

2. Réponse.

Monsieur et Madame Y** acceptent l'honneur que veulent bien leur faire Monsieur et Madame P. et seront chez eux à l'heure dite.

3. Autre réponse.

Monsieur et Madame Y** sont désolés ² de ne pouvoir répondre à l'honneur que leur font Monsieur et Madame P.; ils s'étaient déjà engagés ³ ailleurs.

4.

Si Monsieur N. peut disposer ⁴ de quelques mo-ment pour un entretien ⁵ demain matin à dix heures, il obligera beaucoup M. S. qui l'attendra et lui ex-pliquera le motif de son invitation.

5.

Si Monsieur X. pouvait disposer d'un moment demain entre une et quatre heures, il obligerait beaucoup Monsieur L., en passant chez lui.

6.

Monsieur S. se trouvant obligé d'aller à la cam-pagne demain, prie Monsieur A. de ne pas se don-ner la peine de passez chez lui. Monsieur S. sera bien aise de voir M. A. après-demain à l'heure qui lui sera le plus convenable ⁶.

1 Յարգանք: 2 Տխուր, վշտացեալ: 3 Խօսք տալ, կապուիլ: 4 Սահմանել, որոշել: 5 Խօսակցութիւն, տեսութիւն: 6 Պատշաճա-գոյն, յարմարագոյն:

Ը. ՀԱՏՈՒԱԾԻ Ի ԹԱՏԻԲԻԳՈՒԹԵՆԷՆ

L'ABBÉ DE L'ÉPÉE

Acte II, Scène VII.

Mme FRANVAL, FRANVAL, CLÉMENCE, DOMINIQUE.

Dom. Monsieur, il y a là un étranger qui voudrait vous parler.

Franv. Un étranger ?

Dom. C'est un vieillard à cheveux blancs... comme qui dirait ¹ un vieux pasteur ².

Franv. Faites entrer. (*Dominique sort*).

Scène VIII.

LES MÊMES, DE L'ÉPÉE.

Dom (*introduisant de l'Épée*). Entrez, Monsieur, entrez. (*De l'Épée salue en entrant Mme Franval et Clémence qui lui rendent son salut*).

De l'Épée (*à Franval*). C'est à Monsieur Franval que j'ai l'honneur de parler ?

Franv. Oui, Monsieur.

De l'Épée. Vous serait-il possible de m'accorder quelques moments d'entretien ³ ?

Franv. Bien volontiers. (*Il fait à Dominique signe de sortir ; il obéit*).

Scène IX.

DE L'ÉPÉE, FRANVAL, Mme FRANVAL, CLÉMENCE.

Franv. Pourrai-je savoir qui j'ai l'honneur de recevoir chez moi ?

De l'Épée. Je suis de Paris, et me nomme de l'Épée.

Franv. De l'Épée !... le fondateur ⁴ de l'institution des sourds et muets ⁵ ?

¹ Տես Բ. Բնթ. ԺԱ. Դաս, 9 եւ 10 Յող. ² Հովիւ, երէց
³ Խօսել : ⁴ Հիմնադիր : ⁵ Գաղթի խումբ եւ համերգ :

De l'Épée. C'est moi-même.

Franv. Ma mère... ma sœur !... vous voyez un des hommes qui honorent le plus notre siècle.

De l'Épée (*avec modestie*). Monsieur.....

Franv. Je lis souvent les résultats miraculeux ¹ de votre école ; et j'éprouve à chaque fois une surprise ², une admiration ! Croyez que personne ne porte plus d'intérêt que moi à vos travaux, plus de respect à votre nom.

De l'Épée. Je vois que j'ai bien fait de m'adresser ³ à vous.

Franv. Que peut donc me procurer le bonheur de vous voir ?

De l'Épée. Votre réputation ⁴ Monsieur... Vous avez aussi la vôtre. J'aurais à vous communiquer une affaire de la plus haute importance.

Mme Franv. (*à Clémence*). Retirons-nous, ma fille et laissons ces Messieurs...

De l'Épée. Ce que j'ai à révéler ⁵ ici ne saurait être trop connu : j'ai besoin surtout d'intéresser ⁶ les âmes sensibles ⁷. Si ces dames veulent entendre...

Mme Franv. Puisque vous le permettez...

Franv. (*offrant un fauteuil à de l'Épée*). Asseyez-vous, je vous prie.

De l'Épée (*il s'assied ; Clémence s'assied auprès de sa mère*). Voici le sujet ⁸ qui m'amène... Je serai peut-être un peu long ; mais je ne dois rien négliger pour arriver au but que je me propose.

Franv. Nous vous écoutons.

De l'Épée. Il y a huit ans environ, c'était vers la fin de l'automne, un officier de police amena

¹ Զարմանալի : ² Զարմանք, հիացումն : ³ Գիտել : ⁴ Համբավ : ⁵ Յայտնել : ⁶ Շարժել : ⁷ Զգայուն : ⁸ Պատճառ, առիթ :

chez moi, à Paris, un jeune sourd-muet de naissance que le guet¹ avait trouvé sur le Pont-Neuf, à l'entrée de la nuit. J'examinai cet enfant, il me parut âgé de neuf à dix ans, et d'une figure intéressante. Des vêtements grossiers qui le couvraient, me firent croire d'abord qu'il appartenait à l'indigence; et je promis de m'en charger. Le lendemain, l'ayant examiné de plus près, je remarquai de la fierté dans ses regards, et de la surprise de se trouver sous des haillons²; et je ne doutai plus que ce ne fût un enfant déguisé³ qu'on avait égaré⁴ à dessein. Je le fis annoncer dans les papiers publics; j'y donnai son signalement et tous les renseignements nécessaires, mais vainement: les infortunés ne sont pas ceux qu'on s'empresse⁵ de réclamer.

Voyant que mes recherches étaient inutiles; convaincu que cet enfant était victime⁶ de quelque intrigue⁷ secrète, je ne songeai plus qu'à puiser⁸ des renseignements⁹ dans lui-même. Je lui donnai le nom adoptif de Théodore et le mis au nombre de mes élèves parmi lesquels il ne tarda¹⁰ pas à se distinguer; il confirma si bien mes espérances, qu'au bout de trois ans, il ouvrit son âme à la nature, et se trouva créé une seconde fois. Mille souvenirs alors vinrent frapper son imagination. Je lui parlai par des signes aussi prompts que la pensée, et il me répondait de même. Un jour que nous passions dans Paris, devant le Palais de Justice, il vit descendre un magistrat¹¹ de sa voiture, et tressaillit. Je lui

1 Պահակ : 2 Հնոտիք, ցնցոտիք : 3 Նպտեալ : 4 Մոլորեցունել : 5 Փութալ : 6 Զոհ, կորստեան մատնուած : 7 Դաւաճանութիւն : 8 Հանել, բարել : 9 Տեղեկութիւն : 10 Տես Բ. Ընծացք, քսաներորդ Դասին բայերուն 9րդը : 11 Դատաւոր :

demandai d'où provenait ce mouvement involontaire. Il me fit entendre¹ qu'un homme vêtu de même de pourpre et d'hermine², l'avait souvent pressé dans ses bras et mouillé³ de ses larmes. Je jugeai, par ce premier indice⁴, qu'il était ou le fils, ou le proche parent d'un magistrat, que ce magistrat, d'après son costume, ne pouvait appartenir qu'à un siège supérieur⁵, en conséquence, que la patrie de mon élève était une ville capitale. Un autre jour, en parcourant ensemble le faubourg⁶ Saint Germain, nous vîmes passer le convoi⁷ d'une personne de qualité⁸. Je remarquai, sur la figure de Théodore, une altération⁹ qui augmentait à mesure que défilait¹⁰ le cortège¹¹. Au moment où il aperçut le cercueil¹², il tressaillit encore et se jeta dans mon sein¹³. « Qu'avez-vous ? » lui demandai-je. — « C'est que je me rappelle, » me dit-il par signes, « que, peu de temps avant d'être amené à Paris, j'ai suivi de même, en manteau noir, le cercueil de ce magistrat qui m'avait tant caressé; tout le monde pleurait, et je pleurais aussi. »

J'augurai¹⁴, de ce second indice, qu'il était orpheline¹⁵, héritier d'une grande fortune qui sans doute avait excité des parents avides à profiter de l'infirmité¹⁶ de ce malheureux, pour envahir¹⁷ ses biens, l'expatrier, et le perdre¹⁸ à jamais. Ces découvertes importantes me firent redoubler de zèle et de courage. Théodore devenait chaque jour plus in-

1 Իմացունել : 2 Մկնարիս : 3 Թրջել, թանալ : 4 Նշան : 5 Վերին, բարձրագոյն : 6 Արուարձան : 7 Յուղարկաւորութիւն : 8 Սգնուական : 9 Սլլայլութիւն : 10 Յառաջ խաղալ : 11 Յուղարկութիւն : 12 Դագաղ : 13 Մոց, գոշ : 14 Գուշակել : 15 Որբ : 16 Հիւանդութիւն, տկարութիւն : 17 Յափշտակել, գրաւել : 18 Կորուսանել :

téressant, et je conçus le projet de le réintégrer dans ses foyers². Mais comment les découvrir? L'infortuné n'avait jamais entendu prononcer le nom de son père; il ignorait et le lieu qui l'avait vu naître, et la famille à laquelle il appartenait. Je lui demandai s'il se rappelait bien l'instant³ où il avait vu Paris pour la première fois; il m'assura qu'il était sans cesse présent à sa mémoire, et qu'il voyait encore la barrière⁴ par laquelle on l'y fit entrer. Dès le lendemain, nous voilà parcourant toutes les barrières de Parls. En approchant de celle d'Enfer, mon élève me fait un signe qu'il la reconnaît; que c'est là où l'on vint visiter leur voiture; que c'est ici qu'il en descendit avec deux personnes qui l'accompagnaient, et dont il se rappelait parfaitement la figure. Ces nouveaux indices m'assurèrent qu'il était arrivé par la route du Sud; et, sur ce qu'il m'ajouta avoir passé plusieurs nuits dans le voyage, et surtout avoir changé de chevaux d'heure en heure, je calculai⁵ le temps, l'espace⁶, et ne doutai plus que la patrie de Théodore était une des principales villes du midi⁷ de la France.

Franv. Oh! qu'il est vaste et pénétrant⁸ le génie que dirige l'amour de l'humanité! Achetez... achevez.

De l'Épée. Après avoir fait par écrit⁹ mille perquisitions¹⁰ inutiles dans toutes les cités¹¹ méridionales¹², je résolus de les parcourir moi-même avec Théodore, alors trop plein de souvenirs, pour ne pas reconnaître aisément le lieu de sa naissance. L'en-

1 Հաստատել, ղնել միւսանգամ: 2 վառարան, ածու: 3 վայր-
կեան: 4 Մուտք, պատուար: 5 Հաշուել: 6 Միջոց: 7 Հարաւ:
8 Սուր, հատու: 9 Գիր: 10 Խոյզ, որոնել: 11 Քաղաք: 12 Հա-
րաւային:

treprise était longue et pénible: pour en obtenir quelques succès, il fallait voyager à pied; je suis vieux, mais le ciel m'inspirait. Malgré mon âge et quelques infirmités, je quittais Paris il y a soixante-six jours: seul avec mon élève, je sortis par la barrière d'Enfer qu'il reconnut encore; et là, après nous être embrassés, nous invoquâmes¹ l'Eternel, et nous marchâmes sous ses auspices². Nous avons parcouru successivement plusieurs villes considéra-
bles. Théodore, emporté par le désir de retrouver ses foyers, me conduisait souvent dans des lieux qu'il ne reconnaissait plus... Mes forces com-
mençaient à s'épuiser³, et l'espoir semblait m'abandonner pour jamais, lorsque ce matin nous ar-
rivons aux portes de Toulouse.

Franv. (avec vivacité). Eh bien?

De l'Épée. En entrant dans cette ville, Théodore me saisit la main, et me fait signe qu'il la recon-
naît. Nous avançons; à chaque pas, sa figure s'a-
nime, ses yeux se remplissent de larmes. Nous tra-
versons le Cours⁴; tout à coup il se prosterne⁵,
les mains vers le ciel, se relève, et m'annonce qu'il
a retrouvé sa patrie. Ivre de joie, comme lui, j'ou-
blie les fatigues du voyage; nous parcourons plu-
sieurs quartiers; et, en apercevant ce grand hôtel⁶
qui est en face de votre demeure, Théodore jette
un cri, tombe presque suffoqué⁷ dans mes bras, et
me désigne⁸ la maisons de ses pères. Je prends des
informations⁹, j'apprends que c'est l'ancien hôtel
ces comtes d'Harancour, dont mon élève est l'unique
rejeton¹⁰, que cet hôtel et tous ses autres biens

1 Կոչել, կարդալ: 2 Պաշտպանութիւն, հովանի: 3 Սպառել:
4 Անուն հրապարակի: 5 Գետինն իյնալ: 6 Պանդոկ: 7 Հեղձ-
նու: 8 Յուցնել: 9 Տեղեկութիւն: 10 Շառաւիղ:

sont entre les mains d'un Monsieur Darlemont, son tuteur ¹ et son oncle maternel, qui s'en est fait envoyer ² en possession sur un extrait de mort ³ dont tout annonce la fausseté. Je demande alors quel est l'avocat de cette ville qui puisse me diriger dans cette affaire importante; vous m'êtes indiqué comme le plus célèbre; et je viens, Monsieur, vous confier ce que j'ai de plus cher, le fruit de huit années de travail, et le sort de mon cher Théodore. Dieu l'avait déposé ⁴ dans mon sein pour achever de le créer; je le dépose en ce moment dans le vôtre, pour lui faire restituer ⁵ ce qu'il y a de plus précieux pour l'homme, un nom légitime ⁶ et respectable, et les droits ⁷ imprescriptibles ⁸ que lui assurent la nature et les lois.

Franv. (avec tout le feu de l'enthousiasme et du sentiment; il se lève ainsi que sa mère). Comptez sur tous mes soins; comptez sur tout le zèle qu'inspire la confiance d'un homme tel que vous. Oh! si jamais je fus heureux et fier de ma profession, c'est bien en ce moment! Non, vous ne concevrez jamais l'ivresse ⁹ où je suis de pouvoir vous être utile.

De l'Épée (avec beaucoup d'émotion, et serrant les mains de Franval). Je suis bien sûr de vous... je vois, couler vos pleurs.

M. Franv. (avec dignité). Qui ne serait pas ému, Monsieur, par le récit ¹⁰ que vous venez de faire?

Clém. (dans la plus vive agitation). Vous avez pénétré jusqu'au fond de nos cœurs.

Franv. Il est pénible pour moi de trouver un

1 Խնամակալ. 2 Դնել, մուծանել (ի ժողովուրդին). 3 Մահուան վկայագիր. 4 Դնել. 5 Հատուցանել, դարձունել. 6 Օրինաւոր. 7 Իրաւունք. 8 Անխախտ, անեղծանելի. 9 Արբեցումբ. 10 Պատմութիւն, տեղեկութիւն.

coupable dans le père de mon meilleure ami; et, d'avance je demande qu'il me soit permis d'employer auprès de Darlemont, tout ce que pourront me dicter la prudence et la délicatesse ¹; après quoi, je démasquerai ² sans pitié le faussaire ³, et je lui ferai restituer ⁴, au nom des lois, tous les biens qu'il possède, et dont il ne sera plus à mes yeux que le vil usurpateur ⁵.

Mme Franv. Qu'il me tarde ⁶ de voir ce Darlemont redescendre dans la médiocrité d'où il était sorti!

Clém. (à part). Il me tarde bien plus encore d'y voir aussi son fils.

Franv. (à de l'Épée). Mais où donc avez-vous laissé votre cher Théodore?

De l'Épée. A une auberge ⁷, où sans doute il m'attend avec impatience.

Franv. Eh! pourquoi ne l'avez-vous pas amené avec vous?

Clém. Que j'aurai de plaisir à le voir!

De l'Épée. Un sourd et muet porte toujours avec lui quelque chose de pénible, et j'ai craint que sa présence...

Franv. Ne diminuât l'intérêt qu'il inspire.

De l'Épée (serrant une main de Franval). On n'est pas sûr de rencontrer toujours des cœurs comme les vôtres.

Franv. Il faut nous l'amener: je veux le voir et le connaître. J'ose même exiger ⁸ plus: ce jeune homme ne saurait rester seul: il nous faudra faire

1 Ազնուութիւն, ակնածութիւն. 2 Դիմակը հանել, խայտառակել. 3 Խաբեբայ. 4 Հատուցանել, դարձունել. 5 Յափշտակիչ. 6 Կը փափաքիմ, կը փութամ. 7 Պանդոկ. 8 Պահանջել.

ensemble bien des démarches ¹ sans lui; acceptez un appartement chez moi; jamais je n'aurai mieux connu les charmes de l'hospitalité.

De l'Épée. Vous êtes trop obligeant; je craindrais...

Mme Franv. Vous ne pouvez, Monsieur, que nous faire honneur et plaisir.

Clém. Après un voyage aussi long, vous devez avoir grand besoin de repos; vous ne trouverez nulle part les soins que... que nous prendrons de vous.

De l'Épée. J'avoue que je n'ai pas la force de résister à de pareilles instances ². Je retourne auprès de mon élève, et reviens aussitôt vous le présenter.

Franv. Moi, pendant ce temps-là, je vais songer aux préliminaires ³ de nos opérations ⁴. Elles seront difficiles, je ne puis vous le dissimuler ⁵. Faire annuler ⁶ des actes authentiques ⁷, arracher une fortune considérable des mains d'un usurpateur ambitieux et puissant, le convaincre de faux ⁸; tout cela demande les plus grandes précautions ⁹.

De l'Épée. Je me repose entièrement sur vos talents et sur votre prudence. Quel que soit le résultat de cette grande entreprise, avoir fait mon devoir sera ma consolation (*serrant les mains de Franval*); et vous avoir connu, Monsieur, sera ma récompense. (*Il sort*).

¹ Զանք. փորձ. ² Թախանձանք. ³ Նախնական. ⁴ Գործ. ⁵ Զխոստովանիլ. ⁶ Զնջել. ⁷ վաւերական. ⁸ Սուտ. ⁹ Զգուշութիւն.

ԲԱՌՔ ՀՐԱՀԱՆԳՈՅ Բ. ԸՆԹԱՑԻՑ

Հրահանգ 4.

1.

Դրուէք, les portails.	l'art dramatique.
Հրաչակերտ, le chef-d'œuvre.	Բանջարեղէն, le légume.
Քանդակագործութիւն, la sculpture.	Մկրատ, les ciseaux.
Նախնիք, les ancêtres.	Կայծքար, le caillou.
Թռչուն ճանճ, l'oiseau-muche.	Բերել, produire.
Գոհար, le bijou.	Տալ, fournir.
Թատերական արուեստ, le cerf-volant.	Արջառ, les bestiaux.
	Փառք, la magnificence.
	Եղնաճպիւռն, le cerf-volant.

2.

Ուսանել, étudier.	Տգեղ, vilain.
Բեկոր, le débris.	Հողմահար, l'éventail.
Բանակ, l'armée.	Վարձ, le gage (շ+.)
Հասարակաց բանալի, le pousse-partout.	Սպասաւոր, le domestique.
Մարդ, on.	Ֆիորին, le florin.
Մարդիկ, les gens.	Դիպուած, l'événement.
Ծովեզերք, les côtes.	Մանր մանր մասունք, les détails.
Հանի, la grand' mère.	Շրջակայ տեղեր, les environs.
Շատ ծեր, bien avancée en âge.	Սնցադիր, le passe-port.

Հրահանգ 6.

1.

Զայլեամն, l'autruche (աւ.)	Կապույտ աչուքներով, aux yeux bleus.
Թեւ, l'aile (է+.)	Աղտեղի, sale.
Ձեւ, la forme.	Նրկիւղ, la crainte.
Խարտեաչ, blond.	

Նախապաշարում, սնապաշ- Ծնանել, produire.
տութիւն, la supersti- Նշանակ, le symbole.
tion. [destie. Անմեղութիւն, l'innocence.
Համեստութիւն, la mo- Տխրութիւն, սուգ, le deuil.

2.

Աւսանել, étudier, appren- Ընդէ՞ր, pourquoi pas!
dre. [prendre. Յաւ ունենալ, avoir mal
Հասկնալ, savoir, com- à la tête, եւ.
Մաղթել, souhaiter. Անցեալ շարթու, la se-
Հուսկ յետոյ, le dernier. maine dernière, passée.
Յոգնած, fatigué. Կոկորդ, La gorge.
Շատ, très. Յաւել, avoir mal à la ...

Հրահանգ 7.

1.

Օգոստոս, Août. Հռչակուիլ, se déclarer.
Հենրիկոս, Henri. Պետական խորհրդոյ ան-
Առաջիկայ, prochain. դամ, conseiller d'état.
Բնակել, demeurer. Ժողով, l'assemblée.
Պսակել, couronner. Ընտրել, élire.
Հիւպատոս, consul. Նախագահ, président.

2.

Սպայ, officier. Կուսակալ, gouverneur.
Ով որ, quiconque. Եբրայեցի, hebreux.
Քրիստոնեայ, chrétien. Զիարդ և կամիք, comme
Յոռի, mauvais. vous voudrez.
Քաղաքացի, citoyen. Դաշտանկար, le paysage.
Կարգեց զինքն, se fit. Նկարել, peindre.
Պաշտպան, protecteur. Ըստ, d'après.
Փարաւոն, Pharaon. Կոտրել, casser.

Հրահանգ 8.

1.

Տէր, Monsieur. Անգղիացի, Anglais.
Կառավար, le cocher. Գաղիացի, Français.

Գերմանացի, Allemand. Փոքր Ասիա, Asie-Mineure.
Զուիցերացի, Suisse. Քսանթոս, Xanthe.
Այրի, veuf. (էէ.) veuve. Հռչակաւոր, distingué.
Անդրանիկ, aîné. Իմաստասէր, philosophe.
Փաստաբան, avocat. Յաջողակ, habile.
Փիլիպպոս, Philippe. Գործաւոր, ouvrier.
Մակեդոնացոյ, de Macé- Զօրավար, général.
doine. Մարաջախտ, maréchal.
Տէր, maître. Թիւրէն, Turenne.
Մայրաքաղաք, la capitale. Դոթողիա, Athalie.
Փիւնիկէ, Phénicie. Ողբերգութիւն, tragédie.
Եսովպոս, Esope. Ռասին, Racine.
Փոխագացի, de Phrygie. Քրիստափոր, Christophe.
Նահանգ, la province. Գտնել, découvrir.
Գերի, esclave. Ամերիկա, Amérique.

Հրահանգ 9.

Իշխել, régner. Նաւահանգիստ, le port.
Այնչափ, aussi. Ինքնակամ, volontairement.
Իմաստութեամբ, sagement Յամաք ելնել, se débarquer.
Ոչ սակաւ, beaucoup. Պատճառ, le sujet.
Շիրիմ, le tombeau. Տրտնջել, se plaindre.
Գահ, le trône. Գթալ, plaindre, avoir pi-
Անցաւոր են, passer. tié. heureux.
Կործանիմ, s'écrouler. Դժբախտներ, des gens mal-
Կորզիմ, être emporté. Իրաւունք ունենալ, avoir
Ժանտախտ, la peste. raison.
Անօթի լինել, avoir faim. Լինել անիրաւ (իրաւունք
Ծարաւի լինել, avoir soif. չունենալ), avoir tort.
Օրինակ առնուլ, prendre Երկչոտ մարդ, le poltron.
exemple. Վախնալ, craindre (հոյց-
Առեւտուր, le commerce. խնդրով), կամ avoir
Հիւրընկալութիւն, l'hos- peur.
pitalité. Ստուեր, l'ombre.

Հրահանգ 11.

1.

Գաւաթ, le verre. Շղուական, la botte.
Պաղ, frais, (էփ) fraîche. Ռուսական կաշի, cuire de
Աւելի արժէք ունի (լաւ- Russie. [drap.
գոյն է), vaut mieux. Կտաւ, ասուի (չ-է), le
Շիշ, la bouteille. Կանգուն, le pic.
Եթէ կը հաճիք, s'il vous ընտրել, choisir.
plaît. Թաւիշ, le velour.
Գարեջուր, la bière. Կեռաս վաճառող կին, la
Մատանի, la bague. femme aux cerises.
Ոսկի, d'or. Քանի մը, quelque.
Արծաթ, d'argent. Լիտր, la livre.
Ժամացոյց, la montre. Կ'ուզեմ գնել, je vais a-
ջոյգ, une paire. cheter.

2.

Սպանիական, d'Espagne. Լրագիր, le journal.
Նախաձեռնար, préférable à երեկուան, d'hier, երեկ-
Սաքսոնիական, de Sax. ուանին, celui d'...
Անգլիական, d'Angleterre. Եգիպտական, d'Egypte.
Խրճիթ, la cabane. Բուրգն, la pyramide.
Փայտաշէն, de bois. Բարձրագոյն, la plus
Շատ անգամ, souvent. haute. [(չջապատ).
Գոհ, content. Տարածութիւն, le circuit
Պալատ, le palais. Գրեթէ, environ.
Մարմարեայ, de marbre. Է (բարձր), a (ունի). hau-
Այսօրեայ, d'aujourd'hui. Եւր, բարձրութիւն.

Հրահանգ 12.

1.

Գաւաթ (գահուէի), la Մաղկի աման, le pot à
tasse. fleurs.
Սեղանատուն, la salle à Գետինը նետել (թողուլ իյ-
manger. նալ), laisser tomber.

Պիտի ուտէ, doit manger. qu'il a assassiné quel-
Կաթնապուր, soupe au qu'un, կամ, a commis
lait. un meurtre.
Շինել, faire. Զէթ, l'huile.
Ժամանակ ժամանակ, de Քացախ, le vinaigre.
temps en temps. Երկուքէն և ոչ մին, ni l'un
Օջարակ, le sirop. ni l'autre. [eau.
Հաղարջ, la groseille. Սրուակ ջրոյ, la carafe à
Դատապարտուիլ, être con- Գործածել, se servir de ...
damné. Ջրոյ աման, կուժ, cruche
Մարդասպանութիւն գոր- à eau.
ծելուն համար, parce Կտրել, casser

2.

Կոչել, appeler. Զինաստան, la Chine.
Կեռաս վաճառող մարդ, Շինել, fabriquer.
homme aux cerises. Շքեղ, magnifique.
Վաճառանոց (ձիերու), le Տուփ, la boîte.
marché aux chevaux. Թէյ, le thé. [laine.
Ետին, derrière. Յախճապակիէ, en porce-
Յորենոյ հրապարակ (վաճա- Մօտ, près.
ռանոց), la halle au blé. Վաճառանոց, le marché,
Մարդասպան, le meur- la halle.
trier, կամ, l'assassin. Բանջարեղէն, le légume.
Դատապարտել, condam- Ատամն, la dent.
ner. Յաւ, le mal.
Ի մահ, à mort. Բարւոք, bien.
Ծուռ կրկնել, s'agenouil- Աշխատել, travailler.
ler, se mettre à genoux. Մարդ, on.
Ներումն, pardon. Բանտ, la prison.

Հրահանգ 13.

1.

Աքսորել, exiler. Դառնալ, retourner.
Էլբա, Elbe. Ի, դէպ ի, en.

Նուաճել, s'emparer de... Թագաւորութիւն, le ro-
 Շիլլէր, Schiller. yaume.
 Կէօթէ, Goethe. Սիկիլիա, Sicile.
 Սոփոկլէս, Sophocle. Նոր աշխարհ, le Nouveau-
 Գերմանիա, Allemagne. Monde.
 Գիտել, connaître. Ստորին Նահանգք, les
 Կռիւ, le combat. Pays-Bas.
 Ոգրատեանք, les Horaces. Բերանացի, par cœur.
 Կուրիատեանք, les Cu- Գերթուած, les vers.
 riaces. Դաստոյ, le Tasse.
 Կարաւան, le caravane. Սուրբն Հիւպէրդ, Saint-
 Գալ (Հասնել), arriver. Hubert.
 Գահիրէ, le Caire. Պաշտպան, le patron.
 Երթալ, se rendre. Որսորդ, le chasseur.
 Դէպի, à... Գերմանիոյ մէջ, en Alle-
 Մէքքէ, la Mecque. magne.
 Արաբիա, l'Arabie. Կը սիրուին... քան... on
 Կարոլոս, Charles. aime mieux... que...
 Աւստրիա, Autriche. Բերք, les produits.
 Փիլիպպոս Գեղեցիկ, Phi- Եկեալքն (բերք), ceux (les
 lippe le Bel. produits) qui viennent.

2.

Ատենաբան, l'orateur. Ռուէն, Rouen.
 Կիկերոն, Cicéron. Գաղիական, de France.
 Կենդանադիր, le portrait. Կտաւ, la toile.
 Նմանել, ressembler. Հոլանտական, de Hollande.
 Մեծանուն, célèbre. Սպանիական, d'Espagne.
 Ռափայէլ, Raphaël. Բուրդ, la laine.
 Նշանաւոր, remarquable. Անգղիական, d'Angleterre.
 Գաղիական, Français. Պողպատ, l'acier.
 Ս. Պէռնարտ, Saint-Ber- Անուանի, renommé.
 nard. Պրագիլիա, le Brésil.
 Գորնէյլ, Corneille. Կին առնուլ, épouser.
 Մնանել, naître. Դքսուհի, la duchesse.

Լայնդէնպէրկ, Leuchten- Անկ լինել, appartenir.
 berg. Յեղ, le genre.
 Զատիկ, Pâques. Կեսար, César.
 Հոգեգալուստ, le Pente- Պանծալ, être fier.
 côte. Մնուցանել, produire.
 Մօտենալ, s'avancer. Սենեկա, Sénèque.

Հրահանգ 16.

1.

Սահեալ անցնել, passer. Բնակելն, le séjour.
 Կորուստ, la perte. Հաճոյք, l'agrément.
 Անդիւտ, irréparable. Շարժել, exciter, provo-
 Զոհել (կորուսանել), per- quer.
 dre. Զարմանք, d'admiration,
 Ստացուածք, la fortune. l'étonnement.
 Պարահանդէս, le bal. Շքեղութիւն, la magnifi-
 Իմ իսկ, mon propre. cence.
 Ստանալ, avoir, recevoir. Շէնք, les monuments.

2.

Դիտել, regarder. Բնակել, habiter (հրէ խընդ-
 Զեւ, la forme. րով).
 Հոգալ, procurer (à qn.) Գտնուիլ (նորէն), être re-
 Զոհել, sacrifier. trouvé.
 Իրենը, le sien propre. Ոսկիէ, d'or.
 Շքեղ, majestueux. Հովանոց (անձրեւ), le pa-
 Հրապուրիչ, charmant. rapluie.
 Եզերք, les bords. Սակաւ մի յառաջ, il y a
 Ութ օրէ հետէ, il n'y a quelques jours.
 que huit jours que... Առ իս, chez moi.

Հրահանգ 17.

1.

Հաղարջ, la groseille. Համ, le goût.
 Թթու, aigre. Հռենոս, le Rhin.

Աղբերակ, la source. Պարտ է, il faut que je...
 Հելուեմիա (Զուիցերա), la Suisse. [pied). ger (d'habits).
 Մտած է (ոտքս), j'ai (au Միտք (դիտաւորութիւն),
 Փուշ, l'épine. le projet.
 Հօրեղբորորդի, le cousin. Մնալ, rester.
 Անսալ, suivre. [pé. Փոս (գետոյ), le lit.
 Թրջիմ, être mouillé, trem- կուրծք, la poitrine.
 Խրատ, le conseil. Լեզուորիմ, partir (pour...).

2.

Պարտ է, on doit. Կարգն իմս է, c'est mon
 Զօրութիւն, la force. tour.
 Պաշտպանել, défendre. Փութալ (վազել), courir.
 Կատարել (խոստումն), exé- երբ, lorsque.
 cuter. Լսել (իմանալ), appren-
 Խոստումն, la promesse. dre. [l'heure.
 Տալ (խոստումն), faire. Դժբախտութիւն, le ma-
 կան (մարդիկ), il y a des Դիմաւորել, aller à la ren-
 gens. contre, au devant (de...).
 Այնպէս դիւրաւ, avec ինկաւ (յոտս), tomber, se
 autant de facilité. jeter (aux pieds).
 Զգեստ (ճերմկեղէն, շա- Հասնել (մէկուն), rejoin-
 ւիկ), la chemise. dre (հրոյ).
 Օգնութիւն, le secours. Վազել, courir.

Հրահանգ 20.

1.

Նումա, Numa. Երթալ, partir pour.
 Երեքին, trois. Դէպի, vers.
 (վեց) ամսէ, dans.

2.

Թողուլ, quitter. à dix heures moins un
 Տուն դառնալ, rentrer. quart.
 Տասնին քառորդ մնացած, Սեղանին մօտ, à table.

Քառասուն հոգիէ աւելի. Գրեթէ, près de (environ).
 plus de quarante. Կորուստ, le naufrage.
 Զգեստ, l'habit. Նաւ, le bateau, le vais-
 ւրժել, coûter. seau.
 — է պակաս, moins de... Հերմէս, Mercure.
 Այժմ, maintenant. Տէր, M. (Monsieur).
 Յուլիոս, Jules. Կենդինար, quinaux de...

Հրահանգ 23.

1.

Պօղոս, Paul. Տիկնայք, les dames.
 Վիրգինիա, Virginie. Օրիորդ, la jeune fille.
 Գաւիթ, la cour. Կրել, porter.
 Հետէ, depuis (հրոյ). Ծերունի, vieux, էջ. vieille.
 Կարագ, le beurre. Գդակ, le bonnet.
 Կէս, demi, էջ. demie. Սնանել, se nourrir.
 Բոկ, nu-pieds. Գլխաւորապէս, principa-
 Մերկագլուխ, nu-tête. lement.
 Կենալ, être. Հում, cru.
 Մերկաբազուկ, nu-bras. Միս, la viande.
 Հագուիլ, être habillé. Հանգուցեալ, feu.

2.

Սովորեցունել, accoutu- Ծեր, âgé.
 mer. Մեռեալ, le mort.
 Պատուաւոր, honnête. Էին բաց, avait ouvert.
 Ամենուն, à tout le mond. Փշեայ պսակ, la couronne
 Կշիռ, la mesure. d'épines.
 Զաւի, le poids. Վէնսէն, Vincennes.
 Վաղահաս, հասուն, mûre. Ի միջի փակեալ, ci-joint.
 Թուել, paraître. Պատճէն, la copie.
 Ֆրանչիսկոս, François. Տիկին, madame.
 Կը թուի, a l'air. Հոտել, sentir.
 Կարի, très. Բարւոք, bon.
 Ֆասկոտ, fâché.

Հրահանգ 24.

1.

Սիրուն , joli.	Աշակերտ , écolier.
Մանուկ (մանչ), garçon.	Զանացող , appliqué.
Երիտասարդ , jeune homme.	Ամբողջ , tout, (էէ.) toute.
Պտղաբեր , fertile.	Հանապազորդ , մշտադուր ,
Ոչ բարւոք , mal.	continuel.
Մշակեալ , cultivé.	Միայն , ne ... que.
Ո՞վ է , quelle est?	Կոշիկ , la botte.
Կերպ , la manière.	Հոս են , voici.
Վայելուչ , élégant.	Թշուառ , malheureux.

2.

Ժուժկալ , sobre.	Կայտառ , vif.
Անհոգ , sans soucis.	Զուարթ , gai.
Կանոնաւոր , réglé.	Սիրուն , agréable.
Աշխատասէր , laborieux.	Վայրենի , sauvage.
Զօրացունեալ , fortifier.	Ընդարձակ , vaste.
Պահպանեալ , conserver.	Խորին , profond.
Խոստանալ , promettre.	Այր , la caverne.
Կողմ , le côté.	Այժմիկ , pour le moment.
Շիկահաւ , la fauvette.	Անուր , inoui.

Հրահանգ 27.

Լուդովիկոս , Louis.	Ննջեալ , dormir.
Անձամբ , lui-même.	Ակնոց , les lunettes, les
Շատը , մեծ մասը , la plu-	bésicles, (էէ.)
part.	Առանց այնր , sans les avoir
Մինչ , tandis que.	Պարոններ , les messieurs.
Պարտաւեալ , blamer. [sine.	Առ ձեզ , chez vous.
Հօրեղբոր դուստր , la cou-	Հօրեղբորորդի , le cousin.

Հրահանգ 28.

Աւելի , encore, plus.	Ստուգիւ , certainement,
Այնչափ , si.	vraiment.

Այնպէս է , elle l'est.	Կարծեալ , penser.
Եմ (այն) , je le suis.	Չէ այնչափ , est moins.
Այց առնեալ , faire une vi-	Պատահեալ , rencontrer (հայ-
site à...	սինդ.)
Յանցեալ , a fait plus de	Յառաջ , il y a.
fautes.	Չեանոց , le gant.

Խառն հրահանգներ 29.

1.

Այնչափ , tellement.	Մոլորակ , la planète.
Կարեւոր , հարկաւոր , né-	Ծանօթ է , on connaît.
cessaire.	Այժմ , այսօր , aujourd'hui.
Դրամ , ստակ , argent.	Հաւանականապէս , probab-
Հոն , y.	lement.

2.

Դռչեալ , crier.	Ուշադիր , attentif.
Ոմն , quelqu'un.	Ինքնին , de soi-même.
Վեր ելնեալ , monter (հայ-	Յոռութիւն , le vice.
սինդ.)	Զգուշանալ , se garder (de,
Աւեախ , de bonnes nou-	en).
velles.	Մեղկութիւն , la mollesse.
Շուտով , bientôt.	Հետեւանք , les suites.
Տնկեալ , planter.	Դժնդակ , cruel.

Հրահանգ 31.

1.

Նուաճեալ , conquérir.	Ստախոսութիւն , le men-
Նախամեծար ընտրեալ , don-	songe.
ner la préférence à...	Բռնուիլ , être arrêté.
Ի՞նչ , à quoi?	Յանդգնութիւն , la har-
Զրադեալ , s'occuper.	diesse, l'audace.
Արձակուրդ , les vacances.	Մեծ բաժին (վիճակահանու-
Ի՞նչ բանի համար է , à quoi	թեան , le gros lot.
bon.	Շահեալ , gagner.

Ո՞վ, qui? կամ qui est-ce Ծոգւոյ մեքենայ, la machine à vapeur.
 Խոնչ, qu'est-ce que, կամ Խոնչ լուր կայ, qu'y a-t-il
 qu'est-ce que c'est que? de nouveau?
 Երազ, le songe, le rêve. Արգելու, empêcher.
 Խոնչ կայ, qu'y a-t-il? Խոնչ, qu'est-ce qui?
 Աւելի կարեւոր, կարեւոր- Բռնել (օգոյ մէջ), suspendre.
 բազոյն, de plus im- Երկրագունտ, le globe.
 portant. Օդ, les airs.
 Գիւտ, l'invention. Դնել (հիմը), jeter.

2.

Հիմն, le fondement. Անսխալ, infaillible.
 Խոնչ կայ, qu'y a-t-il de... Ձեռնէ ո՞րն, laquelle (էք)
 Հաճոյական, agréable. de vous?
 Գործել (բարիս), faire (du Սոփիա, Sophie.
 bien). Հարցունել, demander.
 Վստահել, se fier. Կրօնք, la religion.
 Եգիպտացի, Egyptien. Զրպարտող, le calomnia-
 Կանգնել, ériger. teur.
 Բուրգ, la pyramide. Հալածել, persécuter.
 Ի պատիւ, en l'honneur. Ներել, pardonner.
 Ո՞րն է, quelle est? Ո՞րն, lequel?
 Խիղճ, conscience. Աւելի մեծ, le plus grand.

Հրահանգ 33.

1.

Բնակել, habiter (հոյ. խնդ.) Ամուսնանալ, se marier.
 Բերրի, fertile. [teur. Շուրջ կարուիլ, (être rogné
 Բժիշկ, le médecin, le doc- կամ coupé. [quer.
 Բանի մը օր առաջ, il y a Գտնել, նշարել, remar-
 quelques jours. կարգաւորութիւն, l'ordre.

2.

Գալ (տեղէ մը), sortir. Աներ, le beau-père.
 Անկ լինել, appartenir. Կակաջ, la tulipe.

Գեղեցիկ, սքանչելի, ma- Հետէ, depuis (հոյ. խնդ.)
 gnifique. Աճել, s'accroître.
 Հոտ, l'odeur. Օր քան զօր, de jour en
 Թմրենի, le tilleul. jour.
 Դեռ ոչ, pas encore. Վիճակ, l'état. [table.
 Ընդհուպ, bientôt. Անհանդուրժելի, insuppor-
 Վաճառել, vendre (on ուլ). Յիշել, se rappeler.
 Նեղութիւն, l'embarras. Ընդ որս, par où.

Հրահանգ 34.

1.

Հիանալ, admirer (հոյ. խնդ.) Յամին, en...
 Անսպառ, inépuisable. Աշակերտ, l'élève.
 Աղբիւր, la source. Թողու, quitter.
 Պատմագիր, historien. Ճակատագիր, le sort.
 Սպաննել զանձն, se don- Հաւանական, vraisembla-
 ner la mort. ble, probable.

2.

Պայման, la condition. Հնար, le moyen.
 Ոք, on. Ապահով, sûr.
 Բնակել, demeurer (dans). Յերկարել, prolonger.
 Շինուած, situé. Գիտել, de savoir.
 Մեծ ուղի, la grand'route. Գործածել յօգուտ, mettre
 Հռու, éloigné. à profit.
 Արժանանալ, mériter. Վայրկեան, le moment.
 Յարգանք, l'estime, le Ամէն, chaque.
 respect. Շատ քիչ, le moins,
 Առաւելապէս, le plus. Օգնել, secourir (հոյ. խնդ.)
 Ոստնու, sauter. Զարնել, battre (հոյ. խնդ.)

Հրահանգ 35.

1.

Իւր անձը, soi-même. Պարտ է, il est nécessaire.
 Վճիռ տալ, juger. Համեմատ (կամաց), à (la
 Ուրիշը, autrui. volonté).

Ուղղել, accommoder.	Յօժարեցունել, porter.
Դիւրագնի, à meilleur	Վրէժ առնուլ, se venger.
marché.	Գրեթէ, presque.
Բնաւ, aucun.	Նոյն իսկ, même.
Ոմն, tel.	Դողալ, trembler.
Սերմանել, semer.	Մօտենալը, l'approche.
Հնձել, récolter.	Խնայել, épargner (հոգիսնդ)
Սեպհականել ինքեան, s'at-	Անգամ, même.
tribuer.	Աւար, la proie.
Անուն, le titre.	Գերազանց քան, tel que.
Կորնչել, passer.	Պատուաւոր, honnête.
Շուրջ, autour de...	Փեթակ, la ruche.
Թշնամանք, l'injure.	Բջիջ, la cellule.

Հրահանգ 37.

Սիրուն, aimable.	Տալ, offrir.
Որչափ, tout.	Շնորհակալութիւն, la re-
Թերութիւն, le défaut.	connaissance.
Պատերազմ, la bataille.	Իրար, se ... les uns aux
Յառաջ վարել, continuer.	autres.
Ծանր, grièvement.	Դժբախտ, malheureux.
Վիրաւորել, blesser.	Աչակերտուհի, l'écolière.
Հրամանատարութիւն, com-	Շատերն, la plupart.
mander (de ուլ) .	Փոյթ, appliqué.
Յուսահատութենէ վհատել, Մտադիր, attentif. Էփ. Իվ.	Սկսել, se mettre à...
s'abandonner au déses-	Խնդալ, rire.
poir.	Իմանալ (հասկնալ), com-
Ահարկու, effrayant.	prendre.
Դիրք, la situation.	

Հրահանգ 38.

1.

Իմաստուն, le sage.	Կարթո լինել, avoir besoin.
Թէ քանի, combien.	Նուաճել, réprimer.

Որչափ հզօր և իցեն, se	Խօսել չար, dire mal.
puissant qu'ils puissent	Ընդունել, recevoir, ac-
être.	cueillir.
Յօժարութիւն, la passion.	Բացակայութիւն, l'absence.
Զվտահել, se méfier.	Ո՛րք և լինել, qui que ce
Այնմ որ, de quiconque.	soit.

2.

Ոչ ոք, personne.	Երկիր, le globe.
Թշուառական, malheu-	Անցնել (օր), s'écouler.
reux.	Մատուցանել, offrir.
Ո՛րք և, qui que.	Արդիւնք, la production,
Մատնել, trahir.	le produit.
Զինչ և իցէ, quel que soit.	Զարմանալիք, les miracles.
Բաժին, le sort.	Շուրջ պատել, entourer.
Սպասել, attendre.	Ուսանելի բան, objet d'é-
Կողմ (երկրի), la partie.	tude.

Հրահանգ 40.

1.

Պարտ է մեզ, il nous faut.	Բարւոք եւս, meilleur.
Անդուլ, constamment.	Առաջիկայութիւն, la pré-
Սուլա (Շիլա), Sylla.	sence.
Առաջնորդել, conduire.	Յած ձայնիւ, bas.
Բռնութեամբ, violement.	Գործել, agir.
Վարել, mener.	Շփոթել, պապանձել, res-
Մեղմութիւն, la douceur.	ter court.
Հոտել, sentir.	Համարել (երջանիկ), esti-
Շահոքրամ, l'œillet.	mer (heureux).

2.

Վնաս, le dommage.	Ստութեամբ, սխալ, faux.
Ընել, rendre.	Մեղմ ձայն, bas.
Երգեցիկ կին, la chan-	Բարձրաձայն, haut.
teuse.	Որպէս զի, afin que.

Փուշը , le bouquet. Ծանրագնի , cher.
Լաւաքոյն , mieux. Համեմատ , conformément.
Հնչել , prononcer. Բաշխել , distribuer.
Բարձրաձայն , à haute voix. Հրաման , l'ordre.

Հրահանգ 44.

1.

Յաջորդ օր , le lendemain. Այլայլել , alterer.
Թողուել , remettre. Թերութիւն , le défaut.
Ներշնչութիւն , բախտ , Բազում յոյժ , beaucoup
le sort. de... , bien des...
Անստոյգ , inconstant. Իսկ և իսկ , tout de suite.
Այնպէս , tellement. Տխրեցաւ , Կարգ փնտռուե-
լքանել , abandonner. ցաւ , regretter.
Յանկարծ , tout à comp. Հասնել , parvenir.
Իսկ , même. Պատիւ , համբաւ , la re-
նommée.
Նպաստել , favoriser. Մի անգամով , միանգա-
Առաւելագոյն , le plus. մայն , tout d'un coup.
Կաթիլ , la goutte. Գաղիացիք կամ Գաղատա-
Բովանդակել , contenir. ցիք , les Gaulois.
Անասնիկ , animalcule. Բռնել , յարձակել , atta-
Տառապանք , le chagrin. quer.
Եւս աւելի , encore d'a- Բանակ , le camp.
vantage.

2.

Չենհարկել , entreprendre. Ի սկզբան , d'abord.
Միանգամայն , à la fois. Վա՛յ , malheur à...
Գործք , l'ouvrage. Յարգել , estimer.
Նուազ , moins. Իսկոյն , tout de suite.
Ծանօթ , connu. Նուաճել , captiver.
Հռչակեալ , célèbre. Աստղիկ , Vénus.
Տեսիլ , l'apparition. Ճեղքել , fendre.
Աներեւոյթ լինել , dispa- Արդարակորով , honorable.
raître. Աղաւնի , le pigeon.

Հրահանգ 44.

Սիրել պար , aimer à dan- Վերստին գալ , revenir,
ser. retourner.
Եւ ոչ ես , ni moi non plus. Չեղիս , prodigue.
Ժամանակաւ , autrefois. Թթուիլ , aigrir.
Շրջան ընել , faire une Չերժանել , échapper.
promenade. Բարկութիւն , la colère.

Հրահանգ 45.

1.

Վիճակ , l'état. Վատնել , dissiper.
Արհամարհել , braver. Ստացուած , la fortune.
Ապուշ , étourdi. Եռանդ , avant-hier.

2.

Առանց , sans que. Փոքր կղզի , l'ilot.
Քննել , considérer. Նշաւակ , exposé.
Եւս , non plus. Գժուարութիւն , la tracas-
կարեւոր , important. serie.

Հրահանգ 47.

1.

Մէջ , parmi. Տունը , à la maison, chez
նրոշել , distinguer. lui.
Արկղ , la caisse. Գուրս ելած է , il est en
կէտ , la baleine. ville. [ville.
Մէջ , pendant (l'été). Ի քաղաքի , դուրսը , en

2.

Առ անագանն , au plus Տակէն , de dessous.
tard. Յուլիանէ , Julie.
(Օր) ետքը , յետ... dans... Տղայութենէն , depuis son
Գործաւոր , l'ouvrier. premier âge.

Հրահանգ 48.

1.

Ի սկզբան, auparavant.	Անոնց մէջ, y.
Ֆերդ, la forteresse.	(Սողոմոնի) ժամանակ, sous...
Վստահութիւն, la confidence.	Աղանդ, la secte.
Հաստատել (շարեւ), dis-poser.	Ստոյիկեան, stoïque.
Ընդ երկայնութիւն, le long de...	Իրմով (իրմէ վեր), au-dessus de soi.
Կանգնել, ériger.	Համար (դէմ), contre, envers.
Աշտարակ, la tour.	Զգայուն, sensible.
Անջրպետ, distance.	(Օր) առաջ, il y a.
Զետեղել, mettre à cou-vert.	Յառաջ քան, avant.
Ի ծաղկի հասակին, à la fleur de son âge.	Պատուիրել (արդեւել), dé-fendre.

2.

Բռնուեցաւ, fut prison-nier.	Շողեկառօք (երկաթուղի), le chemin de fer.
Տարուիւ, être emmené.	Զիով, à cheval.
Մեծ պահք, le carême.	Կառօք, en voiture.
Ուղեւորել (մեկնել), par-tir.	Ոչ միովն ե ոչ միւսով, ni d'une façon, ni de l'autre
Զու (մեկնել), le départ.	Շողեհաւ, le bateau à va-peur.
Ժողովիւ, se rassembler.	

Հրահանգ 51.

1.

Սամուէլ, Սաւուլ, Sa-muel, Saül.	Որովհետեւ, comme.
Անտու (պատուիրանին), exécuter.	Պատուիրան, le comman-dement.
	Մերժել, rejeter.

Տալ (յանձնել), confier.	Կռուելով, en dispute.
Անարդել, mépriser.	Փոյթ, le zèle.
Մի... զոք, personne.	Փրեդերիկոս, Frédéric.
Կռուարար, querelleur.	Զգոն (լուրջ), sérieux.

2.

Երբ, lorsque.	Արշալոյս, l'aurore.
Յաղեալ, salé.	Թողուլ, lâcher.
Ծխեալ, fumé.	Մինչ, tandis que.
Ներսիւ, se pourir.	Հսկել, veiller.
Շնչել, respirer.	Մինչդեռ, pendant que.
Ապա, ուրեմն, donc.	Պահապան, la garde.
Թող զիս, rentrons.	Շարժելի գութ, être tou-ché de compassion.
Ծագել, commencer à poindre.	Գործել, agir.

Հրահանգ 52.

1.

Վիճակ, situation.	Դիւրին, indifférent.
Տաղանդ, talent, disposi-tion.	Որչափ և սակաւ, moins.
	Տես, tiens.

2.

Որովհետեւ, puisque.	Յերեկ, après midi.
Լնուլ, remplir.	Յօժարել, se faire un plai-sir.
Սակ, la convention.	Անհնաղանդ լինել, désobéir.
Վստահել, se fier.	Առ (իւր), auprès (de lui).
Սուտ, le mensonge.	

Հրահանգ 54.

1.

Թարգմանութիւն (հրահանգ), le thème.	Նամակատուն, la poste.
Թողուլ, abandonner.	Միջոցաւ, par.
Ետ տալ, rendre.	Ծրար, le paquet.
Շահ, l'avantage, l'inté-	Մուրհանդակ, le messenger.
	Պայծառութիւն, l'éclat.

2.

Քաջարտութիւն, l'intré- Արժանի նշանակութեան ,
pidité. rité. remarquable, admirable-
Յանդգնութիւն, la témé- Շաշիւն, le fracas.
Որոտումն, le tonnerre. Գնդակ, le boulet.
Թնդանօթ, le canon. Քաղցրալուր, agréable.

Հրահանգ 56.

1.

Կարքեդոնացիք, les Car- Դժնդակ (մահ), cruel.
thaginois. Դէմ դնել, braver.
Սպառնալ, menacer. Բախտ, le destin.
Հռեգուլոս, Régulus. Առաջն առնուլ, prévenir.

2.

Ստուգիւ, certainement. Ըրիք մեծ երախտիս, vous
Համարել, prendre pour... avez bien mieux mérité.
Ոչ այնչափ... քան, moins Օգնել, seconder, secourir.
... que. Որչափ կարող էք, aussi sou-
վարուել, traiter. vent que vous le pourrez.

Հրահանգ 56. Բ.

1.

Արժէք, la valeur. Օգտել (օգուտ քաղել), pro-
Ապրել յետ մահուն, sur- fiter. [éviter.
vivre. Առաջն առնուլ, prévenir.
Գործել (յանցանք), com- Մոլորութիւն (սխալումն),
metre. égarement.

վայելել, jouir de... Դպել, toucher.
Ստանալ, acquérir. վերստին, de nouveau.
Հրաժարել (լինել առանց...), Բամբասել, médire.
se passer de... Չղջալ, se repentir de...

Հրահանգ 57.

1.

Չարաչար գործածել, a- Մեծարանք, l'estime.
buser. Բնաւորութիւն, le carac-
Ստացուածք, les biens. tère.

2.

Թուղթ խաղալ, jouer aux Սրինգ հարկանել, jouer
cartes. de la flûte.
Մինչ, tandis que. Դամբանական, l'oraison fu-
Ունկնդիր լինել, écouter. nèbre.

Հրահանգ 59.

Միարանել, convenir de... Ի դերեւ ելանել, échouer.
Նուէր, le cadeau. Թրթուր, la chenille.
Կախ, la rencontre. Լրանալ, expirer.
Փոփոխակի, mutuellement. Հոգին փչել, expirer.
Պայմանաժամ, le délai. Դղեակ, le chateau.

Հրահանգ 60.

1.

Զբաղել, s'occuper. Ուրախանալ, se réjouir.
Հեծելախումբ, la brigade. վերստին տեսնել, revoir.
Գնդակոծել, foudroyer. Տրտնջել, murmurer.

2.

Ելլել (արթննալ, s'éveiller. Գիշատիչ, de proie.
Առաւօտ է, il fait jour. Ազատիլ, s'affranchir.

Հրահանգ 65.

Քաղուած, l'extrait. Աղետալի, funeste.
Գրագիր, le copiste. Նաւատորմիլ, la flotille.
Ճեմել, se promener. Երեւոյթ, le phénomène.
Ժայթքումն, l'éruption. Ահեղ, terrible.
Այնպէս, tellement, Հեղձնուլ, être suffoqué.

Հրահանգ 66.

Ի խոր քուն , profondément endormi.	Արբեալ (գինով), l'ivrogne.
Յնցոտի , le haillon.	Անկողնախորշ , un alcove.
Հազցունել , passer.	Կարուակ , le savetier.
Անուշահատ , parfumé.	Դքսակա՛ն , ducal.
	Մաքուր , propre.

Մնացորդ

Այնուհետեւ , ensuite.	Մերձենալ , se rapprocher.
Հրաւիրուեցաւ , on mena.	Երբ նա սթափեցաւ գի-
Ճեմելու , à la promenade.	նիէն , (մինչ տակաւին
Առջեւը դնել . offrir.	յարբեցութեան էր) , cu-
Խելքը և միտքը , l'usage	ver son vin.
de ses sens , (անզգայ	Հազցունել տալ , faire re-
եղաւ) .	mettre.
Լուծումն , վերջ , le dé-	Պատրանք համարել , pren-
nouement.	dre pour une illusion.

Հրահանգ 67.

Ապաշնորհ , ingrat.	Աքսոր , l'exil.
Ինձ , envers...	Գոռողութիւն , la fierté.
Թէեւ , bien que.	Զայրացունել , irriter.
Մատուցանել . rendre.	Տիրել , նուաճել , conquérir.
Մեծ , énorme.	Ստանալ , acquérir.
Կապտել , dépouiller.	Անառիկ , imprenable.
Ստացուած , la fortune.	Հպարտացունել , enfler.
Առնուլ (մէկէն) , détacher.	Մերժել , refuser.
Ստիպել , contraindre.	Հարկ , le tribut.
Անխնայ , sérieusement.	Զօրք , la troupe.
Ազգատուն , la maison.	Դարձ , le retour.
Մեկուսանալ , se retirer.	Սպաննել , massacrer.
Աննշան , obscur.	Որոշել , résoudre.
Թշնամանել (վնասել) , at-	Խոնարհեցունել , ցածու-
taquer.	ցանել , abattre.

Հրահանգ 69

Հաշիւ , le compte.	Կտակ , le testament.
Պահանջել , demander.	Զանալ , chercher à...
Պատուիրել , ordonner.	Ընդարձակել , étendre.
Երթալ բերել , aller cher-	Տալ , procurer.
cher.	Զգիտել , ignorer.

Հրահանգ 70.

Ոսկրոտի , les os.	Վայելուչ է , կը վայլէ , il
Ի գետին , par tout le pays.	convient.
Համեստութիւն , la modé-	Ակնածութիւն , l'égard.
ration.	Անցեալ զաւուրք , âgé.
Փաղաքել , caresser.	Վշտանալ , être fâché, souf-
Մեղկութիւն , la molesse.	frir.
Անհատ , un individu.	Մտադիւր , de bon gré.
Կործանել , renverser.	Հրահանգ , la leçon.
Հոգալ , prendre soin de...	Լաւանալ , se corriger.

Հրահանգ 71.

1.

Երակ , la veine.	Յանկալի լինել , être à dé-
Հոսել արիւն , saigner.	sirer.
Համօրէն տիեզերք (ամէն	Սրմատաքի խլել , extirper.
մարդ) , tout le monde.	Յայտնի , évident.
Խաբուիլ , être dupé.	Անկեալ , déchu.

2.

Կատարել , exécuter.	Անագան , tard.
Աւա՛ղ , c'est dommage.	Հաւանեալ , convaincu.
Զուարճանալ , avoir du	Ծնուցանել , produire.
plaisir.	Զրօսալի , amusant.

Հրահանգ 72.

Վստահել , se fier.	Թախանձել , importuner.
Լիրք , insolent.	Աղերսագիր , la requête.

Անխորհուրդ, insouciant. Շատ մարդիկ, bien des
 Բազմութիւն, quantité. gens.
 Մատեն, l'œuvre. Բազմակիրթ, civilisé.
 Ուսումնական, savant. Միայն թէ, pouvu que.
 Ճանապարհորդել, parcou- խոստովանել յանցանքը,
 rir. faire l'aveu.

Խառն հրահանգներ 73

Շահել, gagner. Կասկած, le pressentiment.
 Դատ, le procès. Շատ ծեր, à un âge a-
 Ամէն ջանք ի գործ դնել, vancé.
 se donner la peine. Թեթեւաբեռն, léger.
 Ակնկալութիւն, l'attente. Ձերբակալել, retenir.
 Աստուած տայ, plaise à Բռնի, de force.
 Dieu. Բանտարկուիլ, être mis en
 Կատարուիլ, s'accomplir. prison.

Հրահանգ 74.

Ծնուցանել, produire. Պարտական, redevable.
 Բնագիտութիւն, la phy- Գիւտ, la découverte,
 sique. Կարեւոր, important.
 Ուսողութիւն, les mathé- Յաւերժացունել, éterniser.
 matiques. Յիշատակ, la mémoire.
 Աստեղագիտութիւն, l'as- Յարուցանել, exciter.
 tronomie. Զմտաւ ածել, imaginer.

Հրահանգ 76.

Զգեցունել, habiller, vêtir. Նախատել, mépriser.
 Գործ, œuvre. Խորհել, penser, compter.
 Պահել (գաղտնիք), taire Ի զուր (կը յուսայ), avoir
 (un secret). beau (espérer).

Հրահանգ 77.

Նուագահանդէս, le con- Ախտ, կիրք, la passion.
 cert. Բարեկիրթ, poli.

Մերժել, refuser. Նշան, la preuve.
 Վրան առնուլ, prendre Նախանձ, l'envie.
 sur lui. վայել է, il convient.

Հրահանգ 78.

Հաստատուն, solide. Կամ եղել ինձ, il me tarde
 Աղէտք, l'accident. de...
 Վառօղ, la poudre. Նախաձեռնար համարել, ai-
 Հանդարտ, calme. mer mieux, préférer

Հրահանգ 79

Ուշ դնել, être attentif. Շուտով պիտի... je serai
 Ձեռք բերել, saisir. prompt à...
 Կը վարձատրուի (կը վար- Յաւել, regretter, s'atten-
 ձատրէ), récompenser. drir.
 Միտումն ունենալ, être Յանձն առնուլ, s'engager.
 disposé. Նետ, la flèche.

Հրահանգ 80.

Կրկնել, repasser, répéter. Վշտակրել ապաշնորհ (կրել
 Թշնամանք, l'offense. ապերախտութիւն), souf-
 Բաջութիւն, le courage. frir des ingratitude.
 Պատժապարտ, coupable Տարագրել, proscrire.
 d'un délit. վնասակար, nuisible.

Հրահանգ 81.

Աղդունմ, le préssenti- Ծուր դնել, fléchir le ge-
 ment. nou.
 Ծածուկ (խորհրդաւոր), Գդակ, le bonnet.
 mystérieux. Փորձել, mettre à l'épreuve.
 Իմացունել, annoncer. Խոստովանել, reconnaître.
 Յառել, fixer. Առարկութիւն, l'objection.
 Երերուն, altéré. Հերքել, ջրել, réfuter.
 Պատճառ, le motif. Լաւ է, il vaut mieux.
 Զլանալ, refuser. Հանգչել, se reposer.

Հրահանգ 83.

Գէր, gros. Պողատէր, amateur de
Սովորութիւն, la coutume. fruit.
Մատակ ձի, զամբիկ, la Հասնել (տեղ մը), atteindre.
jument. Թամբ, la selle.
Փորձուիլ, être tenté. Թուփ, le buisson.

Հրահանգ 85

Մարտիկ, le combattant. Համբառնալ, relever.
Անձնատուր լինել, se ren- կրկնել, redoubler de...
dre. Փակել, barrer.
Հարուած (սուինի), la bai- Սթափել, revenir de...
onnette. Բնորել, chosir, élire.
Ալիք, le flot, la vague. Հակառակ ելլել, résister.
Մռնչել, mugir. Ղեկ, le gouvernail.
Պարան, le cordage. Նաւավար, le batelier.

Հրահանգ 87.

Պատրիկ, le patricien. Պատգամաւոր, le député.
Գրգիռ, l'irritation. Դրոյէն, Troyes.
Յորդորել, engager. Առաքելութիւն, la mission.
Հետեւել, suivre. Համար տալ, rendre compte.
Հետք, le pas. Այնչափ, si, tellement.

Հրահանգ 88

Գրկել զիրար, s'embrasser. Զգացունել, faire con-
Արտասուալից աչօք, avec naître.
des larmes aux yeux. Այց ելանել, rendre visite.
Մեկնել իրարմէ, se quitter. Անդէպ համարել, il croit
Յարուցանել, ressusciter. être indiscret.
Թուղթ, l'écrit. [tique. Հարցում, la question.
Անդամալոյծ, le paraly- Սկզբ, le début.

2013 1169

«Ազգային գրադարան

NL0058943

